a ¶ Cum ſit. Ne
mini licere
ſignū ſalua
toris xp̄i ⁊c.
ſignū crucis humi po
nere eſt ꝯtriū religioni
⁊ ideo de hoc ponit ⁊ le
ge per te.
b ¶ Grauiſſima .ſ. pe
na mortis q̄ eſt grauiſſi
ma. vt. j̄. de penis. l. vl.
¶ De iudeis ⁊ celico.
Quia iudei et celicole
multa ꝯtria ꝓponūt reli
gioni. ideo de his dicit
⁊ ſunt celicole qui pla
netas colūt. vl' ſic. De
hereticis in genere di
ctū eſt. s̄. modo ponit
in ſpē: vel ſic. Supra di
ctum eſt de xp̄ianis qui
pleniſſime diuinā reli
gionē colunt. Nunc vi
deamus de iudeis q ſe
miplene ⁊ ad litterā de
um reuerēter colunt: et
leuius errāt ꝙ alij here
tici. Azo.
c Quod corne
lia. ꝓpriū no
men eſt.
d ¶ Nō pōt.
vt. j̄. ꝺ heredi. inſti. col
legium. ſecus ſi vni eo
rum. vt. ff. de reb[9] du.
l. cum ſenatus.
e Iudeis. non le
gitur.
f ¶ Feralē. i. crudelē.
g In ſynagoga. i.
in domo iudeo
rum.
h ¶ Irruētes. al's mili
tes irruentes. ⁊ eſt con
tra. s̄. de ſum. tri. l. ij. ſo
lu. vt ibi.
i ¶ Quos. ſ. milites.
k ¶ Religionū. ſ. iudeo
rum. ſunt em̄ quo ad eo
rū opinionē religioſa.
l Iuſſio. imuni
tas. in multis
em̄ imunitatē habebāt
anteꝙ xp̄us veniret in
virginē. ⁊ facit. ff. de de
curio. l. generalr̄. §. fi.
m Ne quis xp̄ianā.
debet em̄ eſſe
cōicatio diuini iuris.
vt. ff. de ri. nup. l. j.
n ¶ Relaxata. etiā ſi
ne inſcriptione forte: ſꝫ
regulariter cōtra: vt. j̄.
qui accuſa. nō poſſunt.
l. iij.

¶ Impera. Theodo. ⁊ Valen. aa.
Eudoxio. pre. p̄. Ti. xj. Lex vnica.
Cum ſit nob̄ cura di
ligēs ꝑ oīa ſupni nu
minis religionē tue
ri: ſignū ſaluatoris
xp̄i nemini licet[a] vl'
in ſolo vel in ſilice: vl' in marmori
bus humi poſitis inſculpere vl' pin
gere: ⁊ quocunqꝫ reperitur tolli.
¶ Grauiſſima[b] pēa mulctādo eo
qui ꝯtrium ſtatutis noſtris tēptaue
rit ſpecialiter imperamus.
¶ De iudeis ⁊ celicolis.
¶ Collegio iudeorum legari non poteſt.
hoc dicit Salyce.
¶ Impera. Anto. ⁊ Clau. aa. Mi
ſtrophonio. Titu. xij. Lex. j.
Quod cornelia[c] ſaluia
vniuerſitati iudeo
rū qui in antiocenſiū
ciuitate cōſtituti ſunt
legauit: peti nō pōt[d].
¶ Iudei irruentes in conuerſum ad xp̄i
cultum ſunt concremandi. h. d. ſalyce.
¶ Impa. Conſtan. a. ad euagium
prefec. preto. Lex. ij.
Iudeis[e] ⁊ celicolis ⁊ maiori
bus eoꝝ ⁊ patriarchis volum[9] inti
mari: ꝙ ſi qs poſt hanc legē aliquē
qui eoꝝ feralē[f] fugerit ſectam ⁊ ad
dei cultū reſpexerit: ſaxis aut alio
furoris genere qꝺ nūc fieri cogno
uimus auſus fuerit attentare: mox
flāmis dedēdus eſt: ⁊ cū oībus ſuis
ꝑticipibus cōcremādus.
¶ Chriſtiani non debent irruere cōtra
ſynagogam iudeorum. hoc dicit ſalyce.
¶ Impa. Valē. ⁊ Valens. aa. Re
migio. Lex. iij.
In ſynagoga[g] iudaice legis
veluti hoſpitio merito irruētes[h] in
beas emigrare: quos[i] ꝑuatoꝝ do
mus nō religionū[k] ⁊ loco habitatio
num merito cōuenit attingere.
¶ Immunitas antiquitus iudeis con
ceſſa per hanc legem reuocatur. ſalyce.
¶ Impera. Valen. Theo. ⁊ Gra.
aaa. Hypatio. Lex. iiij.
Iuſſio qua ſibi iudaice legis
hoīes blandiunt̄ ꝑ quā eis
curialium munerū dabitur imuni
tas[l] reſcindatur.
¶ Chriſtiani cū iudeis nō poſſunt ma
trimoniū cōtrahere ſub pena capitis licē
tia accuſādi cuilibet conceſſa. h. d. ſalyce.
¶ Impa Valenti. Theo. ⁊ Arch.
aaa Cinegio. prefe. pre. Lex. v.
Ne quis xp̄ianam[m] mulierē
in vxorē iude[9] accipiat. ne
qꝫ iudee xp̄ian[9] ꝯiugium ſortiatur
¶ Nā ſi qs aliqd hmōi admiſerit
adulterij vicē cōmiſſi hmōi crimen
obtinebit: libertate ī accuſandū pu
blicis quoqꝫ vocibus relaxata.[n]
¶ Nuptie inter xp̄ianos ꝓhibite simili
ter inter iudeos ꝓhibentur ſua lege ceſ
ſante. ſalice.
¶ Iidē. aaa. Infātio comiti oriē
tis. Lex. vj.
Nemo iudeoꝝ morē ſuū in
cōiunctionibus[o] retinebit: nec iuxta
legē[p] ſuā nuptias ſortiatur: nec in
diuerſa[q] ſub vno tempore cōiugia
conueniat.
¶ Hec eſt bona lex ⁊ breuiter dicit. Iuꝺi
habent ea que ſunt ciuium romanorum:
⁊ coram iudicibus xp̄ianis debent litiga
re: ⁊ poſſunt vnum ex eis arbitrum aſſu
mere. Bar. vel ſic. Cauſa iudeorum ſm̄ iu
ra nr̄a eſt agitanda: ⁊ ſi in arbitriū cōpro
miſerit valebit ſentētia ꝑ iudices exequē
da. ſalyce.
¶ Impera. Gra. Valen. ⁊ Theo.
aaa. Eutichiano. Lex. vij.
Iudei romano cōi iure viuē
tes in his cauſis que tam ad
ſuꝑſtitionē[r] eorum ꝙ ad forū ⁊ le
ges ac iura ꝑtinent: adeant ſolenni
more iudicia oēſqꝫ romanis legi
bus cōferant ⁊ excipiāt actiones.
¶ Si qui vo ex his cōi pactione
ad ſilitudinem arbitrorū[s] apud iu
deos ī ciuili[t] duntaxat negocio pu
tauerint litigandū: ſortiri eorū[v] iu
diciū iure publico nō vetent̄. Eoꝝ
etiā ſentētias iudices exequant̄: tā
ꝙ ſi ex ſententia cognitoris arbitri
fuerint attributi.
¶ Iudei non poſſunt artari ad venden
das res ꝓprias aliter ꝙ xp̄iani. bar. vel
ſic. Ad curam xp̄ianorum non ſpectat ſta
tuere ꝑcia rebus iudeorū. hoc. dicit ſaly.
¶ Impera. Archi. ⁊ Hono. aa. ad
iudeos. Lex. viij.
Nemo exterus[x] religionis iu
deorum iudeis ꝑcia ſtatuet
cū venalia ꝓponent̄. Iuſtū eſt em̄
ſua cuiqꝫ committere. ¶ Itaqꝫ re
ctores ꝓuinciaꝝ vobis[y] nullū diſ
cuſſorem aut moderatorē eſſe cōce
dāt. ¶ Quod ſi qs ſumere ſibi cu
rā ꝑter vos[z] ꝓcereſqꝫ veſtros au
deat: eū velut aliena appetentē ſup
plicio cohercere feſtinent.
¶ Iidem. aa. Eutichiano. prefec.
pretorio. Lex. ix.
Quicunqꝫ[a] ex iudeis obnoxij
curie comprobantur curie
mancipentur[b].
¶ Quando iudei celebrant ſua ſolēnia
non debent aliquid agere in contemptū
xp̄iane fidei al's puniuntur. ſalyce.
¶ Impa. Hono ⁊ Theo. aa. Athe
mio. pre. pre. Lex. x.
Iudeos quoſdam feſtiuita
tis ſue ſolēnia[c] ad pene quā
dam recordationem intendere: ⁊
ſancte crucis aſſimilatam ſpeciem
in contemptum chriſtiane fidei ſa
crilega mēte exurere: ꝓuinciarū
rectores prohibeant: ne locis ſuis
fidei noſtre ſignū immiſceant: ſed
ritus[d] ſuos citra cōtemptum xp̄ia
ne legis retineāt: amiſſuri ſine du
bio ꝑmiſſa hacten[9]: niſi ab illicitis
temptauerint[e] ſe.
¶ Niſi celicole conuertantur ad fidem
vt heretici puniuntur. ſalyce.
¶ Iidem. aa. Iohanni prefec. pre
torio. Lex. xj.

o Nemo. cōiun
ctionibus. i. i
matrimonijs.
p ¶ Legem. ipſi em̄ ſta
tuerūt vt quaſdam ꝑſo
nas ducere liceat quas
duci nō licet: vt auiam
⁊ ſororē forte: ⁊ hoc eſt
ꝙ hec lex eis ꝓhibet.
q ¶ Diuerſa. poterant
em̄ quā habebant relin
quere ⁊ aliam accipere
r ¶ Ad ſuꝑſtitionē. i.
ad fidem eorum.
s ¶ Arbitroꝝ. i. a xp̄ia
nis electorum apud iu
deos.
t ¶ In ciuili. ſecus in
criminali. vt. ff. de ar
bi. l. nō diſtinguemus.
§. iulianus.
v ¶ Eorum. ſ. arbitro
rum. ⁊ hoc dic ſine pe
na. vt. j̄. de arbi. l. cum
antea.
x Nemo exterus
nec etiā iudei
īter ſe nec xp̄iani: vt. ff.
re. amo. l. nō em̄. ⁊. j̄. de
mono. l. j. ex cā. ⁊. s̄. de
epiſ. audi. l. j. ⁊. ff. de oſ
fi. prefec. vr. l. j. §. cura.
⁊ ad legē iul. de anno.
l. fi. §. j.
y ¶ Vobis. ſ. iudeis.
z ¶ Vos. qui nō ſubi
bunt talē penam. nō tn̄
ſtatuūt: vt modo dixi.
a Quicunqꝫ. nō
legitur.
b ¶ Mancipent̄. i. vē
dicentur.
c Iudeos. ſolen
nia. puta coro
nam ſpineā ⁊ crucē.
d ¶ Ritus. ideſt cōſue
tudines.
e ¶ Temperauerint.
priuilegium enī debet amittere qui conceſſa ſi bi abutitur poteſtate. vt lxxiiij. diſ. c. vbi. ⁊. ff. de pecu. l. liberum. ⁊. ff. de nego. geſ. qui ſine. ⁊ in aut. de tabel. §. nos aūt col. vj.

Priuilegiū amittit qui cōceſſa ſibi poteſtate abutitur.

Celicorarum nomẽ inauditũ quodãmodo nouũ crimẽ ſuꝑſtitionis vẽdicauit. Qui niſi ad dei cultũ, venerationẽq3 xp̃ianam conuerſi fuerint: his legib⁹ quibus ꝑcipimus hereticos aſtringi: ſe quoq3 nouerint aſtringẽdos. ¶ Edificia aũt eoꝝ (que neſcio cuius dogmatis noui conuentus habẽt) eccleſijs vendicenť. Certũ em̃ eſt quicqd a fide xp̃ianorum diſcrepat legi xp̃iane eſſe contrarium[a].

¶ In die ſabati ⁊ alijs feſtiuitatib⁹ iudeoꝝ ipſi nõ poſſunt cõueniri nec alios cõuenire. h. d. bar. ꝑ cõmodis fiſci. Salyce.

¶ Jidem. aa. eidem Johanni prefec. preto. Lex. xij.

Die ſabbati ac religs ſub tẽpore quo iudeis cultus ſui reuerẽtiã ſeruãt: neminẽ[b]: aut facere aliqd aut vlla ex parte cõueniri debere eos ꝑcipimus[c]. ¶ Jta tñ vt nec illis deť licẽtia eodẽ die xp̃ianos orthodoxos ꝯuenire[d]: ne xp̃iani forte ex interpellatiõe iudeoꝝ ab officialib⁹ ꝑfatis diebus aliquã ſuſtineant moleſtiã: cũ fiſcalibus cõmodis ⁊ litigijs priuatoꝝ cõſtat dies reliquos poſſe ſufficere.

¶ Nec iudeum offendere: nec bona eoꝝ inuadere cuiq̃ liceat ꝑpria auctoritate nec econtra Salyce.

¶ Jidem. aa. Philip. prefec. pretorio. Lex. xiij.

Nullus[e] tanq̃ iudeus (cũ ſit innocẽs[f]) obterať[g]: nec expoſitũ eum ad contumeliã religio[h] qualiſcũq3 ꝑficiat: nõ paſſim[i] eoꝝ ſynagoge vľ habitacula cõcrementur. vel ꝑperam vlla rõne reddanť ¶ Cum aliogn etiã ſi ſit aliqs ſceleribus implicitus: idcirco tñ iudiciorum vigor iuriſq3 publici tutela videtur in medio cõſtituta: ne quiſq̃ ſibijpſi ꝑmittere valeat vltionem[k]. ¶ S3 vt hoc iudeoꝝ ꝑſonis volumus eſſe ꝑuiſu3: ita illud quoq3 monendum eſſe cẽſemus: ne iudei forſitan inſoleſcant: elatiq3 ſui ſecuritate quicq̃ ꝑcipites in xp̃ianam reuerentiam vltionis admittant.

¶ Judeus actor vel reus foru3 ſequitur chriſtianum. Salyce.

¶ Jidẽ. aa. aurelio. p̃. p̃. Lex. xiiij.

Si qua[l] inter xp̃ianos ⁊ iudeos ſit contẽtio nõ a ſeniorib⁹ iudeorum: ſed ab ordinarijs iudicibus dirimatur.

¶ Bona iudei xp̃ianũ circũcidẽtis ſunt publicanda. Salyce.

¶ Jidem. aa. Aſclepiadoro. prefec. preto. Lex. xv.

Iudei[m] ⁊ bonoꝝ ꝑſcriptione et ꝑpetuo exilio dãnabunť ſi noſtre fidei hoĩe3 circũcidiſſe eos vel circuncidendum mandaſſe conſtiterit.

¶ Impera. Theodo. et Valenti. Johanni comiti ſacraru3 largitionum. Lex. xvj.

Iudeorum[n] primates qui in vtriuſq3 paleſtine ſynedris noíanť: vel in alijs ꝑuincijs degũt ꝑiculo ſuo anniuerſariũ canonẽ de ſynagogis oĩbus: palatinis cõpellẽtibus exigãt ad eã formã quã patriarche quõda3 coronarij auri noĩe poſtulabãt. ⁊ hoc qδ de accidentalibus patriarchis cõferri ꝯſueuerat noſtris largitionib⁹ inferatur.

¶ Judei non poſſunt habere aliquem honorem. h. d. bar.

¶ Jidem. aa. Florentino prefec. pretorio. Lex. xvij.

Hac valitura in oẽ euũ lege ſancim⁹: neminẽ iudeũ quibus oẽs adminiſtratiões ⁊ dignitates interdicte ſunt[o]: nec defenſoris ciuitatis fungi officio: nec p̃ſie honorem arripere cõcedim⁹: ne acqſiti ſibi officij auctoritate muniti: aduerſus xp̃ianos ⁊ ipſos plerũq3 ſacre religionis antiſtites velut inſultantes fidei noſtre iudicãdi vľ ꝑnũciandi quãlib3 habeãt ꝑtãtẽ. ¶ Jllud etiã pari ꝯſideratiõe rõnis arguentes ꝑcipim⁹ ne qua iudaica ſynagoga in nouã fabricã ſurgat fulciendi veteres ꝑmiſſa licẽtia q̃ ruinam minanť. ¶ Quiſqs igiť vľ infulas ceperit: queſitis dignitatibuſ nõ potiať: vľ ſi ad officia vetita ſurrepſerit: his penit⁹ repellať: vľ ſi ſynagogã extruxerit: cõpendio eccľe catholice nouerit ſe laboraſſe. ¶ Et q ad honores ⁊ dignitates irrepſerit habeať vt antea cõditionis extreme. ¶ Et ſi honorariã illicite ꝑmeruit dignitatẽ: ⁊ q ſynagoge fabricã cepit nõ ſtudio reparãdi cũ dãno auri. l. lib. fraudeť auſibus ſuis. ¶ Cernat ꝑterea bona ſua ꝑſcripta: mox pene ſanguinis deſtinandus q fidẽ alterius expugnauerit peruerſa doctrina.

¶ Ne xp̃ianum mancipiũ[p] hereticus vel iudeus vľ pagan⁹ habeat vel poſſideat vel circuncidat.

¶ Mancipia xp̃iana iudeis ſunt interdicta ⁊ ſtatim libera fiũt. mãcipia v̇o alterius ſecte eis ſunt permiſſa: ſ3 nõ poſſunt eos circũcidere ſub pena hic ſtatuta ſali.

¶ Impera. Conſtan. a. ad Euagiũ prefec. preto. Ti. xiij. Lex vnica.

Iudeus ſeruũ xp̃ianum: nec cõparare debebit: nec largitatis: vel alio q̃cunq3 titulo conſequať. Qδ ſi aliquiſ iudeoꝝ mãcipiũ vľ xp̃ianu3 habuerit[q]: vel ſecte alterius ſeu nationis crediderit ex quacunq3 cauſa poſſidendum: ⁊ id circunciderit: nõ ſolum mancipij dãno mulcteť. verũ etiã capitali[r] ſñia puniať. ipſo ſeruo pro premio libertati donãdo.

¶ De paganis[s] ⁊ ſacrificijs ⁊ templis eorum.

a Celicolarum. ꝯriu3. qui nõ eſt mecum ꝯ me eſt. ſic. ff. de reg. iur. qui nõ facit ff. de fideicõ. liber. ſi eũ. §. pe. ⁊ ad trebel. ſi cui pure. §. j.

b Die ſabbati. neminem. ſ. iudeum.

c ¶ Precipimus. vel a iudeis vľ a xp̃ianis.

d ¶ Cõuenire. facit. j̃. de fruc. ⁊ lit. expẽ. l. ſi. ⁊ de reſcin. ven. vel ratas. ⁊. ff. qδ quiſq3 iuris l. j. ſed cõtra. j̃. de legi. ⁊ conſti. qδ fauore. Sol. vt ibi.

e Nullus iude⁹. i. ob hoc ip̃m qδ eſt iudeus.

f ¶ Innocens. a crimine quo inculpatur.

g ¶ Obteratur. i. verberetur.

h ¶ Religio. obterẽtis ⁊ dic expoſitum. i. expoſito eo.

i ¶ Paſſim. i. indiſtincte.

k ¶ Ultionẽ. ſed nunquid eo caſu permittes cũ ille non vult venire ante iudice3: nec iudex põt eum cogere. rñ. ſm Jo. ſic. arg. j̃. de decur. l. generaľr. li. x. ⁊. ff. de his que in frau. credi. l. ait ꝑtor. §. ſi debitorem ⁊. s̃. de epi. ⁊. cle. ſi quis curiali. Jllud aũt conſtat ꝙ ꝯ quaſdã ꝑſonas q̃nq3 hoc l3: vt. j̃. q̃n liceat ſine iudice ſe vindi. l. j. ⁊ ſi. Jtem facit cũ hac. l. j̃. ne qs in ſua cã l. j. ⁊. ff. quoꝝ lega. l. j. ⁊ ff. de vſufruc. ſi cui⁹. §. deniq3. ⁊. ff. que in fraudem cre. l. ſi. ⁊ de fur. l. interdũ. ⁊. j̃. ti. iij. xp̃ianis. ⁊. ff. de origi. iur. l. ij. §. poſt originem.

l Si qua inter. per vos legite.

m Iudei. ꝑ vos legite.

n Iudeorum primates. legite res.

o Hac. iterdicte ſũt. imo videť ꝙ ad honores admittãtur. vt. ff. de decur. l. generaliter. §. ſi. que eſt ꝯ Sol. quidã dicunt hãc corrigere. Alij dicunt ꝙ hic erãt iudei: ibi nõ l3 iudaicã ſupſtitione3: vel vita3 ſeruarẽt. Alij ꝙ illud fuit ſpecialiter indultum eis. prima verior eſt.

p ¶ Ne chriſtianu3 mãcipium ⁊c. Quia ꝯtrium eſt religioni ꝙ hereticus habeat chriſtianũ mancipium: ideo δ hoc ponit.

q Iudeus. xp̃ianu3. habuerit. ſufficit habere vt penam indicta3 patiať. at nõ xp̃ianum duo ſunt neceſſaria ⁊ poſſidere ⁊ circũcidere: vt ſubijcit. Accur.

r ¶ Capitali. i. ꝑpetuo exilio. ⁊ cõcordat. s̃. ti. j. iudei. na3 illa eſt capitalis pena. vt. ff. de penis. l. rei capitalis. ⁊ de pub. iudi. l. ij. ⁊ facit. s̃. de epiſ. ⁊ cleri. l. ſi.

s ¶ De paganis ⁊ ſacrificijs eorum. De iudeis q in quibuſdã nobiſcum cõueniũt dixit: nunc de paganis q ꝑorſus a nobis diſcrepant dicit. Uel ſic. Dictum eſt. s̃. de iudeis: modo ponit de paganis. i. de ſarracenis q deos innumeros deaſq3: imo demones colunt ⁊ adorãt ⁊ adijcit de eoꝝ ſacrificijs ⁊ templis. Azo.

Cõtinuatio rubrice.

Templa

Templa ad ſacrificandū dijs debēt claudi: ⁊ ſacrificantes ꝯſcij ⁊ miniſtri gladio debēt puniri ⁊ bona ꝯfiſcari: ⁊ iudices negligētes incurrūt penā qnquagita librarū auri. h. d. iſta lex ⁊ ſeqns ⁊ lex penulti. j. eo. Saly.

Impera. Conſtan. a. ad Taurū. pre. pre. Ti. xiiij. Lex. j.

PLacuit[a] in oībus locis atqꝫ vrbibꝰ vniuerſis claudi ꝓtinus tēpla ⁊ acceſſu vetito oībus licentiā delinquēdi ꝑditis denegari. Volumus etiam ſacrificijs cunctos abſtinere. Qꝺ ſi aliq forte hmōi ꝑpetrauerint: gladio vltore ſternanť: facultates etiam ꝑempti: fiſco decernimus vendicari: ⁊ ſimiliter puniri rectores ꝓuinciarum: ſi facinora vendicare neglexerint.

Summata eſt in lege precedenti.

Impa. Gra. Val. ⁊ Theo. aaa. oratio. pre. pre. Lex. ij.

NE quis[b] mortaliū ita faciēdi ſacrificij ſumat audaciam: vt inſpectōe iecoris extorūqꝫ p̄ſagio vane ſpē ꝓmiſſionis accipiat: vel qꝺ eſt deterius futura ſub execrabili cōſultatiōe cognoſcat. Acerbioris etenī imminebit ſupplicij cruciatꝰ eis qui ꝯ vetitū pñtium vel futuraꝝ reꝝ explorare temptauerint veritatem.

Impa. Arch. ⁊ Hono. aa. Marco ⁊ Preliano. Lex. iij.

SIcut[c] ſacrificia tēploꝝ ꝓhibemus: ita volumꝰ publicorum opeꝝ ornamēta ſeruari. At ne ſibi aliqua auctoritate blandianť qui ea conanť euertere ſi qꝺ reſcriptuꝫ ſi qua lex forte pretendiť: arrepte[d] hmōi charte ex eoꝝ manibus ad noſtram ſcientiam referantur.

Conuentus ciuium ⁊ eorum leticie ⁊ feſta conſueta non debēt eis interdici. h. d. Salyce.

Iidem. aa. Appolledoro ꝓconſul. africe. Lex. iiij.

VT ꝓphanos[e] ritꝰ ſalubri lege iaꝫ ſubmouimꝰ: ita feſtos ꝯuentꝰ ciuiū ⁊ cōeꝫ oīm letitiā nō patimur ſubmoueri: vñ abſqꝫ ſacrificio vllo atqꝫ vlla ſuꝑſtitione damnabili exhiberi ppl'orum voluptates ſm̄ veterem ꝯſuetudinem: iniri etiam feſta ⁊ conuiuia ſi quando exegerint publica vota decernimus.

Princeps poteſt publica donare: ⁊ onata in patrimonio donatarij debent perpetuo remanere. h. d. ſalyce.

Impa. Hono. ⁊ Theo. aa. ad populum. Lex. v.

OMnia[f] loca que ſacris veteꝝ error deputauit nr̄e rei iubemꝰ ſociari. Qꝺ aūt ex eo iure vbicunqꝫ ad ſingulas quaſcūqꝫ ꝑſonas vel p̄cedentiū principū largitas vel noſtra maieſtas voluit ꝑuenire: id in eoꝝ patrimonijs eterna firmitate ꝑduret. Ea v̄o que multiplicibus cōſtitutis ad venerabilē eccl'iam volumus ꝑtinere: xp̄iana ſibi merito religio vendicabit.

Chriſtianis nō licet paganos offendere nec eorū bona rapere ſub pena dupli. h. d. ſalyce.

Iidem. aa. Aſclepiadoro. Lex. vj.

CHriſtianis[g] (qui vere ſunt vl' eſſe dicunť) ſpāliter demandamꝰ: vt iudeis ac paganis quiete degentibus nihil tēptantibꝰ turbulentū legibuſqꝫ ꝯtriuꝫ: nō audeāt manus inferre religionis auc̄te abuſi. Nā ſi ꝯ ſecuros fuerint violenti vl' eoꝝ bona diripuerint: nō ea ſola q̄ abſtulerint: ſꝫ cōuicti in duplū[s] que rapuerint reſtituere cōpellantur. Rectores etiā ꝓuinciaꝝ ⁊ officia ⁊ principales cognoſcāt ſe: ſi nō ipſi talia vendicēt: ſꝫ fieri hoc a popularibꝰ ꝑmiſerint: vt eos qui fecerint puniendos.

Summata eſt cum prima. ſed vnum nota ꝙ agentes conſentientes ⁊ miniſtri puniuntur pari pena. Salyce.

Impa. Valē. ⁊ Mar. aa. Palladio. pre. pre. Lex. vij.

NEmo[h] venerādis adorādiſqꝫ aīo delubra q̄ oliꝫ iaꝫ clauſa ſunt reſeret. Abſit a ſeculo nr̄o nephādis execrādiſqꝫ ſimulacris honorē p̄ſtinuꝫ reddi: redimiri ſertis tēploꝝ impios poſtes ꝓphanos aris accēdi ignes: adoleri in hiſdē thura: victimas cedi: pateris vina libari: ⁊ religionis loco exiſtimari ſacrilegiū. Quiſqs aūt ꝯ hāc ſerenitatis noſtre ſanctionē: ⁊ ꝯ interdicta ſanctiſſimaꝝ veterum ꝯſtōnum ſacrificia exercere tēptauerit apud publicū iudicē reus tāti facinoris legitime accuſeť: ⁊ cōuictus ꝓſcriptionē oīm bonoꝝ ſuoꝝ ⁊ vltimū ſuppliciū ſubeat. Conſcij etiā criminis ac miniſtri ſacrificiorū eandē penā q̄ in illū fuerit irrogata ſuſtineāt: vt hac legis nr̄e ſeueritate ꝑterriti metu pene deſināt ſacrificia interdicta celebrare. Qꝺ ſi vir clariſſimꝰ rector ꝓuincie poſt accuſationē legitimā ⁊ poſt crimē in cognitiōe ꝯuictū: tm̄ ſcelꝰ diſſimulauerit vindicare. l. lib. auri ipſe iudex etiā officiū eius cōfeſtim fiſco noſtro inferre cogatur.

Cuilibet licet d̄ hoc crimine accuſare ⁊ dñi in quorū predijs cōmittitur ſciētes puniuntur pena h' ſcripta. Salyce.

Impa. Leo. ⁊ Anto. aa. Dioſcoro. prefec. preto. Lex. viij.

NEmo ea q̄ ſepius pagane ſuꝑſtitionis hoībus iterdicta ſunt audeat ꝑtēptare. Sciēs ꝙ crimē publicū cōmittit q hoc auſuſ fuerit ꝑpetrare. Intantū aūt hmōi facinora volumꝰ eſſe reſecanda: vt etiā ſi i alieno p̄dio vel domo aliqd tale ꝑpetreť: ſciētibuſ videlꝫ dñis p̄diuꝫ quidē vl' domꝰ ſacratiſſimi iuribus erarij addiceť. Dñi v̄o ꝓ h ſolo ꝙ ſciētes ꝯſenſerint ſua loca talibus cōtaminari ſcelaribꝰ: ſiquidē dignitate vl' militia quadā decorātur amiſſiōe militie vl' dignitať: nec nō reꝝ ſuaꝝ ꝓſcriptiōe plecteť: priuate v̄o ꝯditiōis vl' plebei ꝯſtituti: poſt cruciatꝰ corꝑis opibus metallorū deputenť exilio ꝑpetuo.

De his qui ad eccleſiam confugiunt vel ibi exclamant: ⁊ ne quis ab eccleſia trahatur.

Iudei ad eccleſias ꝯfugientes nō priꝰ debēt ſuſcipi q̄ iuerſa debita ſoluerint: vel ſuſpecti de crimine ſe purgauerint. h. dicit. Salyce.

Imperatores Archadi. ⁊ Hono. aa. Antelao prefecto pretorio. Auguſtali. Titu. xv. Lex. j.

IUdei qui reatu aliq: vel debitis fatigati ſimulāť[i] ſe xp̄iane legi velle coniungi vt ad eccl'ias confugiētes euitare poſſint crimina[k] vl' pondera debitoruꝫ arceanť[l]: nec ante[m] ſuſcipianť q̄ꝫ debita vniuerſa reddiderint: vel fuerint innocētia demōſtrata purgati.

Qui ſunt in eccleſijs: iuiti extrahi nō poſſunt. h. d. bar. Uel. ſic. Fugiētes ad eccleſias inde non ſunt extrahēdi ſub pena hic ſtatuta. h. d. Salyce.

Impatores Hono. ⁊ Theo. aa. Ionio prefec. pre. Lex. ij.

FIdeli deuotaqꝫ p̄ceptione ſancimus nemini licere ad ſacroſanctas eccl'as cōfugiētes[n] abducere[o] ſub hac videlꝫ diffinitione vt ſi quiſq̄ꝫ cōtra hanc legē venire tēptauerit[p] ſciat ſe maieſtas crimīe eſſe retinendum.

Seruꝰ alicuius ad eccleſiā confugiēs clericus eijci dꝫ. qꝺ ſi nō poſſunt dño nuncient cui facultas extrahendi cōceditur etiā manu armata: adeo ꝙ ſi in pugna oc-

a Placuit. per vos legite.

b Nec. Ne qs. ꝑ vos legite. ⁊ facit j. de malefi. l. v.

c Sicut. ꝑ vos legite. Accur.

d Arrepte. no. ar. ꝙ ſi aduerſarius retinet inſtrumentū qꝺ credo et dico falſum: poſſuꝫ ip̄ꝫ vi eripere ⁊ dilaniare: vt h colligiť: vel meliꝰ poſſum ip̄m arripere: ⁊ ad p̄ncipē illud referre.

e Ut ꝓphanos. ꝑ vos legite.

f Omnia. ꝑ vos legite. et facit ſ. de here. l. iij.

g Chriſtianis. in duplū ſpāle eſt regulariter ꝯ: vt inſti. vi bo. rap. in p̄n. ⁊ facit ſ. de iudeis. l. nullus.

h Nemo. hanc ⁊ ſequentē legite per vos.

De his q ad eccleſiam cōfugiūt. Qm̄ inter cetera que eccl'ia hꝫ priuilegia. hoc precipuum hꝫ ne cōfugiētes ad eā alicuiꝰ temeraria abſtrahanť auctoritate ideo de ꝯfugiētibus ad eam ⁊ exclamātibus in ea ponit. Azo.

i Iudei. ſimulant. idē ⁊ ſi nō ſimulāt: ſꝫ iſta verba denotant frequentiam

k Crimina. i. penas que pro criminibus imponuntur.

l Arceanť. i. ab eccleſia extrudanť: al's extrahantur.

m Nec ante. ſic ⁊ ſ. de ſa. ſan. ec. l. qui ſub pretextu. Accur.

n Confugiētes. ſ. xp̄ianos liberos homines.

o Abducere. preter homicidas ⁊ adulteros vt virginū raptores. tributorum quoqꝫ exactores: ⁊ intra tēpla decēter fieri conuenit: vt in auť. de man. prin. §. neqꝫ aūt. col. iij. hodie idē vt ſi ꝓ quocūqꝫ maleficio fugiat ad eccl'am vt inde abſtrahať: vt no. in dicta auť.

p Temptauerit. ſic ſ. de epi. ⁊ cleri. l. ſi qs nō dicam. Accur.

cideretur delicto non aſcribitur.h.d.ſali.

Idem.aa.Erimio. pꝛefec.pꝛe/toꝛio. Lex.iij.

SI ſeruus[a] cuiuſcꝫ eccl'iam al/tariaue armatus nullis hoc ſuſpicantibus inopinatus irruerit: extinde ꝓtinus abſtrahat[b]. vel cõtinuo dño vel ei vñ eũ tam furioſa foꝛmido pꝛoꝛipuit indicetur[c]: eiqꝫ mox abſtrahendi copia non neget. Sed ſi armoꝛũ fiducia reſiſtẽdi aĩos inſania ĩpellẽte conceperit: eripiendi extrahẽdi: eũqꝫ cũ dño qbuſ põt id efficere virib⁹ cõcedat: ꝙ ſi etiã illũ cõfigi[d] in concertatione[e] pugnaqꝫ cõtigerit. nulla erit ei⁹ noxa: nec ꝯflande[f] criminatiõis relinquetur occaſio: ſi is q ex ſtatu ſeruili in hoſtis: et homicide conditionem tranſilijt ſit occiſus.

Iſta lex pꝛohibet coadunationẽ ⁊ hoĩuꝫ ꝯuenticula fieri in eccleſia. bar. Vl' ſic. Seditiones tumultus ⁊ conuencticule vl' conſpirationes in eccleſijs ẽt ꝯtra diuaſtã perſonaꝫ non debent fieri ſub pena vltimi ſuplicij.h.d. Salyce.

Imp.mar.a.ad ppl'm.

DEnunciamus[g] vobis oĩbuſ vt in ſacroſctis eccleſijs ⁊ ĩ alijs quideꝫ venerabilibus locis in qbus cũ pace ⁊ quiete vota cõpetit celebꝛari abſtineatis ab oĩ ſeditiõe. Nemo cõclamatiõibus vtatur: nemo moueat tumultũ: aut impetum cõmittat: vel conuenticula collecta multitudine in qualibet ꝑte ciuitatꝭ vel vici vl' cuiuſcũqꝫ loci colligere[h] aut celebꝛare[i] conet[k]. Naꝫ ſi qs aliquid ꝯ legẽ a qbuſdã[l] eſtimet ꝑpetrari: liceat ei adire iudicẽ ⁊ legitimum poſtulare ꝑſidium[m]. Sciant ſane oẽs ꝙ ſi aliqs ꝯ hmõi edicti noꝛmã aut agere aliqd: aut ſeditionem mouere tẽptauerit: vltimo ſupplicio ſubiacebit..

De eccleſia nullus dꝫ extrahi: ſed dꝫ ibi verbaliter citari.h.d.vſqꝫ ad.§.cũ aũt Bar. Vel ſic. Hec lex loquitur pꝛimo in libero. ſecundo in ſeruo. ſecunda ibi: ſane. Pꝛima ſubdiuiditur ĩ tres. nã pꝛimo pꝛouidet in confugis. ſecundo eoꝝ aduerſarijs. tertio pꝛedicta extendit ad fideiuſſores ⁊ mandatoꝛes. ſecunda ibi: ſꝫ ſiquidẽ tertia ibi. adijcientes. Pꝛĩa iteruꝫ ſubdiuiditur in quinqꝫ. nã pꝛimo mandat cõfugas de eccleſijs nõ pꝛotrahi vſqꝫ ibi: nec ꝓ his ibi ſecundo mandat clericos pꝛo his nõ exigi vſqꝫ ibi: his qui. ibi tertio punit ꝯtra attentantes vſqꝫ ibi: ex his. ibi quarto concludit pꝛimũ dictum vſqꝫ ibi: nec in ipſis. ibi qnto addit pꝛimo dicto pꝛouidẽ

do ne eccleſia auferat ꝯfugis.h.d. Salyc.

Impera. Leo.a. Eutrio: pꝛefe. pꝛetoꝛio. Lex.v.

PReſenti lege decernimus ꝑ oĩa valitura loca (excepta hac vꝛbe regia in qua nos diuinitate ꝓpitia degẽtes quotiẽs vſus exegerit inuocati ſingulis cauſis atqꝫ ꝑſonis ꝑſentanea cõſtituta[n] pꝛeſtamus[o]) nullos penitus cuiuſcũqꝫ cõditionis[p] de ſacroſctis eccleſijs oꝛthodoxe fidei expelli[q]: aut trahi vl' ꝓtrahi confugas[r]. Nec ꝓ his venerabiles epõſ vl' religioſos economoſ exigi q̃ debeant ab his q h moliri aut facere: aut nuda ſaltẽ cogitatiõe[s]: atqꝫ tractatu auſi fuerint tẽptare: capitali ⁊ vltimi ſupplicij aĩaduerſione plectẽdis. Ex his ergo locis eoꝛũqꝫ finibus quos[t] anterioꝛũ legũ ꝑſcripta ſanxerint: nullos expelli aut eijci aliqñ patimur. Nec in ipĩs eccleſijs reuerẽdiſſimis ita queq̃ꝫ detineri atqꝫ cõſtringi vt ei aliqd aut victualiũ[u] rerũ vl' veſtis neget aut reqeſ: h ſiquidẽ ipĩ refuge appareãt in eccl'a publice[x] ⁊ ſe in ſacris locis offerũt querẽtibuſ cõueniẽdos[y] ipſis ſeruata[z] loci reuerentia iudicũ: qbus ſubiaceãt ſentẽtijs[a] moneanẽ rñſum daturi: quale ſibi qſqꝫ ꝓſpexerit ꝯuenire. Qð ſi in finib⁹ eccl'aſticis latitãt: religioſiſſim⁹ econom⁹ ſeu defenſoꝛ eccl'e vl' certe quẽ his negocijs cõmodio reꝫ auctas eꝑalis elegerit recondi taꝫ latentẽqꝫ ꝑſonã decẽter ſine vllo incõmodo monit⁹[b] intra fines eccleſie (ſi inueniat) pꝛeſentet[c].

Citatus in eccleſia poteſt per ſe vl' per pꝛocuratorẽ cõparere. ⁊ ſi nõ cõparet pꝛoceditur contra eum ad pꝛimũ ⁊ ſecundũ decretũ ⁊ ad eoꝝ inueſtigationeꝫ ſm iuris oꝛdinẽ: h.d. vſqꝫ ad.§. ſane. Bar.

Cum aũt monitus fuerit in publico pꝛiuato ue cõtractu actione ciuili[d] ⁊ in eius[e] ſit arbitrio ſiue per ſe: ſeu ſi magis elegerit[f] inſtructo ſolẽniter[g] pꝛocuratoꝛe directo[h] in ei⁹ iudicijs cuius pulſatur ſententijs examine reſpondere[i]. Sed ſi hoc facere detractet: aut differat: iudicioꝛum legumqꝫ ſolitus[k] oꝛdo ſeruetur. Itaqꝫ ſi res immobiles poſſidet[l] poſt[m] edictoꝛum ſolennium recitationem ⁊ ſententiam iudicantis vſqꝫ ad[n] modum debiti bonoꝝ

a Si ſeruus. qui grauiter dñm offendit.
b Abſtrahat. a clericis ſi pñt. vl' ſi nõ pñt ſubñcit quid fiat.
c Indicet. i. ſignificet. ar. ꝙ aliqs tenet indicare furẽ: ſꝫ ar. ꝯ. ff. de ꝑſcrip. ver. l. ſolẽt. ⁊ de cõdi. ob tur. cau. l. iiij. §. fi. ⁊ hic ſit ſpãle.
d Configi. i. cum lancea occidi. Accur.
e In concertatione. ſic. j. ad le. iul'. de vi publi. vel pꝛi. l. qm̃.
f Nec cõflãde criminatiõis. al's eſt in textu cõflandi criminis. i. nõ accuſabit ð crmine homicidij: l3 al's ſicut ꝓ libero ita ꝓ ſeruo locũ habeat lex coꝛne. de ſicca. vt. ff. ad. l. aquil. l. inde neratius. §. penul.
g Denunciam⁹. facit. j. de ſeditio. l. ij. ⁊ fi. ⁊. ſ. de epiſ. ⁊ cleri. l. cõuenticulam ⁊. ff. de colleg. illi. l. iij. ⁊ l. qui. ⁊. ff. ad. l. iul. maie. l. fi.
h Colligere. ex periculis. Accur.
i Celebꝛare. i. oꝛdinare collectam.
k Conet. ſ. tractare ꝯuenticulã vt irruat in eccl'am. ſic. ſ. de epiſ. et cleri. ſi quis in hoc.
l Quibuſdã. i. q confugerint in eccl'am. vel i. cõgregauerint in eccleſia.
m Preſidiũ. nõ tñ tumultum ⁊ impetũ in eccleſiam cõmittere.
n Preſenti. cõſtituta. i. ea que ſunt cõſtituta in hac ꝑſenti. l. vel erimus pꝛeſentes ⁊ ꝑſtabimus id qð in hac. l. pñti eſt cõſtitutum.
o Preſtamus. i. pꝛeſtabimus: vl' id qð nobis vĩ. ⁊ dic. ſ. ꝑſtabim⁹ verbo nõ re.
p Conditionis. ergo nec ſerui. ſed ꝯ. ſ. eo. ſi ſeruus. So. ibi armati: hic nõ: vel hic de liberis tm̃. vt. j. eo. §. ⁊ hic ⁊ ſm hoc liberoꝝ hoim multe ſunt cõditiones: vt inſti. de iure ꝑſo. §. fi. vel dic tertio ꝙ large hic cõditio hoĩs dicitur q. d. ſiue miles: ſiue nõ: ſiue diues: ſiue pauper: ſiue magnus: ſiue non: ⁊ erit eadem ſecunda ⁊ tertia ſol.
q Expelli. ſ. per clericos.
r Confugas. niſi in caſibus: vt dixi. ſ. eo. fideli.
s Cogitatione. contra. ff. de penis. cogitationis. Sol. hoc pꝛiuilegio eccleſie vl' ad terro-

Cogitatõ an ſit puniẽda.

rem dictũ eſt: vl' dic aut ꝑ et: nuda cogitatione ⁊ tractatu. Vel diſtingue: qꝛ aut eſt cogitatio adeo nuda vt nõ tranſierit in aliquod conamẽ ⁊ tunc nõ punit: vt ibi. Aut tranſiuit in conamẽ l3 nõ venerit ad effectum: ⁊ tunc in grauioꝛibus punit: vt hic. ⁊. j. ad. l. iul'. maie. l. quiſqs. ⁊. ff. de extraoꝛ. cog. l. j. ⁊. ſ. de epi. ⁊ cleri. ſi quis nõ dicam. maxime qꝛ in maleficijs voluntas cum aliquo actu ſpectat nõ exitus. vt. ff. ad le. coꝛne. de ſicca. l. diuus adrianus. ⁊ ſic lego aut pꝛo et vt dixi modo. in minoꝛibus aũt opoꝛtet ſequi effectum. vt. ff. qð quiſqꝫ iuris. l. j. in fine ⁊ ad legem coꝛne. de fal. l. qui falſaꝫ. ⁊ de hac materia plene dic vt ño. ff. de furtis. qui ea mente.
t Quos. ſcilicet fines.
v Victualium. miſſoꝛum de domo ſua vl' amicoꝛũ vel etiã de eccleſia: vt. j. eo. §. penul. Accur.
x Publice. i. infra ſepta tñ eccl'e. Accur.
y Conueniendos. i. citandos verbo.
z Seruata. qꝛ citabit verbo nõ re.
a Sentẽtijs. cõmonitoꝛijs non re.
b Monitus. ſ. ab epiſcopo vt hoc fiat: vl' dic dictioneꝫ monitus eſſe genitiui caſus.
c Preſentet. volenti monere vel citare.
d Ciuili. ſed in criminali nõ poteſt. vt. ff. de publi. iu. l. penul. §. ad crimen.
e Eius. ſ. fugitiui.
f Elegerit. no. liberum eſſe ꝑ ſe vel ꝑ ꝓcuratoreꝫ agere vel reſpõdere: vt. j. de pꝛocura. l. fi. ⁊. ff. de iniur. ſꝫ ſi vnius. §. idem ait.
g Solẽniter. ſ. vt caueat iudicatum ſolui: ⁊ de defendẽdo: vt inſti. de ſatiſda. §. pe. ⁊. ff. de ꝓcu. l. fi. ⁊ ꝙ dñs de calumnia iuret hodie. vt. j. de iura. calum. l. ij. §. ſi autem.
h Directo. i. deſtinato.
i Reſpõdere. ar. hic ⁊. ff. de ꝓcu. l. nõ ſolum in pꝛin. ⁊. l. ſed his. cõtra eos q dicunt cũ ꝓcuratore nõ fieri lit. conteſt. ſicut nec de calumnia iurari.
k Solitus oꝛdo. nõ eſt hic oꝛdo ſeruãdus q ſequit vt pꝛimo ĩmobiles accipiãt poſtea mobiles: ſꝫ eſt ꝯ. ff. de re iudi. a diuo. §. j. ſic. ff. de pecul. l. quidã. nõ eniꝫ oꝛdo ſcripture ſeruat. vt. ff. de ſolu. nõ em̃. ⁊ d. l. quidam.
l Poſſidet. ſ. fugiẽs ad eccl'am ĩmobiles cõtra. ff. de re iudi. l. a diuo pio. vbi dꝛ ꝙ res mobiles ꝑmo debẽt aſpoꝛtari. Dicas ꝙ non ſunt res mobiles vel etiã nõ apparẽt: tunc res ĩmobiles aſpoꝛtari debent. ar. littere ſequentis. qð ſi res.
m Poſt edictoꝝ citari em̃ debet trinis edictis: quoꝛum quodlibet cõtinet ſpacium. x. dierum: vt pꝫ. ff. de iudi. l. ad pemptoꝛium. Accur.
n Ad modũ. hoc referas ad venditionẽ. nã ſm hec⁹ iura fiebat miſſio in oĩa bona: ſꝫ venditio ſm menſuraꝫ declarati debiti: vt. ff. ex qui. cau. in poſ. l. j. ⁊. l. fulcini⁹. §. j. ⁊. §. adeo aũt. Hodie autẽ vtrũqꝫ fit pꝛo menſura: vt. j. de bo. auc. iu. poſ. auf. ⁊ qui iurat. ſꝫ dñs Ot. hic ſcribit ꝙ olim

Snia diffinitiua an poſſit ferri ante litem conteſtatam.

ꝙ olim nõ ſolum miſſio fiebat in oibus bonis: ſed etiã venditio fiebat olim ante legẽ iſtã oim rerum. Uel põt dici ſm Al. ꝙ lex illa q. ex cau. in poſ. ea. l. j. loquit̃ cũ fit miſſio lit. cõteſt. hec aũt cũ ante. vt ar. ff. de re gu. iur. nõ ſolet. Alij dicũt ꝙ hic fit mẽtio noui iuris vt fiat miſſio pro mẽſura debiti declarati. ꝓma pacet. Item notãt hic quidã ꝙ ante lit. cõteſ. ferat̃ diffinitiua: qđ ẽ generale ſm M. ꝛ ꝑ eo. j. quõ ꝛ qñ iu. auf. q ſemel. ꝛ. ff. de iudi. ſi ꝑ/ tor. ꝛ. j. đ inge. ma. l. dif famari. ꝛ. j. vbi qs de/ cu. vel coar. cõ. l. fi. ꝛ. j. ad trebel. l. pe. §. cũ aũt. ꝛ. j. vbi de crimi. agi oꝫ aut̃. q̃ in ꝓuincia. Sed B. ꝛ Jo. ꝫ. ꝛ põt dici h̃ lit. fuiſſe cõteſta. priuſ/ ꝙ fugeret ad eccłam. et ꝑeis. j. de tẽ. ap. l. fi. §. fi na. Cuꝫ ergo ſit ibi ſpe ciale: ergo opꝫ hic eſſe cõe ius. vt. ff. ad muni/ ci. l. j. ꝛ qđ dicit vbi de/ cur. vel coar. eſt ſpãle. ꝛ eodeꝫ modo ad illã q̃ in ꝓuincia: ꝛ eſt hec a/ lia ſolutio. Preterea h̃ nõ eſt diffinitiua: ſed in terlocutoria ex q̃ fit miſ ſio ꝛ venditio: vt. j. de bo. auc. iudi. poſ. l. pe. ꝛ eſt hec vera.

a Traditio. i. in poſ/ ſeſſionem miſſio.

b Mobiles hꝫ. ſ. fu/ giens ad eccleſiam.

c Conſciẽtia. no. quẽ ſe debere ꝑ ſacr̃m pur/ gare: vt hic. ꝛ. j. de pe/ na iudi. qui ma. iudi. au ten. nouo. ꝛ. j. de reis poſt. l. ij. ꝛ de vſur. eos §. fi. ꝛ. ff. de incen. rui. nau. l. j. §. j. ꝛ. §. ſi ſuſpi tio. ꝛ de eden. pretor. §. ij. ꝛ. j. de excu. tu. lꝫ. ꝛ đ bo. auc. iu. poſt. l. fi. ꝛ đ iure do. l. fi. §. pe. ꝛ de fi de inſtru. l. fi. ꝛ de iure delibe. ſancim⁹. §. ſi vo ꝛ de publi. iudi. is q. et j. de ꝓcu. reum. ꝛ. j. qui ꝛ qui. quar. pars. l. ij. et ex his legib⁹ ſacr̃m de/ latum referri nõ põt.

d Rer. ſ. inquiſitione.

e Per eos. ſ. defen/ ſores ꝛ economos.

f Domeſtica. h̃ aſſi/ gnant̃ quedã domeſti/ ce ꝑſone: vt. ff. de fur. ſi libertus. ꝛ de pe. l. reſpi ciendum. §. domeſtica ꝛ. j. de qđ. placuit ꝑdeꝫ. Item vxor viro. ꝛ ecõ tra ſunt domeſtici. arg. j. de re mili. quicũqꝫ. ꝛ ff. de edil. edic. ediles etiam. §. familie. ꝛ. ff. de reli. l. familiaria. ꝛ ad ſilł. l. j. §. ſi vi. ar. ꝫ. j. de qđ. l. iij. ꝛ ꝓſunt hec ad id qđ hꝫ. j. de teſti. l. etiam.

g Furatus. hoc nõ refert̃ ad libertum cuꝫ ſit liber.

h Sacroſctã. nõ ſui: ſꝫ potius dñi nequitia. ſ. ꝓua. ꝛ ſic nõ debuit fu gere. ſi aũt magna dñi ſeuitia: tunc dic vt inſti. de his q ſunt ſui iur. §. fi. ꝛ ſic nõ obſtat. ſ̃. eo. ſi ſeruus. Item facit. j. de ſer. fugi. l. j.

i Religioſis. intercedẽte interceſſione humaniſſima dico ꝙ eſt. j.

k Competenti. vbi friuola de cauſa receſſit.

l Interceſſione. quam fecit economus ꝛ defenſor.

m Humaniſſima. vbi iuſta cã aufugit. ꝛ ſic nõ deliquerat ſeruus.

n Interuẽtione. iurabit eñi dñs ꝙ eum nõ ledet ob hoc. ſic ꝛ in aut̃. de mona. §. ij. col. j. ꝛ de ſan. epi. §. ſi qs aũt ad monachã. col. ix. ꝛ ſunt hic arg. ꝙ ſic iuret vir ꝙ nõ ledet vxorem cum eam repetit. ꝛ de hoc ex

eius ſiue ꝑdiorꝫ traditio[a] ſiue venditio celebret̃. Quõ ſi res mobiles hꝫ[b] ꝛ eas extra terminos occultat eccłe: ſnia iudicãtis ꝛ executoris ſollicitudine ꝑquiſite quocũqꝫ occul/ tant̃: erute ꝓ equitatis tramite modoqꝫ debiti publicis rõnibus ꝑua tiſqꝫ ꝓficiãt. Sane ſi intra fines habent̃ eccłe: vł apđ quẽlibet ex clericis abſcõdite: ſiue depoſite fuiſſe firmant̃ ſtudio ꝛ ꝓuidẽtia viri reuerẽdiſſimi economi: ſiue defenſoris eccłe diligẽtia inqſite: quolibet mõ ad ſacroſanctã eccłam ꝑueniẽtes ꝓferant̃; vt pari eqtatis ordine ex hiſdem bonis fiſco vel reipublice ſiue creditorib⁹: ꝛ qbuſcũqꝫ iuſtis peti/ torib⁹ ad modũ debiti cõſulat̃. Sic vbi poſite vł cõmendate dicant̃ ingrendis tantã volum⁹ eſſe cautelam: vt ſi ſola ſuſpitiõe apud aliquẽ aſſerant̃ abſcõdite: đ ſua etiã ꝯſcia[c] ſatiſfacere aucte venerabilis antiſtitis iubeat̃. Adijciẽtes ꝙ ea q̃ de principalib⁹ ꝑſonis decreuim⁹, etiã in fideiuſſorꝫ ſeu mãdatorꝫ: ſeu rerꝫ[d] ad eos ꝑtinentiũ: vel familiarium ꝛ ſociorꝫ ꝛ ꝑticipũ: ꝛ oĩmodo in hiſdeꝫ cauſis obnoxiorꝫ ꝑſonis ꝑcipimus obſeruari. ſ. ſi ipſos q̃ꝫ ſecuꝫ ꝯfuge intra eccleſiarꝫ terminos habere voluerint. vt ex eorꝫ q̃ꝫ bonis publica debita ꝑuataqꝫ ꝑſoluant̃: ꝛ ꝑ[e] eos rerꝫ vbicũqꝫ depoſite ſunt ꝓcedat inqſitio: ꝛ h̃ qdeꝫ de ĩgenuis liberiſqꝫ ꝑſonis. Sane eñi ſi ſeruus aut colon⁹ vł aſcriptiti⁹ familiaris: ſiue libert⁹ ꝛ hmõi aliqua ꝑſona domeſtica[f] vł cõditioni ſubdita cõquaſſatis reb⁹ certis atqꝫ ſubtractis: aut ſeiꝑm furat⁹[g] ad ſacroſancta[h] loca cõtulerit: ſtatim a religioſis[i] economis ſiue defenſoribus vbi primum hoc ſcire potuerint ꝑ eos: videlꝫ ad quos hoc ꝑtinet iꝑis ꝑñtibus ꝓ eccłaſtica diſciplina ꝛ q̃litate cõmiſſi: aut vltione cõpetenti[k]: aut interceſſione[l] humaniſſima[m] ꝓcedente remiſſione venie ꝛ ſacramenti interuẽtione[n] ſecuri ad locuꝫ

tra vt lite non conteſta. c. j.

o Secum. ſacramenti.

p Reformandis. dño ꝛ patrono. Accur.

q Pauperũ. nam res clericorꝫ pauperũ ſunt. vt. ſ̃. de epiſ. ꝛ cleri. l. ij. ꝛ plene dic de cõfugientibus: qꝛ aut ſeruus confugit aut liber. Primo caſu aut ꝓpter dñi ſeuitiam. ꝛ tunc ſerua. vt inſti. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. §. ſi. aut ꝓpter delictũ magnuꝫ ſerui: ꝛ tunc ſerua. ſ̃. e. ſi ſeruus. aut ꝓpter paruum vel nullũ: ꝛ tunc ſerua qđ h̃. §. pe. dicit̃. ꝛ hoc inquirat ꝑlatus: vel eps: vt in fi. hui⁹. l. Si liber aut nõ xp̃ianuſ ꝛ tunc ſerua. ſ̃. eo. l. ij. ſi xp̃ianus. tunc habet triginta dies: vt aut extra eccłam reſpõdeat ſecu/ ritate renũciata: aut intra eam nõ renunciata vt in aut̃. de man. prin. §. ſed neqꝫ poſt ſpaciuꝫ ſerua qđ dicit̃. ſ̃. e. l. §. cum aũt admonitus. ſꝫ hoc fallit in caſibus vt dixi. ſ̃. e. l. ij.

ſtatũqꝫ ꝓprium reuertant̃: rebus quas ſecũ[o] habuerint reformãdis[p]. Diutius eñi eos intra eccleſias nõ conuenit cõmorari: ne patroniſ ſeu dñis ꝑ ipſorum abſentiam obſequia iuſta denegent̃: ꝛ ipſi ꝑ incommodum eccleſie egentiũ ꝛ pauperꝫ[q] alant̃ expenſis. Inter hec autem q̃ ſedulo ad religioſi economi: ſiue defenſoris eccłie ſollicitudinẽ curãqꝫ reſpiciunt: erit etiã illud obſeruandum vt ſingulorũ intra eccłias cõfugiẽtiuꝫ ꝑſonas cauſaſqꝫ inceſſanter cõquirant[r]. Deniqꝫ iudices vł eos ad quos cauſe ꝛ ꝑſone pertinent inſtanti⁹ inſtruãt[s]: ꝛ equitatis ꝯuenientiã diligẽtius exequant̃.

De his qui in eccleſijs manumittuntur.

Minor. xxv. ãnis coram antiſtite plebe põt ſeruũ ſuũ manumittere ſcriptura interueniente. h. d. Saly.

Imperator Conſtanti. a. ad Prothogenem epiſcopum.

Titulus. xxvj. Lex prima.

Iamdudum[t] placuit: vt in eccła catholica libertatem dñi ſuis famulis preſtare poſſint: ſi ſub aſpectu plebis[u] aſſiſtẽtibus xp̃ianorum antiſtitibus[x] id faciãt[y]: vt propter facti memoriã vice actorũ interponat̃ qualiſcunqꝫ ſcriptura in qua[z] iꝑi[a] vice[b] teſtiũ ſignent[c]: vnde a vobis[d] quoqꝫ ipſis nõ imerito dande ꝛ relinquẽde ſunt libertateſ quo quiſqꝫ veſtruꝫ pacto[e] voluerit: dũmodo veſtre voluntatis euidẽs appareat teſtimonium[f].

Clericis ꝑmittit̃ int̃ viuos ꝛ in vltima voluntate ſeruos ſuos manumittere ꝛ plenã libertatẽ ꝯſequuntur. h. d. Salyce.

Idem Auguſtus Oſio.

Lex ſecunda.

Qui religioſa[g] mente in eccleſie gremio ſuis ſuis meritam[h] conceſſerint libertatem[i] eandem eo iure donaſſe videant̃ quo ciuitas romana ſolennitatibus de

De his qui in eccleſia manumittuntur.

Fauet eccła fugiẽtibus: fauet ꝛ manumittit.

t Iamdudum. Dñi etiã minores. xx. annis ſicut corã iudice. vt inſti. de li. §. multis.

r Conquirãt. ſ. economus ꝛ defenſor.

s Inſtruãt. defenſor ꝛ economus.

u Plebis. i. populi.

x Antiſtitibus. i. antiſtite. plurale ꝓ ſingulari: vt. ſ̃. de epi. ꝛ cle. l. orphanotrophos.

y Faciant. i. manumittant.

z In qua. ſ. ſcriptura.

a Ipſi. manumittentes

b Uice. ſ. dñi.

c Signent. i. ſcribẽt ꝛ ſigillent: quod eſt vice ſcripture tabellioniſ coram iudice facte. vel dic pro tabellione poni quod non eſt opus pro ſcribendo teſtamento: ſed ſufficit ſcriptura ꝑuata.

d Uobis. qui queritis an hoc fieri poſſit.

e Pacto. in eccleſia vel extra corã iudice. vel dic pacto. ideſt impoſitione operarum quas volet.

f Teſtimonium. lꝫ alij nõ ſint teſtes ſm Petrum. immo totus populus ſunt teſtes.

g Qui religioſa. legite per voſmetipſos.

h Meritam. qꝛ bene ſeruierant.

i Libertatem. teſte vel interprete nõ expectato iudice: ſed ipſo iure ſm Jr. Uel dic teſtem pro tabellione poni in tali teſtamento. vt. ſ̃. eodem. l. j. ꝛ nota ꝙ quidam dicunt hic ſpeciale: vt ante aditam hereditatem competat libertas: quod falſum eſt: quia contra communem regulam. vt. ff. de contra tabu. l. filium. ꝛ. j. de fideicommiſ. l. eam. ꝛ de cadu. tollen. §. in noniſſimo. Subaudi ergo hic publicate. ſcilicet ꝛ adite hereditatis.

cursisᵃ dari conſueuit. Sed hoc dū taxat hisᵇ qui ſub aſpectu plebis vl' antiſtitū dederint placuit relaxari. ¶ Clericisᶜ aūt ampliuſ cōcedimꝰ vt cū ſuis famulis tribuāt libertatē nō ſolū in cōſpectu eccl'e ac religioſi ppl'i plenūᵈ fructū libertatis cōceſſiſſe dicanſ: verūetiā cū poſtremo iudicio dederint libertates: ſeu qui buſcūqꝫ verbis dari ꝓceperint: ita vt ex die publicate voluntatis ſine aliquo iuris teſte vel interꝑte com petat directa libertas.

¶ De legibus ⁊ conſtitutionibus principum ⁊ edictis.

¶ Iudex nō dꝫ recedere a iure ſcripto ꝓpter equitatē nō ſcriptā: niſi auctoritate ꝑncipis ad quē hoc ꝑtinet. ſ. limitare ius ſcriptū. h. d. ſm ꝑmā lecturā que eſt vera ⁊ cā tenēt bar. Pau. de caſtro ⁊ Salyce.

¶ Impera. Conſtantinus. a. Baſſo. prefecto pretorio.

Titulus. xvij. Lex prima.

Inter equitatēᵉ: iuſqꝫᶠ interpoſitā interpretationē nobis ſolisᵍ ⁊ oportet ⁊ licet inſpicere.

¶ Priuilegia nō faciunt ius generale: ſꝫ in ſuis termis ſunt ſeruanda. Surreptitia interpretatio nō valet: ⁊ puniūtur iudices q referūt principi vbi referri nō dꝫ. h. d. bal. Uel ſic. Spāliter ⁊ in priuilegiū conceſſa nō ſunt extēdenda nec ꝑ reſcriptū retractātur: qnimo īpetrās preter anullationē reſcripti notatur īfamia: ⁊ iudex illud reſcriptū admittens vel principi referens punitur. h. d. Saly.

¶ Impera. Theo. ⁊ Ualen. aa. ad ſenatum. Lex. ij.

Queᵃ ex relationibus iudicū vel ſuggeſtionibus iudicantium: vel ꝑ ꝯſultationemⁱ in cōi florentiſſimoꝝ ſacri noſtri palacij ꝓcerumᵏ auditorio introducto negocio ſtatuimusˡ: vel qbuſlibet corꝑibusᵐ: aut legatisⁿ: aut ꝓuincieᵒ: vl' ciuitatiᵖ vel curieᑫ donauimus: nec generaliaʳ iura ſint: ſed leges fiant his dūtaxat negocijsˢ atqꝫ ꝑſonis ꝓ qbus fuerint ꝓmulgata. ¶ Nec ab aliquo retractenſ: notamᵗ infamie ſubituro eo qui vl' aſtuteᵛ ea interpretari voluerit: vl' impetrato īpugnare reſcriptoˣ: nec habituro fructū ꝑ ſurreptionē elicitiʸ. ¶ Et iudices ſi diſſimulauerint vel vlterius litigantē audierint: vl' aliquid allegandū admiſerint: vel ſub quo dam ambiguitatis colore ad nos retulerintᶻ. xxx.ᵃ lib. auri condēnatione plectendi ſunt.

¶ Leges generales debent ab oībꝰ obſeruari. ⁊ cēſenſ generales ex qnqꝫ vl' ſex ſignis ħ poſitis. h. d. bal. Ul' ſic. Si leges extra corpus iuris poſite aliquo de qnqꝫ ſignis ħ poſitis ſint roborate: vt generales ſunt ſeruāde. Inſ locutio ꝑncipis nō ē extendēda ſicut nec in ꝑuilegiū conceſſa h. d. Salyce.

¶ Iidem. aa. ad ſenatum. Lex. iij.

Legesᵇ vlᶜ gn̄ales ab oībus equal'r īpoſterūᵈ obſuenſ: q̄ vel miſſe a nobis ad venerabilē cetumᵉ oſone cōduntur: vl' inſerto edictiᶠ vocabl'o nūcupanſ: ſiue eas nobis ſpōtaneus motꝰ ingeſſerit: ſiue ꝑcatioᵍ vl' relatioʰ vl' lis mota legiſ occaſionē poſtulauerit. ¶ Nā ſatꝫ eſt edicti eas nūcupatiōe cēſeri: vl' ꝑ oēs ppl'os iudicū ꝓgrāmateⁱ

a ¶ Decurſis. coram iudice. ⁊ dic. i. per curſum ſeruatis.
b ¶ His. laicis minoribus.
c ¶ Clericis. ſed an idem in laicis. Reſpondetur ſic per. l. inſti. de libe. §. multis. vbi dicit in eccleſijs: ſed nō per. l. iſtam niſi in clericis in quibus erat ſpeciale.
d ¶ Plenū. i. plenā libertatē. ⁊ erat in clericis ſpāle. hodie cōe ius eſt: vt inſti. de liberti. §. fi. ⁊ in corpore auſ. vt liber. de cetero. §. fi.

¶ De legibus ⁊ cōſtitutionibus. ¶ Supra de religione q̄ ad fidem ⁊ eccl'iam ꝑtinet: nunc de ea q̄ ad leges ſacras vt. ĵ. eo. leges ſacratiſſime. Uel ſic. Supra de diuinis ſacris dictū eſt nunc de hūanis ſacris ponit. nam leges ſacre ſunt: vt. ĵ. eo. l. leges ſacre. Azo.

e Inter equitatem. Cū dubium ſit an ius ſcriptū ⁊ ſtrictū ſit equum: ⁊ ſi nō eſt qs faciat ius ſup ea eqtate. Rn̄. impator nobis ſolis lꝫ inſpicere

f ¶ Iuſqꝫ. ſ. ſcriptū. et pone caſum in iure ſcripto ⁊ ſtricto ⁊ equitate nō ſcripta. vt. ff. q ⁊ a q. ꝓſperit. ⁊. ff. mā. inter cās. §. nō oīa. ⁊. ĵ. de lege fu. ca. tol. ⁊. ff. ad tertul. l. j. §. qui opas. ⁊ in his legibus eſt equitas nō ſcripta iuri ſcripto ⁊ ſtricto ꝯ̄ria. Item qn̄qꝫ latius ponit equitas ꝙ̄ ius ſcriptū. vt. ĵ. ad mace. l. pe. qn̄qꝫ ſtrictiꝰ. vt ff. ad mace. ſꝫ iul'. §. mutui. ⁊ dic interpoſitā. i. interponendā a nob ſoliſ i. nobis licet eā inſpicere. Uel dic interpoſitā ꝓprie. ſ. in ſuis iuſticie finibus: et huic intellectui nō obſtat. ĵ. de iudi. placuit. qꝛ ibi loquiſ de equitate ſcripta. Item pōt poni eodem modo in iure ſtricto ⁊ non ſcripto ⁊ equitate nō ſcripta: vt in monacho an poſſit ſuccedere in feudum rigore iuris ſicut in alijs bonis patris: vt. ſ̄. de epi. ⁊ cle. deo nobis. rigore equitatis nō: ⁊ expone interpoſitā vt prius. Item pōt poni in equitate ſcripta ⁊ iure ſcripto ⁊ ſtricto: vt. ĵ. de fur. ſi qs ſeruo. ⁊ inſti. de lege fu. ca. tol. §. j. ⁊. ff. ad tertul. l. j. §. q opas. ⁊ interpoſita ꝓprie poniſ. ⁊ nobis. i. a nobis ſolis opꝫ ⁊ lꝫ inſpicere. ſ. oēs. ⁊ ſic concordat d. l. j. de iudi. placuit. Item in eo qꝺ dicit ſoli principi licere eſt ꝯ̄. ff. e. l. nō poſſunt. vbi etiā qlibet iudex facit legē trahendo de ſil'ibus ad ſil'ia. Sed dic ꝙ illa interꝑtatio nō eſt generalis: ſed cā illius tm̄: cum res inter alios acta ⁊c. ⁊. ĵ. res. inter alios ⁊c. Sed hec interꝑtatio neceſſaria eſt generalis ⁊ ꝓbabilis: ⁊ in ſcriptis redigēda. Doctoris aūt tm̄ ꝓbabilis: vt. ĵ. de ꝓfeſ. qui in vrbe cōſtantino. l. j. li. xij. nam nemo eſt aſtrictus ſtare verbis magiſtri: vt. ĵ. de ꝓfeſ. l. j. Neceſſaria tm̄ vt iudicis in vna cā que etiam in ſcriptis eſt redigenda. Generalis tm̄ ⁊ nō in ſcriptis vt cōſuetudo: vt. ff. eo. nō poſſunt. ⁊. l. nam vt ait. ⁊. l. ſi de interꝑtatione. ⁊. l. nā pedius. Item ꝯ̄. ff. eo. nō ambigiſ. ⁊. ff. qui. ap. nō licet. l. j. §. fi. ⁊ inſti. de iur. na. §. lex eſt. ⁊. ĵ. de offi. prefec. preto. l. normam. Reſpondetur. iſti faciunt auctoritate principis: vt. ĵ. eodem. ſi imperiales. in fine.

Interpretatio eſt mltiplex ⁊ non oī ſtandum eſt.

g ¶ Solis. ſed nonne conſuetudo poteſt interpretari: vt. ff. de legi. ⁊ cōſti. l. ſi de interꝑtatiōe. Et preterea nōne ſenatus pōt interꝑtari. Diſtingue quedā eſt interꝑtatio generalis ⁊ neceſſaria ⁊ in ſcriptis redigenda: ⁊ iſta ſoli imperatori cōpetit. Quedam eſt generalis ⁊ neceſſaria ⁊ in ſcriptis nō redigenda: que competit cōſuetudini. Alia nec generalis nec neceſſaria nec in ſcriptis redigenda: ⁊ iſta neminem ligat Ad hoc autem ꝙ diciſ ꝙ ſenatus pōt interpretari: dices ꝙ hec dictio ſolus non excludit populum romanum.

b Que ex relationibus. Relatio em̄ abſentis ſuggeſtio ꝑſentis vel relatio in ſcriptis: ſuggeſtio ſine ſcriptis: vel relatio ſimplex ſuggeſtio conſulēdo. Et pone in rege ſcribente patri ꝓ marchione lancea ꝙ daret ei qꝺdam caſtrum: qꝛ bene ſeruierat.

i ¶ Conſultationem. partis vel etiam alicuius iudicis: an auferat caſtrum tali militi qui multum ſeruierat principi: ⁊ imperator ꝑ priuilegium cōcedit ⁊ nō auferri precipit.
k ¶ Procerum. i. conſiliariorum.
l ¶ Statuimꝰ. imo ſtatutum in cōi auditorio eſt ius gn̄ale: vt. ĵ. eo. ſi imperialis. que eſt contra. Solu. hic in priuilegijs: vel ibi in preſentibus partibus ⁊ cognitionaliter: hic vna tm̄ preſente. ⁊ quod dicit īntroducto negocio. ſ. ab vna parte.
m ¶ Corporibꝰ. ſ. monachorum vel mercatorum.
n ¶ Aut legatis. ſ. romanorum.
o ¶ Prouincie. vt antiochie: vt. ĵ. de decur. eos.
p ¶ Ciuitati. vt metropoli: vt. ĵ. de metropo. l. j. lib. xj.
q ¶ Uel curie. i. ordini decurionum.
r ¶ Nec generalia iura. nō ergo decretales que oēs ep'le generales ſunt vt videſ. ſed ꝯ̄ eſt. vt. xx. di. c. j. ⁊ plus valent etiā ꝙ̄ expoſitiōes ſanctoꝝ patrum. vt ea. di. c. ij. Item huic ꝯ̄. ſ̄. de nouo codi. cōfir. circa fi. ſꝫ ibi de his q̄ ſunt in iuris corꝑe clauſe: ħ nō ſic. vt ⁊. ĵ. l. ꝓxi. i fi. Item ꝯ̄. ĵ. que ſit lon. cōſue. l. fi. in fi. ſꝫ expone ibi ꝑpetue. i. ſine ꝑfinitione tꝑis: vt. ĵ. de diuer. reſcrip. falſo. nō aūt ꝑpetue. i. gn̄ales. Uel intellige general'r in ipſas ꝑſonas: inter alias nō. Itē ꝯ̄. ff. qꝺ quiſqꝫ iur. l. l. j. ſꝫ ibi nō excedit ꝑſonā rōne ſui fauoris: ſꝫ rōne odij. Uel diſtingue poſtulatio facta fuerit: necne: vt. ĵ. l. iij. illius titu.
s ¶ Negocijs. nō ergo ꝓducenſ ad cōſequentiam. vt inſti. de iure na. §. ſed qꝺ principi. ⁊. ff. de cōſti. prin. l. j. in fi.
t ¶ Notam infamie. ipſo iure vel per ſententiam.
v ¶ Aſtute. i. malitioſe.
x ¶ Reſcripto. ſ. qꝛ velit aliud reſcriptum ꝯ̄ primum impetrare.
y ¶ Eliciti. ſ. reſcripti.
z ¶ Retulerint. ꝓhibetur ergo relatio. ⁊ ſic eſt ꝯ̄: vt in auſ. de iudi. §. fi. col. vj. ⁊ diſtingue vt diceſ. ĵ. de rela. l. j.
a ¶ Triginta. ꝯ̄. ſ̄. de ſacroſanc. ec. l. placet. ⁊. ſ̄. de epi. ⁊ cle. ſi eccl'ie. ibi em̄ alie pene imponunſ. Sꝫ ibi alia priuilegia fuerunt violata: hic alia: vel hic iudices violauerunt ibi alij. Accur.
b Leges. ſ̄. de ſingularibus legibus obſeruādis dixit. nunc de generalibus: ⁊ ponit ſigna generalitatis.
c ¶ Ut. id eſt tanꝙ̄.
d ¶ In poſterū. vt inhibita declinent ⁊c. vt. ĵ. eo. leges.
e ¶ Cetum. ſ. ſenatoꝝ. vt. ĵ. de cadu. tol. l. j. in fi. ⁊. ff. de re. eo. l. j.
f ¶ Edicti. i. hac edictali. vt. ĵ. de ſecū. nup. l. hac edictali
g ¶ Precatio. inter preſentes.
h ¶ Relatio. inter abſentes.
i ¶ Programmate. i. ſcriptura publice procedente: vt habes fere in omni conſtitutione.

Diuulgari.

a ¶ Diuulgari.repete ſatis eſt. Accur.
b ¶ Continere.i.generalitas in eis.
c ¶ Quod.i.quia vel quando.
d ¶ Fata.i.fines.
e ¶ Edicti.hoc ſi nõ eſt in corpe:alis eſt generalis etiã ſine his:vt.s.ḋ no.codi. cõpo.ei. in fi.

xit.⁊ de teſta.mili.qḋ conſtitutum.⁊ de exer.l.j.§.ſi is.⁊ q petant tu.l. credendũ.Sed Jo.ḋ:vt.ff.de iurepa.adigere.§.Quis.⁊ totũ illud generale ſenſum nõ verba ſpectari:vt.ff.de adi. lega.l.iij.§. conditio.⁊ ff.qḋ cum eo.ſi filius.⁊ de in ius vo.§quis.Tu dic ſi patet alia mens.⁊ eſt redacta in ſcriptis.tunc ſnia Jo.tenet:ſi nõ tunc placẽ.vt.ff. de lega.iij.nõ aliter.⁊ de exerci.l.j.§.ſi is.⁊ teſta.mili.qḋ conſtitutum.⁊ s.eo.l.j.Jtem dic quot modis fiat fraus legi:vt dixi.ff.e.l.contra.

diuulgari⁹:vel expſſins cõtinere^b: qḋ⁹ principes cẽſuerũt ea que in certis ſtatuta ſunt negocijs: ſilũm ꝗ3 cauſaꝝ facta^d cõponere. ¶ Sꝫ ⁊ ſi gñalis lex vocata eſt vel ad oẽs iuſſa eſt ptinere: vim obtineat edicti^e: iterlocutiõibus quas in vno negocio iudicãtes ꝓtulim⁹:vl' poſtea ꝓferem⁹:nõ in cõe ꝑiudicãtibus^f nec his que ſpãliter qbuſdam conceſſa ſunt ciuitatib⁹ vel ꝓuincijs vl' corporibus ad generalitatis^g obſeruãtiam ptinentibus.

¶ Princeps dꝫ viuere ſm leges:q: ex lege ei⁹ pẽdet auctas.Bal.Ut ſic.De debito honeſtatis ꝑnceps legib⁹ eſt ſubiect⁹.⁊ pa rib⁹ lꝫ iudicare nõ impare. h.d. Salyce.

¶ Idem.aa. ad Uoluſianũ prefe. pretorio. Lex.iiij.

Digna vox^h eſt maieſtate regnantis legibus alligatum ſe principẽ ꝓfiteri. Adeo^i de auctoritate^k iuris noſtra pẽdet auctas et reuera maius impio eſt ſubmittere legib⁹ principatũ^l. ¶ Et^m oraculo^n pñtis edicti:qḋ^o nobis licere nõ patimur alijs indicamus^p.

¶ In penas legis incidit q facit ꝯ mentẽ legis ſeruans verba ſicut q facit ꝯ mẽteꝫ ⁊ verba.qḋ fit ꝯ legẽ vl' i fraudẽ legis ipſo iure nõ valet: nec ꝯfirmat iuramẽto.nec etiã valet qcquid ſequit ex eo vl' ob id.h. d.Diuidit i qnqꝫ partes. q: ꝑmo ponit dictũ. ſcḋo effect⁹ dicti.tertio declaratio ef-

fect⁹.quarto qdã extẽſio.qnto ꝯditio generalis.ſcḋa ibi nec penas.tertia ibi. nullũ eñ.quarta ibi.qḋ ad oẽs. qnta ibi. ſed in predictaꝫ itaqꝫ regulã.Bal.Uel.ſic.Facere ꝯ legẽ. vl' i fraudẽ legis ꝑificant quãtũ ad pẽas legales.h.d. ſꝫ Jacobũ butrig.

¶ Idem.aa. Florenti.prefec. pretorio. Lex.v.

Non dubiũ eſt^q in legẽ cõmittere eũ qui verba legis amplexus^r ꝯ legis nititur voluntatem ¶ Nec penas inſertas legib⁹ euitabit q ſe ꝯ iu ris ſniaꝫ ſeua ꝑrogatiua verborũ fraudulẽter excuſat. ¶ Nullũ^s eñ pactũ:nullã^t ꝯuentionem:nullũ^u ꝯctum inter eos videri volum⁹ ſubſecutũ q ꝯbunt lege ꝯhibere ꝓhibente. ¶ Qḋ ad^x oẽs etiã legũ interꝑtationes tam veteres^y ꝗ̃ nouellas^z trahi general'r imperamus: vt legiſlatori quod fieri nõ vult tñ ꝓhibuiſſe ſufficiat. Ceteraqꝫ quaſi expreſſa ex legis liceat voluntate colligere: hoc eſt vt ea que lege fieri prohibentur ſi fuerint facta non ſolum inutilia: ſed pro infectis^{3} habeantur: licet legiſlator fieri prohibuerit tantum: non ſpecialiter dixerit inutile eẽ debere quod factum eſt. ¶ Sed ⁊ ſi quid fuerit ſubſecutum ex eo⁹:vel ob id^b quod interdicente lege factum eſt: illud quoqꝫ caſſum atqꝫ inutile eſſe pre-

f ¶ Preiudicãtib⁹. vt ⁊.ff.ad.l.j.fal.l.§.ſi coheredis.ſꝫ ꝯ.j.e.l.fi. ſolu.ibi a capite vſqꝫ ad fineꝫ audiuit ꝑnceps negociũ:hic non. Uel ibi diffinitiue:hic iterloquẽdo. Jtem ꝯ.ff. qḋ me că l.metũ.§.ſꝫ qḋ ptor. in fi.ſed illa eſt recepta in corpe iuris:hec ḋ his q nõ ſunt recepte.vel ſolue vt ibi. Jtem ꝯ.j. de conſti.pecu.l.fi.⁊.ff.de iur.⁊ fac. igno.l.pe.§. fi.ſed ibi ḋ his que ſunt recepte in corpe iuris: vt.s.e.l.in prin.hic de his que nõ ſunt.
g ¶ Generalitatis.repete ne c.
h ¶ Digna vox.ponit caſum et eius rõnem ⁊ commendationem ⁊ exemplum Sed quõ eſt digna vox cũ ſit falſum.vt.ff.e.ꝑnceps.⁊.ff.de leg.iij.ex i pfecto.⁊ in aut.de conſulibus.§. fi.⁊.j.de teſta.ex impfecto. rñ. digna eſt ſi dicat ſe velle: nõ q ſit:vt.j.qui.mo.teſta.infir.§.fi.⁊ in palle ga.l.ex impfecto. Aliꝫ dicunt q hic pmittitur mentiri.vt inſti.de act. §.alie.qḋ nõ placet.
i ¶ Adeo. hoc eſt tñ de auctoritate iuris noſtra pendet auctoritas.i.imperium:adeo vt digna vox ſit maieſtate regnantis.
k ¶ De aucte.hec eſt rõ primi dicti.⁊ qḋ dicit iuris.ſ.legis regie q eſt de impio transferẽdo de ppło in principe:vt inſti.de iure na.§.ſed qḋ principi.⁊.j.de vete.iur.enu.l.j.§.⁊ hec etiam.
l ¶ Principatum. ſub.ꝗ leges principatui: ſiue impio.h.d. maior eſt honor ⁊ maior eſt cõuenientia cũ impium ſit de fortuna.vñ di. Si fortuna volet fies de rhetore conſul.Si volet hec eadem fies de conſule rhetor:ac leges ſunt diuino nutu prolate.vt.j.de preſcrip.long. tempo.l.fi.⁊ ſic immutabiles.

Uerſus.

m ¶ Et oraculo.i.exẽplo.⁊ qḋ dicit edicti.i.huius generalis.Lałs ponitur edictũ ꝓ edicto ptoris:vel põt dici q oraculum eſt qḋ ad orõnem alicuius vel preces conceſſum eſt.
n ¶ Oraculo.oraculum eſt diuina voluntas ore hoĩs declarata: vt.j. de preſcrip. lon.tem.l.fi. in fi.

Oraculũ quid eſt.

o ¶ Quod.i.ſolutos eſſe legibus.
p ¶ Indicamus.ſ.ſucceſſori noſtro:⁊ non dicit precipimus:q: par in parem nõ habet imperiuꝫ:vt.ff.de arbi.l.nam ⁊ magiſtratus.⁊ ad trebel.l.ille a quo.§. tempeſtiuum.

Par i parem non habet imperium.

q ¶ Non dubium eſt. Hec lex aſſignat duos modos qbus facit qs ꝯ legem vel cõmittit in legẽ.Primus qñ qs facit in fraudeꝫ vt patet.j.qḋ me.cau.l.pe.Scḋs qñ quis facit ꝯ legẽ qḋ dic p exempla qñ lex aliqd ꝓhibet:nõ aũt vltra ꝓgredit circa annihilandũ ꝯctum.ſ. vt nõ valeat:vt.j.que res expor.l.fi.⁊ inſti.de nup.§.affinitatis.⁊.s.ḋ ſa.ſan.ec.nemo martyres.⁊ in talibus qḋ obtineat dicit hec lex.
r ¶ Amplexus.i.circũplectẽs:adeo vt a verbis tanꝗ̃ iudeus recedere nolit.mutat eñ qñqꝫ eorũ ſignificatio:vt.ff.quẽad.vſufruc. ca.l. iij.§.deſinere.⁊.ff.de aqua quoti.⁊ eſti.l.j.§.queſitũ.Jtem vbicũqꝫ ponitur actio ꝓ accuſatiõe:⁊ ecõtra:vt in aut.de ſan.epiſ.§.ſi qs aut.col. ix.⁊.ff.de ſepul.vio.l.iij.§.fi.Jtem vbicunqꝫ verbũ general'r oppoſitum reſtringit.vt.ff.de calũ.in heredẽ.⁊.l.hec actio.Qñqꝫ ecõtra extendit verbuꝫ legis:vt inſti.de re.di.§.appellatione.⁊.ff.de iuriſ.om. iudi.ſi quis id.§.fi. Sic ergo nõ licet mentẽ offẽdere:ſiue eadẽ ſit cum conſenſu verbor:ſiue non. Sed an verba legis tñ liceat offendere:lꝫ mens vel equitas ſit in ꝯrium.P. dixit q nõ:vt.ff. qui ⁊ a qui.ꝑſpe-

Legis v. ba an poſſint offendi mente ſeruata.

s ¶ Nullũ eñ pactũ.ſ. ad excipiendũ:vel dic expreſſum.
t ¶ Nullam cõuentionem.ad agendũ:vl' dic tacitam:vel dic ꝓ eodẽ poni. Accur.
u ¶ Nullũ ꝯctum. vbi hincinde ꝯbit obligatõ vt.ff.de ver.ſig.labeo.
x ¶ Quod ad oẽs. veteres:vt digeſta.
y ¶ Nouellas. vt codex.
z ¶ Pro infectis.opponitur de maleficijs ſed hic loquit in his q de iure ſortiunt effectũ vt pacta ⁊ ſimilia. Jteꝫ opponit de his que nõ debent fieri:facta tñ tenent:vt.ff.qñ appel.ſit l.j.§.biduum.ſed illud nõ eſt cõtra legẽ:ſed ꝑter legem. Lex eñ non reſiſtit:ſed non aſſiſtit. Jtem opponitur de hiſ que etiã poſtea cõfirmãtur:vt.ff.de contra. iu. tu.l.j.⁊.j.de nupt.⁊ ſi contra.ſed ea ſunt prohibita fieri vel inchoari non confirmari. Jtem opponitur de his que

Opponit de multis ⁊ ſoluit.

inutilia ſunt p exceptionem:vt in macedoniano ⁊ velle.⁊ dolo.⁊ metu.Rñ.perinde eſt ac ſi ipſo iure ſint inutilia quo ad effectum:vt.ff.de reg.iur.l.nihil intereſt.Jtem opponitur de libero hoĩe vendito inter ignorantes:vt.ff.de contrahen.emp.⁊ liberi.Rñ.hic deliquit vterqꝫ: ibi alter tñ:puta venditor:vt ibi notatur:vel ibi nullus. Jtem opponitur.ff.ad municipa.l.titius.in principio.ſed actio in factum auffertur per eum:cuius intereſt:vel reſpondetur vt ibi.Jteꝫ opponitur.ff. de condi.ob tur.cauſam.l.j.idem.§. ſed quod meretrici: ſed non facit turpiter quod accipit.

a ¶ Si ex eo.vt ex venditione vel alio contractu traditio. Sed opponitur:q: ex inutili traditione vl' ꝯtractu quandoqꝫ dñium transfertur vt.ff.de dolo ⁊ eleganter.§.j.Rñ.qui actionem habet ipſam rem habere videtur ⁊c.vt.ff.de reg.iur.qui actionem.Jtem opponit q in pari cauſa turpitudinis potior eſt cõditio poſſidentis. vt.j.de condi.ob tur.cau.l.ij.ſed certe repetit fiſcus:vt.ff.de iure fiſci.l.lucius. Jteꝫ opponitur de filiofamil.in queꝫ tranſit dñium pecunie mutuo date. Sꝫ ibi creditor deliquit mutuando:nõ filius capiendo:hic autem loquitur vbi vterqꝫ deliquit.Jr.

b ¶ Ob id.vt fideiuſſor vel pignus:ſꝫ opponitur.j.de prediis mino. ⁊ ſi is.Sol.ſm.M.hoc in ppetuo ꝓhibitis.ſed alienatio prediũ minoris nõ eſt perpetuo ꝓhibita.qñqꝫ eñ conceditur vt ob es alienum: vt ſ.eo.ti.l.ob es.⁊ ſm hoc nulla oppoſitio obſtaret.Sed certe ſi in perpetuo prohibitis tñ ſeruatur hec lex in pauciſſimis caſibus locum haberet:quia vix eſt aliquid ſic generale cui nõ derogetur per ſpeciale.ff. de regu.iur.l.omnis diffinitio.Dico ergo prohibitum eſſe res minorum alienari.in eorum preiudicium.nõ autem preiudicatur minori ſi tuto: ſit obligatus vel res eius.Similiter opponitur ⁊ reſpõdetur.ff. de arbi.pupillus.⁊.s.de ſacroſanc.eccle.iubemus.§.ſane. Uel ſi velis euitare omnes oppoſitiones:dic q in perpetuo ꝓhibitis loquatur quod nõ placet.Uel ſol.ad omnia ⁊ dic vt dixi in principio q loquitur quando lex aliquid prohibet ⁊ vltra nõ procedit:vt.s.de ſacroſanctis eccle.nemo martyres.ſi autem vltra procedat ſerua quod ſtatuit. Nec habet locũ hec.l.generalis cũ ſpãles clauſule habeãt locũ:vt.ff.ḋ verbo.ob.l.doli.⁊ de penis.l.ſanctio ⁊ q.ex cau.m.l.ſꝫ ⁊ ſi p.§.deinde Nec ob.qḋ hic dicit:lꝫ legiſlator ⁊c.vbi innuit idem eſſe vltra proceſ-

Minorũ res aliqñ licite alienantur.

ſerit ſiue non:q: hmōi oratio non ſemp innuit contra.vt.ff.de ver.ob. quodcūq3.§.hi.ac. Item no.de barbario qui nō debuit eſſe in dignita te.vt.ff.de offi.pre.barbarius:ſed ibi erat error cōis. Item op.de.§.al teri ſtipu.ſed ibi preter.l.

a ¶ Qua.al's quā vbiq3 ſeruari.⁊ tunc dictio factū regiť a verbo pro hibente.al's quaz vbiq3 nō ſeruari ⁊c.quā ⁊ tūc regiť a verbo ſeruari.

b ¶ Stipulationez. vt ff.de ver.ob.l.generalr

c ¶ Mādatū.vt inſti. mādati.§.illud. Et c.

d ¶ Nec ſacrm. vt .ff. de pac. iuriſgentiuz.§. generalr.⁊ in auť.ſceni cas nō ſolū.§.j.ſed ꝯ.j. ſi aduer.ven.l.j.ſol.ſm M.in ꝑpetuo ꝓhibitis Tu dic ſm.B.ꝙ ibi fu it ſm legē venditio. q: cū decreto.⁊ ſacrm re ſtitutionem denegat.

e Q Uod fauore. pone caſum: vt.j.de ꝑcu.non eo mi nus.⁊.j.de fide inſtru. plures.⁊.ff.de car.edi. l.iij.§.due.⁊.j.de ſecū. nup.l.gnal'r.§.in his. ⁊.ff.de mi.ſi iudex.⁊ fa cit.ff.e.nulla.ſ3 ꝯ.ff.qd quiſq3 iur.l.j.So.refert an ad poſtulationē fue rit cōceſſum: vt ibi an nō: vt eo.ti.l.iiij.in ꝑn. ⁊ hic. Item ꝯ. inſti.de auc.tu.§.neq3. S3 cer te etia3 dānum poterat ibi eſſe in vexādo:vt.ff. de mino.l. minoribus xxv.an. Ite3 obligareť creditorib⁹ hereditariis Item ꝯ.j. de queſto .l. pridē. Sed illud euenit ꝓpter ꝑplexitatē quan dam:q: nō poſſet torq ri ꝓ eo quin ⁊ ꝯ eū. Na3 ꝓ vtraq3 ꝑte debet dice re veritatē:vt.s.de epi. ⁊ cle.auť.ſed iudex. Itē ꝯ.s.de iudeis.l.die ſab bati.Sol.illud ſpeciale ꝓ feſtiuitate iudeorꝝ:vl' ibi ꝯceſſio priuilegii nō ſtetit in finibus ꝯceſſio nis:ſed vltra ꝓceſſit ꝭ ſtetit. Uel ibi duo ꝑce pta ſunt. Item ꝯ.ff.de iu.aur.anu.l.ij.ſed ibi priuilegio ſuo renunciaſ ſe videť:cum dixit ſe ingenuū. Item eſt ꝯ.ff.de excu.tu.l.cum ex oratio ne.in fi.ſed ibi libertus habebat priuilegiū fauore patroni nō pro ſe ꝙ ab alia tutela excuſareť. Unde ſi impetrat ius anulorū aureorꝝ ciuita tem vel excuſationē perdit:q: nō ſibi erat priuilegium cōceſſum. Item ff.de peri.⁊ cōmo.rei ven.l.ſi vna. Sed diſtingue an pacto: vt ibi:an lege vl' a principe:vt ꝭ fauor inducať. Primo caſu obtinet quod ibi. Scđo quod hic diciť:ſed hoc non valet:vt.ff.de leg.cōmiſ.l.ij.⁊ de in diem adiec.ſabinus. Sed tu dic ꝙ ibi nō eſt fauor:q: non eſt extra ius cōe.tunc eñ diciť fauor vel priuilegiū cum eſt extra ius cōmune.nam diciť priuilegiū.i.priuata lex. Item ꝯ.ff.de pac.do.inter generu3.§.cū inter. Sed ibi nō fuit aliquis fauor ꝓprie.

Priuilegium alicuius an poſſit i eū torqueri.

cipimus. ¶ Sed in predictā itaq3 regulā qua[a] vbiq3 nō ſeruari factū lege ꝓhibente cenſuimus: certum eſt nec ſtipulationem[b] hmōi tenere nec mandatū[c] vllius eſſe momenti: nec[d] ſacramentum admitti.

¶ Fauorabile iterpretatiōe3 nō recipit ꝑ quā eū q fauet ledere poſſit.h.d. Saly.

¶ Jidem.aa. Floren.prefecto pre torio. **Lex.vj.**

Q Uod fauore[e] quorūdam cō ſtitutū eſt qbuſdam caſibus ad leſionem eorum nolumus inuē tum videri.

¶ Natura legis ē diſpōere d futuro nō de preterito hoc primo. niſi caueať in le ge ꝙ extendať ad ꝑterita vel pendentia. h.d.bal.ſcđo. Uel ſic. Hec lex diuiditur ī duas partes. Prīo ponit regulā. Secun do exceptione3.ſecunda ibi:niſi.

¶ Jdem.aa.Ciro pre. pre.⁊ cōſu li deſignato. **Lex.vij.**

L Eges ⁊ cōſtitutiones futu ris[f] certum eſt dare forma3 negociis:nō ad facta ꝑterita reuo cari. ¶ Niſi noiatim etiā de prete rito tpe:⁊ adhuc pendētibus nego ciis cautum[g] ſit.

¶ Qñ cōtingit caſus nouus ſuper quo oportet ſtatui:recurritur ad principem:⁊ ille cū proceru3 ⁊ ſeruato ꝛ deliberatione ꝓcedet faciēdo ſuū ſtatutū redigi in ſcrip turā.Bal.Ul' ſic.Tria facit. Primo ponit dictū ſeu formam legis cōdende ſm Pe. Scđo dicit aliter nō procedēdū ꝙ forma ſeruata. Tertio cōmemdat ea que fiunt cū deliberatione.ſecunda ibi:ſcitote. ter tia ibi: bene enim Bal.

¶ Jidem.aa.ad ſenatū. **Lex.viij.**

H Umanū eſſe ꝓbamus:ſi qd decetero in publica[h] priua taue[i] cā emerſerit neceſſariū: ꝙ for mam generalē ⁊ antiquis legib⁹ nō inſertā expoſcat:id ab oībus antea tam ꝓcerib⁹ noſtri palatii ꝙ glo rioſiſſimo cetu noſtro patres con ſcripti tractari. Et ſi vniuerſis tam iudicibus ꝙ nobis placuerit tūc le gata[k] dictari:⁊ ſic ea denuo colle ctis oībus recenſeri[l]:⁊ cū oēs con ſenſerint:tunc demum in ſacro no ſtri nois cōſiſtorio recitari vt vni uerſorū[m] conſenſus noſtre ſerenita tis aucte firmeť. ¶ Scitote igitur patres cōſcripti nō aliter in poſterꝝ legē a noſtra clemētia ꝓmulgādā[n] niſi ſupradicta forma fuerit obſer uata. ¶ Bene eñ cognoſcim⁹ qđ cū noſtro cōſilio fuerit ordinatū id ad beatitudinē nři imperii:⁊ ad no ſtram gloriā redundare[o].

¶ Leges nō debēt ab aliquo ignorari ꝭ primo. Et ſi circa legē ꝑncipis occurit du bitatio:eſt ad principē recurrēdū.bal.Ul' ſic. Ab oibus debent ſciri iura ad ꝑmiſſa ſectanda ⁊ ꝓhibita declinanda. Et legum obſcuritas vl' duricia a principe eſt inter pretanda et mollificanda. h.d. Saly.

¶ Jmperato.Ual. ⁊ Mar.aa.ad palla. **Lex.ix.**

L Eges ſacratiſſime que con ſtringunt hoim vitas intel ligi ab oibus debent[p] vt vniuerſi ꝑ ſcripto[q] earꝫ manifeſti⁹ cognito. vl' inhibita declinent vel[r] ꝑmiſſa[s] ſectē tur. ¶ Si qd ꝟo in hiſdē legibus latū fortaſſis obſcurius[t] fuerit: op3 id imꝑatoria interꝑtatione pateſie ri:duritiāq3[v] legū noſtre humani tati incongruam emendari.

¶ Dubitatio ſuꝑ noua lege nouiť emer gens d3 dirimi per interpretationē ꝯdi toris.h.d. Nō intelligas ꝙ nō poſſit diri mi ꝑ iudicē cauſe inter litigantes ſ3 inť vni uerſos d3 dirimi per cōditorē.h.d. et tūc habet vim legis generalis. h. d. lex ſeq. Bal. Uel ſic. Ubi legis intellectus cōſue tudine vel alia lege nō eſt declaratus ꝑn ceps eſt adeundus. Salyce.

C ¶ Jmp.leo ⁊ zeno.aa. **L.x.**

Um de nouo[x] iure qđ inue

m ¶ Uniuerſorum. vniuerſitas eñ cōſentit. Et ſic eſt arg.ꝯ.ff. de ac qui.poſ.l.j.in fi.⁊.ff.de libe.vni.l.j. Fraus fit legi de ꝑſona ad ꝑſona3 vt.ff.de do.l.j.in fi.⁊.j.de ꝯctibus.l.vnica.⁊.ff.de admi.re.ad ciuita. ꝑtinen.l.j.§.j.de re ad rem.ff.ad macedo.ſed iuli.§.j. Mutui datione vel de re ad rem eandē.j.de agri. ⁊ cenſi.l. quēadmodum.lib.xij. De contractu ad cōtractu3 ⁊ hoc dupliciter:vel ad eūde3.vt.ff. ad velleia. ꝙuis.§. ſi cum eſſem. vel ad aliū.vt.ff. de do na.inter vi.⁊ vxo.ſpō ſus.§.circa. Uel de no mine ad nomē.vt in au ten.vt nulli iudi.§.j.

n ¶ Promulgādā.ar. ꝓ Ir.ad id qđ dixit.s.d emen. iuſti. codi.in fi. Sed pōt reſponderi ꝙ in principio qñ condi dit legem iſtā nō crede bat amplius ſe corrige re vel emendare leges quas fecerat in corpore iuris:ſed mutauit ꝓpo ſitum.nam ꝙ medica menta morbis hoc ex hibent ⁊c.vt in auten. hec conſtitutio inno uat.

o ¶ Redundare. vt.j. de repu.nō dubium.

p L Eges.debent vt ⁊.j. de iur. ⁊ fac.igno.l. cōſtitutio nes.ſed ꝯtra.s.de epiſ. ⁊ cleri.l.repetita. ⁊.j.d iure delibe.l.fi.in prin. ſol.vt in ambabus di ximus.

q ¶ Preſcripto.dicto

r ¶ Uel ꝑmiſſa.pone ſemp vel ꝓ et.

s ¶ Permiſſa. ꝭ ꝟo etiā imꝑata cōtinentur al's poniť aliter:vt.ff.e. l.legis virtus.

t ¶ Obſcurius.vt no mine datorꝝ etiā dona ta cōtineantur.vt.j.de col.auť ex teſtō dixi. ⁊ idem vbicūq3 eſt diſſen ſio dominorum.

v ¶ Duricia3.qđ eſſet neceſſe.vt.ff. qui ⁊ a q. l.ꝑſpexit.

x C Um de nouo. ſuperius d legi bus conditis ⁊ condendis dixi:nunc de his intelligendis.⁊ pone exē plum. In nouo iure ſic ſtatuit ius nouum ſacramenta minorum in uiolabiliter obſeruari.an tm̄ detur exceptio emptori:an etiam actio.in terrogabitur de hoc princeps.⁊ ipſe reſpondebit.ſine eo tamen poteſt dici ꝙ etiam actio datur.vt.ff.de acquiren.rerum domi. ſtatuas.⁊.ff. famiľ.herciſcū.inter coheredes.§.ij.⁊ de lega.iij.cum quis.§. nuptu ra. Et diſtingue hic cum dubitatio in iudicio contingit:aut ſuper no uo negocio:puta an ciuitas poſſit dari in feudum.vel an monachus poſſit ſuccedere in feudum:aut ſuper.l.aliqua. Primo caſu dominus imperator eſt cōſulendus ſi eſt preſens:vt.s.eo.humanum.⁊.j. de ve te.iur.enu.l.ij.§.ſed q:.⁊.ff.de fideicōmiſ.l.itaq3.⁊ argu.j.de iudi.l.fi. ibi ne compellatur ⁊c. Si autem nō ſit eius copia:tunc ꝓcedant de ſi milibus ad ſiľia.ff.eo.nō poſſunt. Si ꝟo ſup.l. ſiquidem certo modo ꝑ ꝯſuetudinē eſt intellecta eius intellectui ſtabiť.vt.ff.eo.l.minime.⁊.l. ſi de interꝑtatione. Qđ ſi ex conſuetudine non eſt certificata:recurri tur:vt dictum eſt ad principem ſi ſit eius copia. vt hic.⁊.ff.eo. ⁊ ideo ⁊.l.nam vt ait.in principio.ibi vel certa iuriſditione ⁊c. alioquin in terpretabor in benigniorem partem. vt.ff.eodem.l. benignius. ⁊.l.in ambigua. Sed ſi dubitem que ſit benignior verborum ſignificationi ſtabo:vt.ff.de condi.⁊ demonſtra.l.publius.§.j.quanꝙ videtur pri mo ſtandum ſignificationi verborum:vt.ff.de leg.iij.non aliter. Ter tio ꝓcedam de ſimilibus ad ſimilia.vt.ff.eo.l.neq3 leges.⁊ de hoc di xi.ff.eo.non poſſunt.

f L Eges.futuris.vt.j.de vſu.l.de vſuris.

g ¶ Sit cautū.vt.s.de ſacroſanc.ec.l.antepe.⁊ penul.⁊ fi. Sed qd ſi agitur cauſa poſt legē factam:⁊ de cōtractu inito ante legem. Dic ve terem ſeruari legem.vt in auť.cum de ap.co.in prin.col.viij.⁊ in auť. hec ꝯſtō interpre.cōſti.col.vj.⁊.j.de teſta.iubemus.in fi.

h H Umanum. in publica.vt ſi queratur an ciuitas poſſit dari in feudum.

i ¶ Priuata.vt an poſſit monachus vel clericus ſuccedere in feudū vel al's locato.

k ¶ Legata.i.delegata alicui notario vt dicetur.

l ¶ Recenſeri.i.tractari an equum ſit.

a ℭ Uſu. i. ↄſuetudine
b ℭ Tam. ſi a p̄mo incipias. hec duo ſunt neceſſaria. ſic. j. de iur. de libe. l. potuit.
c S. Si impialis. hāc legē intellige in his q̄ non ſunt deciſa p l. vt in feudo. ꝛ ſilib⁹: in aliis em̄ potius legē ſeruaremus ſcriptā cū hec ſnīa nō ſit lex cōſtituta debet cōſtitui: vt. s. eo. humanum.
d ℭ Comin⁹. i. p̄ncipaliter. aľs nō valeret. vt ff. de re iudi. l. de vnoquoqꝫ. Item magis ob abſentiā ꝙ q: ius habeat ꝯ abſentē lata videt. vt. ff. de eiuſ. ſi ideo. ꝛ ff. de inoffi. teſta. l. q repudiantis. §. ſi.
e ℭ Sītibus. ꝯ. s. e. l. ij. ſol. vt ibi. Item ꝯ. j. de ſen. l. nemo. ſꝫ hic principis: ibi alteri⁹ iudicis
f ℭ Legis vi vt inſti. d iur. na. §. ſꝫ ꝙ p̄ncipi
g ℭ Soli ipatori. hoc expone: vt. j. ſtatim.
h ℭ Leges. nūc rñdet.
i ℭ Autē. i. certe.
k ℭ Enigmata. i. ſubtiles dubitationes.
l ℭ Exploſis. i. remotis.
m ℭ Solus impator. ita ꝙ null⁹ alius ſolus. vñ ppľs romanus pōt etiā hodie legē condere vt inſti. de iur. na. §. lex Item ſenat⁹: vt. ff. eo. l. nō ambigit. Eſt ḡ concluſiuuꝫ ſolus ſingula generū non genera ſingulo: vt ꝛ ibi ſcipio ſolus ciuitatē ſeruauit. i. null⁹ ali⁹ ſolus. magis aūt ppľs ſeruauit. Item nō obſtat. j. de offi. pfe. preto. l. formā. q: aucte p̄ncipis hoc facit: vt et h ſubijcit. Item nec qḋ dicit ꝙ ppľs tranſtulit ptātem in principē. nā expone. i. ↄceſſit: vt. ff. de offi. eius cui mā. eſt iuriſdi. l. j. in ſi. Aliȷ vt Jo. dicunt ꝙ ppľs romanus hodie nō pōt facere legem.
n ℭ Permiſit vel ratum habuit. vt in ꝓhe. inſti. §. cunqꝫ. ꝛ facit. j. de vete. iure enu. l. j. in p̄in. iij. col.

o ℭ De mādatis principum. ℭ Supra de cōſtōnibus principuꝫ dixit. Sed q: mandata ſunt ↄſtōnes ſpāles: iō de his ſupponit. ꝛ eſt iter mandatū ꝛ ↄſtōnes differētia tanꝙ inf genus ꝛ ſpeciem.
p S. Si qs ſcriptis non aūt teſtibus: vt h ꝛ ē ſpāle: vt ꝛar.

terato vſu⁹ nō adhuc ſtabilitum eſt dubitatio emergat: neceſſaria eſt tam^b ſuggeſtio iudicātis ꝙ ſentētie principalis auctoritas.

ℭ Tria facit. p̄mo ponit dictū. ſc̄ḋo adducit tres rōnes ad illud ꝓbandū. tertio ↄcludit. ſcḋa ibi quid em̄ mai⁹. tertia ibi: exploſis itaqꝫ. Bal. Ut ſic. Snīa diffinitiua principis lata ſuper cā de qua plene cognouit: ꝛ ei⁹ declaratio habet vi legis generalis: ꝛ ei⁹ē īterp̄tari cui⁹ē ↄdere.

ℭ Impera. Juſti. a. Demoſtheni prefec. preto. Lex. xj.

S. Si impialis^c maieſtas cām cognitionaliter examinauerit: ꝛ vtriuſqꝫ ptibus cominus^d conſtitutis ſnīam dixerit: oēs oīno iudices qui ſub noſtro impio ſunt ſciāt hoc eſſe legē nō ſolū illi cauſe ꝓ qua producta eſt: ſed omnibus ſitibus^e.
ℭ Quid em̄ maius: qḋ ſancti⁹ impiali maieſtate: vl' qs tāto ſupbie faſtigio tumidus eſt vt regalē ſenſum contēnat: cū ꝛ veteris iuris cōditores ↄſtōnes que ex impiali decreto ꝓceſſerūt legis^f vim obtinere apte dilucideqꝫ diffiniūt. ℭ Cuꝫ igitur ꝛ hoc in veterib⁹ legibus inuenim⁹ dubitatū ſi impialis ſenſus legē interp̄tatus eſt: an oporteat hmōi regiam interp̄tationē obtinere: eorū qdem ſubtilitatē vanā tam riſimus ꝙ corrigendam eſſe cenſuimus. ℭ Diffinim⁹ aūt oēm interp̄tatorum legū interp̄tationē ſiue in p̄cibus: ſiue in iudicijs: ſiue in alio quocunqꝫ modo factā ratā ꝛ idubitatā haberi. ℭ Si em̄ in pn̄ti tp̄e leges cōdere ſoli impatori^g ↄceſſum eſt: ꝛ leges^h interp̄tari ſolūmō dignū ipio eſſe opꝫ: cur aūt^i ex ſuggeſtionib⁹ ꝓcerꝫ ſi dubitatio in litib⁹ oriaꝉ: ꝛ ſe ſe nō eſſe idoneos vl' ſufficientes ad deciſionē litis illi exiſtiment ad nos decurrit ꝛ quare oēs ābiguitates iudicum quas ex legib⁹ oriri euenit aures accipiunt nr̄e: ſi nō a nobis interp̄tatio mera ꝓcedit. Uel qs legū enigmata^k ſoluere: ꝛ oib⁹ apire idoneus eſſe videbiꝉ: niſi is cui ſoli legiſlatorē eſſe ↄceſſum eſt. ℭ Exploſis^l itaqꝫ hmōi ridiculoſis ambiguitatibus tam ↄditor ꝙ interpres legū ſolus^m impator iuſte exiſtimabitur: nihil hac lege derogāte veteris iuris cōditoribus: q: ꝛ eis hoc maieſtas impialis permiſitⁿ.

ℭ De mandatis principum^o.

ℭ Mandatū p̄ncipis nō pōt ꝓbari niſi ꝑ ſcripturā. Bal. Ut ſic. Preterea mādati p̄ncipis non oꝫ admitti qs cuiuſuis dignitatis niſi illud ꝓbet in ſcriptis. Saly.

ℭ Impa. Ua. ꝛ Gra. ad Euge. p̄fec. p̄to. Titu. xviij. Lex vnica.

S. Si quis aſſerat cum mandatis nr̄is ſe veniſſe ſecretis oēs ſciant nemini qcq̄ (niſi ꝙ ſcriptis^p nr̄is ꝓbauerit) eſſe credendū: nec vlli⁹ dignitate terreri: ſiue ille tribuni: ſiue notarij: ſiue comitis ꝓferat dignitatē: ſed ſacras noſtras litteras eē querendas.

ℭ De ſenatuſconſultis.

ℭ Senatuſconſulta ſunt ſeruanda ꝛ cōtra ea reſcripta non valent: ꝛ imperator punitur. h. d. Salyce.

ℭ Impera. Ualen. ꝛ Theo. aa. ad Seue. Titu. xix. Lex vnica.

Q. Quāuis ſenatuſconſultū ꝑpetuam ꝑ ſe obtineat firmitatē^q tn̄ nr̄is legibus etiā idem perſeqmur. ℭ Adijciētes vt ſi quiſqꝫ ſpāli ſupplicatione eliciendū aliquod reſcriptum tēptauerit: vt traſire ei formā liceat ſtatutorum^r tertia patrimonij parte mulctatus ꝛ damnatus ambitus crimine^s maneat infamis.

ℭ De veteri iure enucleando: et de auctoritate iuriſprudētium qui in digeſtis referuntur.

ℭ Imperator Juſtinianus. a. Tribuniano queſtori ſacri palatij. Titulus. xx. Lex prima.

D. Deo^t auctore noſtrū gubernante imperium qḋ nobis celeſti maieſtate traditum eſt: ꝛ bella feliciter peragimus: ꝛ pacem decoramus: ꝛ ſtatuꝫ reipublice ſuſtentamus: ꝛ ita noſtros animos ad dei oīpotentis erigim⁹ adiutorium: vt neqꝫ armis^v confidamus: neqꝫ noſtris militibus: neqꝫ bellorū ducibus vel noſtro ingenio ſed oēm ſpem ad ſolaꝫ referamus ſumme ꝓuidentiā trinitatis: vnde ꝛ mundi totius elemēta ꝓceſſerūt ꝛ eorū diſpoſitio in orbe terrarum ꝓducta eſt. ℭ Cum itaqꝫ nihil taꝫ ſtudioſum in omnibus rebus inueniatur ꝙ legum auctoritas: que ꝛ diuinas ꝛ humanas res bene diſponit: ꝛ omnem iniquitatē expellit Reperimus aūt oēm legum tramitem (qui ab vrbe romana condita: ꝛ romuleis deſcendit temporibus^x) ita eſſe confuſum: vt in infinitum extendatur: ꝛ nullius humane nature capacitate concludatur primū nobis fuit ſtudiuꝫ a ſacratiſſimis retro principibus initium ſumere: ꝛ eorū conſtitutiones emendare ꝛ vie dilucide tradere: quatenus in vnū codicē congregate ꝛ oī ſupuacua ſiſitudine: ꝛ iniquiſſima diſcordia abſolute vniuerſis hoīb⁹ prōptum ſue ſerenitatis p̄beant p̄ſidiuꝫ: hoc quoqꝫ^x ↄſummato opere ꝛ in vno volumine noſtro nomine preſulgente coadunato: cum ex paucis ꝛ tenuioribus relati ad ſummam ꝛ pleniſſimā iuris emēdatio

ꝯ. de epiſ. ꝛ cle. ſi qua ꝑ calūniaꝫ. §. ſi. ꝛ no. j. ſi minor ſe ma. dix. l. iij. ꝛ dic de hoc extra de iureiuran. c. ego.

ℭ De ſenatuſcōſultis

Quāuis. Dictū eſt. s. de legib⁹ que pp'lo eius ꝙ interuētu fiebāt: ſꝫ q: aucto pp'lo in imenſuꝫ difficile cepit poſſe ↄuenire in. l. ↄdenda. ideo elegit pp'ls centū ſenatores: vt ipſi vice pp'li conſulerent: ꝛ quicqd ſtatuerēt lex eſſet: vt in ſti. de iure na. §. ſenatuſ conſul. ꝛ ita factū eſt ſenatuſcōſultum: velleianum: macedonianum: ꝛ alia multa.
q Q. Quamuis. firmitatē. vt inſti. de iure na tu. §. ſenatuſconſultum.
r ℭ Statutorum. a ſe natu.
s ℭ Crimine. ꝛ ſic etiā deporteꝉ: vt. j. ad. l. iul. ambi. l. j. ꝛ hoc q: magne auctoritatis eſt ſenatuſcō. vt. ff. a qui. appel. nō licet. l. j. ꝛ. j. de ſiu. l. quominus. ꝛ facit j. de p̄ci. impa. offeren. l. reſcripta.

ℭ De veteri iure enucleando. ℭ De nouiſ iurib⁹ dixit: nunc de veteri. Uel ſic. Expoſite ſunt. s. due ptes legis ſ. ↄſtō ꝛ ſenatuſcō. videamus de plebiſcitis ꝛ p̄torum edictis: ꝛ ita de veteri iure enucleando Et q: in cōpoſitiōe veteris iuris qdam maiorem: qdam minorē ſciētiaꝫ habuerūt: de auctoritate eorū ponit. Azo. Cōtinuatio rubrice.
t D. Deo. prima lex dicit ꝙ mādat fieri digeſta: ꝛ q bus ꝛ qualr faciāt: ꝛ ex qbus libris. Scḋa dicit ꝙ facta ſunt: ꝛ dicit qliter: ꝛ ex qbus libris: et ſeruari p̄cipit. Item dicit ꝙ mādauit fieri inſtituta: ꝛ qbus ꝛ ex q̄ materia: ꝛ tandem p̄cipit ſeruari.
v ℭ Neqꝫ armis. vñ illud. Nō in fortitudine equi: nec tibijs volūtatem habebit ꝛc.
x ℭ Hoc quoqꝫ. i. codice digeſto.

nem ꝑuenire ꝓperemus:⁊ oẽm romanã ſanctionẽ ⁊ colligere ⁊ emẽdare:⁊ tot auctoꝝ diſpſa volumina vno codice iclyta oſtẽdere. ¶ Qđ nemo aliꝰ:neqꝫ ſperare:neqꝫ optare auſus eſt:res qdeꝫ nobis difficillima:imo magis ĩpoſſibilis videbať:ſꝫ manibus ad celũ erectis ⁊ eterno auxilio inuocato:eã q̃ꝫ curã noſtris repoſuimꝰ animis: deo freti: q ⁊ res penitus deſꝑatas donare ⁊ ꝯfirmare ſue ꝟtutis magnitudine põt:⁊ ad tue[a] ſinceritatis optimũ reſpeximꝰ miniſteriũ:tibiqꝫ primo ⁊ ħ opus cõmiſimꝰ ingenij tui documentis ex nr̃i codicis ordinatiõe acceptiſ:⁊ iuſſimꝰ q̃s ꝓbaueris tã ex facũdiſſimis anteceſſoribꝰ q̃ꝫ ex iuris diſertiſſimis togať fori ampliſſime ſedis ad ſociãdũ laborẽ eligere.

¶ His itaqꝫ[b] collectis ⁊ in noſtrũ palatiũ introducť:nobiſqꝫ tuo teſtimonio placitis:totã rem faciendã ꝑmiſimꝰ: ita tñ vt tui vigilãtiſſimi animi gubernatiõe res oĩs celebreť.

¶ Iubemus igť vobis antiquoꝝ prudentũ:qbus auctoritatẽ ꝯſcribendaꝝ interp̃tandarũqꝫ leguꝫ ſacratiſſimi p̃ncipes p̃buerunt libros ad ius romanũ ꝑtinentes ⁊ legere ⁊ elimare: vt[c] ex his oĩbus materia colligať:nulla(ſm q̧ poſſibile eſt)neqꝫ ſilĩtudine:neqꝫ diſcordia derelicta:ſꝫ ex his hoc colligi qđ vnum ꝓ oĩbus ſufficiat. Qui aũt ⁊ alios libros ad ius ꝑtinentes ſcripſerũt[d]: quoꝝ ſcripture a nullis auctoribꝰ recepte nec vſitate ſunt:neqꝫ nos eoꝝ volumina noſtrã inquietare dignamur ſanctionẽ[e]. ¶ Cũqꝫ hec materia a ſũma nr̃i numinis liberalitate collecta fuerit[f]:oportet eam[g] pulcherrimo ope extruere:⁊ quaſi ꝓpriuꝫ ⁊ ſacratiſſimũ tẽplum iuſticie cõſecrare:⁊ in libros qnquaginta ⁊ certos titulos totũ ius digerere tam ſm noſtri ꝯſtõneꝫ codicis q̃ꝫ edicti ꝑpetui imitationẽ: ꝓut hoc nobis cõmodiuſ eſſe patuerit:vt nihil extra memoratã cõſummationẽ poſſit eſſe derelictũ:ſꝫ his qnquaginta libris totũ ius antiquuꝫ ꝑ milleſimũ ⁊ quadringẽteſimũ pene annũ cõfuſum ⁊ a nobis purgatũ:quaſi quodã muro vallatũ nihil habeat ex̃ ſe

¶ Oĩbus auctoribus iuris equa dignitate pollẽtibus:⁊ nemini quadã p̃rogatiua[h] ſeruãda:q2 nõ oẽs in oĩa: ſꝫ certi ꝑ certa:vel meliores vľ deteriores inueniunť. ¶ Sed neqꝫ ex multitudine[i] auctorũ qđ melius ⁊ equius eſt indicato te:cũ poſſit vnius forſan ⁊ deterioris ſnĩa ⁊ multos ⁊ maiores in aliqua ꝑte ſuperare. ¶ Et ideo ea q̃ antea in notis[k] emilij papiniani ex vlpiano ⁊ paulo:necnõ ⁊ martiano aſcripta ſunt:q̃ antea nullã viꝫ obtinebãt:ꝑtim ꝓpter honorem ſplẽdidiſſimi papiniani nõ ſtatim reſpueret. ¶ Sꝫ ſi quid ex his ad repletionẽ ſummi ingenij papiniani laborũ ⁊ interp̃tationẽ neceſſariũ eſſe ꝑſpexeritis:⁊ hoc ponere legis vicẽ obtinens non moremini:vt oẽs q relati fuerint in hunc codiceꝫ prudẽtiſſimi viri habeãt auctoritatẽ:tanq̃ꝫ ſi ⁊ eoꝝ ſtudia ⁊ principalibꝰ ꝯſtõnibus ꝓfecta:⁊ a noſtro diuino fuerint ore ꝓfuſa. ¶ Oia[m] eñ merito noſtra facimꝰ q2 ex nobis oĩs eis impartieť auctoritas. ¶ Nam q ſubtiliter[n] factuꝫ emẽdat:laudabilior eſt eo qui primus inuenit. ¶ Sed ⁊ ħ ſtudioſum vobis eſſe volumꝰ:vt ſi qđ in veteribus nõ bene poſitũ libris inueniatis vľ aliquid ſuꝑfluum vel minus ꝑfectum ſuꝑuacua ſilĩtudine ſemota:⁊ qđ imꝑfectuꝫ eſt repleatis:⁊ oẽ opus moderatũ ⁊ q̃ꝫ pulcherrimũ oſtẽdatis. ¶ Hoc etiã nihilominus obſeruãdo:vt ſi aliqd in veteribꝰ legibus vel cõſtõnibus quas antiqui in ſuis libris poſuerunt nõ recte[o] ſcriptũ inueniať: hic reformetis ⁊ ordini moderato tradatis:vt hoc videať eſſe veruꝫ ⁊ optimum:⁊ quaſi ab initio ſcriptũ qđ a nobis electũ ⁊ ibi poſitũ fuerit:⁊ nemo ex cõparatione veteris voluminis quaſi vitioſaꝫ ſcripturã arguere audeat. ¶ Cum eñ antiqua lege (que regia nuncupabať)oẽ ius oĩſqꝫ poteſtas ppľi romani in impatoriam trãſlata ſit[p] ꝑtãtem:nos ſanctioneꝫ oẽm nõ diuiſimus in alias ⁊ alias conditoꝝ partes: ſꝫ totã noſtraꝫ eſſe volumꝰ:ne qđ poſſit antiqtas noſtris legibus abrogare. ¶ Et intantũ volumus eadẽ oĩa cũ repoſita ſunt obtinere:vt ſi aliter fuerant apud veteres cõſcripta. in contrarium aũt in compoſitiõe inueniанť nullum crimen ſcripture imputeť:ſed noſtre electioni hoc aſcribať. ¶ Nulla[q] itaqꝫ in omnibus predicti codicis[r] membris antimonia (ſic enim a vetuſtate greco vocabulo nuncupatur) aliquem ſibi vendicet locum:ſed ſit vna concordia:vna conſequentia: aduerſario nemine conſtituto:ſed ⁊ ſimilitudinem ſm q̧ dictum eſt ab hmõi conſummatione volumus exulare:⁊ ea que ſacratiſſimis conſtitutionibus quas in codiceꝫ noſtrum redegimus cauta ſunt iterum poni ex veteri iure non cõcedimus: cuꝫ diualium cõſtitutionũ ſanctio ſufficit ad eorum auctoritatẽ:niſi forte ꝓpter diuiſionẽ:aut ꝓpter repletionem:vel propter pleniorem indaginem hoc cõtigerit:⁊ hoc tamẽ ꝑraro: ne ex cõtinuatiõe hmõi lapſus oriatur aliquid in tali prato ſpinoſum. ¶ Sed ⁊ ſi que leges in veteribus libris poſite iam per deſuetudineꝫ abierunt : nullo modo vobis eaſdem ponere permittimus: cuꝫ hec tantũmodo obtinere volumus que vľ iudicioꝝ frequẽtiſſimꝰ ordo exercuit: vľ longa cõſuetudo huius alme vrbis cõprobauit: ſm ſaluij Iuliani ſcripturam:que indicat oẽs debere ciuitates conſuetudineꝫ rome[s] ſequi:⁊ leges que caput eſt orbis terrarum: non ipſam alias ciuitates. ¶ Romam aũt intelligendum eſt:nõ ſolũ veterẽ etiã ſed regiã noſtram que deo ꝓpitio cum melioribus condita eſt augurijs. ¶ Ideoqꝫ iubemus duobus iſtis codicibus[t] oĩa gubernari: vno cõſtitutionum altero iuris enucleati ⁊ in futuro codice[v] componendi: vel ſi quid aliud a nobis fuerit promulgatũ inſtõnum vicẽ obtinens[x] vt rudis animus ſtudioſi ſimplicibus enutritus facilius ad altioris prudentie redigatur ſcientiaꝫ. Noſtram aũt conſummationem que a nobis deo annuente componetur digeſtorum ⁊ pandectarum nomẽ habere ſancimus in illis iuriſperitis in poſterum audientibus commentarios[y] illi applicare:⁊ verboſitate ſua ſupradicti codicis[z] cõpendium cõfundere:quẽadmodum et in antiquioribus tẽporibus factuꝫ eſt:cum per cõtrarias interpretantium ſnĩas totũ ius pene conturbatum eſt. ¶ Sed ⁊ ſufficiat ꝑ indiceſ tantũmodo ⁊ titulorũ ſubtilitatem q̃ ꝑaticia nuncupať.q̃dã admonitoria[a] eius facere:nllo ex interp̃tatione[b] eoꝝ vitio oriundo. ¶ Ne aũt per ſcripturam aliqua fiat in poſterum dubitatio:iubemꝰ nõ ꝑ captõnes ſignorum ⁊ compendioſa enigmata:que multas per ſe: ⁊ ꝑ ſuum vitium antinomias induxerũt eiuſdeꝫ codicis textũ ꝯſcribi:etiã ſi nu

a ¶ Tue. tribuniano loquitur: vt.ĩ.l. ꝓxi.§. nos itaqꝫ.
b ¶ His itaqꝫ.ſ.ſapiẽtibus a tribuniano electis.
c ¶ Ut ex his oĩbus. collige hic que ſit materia huius oꝑis.i.digeſti Accur.
d ¶ Scripſerũt. nõ ex licentia principis.
e ¶ Sanctionem.i.digeſtum.
f ¶ Fuerit.i.q2 vos legeritis ⁊ elimaueritis.
g ¶ Eam.ſ.materiam.
h ¶ Prerogatiua. ar. ꝯ.ĩ.de offi. rec. ꝓuin.l. potioris. ⁊ no.hic hoc verbum.
i ¶ Ex mľtitudine.ſic ꝑ teſtibus:vt.ff.đ teſti. ob carmen.§.ſi.
k ¶ In notis. i.libris papi.notatis ꝑ iſtos alios.Accur.
l ¶ Reſpuere.ſ.velitis
m ¶ Oia eñ. nota oĩa enim ⁊c.
n ¶ Subtiliť. ſi habes nõ ſubtiliter dic nõ ſꝫtiliter factũ qui emẽdat ⁊c.Si habes nõ inſubtiliter: dic emẽdat non inſubtiliter: ſꝫ ſꝫtiliter ſic.ff. de here. inſti.l.j.§.ij.
o ¶ Recte. quo ad ſententiã.ſꝫ ſuꝑior.§. quo ad ordinationem.
p ¶ Trãſlata ſit.i. conceſſa.ſic.ff.de offi. eius cui mã.eſt iur.l.j.in ſi.
q ¶ Nulla.no.nullum ꝯ̃rium vel ſiľe in legibꝰ reperiri vľ inueniri.vt ĩ.l.ꝓxi.§.per ꝯ̃rium.
r ¶ Codicis.ſ. digeſti.
s ¶ Rome ſequi.vt.ff. de leg.⁊ ſenatuſcõ.de qbus.Item no.romã caput orbis.
t ¶ Codicibus.i.codice. ⁊ digeſto.
v ¶ Codice.i. digeſto.
x ¶ Obtinens. repete iubemus.
y ¶ Commentarios.ſ. faciendo ⁊ addẽdo nouas leges.nam nõ ꝓhibet exponi iſtas: ſed verius eſt q̧ reprobet:vt ſtatim patet.
z ¶ Codicis.i. digeſti.
a ¶ Admonitoria. ſigna antiqua que viceꝫ tenent cõcordãtiarum.
b ¶ Ex interp̃tatione. de qua dixi.ſ̃.de legi.⁊ conſti.l.j.

merus librozꝝ ſignificat[a]: aut aliud qcq̄. Nec etenī hic per ſpālia ſigna numerorū manifeſtari: ſ; p lr̄arum cōſequentiā explanari cōcedimus. ❡ Hec oīa igit̄ deo placido facer̄ tua prudētia vna cū alijs facūdiſſimis viris ſtudeat: ⁊ tā ſubtili q̄ȝ celerrimo fini trader̄ vt codex[b] ꝯſummat⁹: ⁊ in qnquaginta libros digeſtus[c] nobis offerat̄ i maximā ⁊ eternam rei memoriā: deiq; oīpotētis ꝓuidētie augmentū: noſtri imperij noſtriq; miniſterij gloriam.

❡ Impera. Flauius Juſti. ad ſenatum ⁊ ad oēs ppl̄os. Lex.ij.

Tanta[d] circa nos diuine hūanitatis eſt ꝓuidētia: vt ſemp eternis liberalitatib⁹ nos ſuſtētare dignet̄. Poſt bella enī pthica eterna pace ſopita: poſt vuādalicā gētem ereptā ⁊ carthaginē: imo magis oēm lybiā romano impio iterꝝ ſociatā: ⁊ leges antiquas iā ſenio p̄grauatas p noſtrā vigilantiā p̄buit in nouā pulchritudinē ⁊ moderatum puenire cōpendiū q̄ nemo añ noſtrū iperiū vnq̄ȝ ſpauit: neq; humano igenio poſſibile eſſe penitus exiſtimauit. Erat enī mirabile romanā ſanctionē ab vrbe ꝯdita vſq; ad nr̄i impij tpa q̄[d] pene in mille ⁊ q̄dringētos annos cōcurrunt inteſtinis p̄lijs vacillātem[e]. hocq;[f] ⁊ ipiales ꝯſtōnes extēdentē[g] in vnā reducere ꝯſonantiā: vt nihil neq;[h] ꝯ̄riuȝ neq; ideȝ: neq; ſil̄e in ea inueniat̄: ⁊ ne gemine leges p reb⁹ ſingulis poſite vſq̄ȝ appareāt. Nāq; h̄ celeſte qdem ꝓuidētie peculiare fuit. hūane ꝟo imbecillitati nullo mō poſſibile. Nos itaq; more ſolito ad immortalitatis p̄ſidiū[i] reſpexim⁹: ⁊ ſūmo numine iuocato deū auctorē ⁊ totius opis p̄ſulē fieri optauim⁹: et oē ſtudiū Tribuniano viro excelſo magr̄o officiorꝝ ⁊ exq̄ſtori ſacri palatij nr̄i ⁊ ꝯſuli credidim⁹: eiq; oē miſteriū hmōi ordiatōis ipoſuim⁹ vt ipſe vna cū alijs illuſtrib⁹ ⁊ prudētiſſimis viris nr̄m deſideriū adipleret. ❡ Noſtra q̄; maieſtas ſp inueſtigādo ⁊ pſcrutādo ea q̄ ab hiſ cōponebant̄ qcqd dubiū ⁊ incertuȝ iueniebat̄: cum numine celeſti recte emēdabat: ⁊ in cōpetētē formā redigebat. ❡ Oia igit̄ ſunt ꝯfecta dn̄o ⁊ deo nr̄o ieſu xp̄o poſſibilitatē taȝ nobis q̄ȝ nr̄is in h̄ ſatellitib⁹ p̄ſtāte Et principales qdeȝ ꝯſtōnes. xij. libris digeſtas iam añ in codice nr̄o noie p̄fulgēte ꝯtulimus. ❡ Poſt ea ꝟo maximū opus aggrediētes ipſa vetuſtatis ſtudioſiſſima opa iā pene cōfuſa ⁊ diſſoluta eidē excelſo viro pmiſim⁹: tam colligere q̄ȝ certo moderamini tradere. ❡ S; cū oīa pcunctabamur a p̄fato viro excelſo ſuggeſtū eſt duo pene milia librorum eſſe ꝯſcripta: ⁊ pluſq̄ȝ trecies cētena milia verſuū[k] a veterib⁹ effuſa: q̄ neceſſe eſſet oīa ⁊ legere ⁊ pſcrutari: ⁊ ex his ſi quidē optimū fuiſſet eligere. ❡ Qd̄ celeſti fulgore et ſumme trinitatis fauore confectū eſt ſ̄m noſtra mādata q̄ ab initio ad memoratū virū excelſum fecim⁹. ⁊ in. l. libros oē qd̄ vtiliſſimū erat collectū eſt: ⁊ oēs ambiguitates deciſe ſunt: nll̄o ſeditioſo relicto. ❡ Nomēq; libris ipoſuim⁹ digeſtorꝝ ſeu pādectarꝝ: q̄ oēs diſputatiōes ⁊ deciſiōes in ſe hn̄t legitimas: ⁊ qd̄ vndiq; fuit collectū: h̄ in ſinus ſuos receperūt[l] in centū qnquaginta pene milia verſuū totū opus cōſummātes: ⁊ in ſeptē ptes eos[m] digeſſim⁹ nō pperā: neq; ſine rōne: ſ; in numerorꝝ naturā[n] ⁊ artē reſpiciētes: ⁊ cōſentaneā eis[o] diuiſionē ptium ꝯficientes. Igit̄ prima quidē ps totius cōtext⁹ q̄ grece Proca nuncupat̄: in q̄ttuor libros ſepoſita eſt. ❡ Scd̄s aūt articulus. vij. libros habet qui de iudicijs appellat̄. In tertia ꝟo cōgregatione oīa que d̄ rebus noīantur cōtulimus octo libris eis deputatis. Quartus aūt locus q eſt totius cōpoſitionis quaſi quidā vmbilicus: reliquos octo libros ſuſcepit: i qbus oīa q̄ ad hypothecam ptinent repoſita ſunt: nō vt in pignoraticia actiōe in libris de reb⁹ poſita multū diſtarent. Alio libro eidē inſerto volumine qui ediliū edictū ⁊ redhibitoriā actionē ⁊ duplā ſtipulationē que de euictiōibus ꝓpoſita eſt cōtinet: q2 hec oīa titulis emptionū ⁊ venditionū conſentanea ſunt: ⁊ p̄dicte actiones quaſi pediſſeque illarꝝ ab initio ꝓceſſerunt: in vetuſtioris qdem edicti ordinatione in loca deuia ⁊ multo diſtantia deuagātes. p noſtrā aūt ꝓuidentiā[p] his cōgregate: cū[q] oportuerat ea q̄ de eodē pene loquunt̄ in cōfinio ponere. ❡ Alius itaq; liber poſt duos primos nobis excogitatus eſt d̄ vſuris ⁊ traiecticijs pecunijs: ⁊ de inſtr̄is ⁊ teſtibus ⁊ ꝓbationib⁹: necnō p̄ſumptiōibus: ⁊ memorati tres ſingulares libri iuxta cōpoſitionem de rebus poſiti ſunt.

❡ Poſt hos ſi qua de ſpōſalibus vl̄ nuptijs vl̄ dotibus vl̄ legibus dicta ſunt repoſuim⁹. tribus librorꝝ voluminibus ea ꝯcludētes. ❡ De tutelis[r] aūt ⁊ curatiōib⁹ geminos libros ꝯſcripſim⁹: ⁊ memoratā ordinationē octo libroruȝ mediā totius opis repoſuim⁹: oīa vndiq; taȝ vtiliſſima q̄ȝ pulcherrima iura ꝯtinentē. ❡ Quint⁹[s] aūt exorit̄ nobis digeſtorꝝ articulus in q̄ de teſtamētis vl̄ codicillis tam p̄uatorum q̄ȝ militū oē qcqd antiqtus dictuȝ eſt vt inueniat qs depoſitū: qui[t] de teſtamētis appellat̄. ❡ De legatis aūt ⁊ fideicōmiſſis qnq; librorꝝ numer⁹ aggregatus eſt. Cunq; nihil taȝ peculiare fuerat q̄ȝ vt legatis quidē legis falcidie narratio[t]. fideicōmiſſis aūt ſenatuſcōſulti trebelliani[v] ſingulis libris vtriq; eorꝝ applicatis tota ps qnta in nouē libroſ coadunata eſt. ❡ Solū aūt ſenatuſcō. trebellianū ponēdū eē exiſtimam⁹. ❡ Captioſas etenī ⁊ ipis veterib⁹ odioſas pegaſiani ſenatuſcōſulti ambages ⁊ vtriuſq; ſenatuſcōſulti ad ſe tā ſupuacuas q̄ȝ ſcrupuloſas diuerſitates reſpuētes[x] totum ius ſup his poſitū trebelliano ſenatuſcō. adiudicauimus. Sed in his nihil de caducis a nobis memoratum eſt. ne cā que in rebus nō ꝓſpere geſtis ⁊ triſtibus tpibus romanis increbuit calamitatib⁹ bello coaleſcēs ciuili in nr̄is remaneat tpibus que fauor celeſtis ⁊ pacis vigor firmauit ⁊ ſuper omnes gētes in bellicis victorijs poſuit ne luctuoſum monumentum[y] leta ſecula inumbrare concedatur.

❡ Sexta ꝟo pars digeſtorꝝ exoritur in quibus oēs bonorum poſſeſſiones poſite ſunt que tam ad ingenuos q̄ȝ ad libertinos reſpiciūt: ⁊ ius oē qd̄ de gradib⁹ ⁊ affinitatibus deſcendit: legitimeq; hereditatis ⁊ oīs ab inteſtato ſucceſſio ⁊ tertullianū ⁊ orphicianuȝ ſenatuſcōſultum ex quibus matres ⁊ filij inuicē ſibi heredes exiſtūt in geminos libros ꝯtulimus bonorꝝ poſſeſſionis multitudinē in cōpendioſuȝ ⁊ manifeſtiſſimū ordinem ꝯcludētes. ❡ Poſt hec ea que de operis noui nunciationibus dāniq; infecti ⁊ pro edificijs dirutis: ⁊ eorum inſidijs: ⁊ que de aqua pluuiali arcenda veteribus auctoribus placita ſunt: necnon de publicanis: et donationibus tam inter viuos q̄ȝ mortis cauſa

a ❡ Significat̄. q2 dicit iul. li. x. continue enī debet ſcribi.
b ❡ Codex. i. digeſtum.
c ❡ Digeſtus. i. factus
d ❡ Tanta. que. ſ. tempora.
e ❡ Vacillantē. ſ. ſanctionem. ⁊ vocat taȝ imperatorum q̄ aliorū leges ſanctionem.
f ❡ Hoc. ſ. antiquum ius.
g ❡ Extendētem. repete ſanctionem.
h ❡ Neq; ꝯ̄rium. neq; idem niſi ſimilitudine adiuuet̄. vt. ſ̄. l. pr. §. nullam. ⁊ de nouo codi. faci. §. j.
i ❡ Preſidiū. i. deum q eſt p̄ſidiū mortis.
k ❡ Centena milia verſuum. verſus appellat leges vl̄. §. vl̄ reſpōſa.
l ❡ Receperunt. ſ. digeſtum.
m ❡ Eos. ſ. verſus.
n ❡ Naturam ⁊ arteȝ. cōſtat enī ex dignioribus ptibus. ſ. tribus. ⁊ ſic ex trinitate ⁊. iiij. ⁊c. ſic ex quattuor elemētis ⁊ incipit h̄ librū. ff. diuidere
o ❡ Eis. verſibus.
p ❡ Prouidentiā. i. digeſtorum compilationem.
q ❡ Cuȝ. nunc mādat inſtitutiones fieri.
r ❡ De tutelis cōtinentem. ſ. ordinationem.
s ❡ Qui. ſ. articulus. ſ; alij libri ei adijciunt̄.
t ❡ Narratio. ſubaudi adiungatur.
v ❡ Trebelliani. repete. ſ. narratio adiungat̄
x ❡ Reſpuētes. ſ. nos.
y ❡ Monimentum. ſ. memoria.

cõficiēdis:cauta legibꝰ inuenimꝰ:in librū ſingularē deduximꝰ. ¶ De manumiſſionibꝰ aūt ⁊ ꝺ liberali cā aliꝰ liber reſpōdit. ¶ Queadmodū de acquiſitiōe tā dominij ꝙ poſſeſſiōis ⁊ titulis q eā inducūt mlte ⁊ varie electiões vni ſūt inſerte volumini:alio libro deputato:his q iudicati vel in iure cōfeſſi ſūt.⁊ de bonoꝝ detētionibus ⁊ vēditionibꝰ:et vt ne qd in fraudē creditoꝝ fiat. ¶ Poſtꝙ oia hec iterdicta glomerata ſūt:⁊ deinceps exceptiões:de tēpoꝝ ꝓlixitatibꝰ:⁊ de obligatiōibꝰ ⁊ actiōibꝰ liber iteꝝ ſinglaris extēdit vt p̄fata ſexta ꝑs totiꝰ digeſtoꝝ voluminis octo libris diffiniat. ¶ Septimus aūt ⁊ nouiſſimꝰ articulꝰ digeſtoꝝ ſex libris formatꝰ eſt quo de ſtipulationibus ſeu verboꝝ obligationibꝰ ⁊ fideiuſſoribus ⁊ mādatoribus:necnō nouationibus ⁊ ſolutiōibus ⁊ acceptilatiōibus:⁊ de p̄torijs ſtipulationibus oē quidē ius[a] inuenit gemino volumine inſcriptū eſſe:ꝙ in libris antiquis nec numerare poſſibile fuit. ¶ Et poſt hec duo terribiles libri ſunt ꝓ delictis priuatis ⁊ extraordinarijs:necnō publicis criminibꝰ:qui oēm cōtinent ſeueritatē penarūqꝫ atrocitatē. ¶ Quibus ꝑmixta ſunt:et ea q̄ de audacibus hoībus cauta ſunt:⁊ q ſe celare conant ⁊ cōtumaces exiſtunt:⁊ de penis q̄ condēnatis infligunt vl' cōcedunt:necnon de eoꝝ ſubſtātijs. ¶ Liber aūt ſingularis ꝓ appellatiōibus nobis excogitatus eſt ꝯ ſententias tā ciuiles ꝙ criminales cās finientes. ¶ Cetera aūt oia que ꝓ municipalibꝰ vel decuriōibꝰ ⁊ muneribꝰ ⁊ publicis opibus vl' nundinis ⁊ pollicitationibꝰ ac diuerſis cognitionibus ⁊ cēſibus ⁊ ſignificationibꝰ verboꝝ a veteribꝰ inuenta ſunt:queqꝫ regularit[b] diffinita in ſe recipit:qnquageſimꝰ totius ꝯſummatiōis ꝑfectus[c]. ¶ Que oia[d] cōfecta ſunt ꝑ virum excelſum necnō magiſtrū prudētiſſimū ⁊ queſtorez ⁊ conſulē tribunianū:qui ſimiliter eloquētie ⁊ legitime ſciētie artibus decoratus in ipſis rerum experimētis emicuit nihilqꝫ maius nec charius noſtris vnꝙ iuſſionibus duxerit:necnō ꝑ alios viros magnificos ⁊ ſtudioſiſſimos ꝑacta ſunt.ideſt Conſtantinū virum illuſtrē comitē ſacrarū largitionum:⁊ magiſtrū ſcrinij librorū ſacrarūqꝫ cognitionum qui ſemꝑ nobis ex bona opinione ⁊ gloria ſeſe cōmendauit ¶ Necnō Theophilū virum illuſtrē magiſtrū iuriſqꝫ peritum in hac ſplendidiſſima ciuitate laudabiliter optimam legum gubernationē extendentē[e]. ¶ Et dorotheum viꝝ illuſtrem ⁊ facūdiſſimū queſtorē quē in Berytēſium ſplendidiſſima ciuitate leges diſcipulis tradentē ꝓpter eius optimam opinionē ⁊ gloriā ad nos deduximus: participēqꝫ huius oꝑis fecimus. ¶ Sed Anatoliū virū illuſtrē magiſtrum qui ⁊ ipſe apud Berytēſes iuris interpres cōſtitutꝰ ad hoc opus adiectus eſt:vir ab antiqua ſtirpe legitima ꝓcedens cū ⁊ pater eius Leontius ⁊ auus Eudoxiꝰ qui poſt patritium inclyte recordatiōis queſtorem ⁊ anteceſſorē:⁊ Leontiū virum glorioſiſſimū p̄fectoriū conſularē atqꝫ patritium filiū eius optimā ſui memoriā in legibus reliquerunt. ¶ Necnō ⁊ Cratinū virum illuſtrē ⁊ comitē ſacraꝝ largitionū ⁊ optimū anteceſſorē huius alme vrbis cōſtitutum:qui oēs ad p̄dictum opus electi ſunt: vna cū Stephano Menna ꝓſdocio Eutolinio:Thimoteo:Leonide:Leōtio:Platone:Iacobo: Conſtan. Iohāne viris prudētiſſimis:qui patroni quidē ſunt cauſaꝝ apud maximā ſedē p̄fecture:que orietalibus p̄torijs p̄ſidet. ¶ Omnes aūt ſue virtutis teſtimoniū vndiqꝫ accipiētes:⁊ a nobis ad tanti oꝑis cōſummationē electi ſunt:⁊ cum[f] oēs in vnū conuenerunt gubernatiōe Tribuniani viri excelſi:vt tm̄ opus nobis auctoribꝰ poſſint cōficere: deo ꝓpitio in qnquaginta libros opus ꝯſummatū eſt. ¶ Tanta aūt a nobis antiquitati habita eſt reuerētia:vt noia prudētiū taciturnitati tradere nullo patiamur modo:ſed vnuſqſqꝫ eorū qui auctor legis fuit noſtris digeſtis inſcriptꝰ eſt:hoc tantūmodo a nobis effecto:vt ſi qd in legibꝰ eoꝝ eēt ſuꝑuacuū vl' imꝑfectū aut minꝰ idoneū viſum eſt:vl' adiectionē vel diminutionē neceſſariā accipiat:⁊ rectiſſimis reglis tradat:⁊ in multis ſilibus vel cōtrarijs qꝺ rectius habere apparebat h̄ ꝓ alijs oibꝰ poſitū eſt. ¶ Unaqꝫ oibus auctoritate indulta:vt qcquid ibi ſcriptū eſt[g] h̄ noſtrū appareat:⁊ ex noſtra voluntate cōpoſitū nemine audēte cōparare ea q̄ antiquitas hēbat:⁊ que nr̄a auctoritas introduxit. ¶ Nā multa ⁊ maxima ſunt q̄ ꝓpter vtilitatem rerū trāſformata ſunt adeo vt ⁊ ſi principalis ꝯſtō fuerat in veteribus libris relata neqꝫ ei peꝑcimus:ſꝫ hanc corrigendā eſſe putauimꝰ:⁊ in meliꝰ reſtaurandā noibꝰ eīn veteribꝰ relictis qcqd legū veritati decorū:⁊ neceſſariū fuit h̄ nr̄is emēdationibꝰ ſeruauimꝰ. Et ꝓpt' hanc cām ⁊ ſi qd inter eos dubitabatur hoc iam in tutiſſimaz ꝑuenit quietem nullo titubante relicto.

¶ Sed cū ꝓſpeximꝰ ꝙ ad portandam tāte ſapiētie molē nō ſunt idonei hoies rudes:⁊ q in primis legū veſtibulis ſtātes itrare ad archana eoꝝ ꝓperant:⁊ in aliā mediocrem eruditionē ꝓperandā eſſe cēſuimus vt ⁊ ſub ea colorati:⁊ quaſi primitꝰ oīm ibuti poſſint ad penetralia eoꝝ intrare:⁊ formā legū pulcherrimā nō ꝯniuētibus oculis acciꝑe. Et iō tribuniano viro excelſo q ad totiꝰ oꝑis gubernationē electꝰ eſt:necnō Theophilo ⁊ Dorotheo viris illuſtribus ⁊ facundiſſimis anteceſſoribus accerſitis mandauimus quatenus libris quos veteres compoſuerunt qui prima legum argumēta continebant:⁊ vndiqꝫ inſtitutiones vocabantur: ſeparatim collectis quicquid ex his vtile ⁊ aptiſſimum ⁊ vndiqꝫ ſit elimatum:⁊ rebꝰ que in preſenti euo in vſu vertuntur conſentaneum inuenitur hoc ⁊ capere ſtudeant:⁊ quattuor libris iponere:⁊ totius eruditionis prima fundamenta atqꝫ elementa ponere quibus iuuenes ſuffulti poſſint grauiora ⁊ perfectiora ſcita legum ſuſtentare. Admonuimus aūt eos vt memores etiam noſtrarū fiant cōſtitutionum quas ꝓ emendatione iuris ꝓmulgauimus:⁊ in cōfectiōe inſtōnum ⁊ eādem emēdationē ponere nō morent:vt ſit manifeſtum:⁊ ꝙ antea vacillabat:⁊ qꝺ poſtea in ſtabilitatē redactuz eſt:qꝺ opus ab his perfectum vt nobis oblatum ⁊ relictum eſt ⁊ prono ſuſcepimus animo:⁊ nr̄is ſenſibus nō indignū eē iudicauimus. Et predictos libros conſtitutionū vicē habere iuſſimus quod in oratione noſtra quā eiſdez libris ꝓpoſuimus apertius declaratur. ¶ Omni igitur romani iuris diſpoſitione compoſita:⁊ in tribus voluminibus.i. inſtōnum ⁊ digeſtorū ſeu pandectaꝝ:necnon cōſtitutionū perfecta:⁊ tribus annis[h] conſummata

a ¶ Ius. repete poſitū eſt.

b ¶ Regulariter. hic apparet ꝙ regule iuris ſunt de.ff.

c ¶ Perfectus. ſcilicet liber.

d ¶ Que omnia ⁊c.

e ¶ Extendētem.i. docentem.

f ¶ Cum. nunc mandat inſtōnes fieri ⁊c.

g ¶ Atqꝫ.ſcriptum eſt hic no.ſ̄.e.l.proxi. hec omnia.

h ¶ Et tribus annis. nota tribus annis factas leges qꝺ facit ad id quod no.ſ̄.de iuſti. co.compo.in fi. Item nota viliſſima pecunia poſſe libros comparari:quod falſum eſt hodie.

conſummata:que vt primū ſpera-
ri cepit:neqꝫ in totū decēniū cōple
ri ſperabat oīpotenti deo: et hanc
operā ad hoīm ſuſtētationē pijs ob
tulimꝰ annis vbereſqꝫ grās maxie
deitati reddidimꝰ q̄ nobis p̄ſtitit: ⁊
bella feliciter agere ⁊ honeſta pace
potiri: ⁊ nō tm̄ noſtro: ſed etiam oī
euo tam inſtāti q̄ꝫ poſteriori leges
optimas ponere. ¶ Oibus itaqꝫ
hoibus eandē ſanctionē manifeſtā
facere neceſſariū eſſe ꝓſpeximꝰ: vt
ſit eis cognitū q̄ꝫta cōfuſiōe ⁊ īfirmi
tate abſoluti in q̄ꝫtā moderationē
⁊ legitimā veritatē ꝑuenerūt: leges
qꝫ in poſteꝝ habeāt tā directas q̄ꝫ
cōpendioſas: oībuſqꝫ in prōptu po
ſitas: ⁊ ad poſſidēdos libros eaꝝ fa
cilitatē idoneas: vt nō mole diuitia
rum expēſa poſſint hoīes ſuꝑuacue
legū mltitudinis adipiſci volumia:
ſ; viliſſima pecunia facilis eoꝝ cōpa
tio pateat tam ditioribꝰ q̄ꝫ tenuiori
bus mīmo p̄cio magna prudētia re
parāda. ¶ Si qdᵃ aūt in tāta legū
cōpoſitiōe q̄ ab imēſo libroꝝ nume
ro collecta ē ſilr̄ forſitā raro īuenia
tur: nemo ſ; vituperandū exiſtimet
ſ; primū qdē ībecilitati humane: q̄
naturalr̄ ineſt ſ; īſcribat: q2 oīū hr̄e
memoriā: ⁊ penitꝰ in nullo peccare
diuinitatis magis q̄ꝫ mortalitatis ē
qd̄ ⁊ a maioribꝰ dictū eſt. Demū ſci
at q̄ ſilr̄itudo in qbuſdā ⁊ his breuiſ
ſimis aſſumpta nō inutilis eſt: ⁊ nec
citra noſtrū ꝓpoſitū hoc ſubſecutū.
¶ Aut enim ita lex neceſſaria erat
vt diuerſis titulis ꝓpt̄ rerū cogni-
tionē applicari eā oporteat: aut cū
fuerat alijs diuerſis ꝑmixta: īpoſſi
bile erat eā ꝑ ꝑtes detrahi: ne ius
totū cōfundat: ⁊ in his ꝑtibus in q-
bus ꝑfectiſſime iuſſiones veteꝝ ex-
poſite fuerāt: qd̄ ꝑticulatim in eas
fuerat ſparſū hoc diuidere ac ſeꝑa
re penitꝰ erat inciuile: ne tā ſenſus
q̄ꝫ aures legentiū ex hoc ꝑturbent.
ſilr̄iqꝫ mō ſi qd principalibus ꝯſtōni
bus cautū eſt: hoc in digeſtoꝝ volu
mine poni nullo ꝯceſſimꝰ mō: quaſi
ꝯſtōnum recitatiōe ſufficiēte: niſi ſ;
raro ex hiſdē cāis: qbus ſilr̄itudo aſ-
ſumpta eſt. ¶ Contrariūᵇ aūt aliqd
in hoc codiceᶜ poſitū nullū ſibi locū
vēdicabit: nec inuenit ſi quis ſubtili
aīo diuerſitatis rōnes excutiat. ſed
eſt aliqd nouū inuentum vl̄ occulte
poſitū qd̄ diſſonātie querelā diſſol
uit ⁊ aliā naturā inducit diſcordie
fines effugiētē. Sꝫ ⁊ ſi qd forſitā p̄-
termiſſū eſt qd̄ in tātis milibꝰ qua
ſi in ꝓfundo poſitū latitabat: ⁊ cum
idoneū fuerat poni obſcuritate īuo
lutū neceſſario derelictū eſt: quis ſ;
rep̄hēdere recto poſſit aīo. Prio
quidē ꝓpter īgenij mortalis exigui
tatē. Demū ꝓpter ipſius rei vitiū
q̄ multis inutilibus ꝑmixtum nul-
lam ſibi ad erudiendum p̄buit copiam. ¶ Deinde q2 mul
to vtiliusᵈ eſt pauca idonea effundere q̄ꝫ multis inutilibus
homines p̄grauari. ¶ Mirabile aūt aliquid ex his libris
emerſit q̄ mltitudo antiqua preſente breuitate pautior in-
uenitur. ¶ Homines etenī qui ante lites agebant: lꝫ mul
te leges fuerant poſite tamē ex paucis lites preferebant vl̄
ꝓpter inopiā libroꝝ qd̄ cōparare eis impoſſibile erat: vel
ꝓpt̄ ipſam inſcientiā ⁊ voluntatē iudicū magiſq̄ꝫ legitima
auctoritate lites dirimebant. In p̄nti aūt conſummatione
noſtroꝝ digeſtoꝝ ex tātis leges collecte ſunt voluminibꝰ:
quoꝝ noīa ⁊ antiquiores hoīes nō dicimꝰ neſciebant: ſ; nec
vnq̄ꝫ audiebāt q̄ oīa collecta ſunt ſubſtātia ampliſſima cō-
gregata: vt egena qdem antiqua multitudo inueniat opu
lētiſſima aūt breuitas noſtra efficiat. ¶ Antiq̄ aūt ſapiētie
libroꝝ copiā maxime Tribunianus vir excellētiſſimꝰ pre-
buit: in qbus multis fuerāt ⁊ ipſis eruditiſſimis hoībus in
cogniti qbus oībus perlectis quicqd ex his pulcherrimū
erat hoc ſemotū in optimam noſtram cōpoſitionem ꝑue-
nit. Sed huius oꝑis conditores nō ſolum ea volumina ꝑ-
legerūt ex quibus leges poſite ſunt: ſed etiā in alia multa q
nihil vel vtile vel nouum in eis inuenientes qd̄ exceptum
noſtris diget. applicarēt optimo animo reſpuerūt. ¶ Sꝫ
q2 diuineᵉ qdem res ꝑfectiſſime ſunt: humani vo iuris cō-
ditio ſemper in infinitū decurrit: ⁊ nihil eſt in ea quod per-
petuo ſtare poſſit multas etenim formas edere natura no
uas deproperat nō deſperamus quedā poſtea emergi ne
gocia q̄ adhuc legū laqueis nō ſunt innodata. ¶ Si quid
igit tale ꝯtigerit auguſtū imploret remediū: q2 ideo imꝑia
lem fortunam rebus humanis deus p̄poſuit vt poſſit oīa
q̄ nouiter cōtingunt ⁊ emendare ⁊ cōponere ⁊ modis ⁊ re
gulis cōpetētibus tradere: ⁊ hoc nō primū a nobis dictū
eſt: ſed ab antiqua deſcēdit ꝓſapia cū ⁊ ipſe iulianus legū
⁊ edicti ꝑpetui ſubtiliſſimꝰ conditor ſuis libris hoc retulit:
vt ſi quid imꝑfectum inueniat ab imꝑiali ſanctione hoc re
pleat: ⁊ nō ipſe ſolus: ſ; ⁊ diuus adrianꝰ in cōpoſitione edi
cti ⁊ ſenatuſconſulto (qd̄ eā ſecutū eſt) hoc aptiſſime diffini
uit: vt ſi quid in edicto poſitū nō inueniatur hoc ad eius re
gulas eiuſqꝫ cōiecturas ⁊ imitationes poſſit noua inſtrue
re auctoritas. ¶ Hec igitur oīa ſciētes patres cōſcripti: ⁊
oīs orbis terraꝝ hoīes grās qdē ampliſſimas agite ſūme
diuinitati q̄ noſtris tꝑibus tā ſaluberrimū opus ſeruauit
¶ Quo enī antiquitas digna diuino nō eſt viſa iudicio: ſ;
noſtris tꝑibus indultū eſt. ¶ Has itaqꝫ leges ⁊ adorate ⁊
ſeruate oībus antiquioribus quieſcentibus. ¶ Nemoqꝫ
veſtrum audeat vel comparare eas prioribus: vel ſi quid
diſſonans in vtroqꝫ eſt requirere: q2 omne quod hic poſi-
tum eſt vnicū ⁊ ſolum obſeruari cenſemus. ¶ Nec in iu-
dicio nec in alio certamie vbi leges neceſſarie ſunt ex alijs
libris (niſi ab hiſdē inſtōnibus noſtriſqꝫ diget. ⁊ ꝯſtōnibus
a nobis cōpoſitis vel ꝓmulgatis) aliquid vel recitare vel
oſtendere conetur: niſi temerator velit falſitatis crimini
ſubiectus vna cū iudice qui ei audientiā accōmodauit pe-
nis grauiſſimis laborare. ¶ Ne aūt incognitū vobis fiat
ex qbus veteꝝ libris hec cōſummatio ordinata eſt iuſſimꝰ
⁊ hoc in primordijs digeſtoꝝ noſtrorum inſcribi vt mani
feſtiſſimū ſit ex qbus legiſlatoribus quibuſqꝫ libris eorum:
⁊ quot milibus hoc iuſticie romane tēplum edificatum eſt
¶ Legiſlatores aūt vel cōmentatores eos elegimus qui
digni tanto oꝑe fuerāt: ⁊ quos anteriores pijſſimi princi-
pes admittere non ſunt īdignati oībus vno dignitatis api
ce impartito nec ſibi aliquam prerogatiuam vendicante.
¶ Cum enī cōſtitutionū vices ⁊ has leges obtinere cen
ſuimus: quaſi ex nobis ꝓmulgatas: qd amplius aut minꝰ
in quibuſdā eſſe intelligat. ¶ Cum vna dignitas: vna po
teſtas oībus eſt indulta. hoc autē quod ab initio nobis vi-
ſum eſt cū hoc opus fieri deo annuēte mandauimus tēpe-
ſtiuum nobis videtur: ⁊ in preſenti ſancire vt nemo neqꝫ
eorum qui in preſenti iuris peritiam habēt: nec qui poſtea

a ¶ Si quid. hic nota duo verba bona.

b ¶ Contrarium. nota
c ¶ Codice. i. digeſto.
d ¶ Multo vtiliꝰ. no. vt in aut. de referenda rījs pala. do. ⁊ in aut. ō tabel. §. ij. col. v. ⁊ in de cre. xxiij. di. c. tales.
e ¶ Sed q2 diuine. no. hic auctoritatem.

Imꝑialē fortunā q̄re p̄poſuit deus rebus humanis.

a ¶ Nuncupanť.ſ.l.p xi.in fi.ꝯ hoc dic vt ibi
b ¶ Cõfuſam.ſ.faceret
c ¶ Libri.no.totuʒ fal ſum rõne ptis.ſic.ff. de fur.vulgaris.§.qđ ſi totuʒ vas. ⁊ ad ſille.l.iiij. §.ſi qs tabulas.vel dic ꝯ in inſtrũis:vt.j.đ traſ ac.ſi ex falſis.
d ¶ Duodecime.indictionis.ſ.de no.co. cõfir.in fi.ꝯ.Sol.vt ibi.

Cõtinuatio rubrice.

¶ De iuris ⁊ facti ig.

¶ Quia in pdictis iuribus qñqȝ errať:⁊ ĩ factis.iõ de hoc ponif.accur.vľ ſic. Dictũ eſt.ſ. de legib⁹ qꝫ ab oĩbus debent intelligi ⁊ ſciri. ſȝ qꝛ in pactis ⁊ factis.itẽ in cauſis ſepe ꝑtenditur ignorãtia taȝ in iure ꝗ̃ in facto.ideo de ea videamus. Azo.

e Quamuis. agereſ.o mileſ i. defendereſ ſic.ff.de edẽ. l.j.⁊ de re iu.ſepe.ſic eꝯ j.đ teſti.l.j.vľ ꝓprie: qꝛ q excipit agit. vt.ff. de excep.l.j.nã reus in exceptione fit actor.
f ¶ Armate. milites eñ nr̃os ⁊c.vt.j.đ iur. deli.l.fi.in pn.Sȝ qđ ſi ruſtic⁹.rñ.idẽ ſi nõ potuit cõſulere peritiores. vt.ff.e.regula.§. ſȝ iuriſ aliđ in aliĩſ. vt.j.ſen.reſci.nõ poſ. ꝑẽptoriaſ.ff. đ bo.poſ.in bonoꝝ.ſolue ſm illã ⁊ diſtingue.
g ¶ Allegatiões.i.exceptiones.ſ.ꝑemptorias.
h ¶ Permitto.ipſo iure alĩj p reſtõnem in integrum.
i ¶ Ex ſnia.ſ.actiõe in factũ ꝗ deſcẽdit ex ſnia vt.j.de re. cre.l.actori.
k ¶ Uti. tria p milite faciũt:qꝛ miles:qꝛ certat đ dãno vitãdo: ⁊ qꝛ reus.Duo ꝯ eũ.ſ.res iudicata ⁊ iuris ignorantia.Jtẽ no.h caſum vbi ꝑemptoria poſt ſnĩam opponif. ſcđs.ff. de re iudi.neſenni⁹.§.fi.tertius.ff.de fideiuſ.ſi fideiuſſores.§.idẽ rñde.q̃rtus.ff.ad macedo. taȝ ⁊ ſi fideiuſſores.qntus.j. de ꝓcu.licet. ſextus .ff. de mio.l.ſi minor.xxv. an.omiſſam. Alius vt ff.ſo.ma.l.ex diuerſo.§ fi.alius vbicũqȝ dico iudicium nulluȝ fuiſſe:qꝛ iudex incõpetẽs vel excõicatus.vt.j. qñ ꝓuo. nõ eſt neceſ.p totũ.⁊.j. ſi a nõ cõpe.iu.p to.lȝ i proprie dicaf exceptio hoc caſu:⁊ in falſo ꝓcuratore cũ nullũ ſit iudicium:vt in.d.l.licet.alľs aũt ꝑter iſtoſ caſus poſt

Exceptõ ꝑemptoria i multis caſib⁹ poſt ſnĩaȝ opponif.

fuerint audeãt cõmentarios ꝑiſdẽ legib⁹ annectere:niſi tantã ſi velint eas i grecã vocẽ traſformare ſb eodem ordine eaqȝ ꝯſequẽtia ſub qua voce romana poſite ſũt hoc quod greci grecũ dicũt:⁊ ſi qui forſitan ꝑ tituloꝝ ſubtilitatẽ annotare maluerint:⁊ ea q̃ naptirax nuncupanť[a] cõponere:alias aũt legũ interꝑtationes(imo magis ꝑuerſiões)eos iactare nõ cõcedimus:ne verboſitas eorũ aliqđ legibus noſtris afferat ex cõfuſione dedecus:qđ ⁊ in antiquis edicti ꝑpetui cõmentatoribuſ factũ eſt:q opus moderate cõfectũ huc atqȝ illuc in diuerſas ſnias ꝓducentes in infinituȝ detraxerunt: vt pene oẽꝫ romanã ſanctionẽ cerneres eſſe cõfuſam[b]:qꝛ ſi paſſi nõ ſumus quẽadmodũ poſteritatis admittatur vana diſcordia. Si qđ autem tale facere auſi fuerint:ipſi quidem falſitatis rei cõſtituanť:volumina aũt eoꝝ oĩmodo corrũpantur. ¶ Si quid ꝟo (vt.ſ. dictum eſt)ambiguũ fuerit viſum:hoc ad iꝑiale culmen ꝑ iudices referatur ⁊ ex auctoritate auguſta manifeſtetur:cui ſoli cõceſſum eſt leges cõdere ⁊ interꝑtari. Eandem aũt penaȝ falſitatis cõſtituimus: ⁊ aduerſus eos q in poſterũ leges noſtras ꝑ ſignorum obſcuritates auſi fuerant cõſcribere. Oia eñ.i.noia prudentium ⁊ titulos ⁊ librorũꝫ numeros ꝑ cõſequẽtias lr̃arum volum⁹ nõ ꝑ ſigna manifeſtari:ita vt talẽ libruȝ ſibi cõparauerit in quo ſigna poſita ſunt:in qualẽcunqȝ locũ libri vel voluminis ſciat inutileȝ ſe eſſe codicis dñm.neqȝ eñ licentiã aperim⁹ ex tali codice in iudiciũ aliquid recitari:q in quacũqȝ ſua ꝑte ſignoruȝ hȝ malitiã.ipſe aũt librarius q eas inſcribere auſus fuerit non ſolũ criminali pena(ſm qđ dictũ eſt)plectetur:ſȝ etiã libri[c] eſtimationẽ in duplum dño reddat.⁊ ſi ipſe dñs ignorans talẽ librũ vel cõparauerit vel confici curauerit:qđ ⁊ antea nobis diſpoſitũ eſt ꝯſtõne: quã ad legũ ꝓfeſſores dimiſimus. ¶ Leges aũt nr̃as quas in his codicibus.i. inſtõnum ſeu elementoꝝ ⁊ digeſtorum vľ pandectaꝝ poſuim⁹ ſuũ obtinere robur ex tertio nr̃o feliciſſimo ſanxim⁹ ꝯſulatu p̃ntis duodecime[d] indictiõis tertio kaľ. ianuarij in oẽ euũ valituras:⁊ vna cũ nr̃is ꝯſtõnibus pollẽtes ⁊ ſuũ vigorẽ in iudicijs oſtẽdentes:in oĩbus cauſis ſiue ꝗ poſtea emerſerũt:ſiue ꝗ ĩ iudicijs adhuc pẽdent:nec eas iudicialis vľ amicabilis forma compeſcuit.

¶ Que eñ iam vľ iudiciali ſnia finita ſunt vľ amicabili pacto ſopita hec reſuſcitari nullo mõ volumus

¶ Bene aũt ꝓperauim⁹ in tertiũ noſtrũ conſulatũ ⁊ has leges edere qꝛ maximi dei ⁊ dñi noſtri ieſu xp̃i auxiliũ feliciſſimũ euũ noſtre reipublice donauit:cũ in hoc ⁊ bella parthica abolita ſunt:⁊ geti ꝑpetue tradita ⁊ tertia ꝑs mundi nobis accreuit. ¶ Poſt europã eñ ⁊ aſiã tota libia noſtro imꝑio adiũcta eſt: ⁊ tanto oꝑi legũ caput impoſitũ eſt: oĩaqȝ celeſtia dona noſtro tertio ꝯſulatu indulta ſunt. ¶ Jtaqȝ oẽs iudices noſtri ꝓ ſua iuriſditiõe eaſdem leges ſuſcipiãt:⁊ taȝ in ſuis iudicijs ꝗ̃ in hac regia vrbe habeãt ⁊ ꝓponãt ⁊ ꝑcipue vir excelſus hui⁹ alme vrbis ꝑfect⁹. Cure aũt erit tribus excelſis ꝑfectis ꝑtorijs taȝ oriẽtalib⁹ ꝗ̃ illiricis necnõ libicis ꝑ ſuas auctoritates oĩbus q ſue iuriſditiõi ſuppoſiti ſunt eas manifeſtare.

¶ De iuris ⁊ facti ignorantia.

¶ Permittitur militi qui exceptioneȝ ꝑemptoriam per iuris ignorantiã ante ſniaȝ nõ obiecit vt eã poſt ſniaȝ poſſit opponere. Bal. ⁊ Salice.vel ſic. Miles põt exceptionẽ ꝑemptoriaȝ quã ꝑ erroreȝ iuris omiſit opponere ante ſniaȝ opponere etiam poſt ſniam que tranſit in rẽ iudicataȝ ⁊ impedire executionẽ eius ſi facta nõ eſt Sed poſtꝗ̃ eſſet facta non poſſet virtute priuilegij militaris ꝓpter hoc retractari.h.d. Pau.de caſtro.

¶ Impera. Anto.a. Maximo militi. Tit. xxj. Lex. j.

Quamuis cũ cãm tuam ageres[e] ignorantia iuris ꝓpter ſimplicitatẽ armate[f] militie allegationes[g] cõpetentes:omiſeris tñ ſi nõduȝ ſatiſfeciſti ꝑmitto[h] tibi ſi cepis ex ſnia[i] cõueniri defenſionib⁹ tuis vti[k].

¶ Renuncians hereditati materne eaȝ poſtea non põt adire lȝ pretendat iuris ignorantiam. Bal.

¶ Jdem.a. Juliano. Lex. ij.

Cum ignorãtia iuris facile excuſari nõ poſſis[l] ſi maior annis hereditati matris tue renũciaſti ſera prece ſubueniri tibi deſideras[m].

¶ Lapſus tꝑis petendi bonorum poſſeſſionẽ inducit tacitã ⁊ irreuocabilem repudiationẽ. Bal. vel ſic. Jgnorantia iuris nõ excuſat in lucro ſeu quaſi lucro captãdo.h.d.pau.de caſtro. ⁊ ſalyce.

¶ Imperator. Philip.a. Marcelle. Lex. iij.

Si emancipata[n] a patre intra annũ bonoꝝ poſſeſſionẽ petere ceſſaſti ꝑtendere iuris ignorãtiam nullis rõnibus[o] potes.

¶ Erronea diuiſio errore ꝓbato non officit diuidenti. Et ꝑſumif error ſi ex poſt facto apet rem aliter ſe habere. h.d.bal. vel ſic. Diuiſio facta per verum heredem cuȝ herede putatiuo ꝑ ignorantiaȝ iuris vel facti non preiudicat verõ heredi ꝓbata veritate.pau.de caſtro.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi.aa. Julia. Lex. iiij.

Si poſt diuiſionem factam[p] teſtamenti vitium in lucem emerſerit:ex his ꝗ per ignorãtiam

ſnĩam opponi nõ põt: vt.j.ſen.reſcin.nõ poſ. ꝑemptorias. De dilatoria dic vt.j.de ꝓba.l.exceptiones.
l Cum ignorãtia nõ poſſis o fili.
m ¶ Deſideras.imo videtur audiri:vt.j. de re pu.here.l.fi. que eſt ꝯ. ſol.illud in paterna hereditate loquiť h in materna.h nõ placet:qꝛ et in materna vꝫ admitti poſt renunciationẽ: vt ff.ad ter.filij.§.j.que eſt ꝯ.Sol.refer an renunciet eo modo vt imꝑpetuum euȝ nõ habeat: vt hic:an dicat non adeo: qꝛ magis differt tũc ar. j.vñ li.l.fi. Uel dic ꝑterierat ann⁹ infra queȝ ꝑ.l.iſtam filij poterant adire.⁊ ideo dixit ſera ꝑce. Tu dic ꝙ hic alius adiuerat ibi nõ.ar.ff.đ mi.ꝙ ſi minor.§. ſceuola.⁊.ff.de ſuc.edi.l.j.§. ſed videnduȝ.⁊.d.l. de rep.here.l.fi.⁊ no. tria facere ꝯ iſtuȝ: qꝛ maior: qꝛ ius ignorauit: ⁊ qꝛ đ lucro certat.
n Si emãcipata. ſecus ſi nõ emancipata:qꝛ tũc infra triẽnium audiť:vt.j.đ rep. here.l.vlti.ꝗ eſt ꝯ.imo hoc iure ꝑtorio. Jtẽ no. ꝙ tria faciũt ꝯ iſtam: qꝛ maior:qꝛ de lucro certat:⁊ qꝛ in iure errauit.
o ¶ Nullis rõnib⁹.cuȝ potuiſti cõſulere ꝑitiores.alľs ſec⁹:vt.ff.de bono.poſ.in bonoꝝ.Sed videť ꝙ iuris igno. nõ obſit in dãnis vitãdis. vt.ff.de iu.⁊ fac. igno. l.error.hoc aũt eſt damnum cũ patris hereditas ſit debita filie: vt.j. de codicił.l.fi.§.pe. ſed rñ.nõ eſt debita:ſȝ quaſi debita.vt.j.de cu.fu. l.fi.§.j.⁊ ſic nõ eſt vere dãnuȝ. Jtẽ admitti põt ex alio capite: puta vnde cognati:qꝛ renũciatio nocet tñ in illo que ſibi tũc cõpetebat.ſ. vñ liberi:vt.ff.de ſuc.edi.l. j.§.ſȝ videndũ. Uel dic ꝙ ꝑpetuo poſſit adire đ iure ciuili:qꝛ non repudiauit:vt.j.de iur.deli. licet.

Juris ignorantia an noceat in dãnis vitandis.

p Si poſt diuiſionem factam.ſcȝ ſine iudice.

Tibi heredi

a Tibi. heredi inſtituto in teſtamēto nō ſolēni cū quodā extraneo.
b Comparabitur. quin habeas totum ab inteſtato.
c Oſtende igitur. o fili.
d Fide veri. q2 eſt falſum.
e Non poſſe. q2 minus ſolēne. Et ſic no. q ſtatur teſtamento: ⁊ p̄ſumitur ſolēne donec cōtra probetur.

f Obtineas. ɔ̄ eſt. ff. fami. her. cum putarez. vbi poſt ſniam non retractatur diuiſio: etiā ſi nō fuit coheres. Solu. ibi cū iudice: hic ſine iudice fctā fuit diuiſio: vt ibi in fi. Item ɔ̄. j. de teſta. l. nō dubiū. §. fi. ſol. vt ibi. Itē vr nullo mō repeti eo caſu cum fuit nō ſolēne. naturalr em̄ erat debitū qd ſolutū p ignorantiā iuris nō repetit̄: vt. j. eo. cū qs. rn̄. ſm quoſdaz extraneis naturalr debent̄ legata ex nō ſolēni voluntate nō aūt heredes inter ſe tali obligatione tenent̄ qd nō placet: q2 ſicut cū ſolēne eſt obligant̄ inter ſe ciuilr ⁊ naturalr. ſic cū eſt nō ſolēne debent naturalr obligari vt video ex ſtipulatiōe: ex q̄ vbi eſt ſolēnis naſcit̄ ciuilis ⁊ naturalis obligatio. vbi vō nō ſolennis naturalis tm̄. Dic ergo q hic fuit error facti nō iuris. credebat em̄ teſtamentum hr̄e. vij. ſigilla cum nō hr̄et niſi ſex: forte oſtendebat̄ ei ac ſi eſſent ſeptē. ⁊ ſic ex pbabili ignorantia facti ſolutū repetit̄. vt. ff. ad mace. l. fi. Sed qua actiōe repetit. Rn̄. illā medietatē medietatis quā ei dedit credens eſſe accipientis rei ven. cū errans dn̄ium nō mutauit. vt. ff. de cōdi. cā da. dedi. §. pe. aliam p cōdi. inde. vel ſine cau. vt. ff. de cōdi. ſine cau. l. j. ſed Pe. dicebat hunc nō tradidiſſe. ⁊ ideo dicit obtineas. ſ. tu filius. ideſt retineas ſm eum.

Debitū naturalr ignorant̄ ſolutū an poſſit repeti.

Stipulatio quam obligationem inducit.

confecta ſunt: p̄iudiciū tibi[a] non cōparabit̄[b]. Oſtende[c] igit̄ apud rectorem virū clariſſimū amicū nr̄m teſtm̄ vl' fide[d] veri deficere vl' iuris rōe ſtare nō poſſe[e]: vt īfirmata ſcriptura q̄ teſtamēti vice plata eſt: ſolidam ſucceſſionē obtineas[f].

Falſa confeſſio non immutat veritatem: ideo probata veritate non preiudicat confitenti. Pau. de caſtro.

Idē. aa. ⁊ cc. Marcel. Lex. v.

Cum falſa[g] demonſtratione mutari ſubſtantia veritatis minime poſſit: reſpondendo id qd paternum[h] erat ex maternis eſſe bonis nihil egiſti[i].

Promiſſio pro parte indebita eaten9 reuocatur quatenus errat̄ niſi ex cauſa tranſactiōis interponatur. h. d. Bal. Uel ſic. Promittens plus q̄ debeat per errorē poteſt liberationē ɔdicere. Pau. de ca.

Idem. aa. ⁊ cc. Thau. ⁊ Palliōni. Lex. vj.

Si nō tranſactionis[k] cauſa: ſz indebitam errore[l] facti olei materiā: vos archantico[m] ſtipulanti dare ſpopondiſſe rector aiaduerterit puincie: reddito[n] quod debetis reſidui[o] liberationez cōdicētes[p] audiet.

Erronea cōfeſſio cuz erratur in facto poteſt vſq3 ad ſniam reuocari: ſz poſt rem dciſaz eſt irreuocabilis. Ul' ſic. Habet duas partes. In p̄ma parte loqtur d tpe āte ſniaz. In ſcda parte d tpe poſt ſniaz vl' alio mō rē deciſam. ſecunda ibi nam cā. Bal.

Iidem. aa. ⁊ cc. Zoe. Lex. vij.

Error[q] facti[r] necdum negocio finito[s] nemini nocet[t].

Nam cauſa deciſa[u] velamento tali[x] nō inſtauratur.

Erronea confeſſio non facit valere teſtamētū inualidū nec ei iponit vires: nec etiā valet p ſeipſuz vt diſponat in aliquo effectu Bal. Uel ſic. Erronea cōfeſſio ſup virib9 teſtamēti nō p̄iudicat ɔfitēti. Uel ſic. Uerba enūciatiua p errorē emiſſa ſiue principaliter ppter ſe ſiue ppter aliud diſpoſitionē nō inducunt ēt fauore libertatis. h. d. iſta. l. cuz ſe. Pau. de caſtro.

Idē. aa. ⁊ cc. Dionyſio. L. viij.

Cum teſtamētum[y] nullo iure cōſtiterit ex eius qui ab inteſtato ſucceſſit pceſſione ſola: velut ex teſtamēto libertos p errorem pfitentis orcini[z] vel proprij liberti: ſi nō ipſius[a] acceſſit iudicium[b] cuz errantis voluntas nulla ſit: effici non potuerunt[c].

Qui recipit aliquid tanq̄ a tali nō in

ſul. velle. Sed rn̄. nō negat p hoc quin ⁊ huius legis auxiliū poſſit habere. Uel dic q ibi vbi dicit exiſtimauit ſe heredem ⁊ credebat ſuū creditorem poſtea reperit qd nō erat inuenit̄ interceſſiſſe ſubuenit̄ quidē ei. Uel dic q iam erat ɔ̄ ipſam lata ſentētia poſtq̄ auxilium velle. competit. ad hoc eſt ſignatū aliud ɔ̄rium. j. de lib. cau. l. iubemus. Sz illud eſt veruz quo ad p̄ſumptionē: nō tn̄ nocet ſi pbetur ɔ̄rium. Iſta tn̄ regula fallit in caſu. j. arbi. tu. l. vlti. Item no. q dicit Pe. ſecus eſſe in errore aduocati qui nō reuocat̄ niſi infra triduum. vt. j. de erro. aduo. l. fi. ⁊ inducit rōnem: q2 melius qs errorem alienum q̄ ſuuz corrigere pōt: vt pz in ludo de ſchachis. nā melius videt q ibi aſſiſtit q̄ luſor Sz noſtri p̄ceptores intelligūt aliter. l. iſtaz. vt ibi. ⁊ dicā. j. de fi. inſtr. l. iiij. ⁊. ff. de dona. l. iij. ⁊. ff. de noxalibus. l. electio. §. neq3.

Aduocati error an reuocari poſſit.

r Facti. pone caſum ff. fa. her. cū putarē. Itē in qualibet exceptione etiā dilatoria q̄ omiſſe p errorē facti pn̄t opponi etiā poſt lit. cōte. etiā indebito ſoluto.
s Finito. trāſactiōe vel ſnia vel iureiuran.
t Nocet. niſi pbetur contrarium.
v Deciſa. p ſniam.
x Tali. i. errore facti. ſed ɔ̄. j. de errore calculi. l. j. imo cōcor. vt ibi. Item ɔ̄. j. de re. cre. l. fi. ⁊ ſi ex falſis inſtru. p totū. ⁊ de re iudi. l. diuus. ⁊. ff. de iureiur. admonēdi. Sol. in his oibus dolus eſt admiſſus ab aduerſario q nō debet ei patrocinari. vt. ff. de le. j. ſi legatarius. ⁊. ff. de dolo. ſi legatarius. Item ɔ̄. j. ſi aduer. rem iu. l. ij. ſed illud rōne etatis nō erroris. Item ɔ̄. j. de fur. l. fi. §. ſi autē neſcius. Sed dic q ibi nō reſtaurat̄ aduerſus eundē: ſed aduerſus aliū. ſ. furez Item ɔ̄. ff. de ɔfeſ. ſi is cū quo: q2 ibi error ante ſniam p̄iudicat. ⁊ tn̄ eſt error facti. Solu. ibi in facto pprio errauit hic in alieno: ⁊ in alieno facto. vt. ff. p ſuo. l. fi. in fi. Item ɔ̄. ff. qn̄ act. de pecu. eſt an. l. ij. Solu. ibi erat cōis error ſicq3 pbabilis. vt. ff. ad macedo. l. iij. ⁊ de offi. pre. l. barbarius. Uel ibi falſo ex certa ſcia aduerſarius aliquid allegauit. ſic. ff. d iudi. ſi pretor. §. marcellus. ⁊ ſic ſoluit̄. ff. de inſti. l. habebat. Uel ibi in l. habebat poſt ſniam nō agit ex ea cā qua prius egit: ſed ex alia. Item q dicit errorem facti nō nocere eſt verū maxime alieni: nec etiam facti ſui nocet in iudicio. vt arg. ff. p ſuo. l. fi. ⁊. ff. de confeſ. l. nō fatetur. ⁊ d hoc dixi plene. ff. e. regula.

g Cum falſa. hypothecaria ɔueniebat̄ filius in bonis maternis ⁊ erat heres patris ⁊ matris.
h Id qd paternū. ſiue in facto errādo: q2 credebat matrez emiſſe qd pater emerat: ſiue in iure: q2 credebat donationē a patre in matrē vxorem factā tenuiſſe. ⁊ hoc ſi extra ius. Si aūt in iure error iuris nō excuſat: ſed facti ſic. vt. ff. de cōfeſ. l. nō fatetur.
i Nihil egiſti. quo ad dn̄ium pdendū vl' mutandū in quo ſola volūtas nō ſufficit: ſz in poſſeſſione ſic. vt. ff. de acqui. poſ. ſi qs vi. §. differētia. ſed arg. ɔ̄. iſtā. l. ff. de pac. tale pactū. in prin.
k Si nō trāſactionis. tunc em̄ ſecus. vt. j. de cōdi. inde. l. ij.
l Errore facti. an idem ſit iuris: quidam nō vt hic: ſed nos ɔ̄: cum nō debet nocere in dāno vitādo: vt. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. error. in fi. ⁊ dic q ſit ciuilr ⁊ naturalr indebitū vel naturalr tm̄. ſecus ſi eſt naturaliter debitū. nam tunc ſolutū nō repetit̄. vt. ff. de cōdi. inde. fideicōmiſſum. j. eo. cum quis.
m Archantico. i. illi feneratori. pprium nomen eſt.
n Reddito. ſ. tu debitor.
o Reſidui. debebat em̄ qnquaginta cados olei ⁊ pmiſit centum.
p Condicentes. p cōdi. ſine cā. vt. ff. de cōdi. ſine cau. l. qui ſine.
q Error. lex iſta pōt intelligi ⁊ in errore q interuenit circa cōfeſſionem factā in iudicio: ⁊ in eo q interuenit in ea que facta eſt extra iudiciū. In eo qui fit extra iudiciū: dic vt. ſ. eo. cuz falſa. nam ibi nō nocet negocio nō finito: ſz eo finito: vl' p tranſactionē vel p ſniam poſtea ſubſecutā. ſic. ſ. l. pxi. Eſt tn̄ differētia: q2 dum ɔfeſſus eſt ex̄ iudicium pōt retractare: nec p̄ſumit̄ ita eſſe: lz Iaco. ɔ̄. ſz cū in iudicio cōfitetur p̄ſumit̄ ita eſſe: niſi ɔ̄ pbet̄. vt. j. de erro. aduo. l. ij. Sed ad iſtam primā regulā ſunt ſignata ɔ̄ria in primis. ff. de interro. ac. l. de etate. §. vlti. Sz nō ob. q2 ibi loquit̄ qn̄ dixit ex certa ſcia. tunc em̄ ita demuz licet ei penitere ſi nulla captio ſit actoris: ⁊ ſi eſt captio penitet ante lit. cōteſt. Item ſignat̄ ɔ̄. ff. de cōfeſ. l. ſi is cū quo. Sed ibi dicit q fuit confeſſus ex certa ſcia: vel eſt ibi ſpeciale: q2 videt̄ cōfiteri quaſi ex tranſactione cū cōueniebat̄ actione que creſcit p inficiationem. Item ɔ̄ dicit ff. ad velle. ſi mulier in iure. vbi dicit iuuari mulierē errantē ſenatuſcō

Cōfeſſio p errorez facta an poſſit reuocari.

y Cum teſtamentum. in quo erat inſtitutus agnatus qui ab inteſtato erat ſucceſſurus.
z Orcini. ſ. directo iuſſi eſſe liberi. vt. ff. de ſin. re. p ſi. re. §. libertas. ab orcos qd eſt rectum. vel dicunt̄ ab orco: q2 manumittunt̄ ab eis q tendunt ad orcum vel ad mortem.
a Ipſius. que ſucceſſit ab inteſtato.
b Iudicium. i. voluntas.
c Non potuerunt. immo videtur q errantis heredis voluntas ei preiudicet. ff. ad. l. fal. l. j. §. ſi legatarius. vbi errantis voluntas tollit heredi interdictum quorum legatorum: ſed ibi rōne poſſeſſionis preiudicat: hic vero in pprietate. Uel dic vt ibi no. Item no. q Ir. gloſauit hic cum ex ignorātia deficit id quod fieret a ſciente: vt hic fuit peccatū al's delictum quod expone. Hic em̄ deficit libertas ppter ignorantiam que valeret ſi eſſet ſciens. ⁊ q ſubijcit hic pactum. ſ. tacitum dande libertatis. Item q ſubijcit al's delictum. ſ. deficit rōne ignorantie: vt. j. ad. l. cor. de ſicca. l. j. ⁊ ſic ponitur vt. i. ſicut. Uel dic q a ſciente fiet. q. d. idem eſſet ſi a ſciente. nam ſiue tacitum pactū: vt hic ſiue expreſſum factum inter dn̄m ⁊ ſeruum de libertate danda in futurū nō valet: vt j. de trāſac. l. interpoſitas. ⁊. j. de col. dete. l. j. ſed nec modo datur. naz hec verba nō ſunt dande libertatis: vt. j. de teſta. mi. l. ex his verbis. Sed pōt reſponderi q aliud hic q̄ ibi: q2 hic naturaliter erat debita libertas ex voluntate teſtatoris. ſed ibi nullo iure. Preterea q2 ſubijcit al's delictum exponunt quidam: ⁊ alio modo. i. aliud eſt in delicto: q2 valet libertas: ⁊ da exemplum infra. ſi man. ita fuerit alie. ne p. l. j. vel

als delictum.i.aliud eſt ſi quis ſcienter delinquat:vel als delictum.i. aliud eſt ſi quis iuris ignorantia fatetur ſe deliquiſſe.vt.ff.de confeſ.l. non fatetur.prima placet.Non potuerūt.remanebunt ergo ſerui.

a Non idcirco.a vobis.ſ.libertis.

b Nec Conſenſus.vt.ff.de iuriſ.om iudi.ſi p errore.z de iudi.l. ij.in prin.z.j.loca.ad.p bationez.Sed quid ſi h fuit ſciens.Rn.idem lz quidam ɔ̄dicunt.

Caſuʒ ponit. Indebitum per errorem ſolutum an poſſit repeti.

c Cum qs.pone caſum in indebito ciuilr:ſed naturalr debito.vt.j.ad le.fal.l. error.vel dic in voluntate nō ſoléni credebat heres debere legata.et diſtingue:q: aut eſt ciuiliter indebitū:ſi natu raliter debitū:z tunc ſolutuʒ p ignorantiā facti repetit:iuris nō.vt hic z dic.l.error.z.ff.de cō di.inde.l.fideicō.z.ff. ad mace.l.ſi.fallit i muliere z in minore qui repetunt etiā p ignorantiam iuris ſolutū tale in debitū.vt.ff.ad vell.ꝙ uis.§.interdū.z.ff.ð cō di.inde.interdū.ſz.P. dixit in tali indebito ſoluto ſiue p errorez facti ſiue iuris nō repeti.z di cebat ſpāle i.l.fal z mu liere z minore. Item ecōtra ſi debitū eſt iure ciuili:ſed naturalr inde bitum ſolutū p errorez iuris vel facti repetitur vt.ff.de condi.inde.ſi nō ſorte.§.indebituʒ.z §.adeo.fallit inſtitu.de obli.que eſt quaſi con. §.ſi.z.j.de condi.inde. in ſumma.in prin.z.ff. man.ſi fideiuſſor.§.in oībus.Item ſi eſt indebitum vtroꝗ iure ſiue errore facti: ſiue iuris ignorantia ſolū repetit vt p totū ti.de cōdi.in de.C.z.ff.ſz fallit in caſibus quos modo in ſuperiori caſu notaui.Si aūt eſt vtroꝗ iure debitum:ſed ope exceptiōis indebitum.ſiquidez eſt

telligit ɔ̄fiteri eū talē eſſe ſi appareat erraſſe per priorz terminorz veritatē bal.vel ſic.Verba enūciatiua p errore in ɔ̄tractu vl̄ quaſi emiſſa nō diſponunt.h.d.Saly.

Idem.aa.z.cc.Caio.z Antenio. Lex.ix.

Non idcirco minꝰ ꝙ a vobis veluti a liberis debitā accepiſſe pecuniā ſaniꝰ dr.cū nullus ſit errātis ɔ̄ſenſus mouere ſtatus queſtionē ꝓhibent eius heredes.

Debitū naturalr tm̄:indebituʒ ciuiliter:ſolutū tn̄ per ignorantiā iuris nō repetitur:ſed per ignorātiā facti repetitio ɔ̄cedit.h.d.ſʒ intellectū glo.bal.Vel ſic. Indebitū ciuilr tm̄ facti errore nō iuris ſolutū repetitur.Saly.Textus iſte pmo ponit dictū.Scdo ponit quādā diſtinctionē bimembrē.ſcda ibi p ignorantiā.Bal.

Idē.aa.z.cc.Philip. Lex.x.

Cum quisꝰ ius ignorās indebitam pecuniā pſoluerit ceſſat repetitio. Per ignorantiaʒ eīn facti tm̄ repetitionē indebiti ſoluti cōpetere tibi notū eſt.

Mulieribus nō ſuccurrit ꝓpter ignorātiā iuris in lucris captandis ſicut nec maſculis:niſi rōne mīoris etatis:quo caſu tā mulieribꝰ ꝙ maſculis ſuccurret per bñficiū reſtitutionis.Pau.de caſtro.

Impa.Conſtā.Valeri. Lex.xi.

Quāuis in lucro nec feminis ius ignorātibus ſubueniri ſoleat.attamē ɔ̄ etatē adbuc impfectam locū hoc nō habere retro pn cipum ſtatuta declarant.

Nemo pōt diſſimulare ſe leges neſcire.Bal.

Idem.a.Valeriano. Lex.xij.

Conſtitutiones principū nec ignorare queꝙ̄:nec diſſimulare permittimus.

Mulieribus nō ſubuenit ꝓpi ignorātiā iuris vltra ꝙ maſculis niſi in caſibus a iure exꝓſſis.h.d.ſm bar.z Pau.de ca.

Impator Leo z Anto.aa.Eriphirio.prefec.pre. Lex.xiij.

dilatoria debitum ſolutum p errorem facti repetitur.Secus ſi iuris:vt ff.de cōdi.inde.l.in diē.z.ff.man.fideiuſſor.§.ꝙuis.vel ſm Azo.idez vtrobiꝗ.vt.ff.man.fideiuſſor.§.ꝙuis.ſi aūt ꝑpetua:ſiquidē fauorabilis:vt velle.ſolutuʒ:ſiue iuris:ſiue facti errore repetit.Si vō odioſa vt mace.ſolutū p ignorantiā iuris nō repetit.vt.ff.de condi.inde.l.q ex cep.ſed p facti errorē ꝓbabilem repetit.vt.ff.ad mace.l.ſi.ſi vō dubitetur ſi ſit ꝑpetua vel dilatoria exceptio:ſolutū ſiue iuris ſiue facti errore repetit.vt.ff.de condi.inde.ſufficit quocunꝗ caſu dixi ſolutum repeti ibi ex certa ſcientia ſolutum nō repetit.vt.ff.de condi.inde.l.j.Item ſi eſt tutus exceptiōe q̄ ſit inducta ad rigorez iuris cōſeruandū z ſoluat nullo mō repetit:vt.ff.de cōdi.inde.iuſ.z.j.de ɔ̄di.inde.l.j.Itē oppo nit i caſu huiꝰ.l.j.iſtōne eſt tut fauorabili exceptiōe heres.g ſolutū repetitur p predictam.l.qui excep.ſed reſpondetur:nō dicitur heres habere exceptionem cum legatarij nullam habeant actionem ex non ſolenni voluntate.Item z ſi eſt ſolennis z excedunt legata dodrantem: ipſo iure remanet in bonis heredis quarta:vt.j.ad.l.fal.l.penul.z.ff. ad.l.fal.plaucius.vnde nō dicit habere actionem legatarius.ſic ergo nec heres exceptionē:ſed in minore dic vt.j.ſi aduerſus creditorē.l.j.z

d Quec omnia intellige in maiore.

Quamuis.pone caſum.vt.ſ.eo.ſi emancipata.

e Imperfectam.q: eſt minor:z ſic reſtituitur.vt.ff.de minoribus. ait pretor.§.vltimo.

f Conſtitutiones.aliud eſt in alijs legibus ſm quoſdā:quod nō

placet Io.vt.ſ.ti.j.l.j.in prin.iij.col.z.ſ.de legi.z conſti.leges.z facit in auſ.vt ſa.no.cō.coll.v.

g Diſſimulare.quod non eſt ſimulo:diſſimuloꝗ quod eſt:vt.ff.de concuſ.l.j.

h Nec paſſim.i.indiſtincte.

Nec paſſim licet mulieribꝰ oēs ſuos ɔ̄ctus retractare in bis que ɔ̄termiſerint vl̄ ignorauerint ſtatuimus ſi p ignorantiā iuris dānum aliqđ circa ius vel ſubſtantiā ſuā patiant:in bis tn̄ caſibꝰ in qbus ɔ̄teritar legū auctoritas eis ſuffragatur ſubueniri.

i Auctoritas.ſunt eīn quedā leges que ſpecialiter ꝓuidēt eis:vt in inceſſione:vt.j.ad vel leia.ſi fine.in.ij.rn.Itē vt ab inceſtus crimine accuſentur ſi ſola iuris noſtri obſeruantia deſicit.vt.ff.ð adul.ſi adulterium.Item in ſatiſdatione iudicio ſiſti recepta minꝰ idonea:vt.ff. qui ſatiſda.cog.de die. §.minori.Iteʒ cū inde bitum ſoluit:vt exonerentur ꝓbatione.vt.ff. de ꝓba.cum de indebito.§.j.Item ſi cautiōes vel rōnes in iudicio nō edit.vt.ff.de eden.l.j.§ vlti.Item cuʒ ſtipulat dotem nouando de bono debitore ad inopem vt.ff.ſolu.ma.l.ſi cū dotem.§.ſi mulier.Itē cū legatum ſibi aſcribit di ctāte matre:vt.ff.ad.l. cor.de falſis.diuꝰ claudius.§.queſitum.Iteʒ vt.ff.ad turpil.l.j.§.ac cuſationem.in ſi.§.z.l. mulier.Item.j.de fal. mo.l.j.§.viduas.Iteʒ ff.de iure fiſ.l.ſi.in ſi.ſʒ nōne regulariter etiam maribus iuris ignorantia nō nocet in dāno vitando:vt.ff.e.l.error. in ſi.ſic ergo femine de terioris cōditionis eſſe vident cum certis caſibus eis ſubueniat:ſed maribus ſemp.Sʒ certe hic dicit illis caſibus eas iuuat quibus z mares:z eo amplius in ɔ̄dictis in quibus non iuuarentur mares.vnde dic ꝙ in predictis mulieres iuuant vltra mares.

Mulieribus multe leges ſubueniunt.

De precibus imperatori offerendis:z de quibus rebus ſupplicare liceat:z vbi.

Laudabilis fidei exemplū z atrocitas criminis faciunt inhabilē ꝓbabili reputari ad ipetrandū z etiā ad ɔ̄ſequēdū impetrata.Bal.vel ſic.Seruꝰ qui ad ſupplicādū regulariter nō admittitur ꝓ laudabili exemplo z atroci delicto in perſona domini cōmiſſo auditur.Salyce.

Impator Diocle.z Maxi.aa. Firmino. Titu.xxij.Lex.j.

Licet ſeruilis condi tio deferēde precis facile capax nō ſit tn̄ admiſſi ſceleris atro citas z laudabilis ſi dei exēpluʒ ſup vin dicandacede dñi tui nobis hortamento fuit:vt ɔ̄fec.ꝑto.iuxta annotationis noſtre decretū demandaremus queʒ adire cura:vt auditis bis que in libello cōtuliſti:z reos in ueſtigare:z ſeueriſſimā vindictam iuxta legum cenſuram exigere curet.

Ignorantia iuris nō nocet in dāno vitando.

Reſcriptū ꝑ quod dilatio dat vel remouet valet:ſʒ reſcriptū ꝑ qđ pemptoria exceptio dat vel remouetur nō valet qa eſſet nimis ꝑiudiciale z nimis exorbitaret a ratiōe.h.d.Bal.vel ſic.Dilatoria per reſcriptū ɔ̄cedit nō pemptoria.h.d.ſali.Diuiditur in duas partes.Prima logtur in reſcripto qđ ɔ̄cernit dilatonē iudicij vl̄ ſolutionis.ſcda loquit in reſcripto qđ ɔ̄cernit deciſionē litis z ipm principale negocium.ſcda ibi.quod autem.Bal.

De pcibus impa. offe.z c. Dixit de iure qđ conſiſtit in ſacris z ſacerdotibus:nunc de eo qđ in magiſtratibus.z primo de principe ꝑmittens a quibus z qualiter adeat.vel ſic.Poſt tractatum diuinorz ſacrorz eorūdemꝗ miniſtrorz tractatumꝰ.z.ſ.de humanis ſacris.i.de legibus.vnde ɔ̄ſequēs eſt vt videamus de miniſtris humanorz ſacrorz.i.legum quarz:q: dominus impator caput eſt z miniſter.de impatore audiamus:z q: ipſe non temere:ſed per preces eſt adeundus.Videamus de precibus imperatori offerendis:z quibus rebus liceat porrigere preces.Azo.

Cōtinuatio rubrice.

k Licet ſeruilis.i.ſeruus.

l Precis.ideſt vt deferat preces principi:nec aliud in iudicio eſſe poteſt in caſibus:vt dixi.ff.de iudicijs vix.et eiſdem caſibus poterit forte ſupplicare:ſed licet regulariter nō admittitur vt hic.ſi tamen fuerit admiſſus valet quod ei cōceditur.vt.j.e.l.vniuerſis.

m Exemplum.vt.j.de proba.exemplo.z.ff.de pe.aut facta.§.ſi.et l.ſi quis aliquid.§.qui abortionis.

n Vindicanda.hoc eīn petebat ſibi licere.

o Annotationis.i.ſcripture facte nō motu principis:in ſiſi eīn negocio fecerat idem:vel de preſenti decreto dicit.

p Curet.z etiaʒ libertate habebit in premium.vt.j.pro qui.cau.ſer. pro pre.ac.li.l.j.z.ff.qui ſine man.ad li.per.l.qui ob necem.ſic z ſi accuſat quem crimine leſe maie.audit.vt.j.ad.l.iul.ma.nullus.z.ff.ad l.iul.ma.l.famoſi.§.j.

Quotiens.

¶ Imperator Conſtã. a. Seuero. prefec. preto. Lex. ij.

Q Uotiens[a] reſcripto nr̃o moratoria[b] preſcriptio[c] remittitur additus ſupplicãdi pandatur Quod aũt totius negocij cognitionē tollit ꝛ vires principalis negocij exhaurit: ſine graui partiſ alterius diſpendio cõuelli[d] nõ poteſt: nec pſcriptionis igiſ peremptorie relaxatio petatur[e].

¶ Fiſco dãnoſa vel iuri contraria non cõuenit ĩpetrari. Bal. ꝛ eſt canonizata. xxv. q. ij. nec dãnoſa.

¶ Imperatores Dio. ꝛ Maxi. aa. ꝛ cc. ad populum. Lex. iij.

N Ec dãnoſa fiſco[f] nec iuri[g] cõtraria poſtulari oportet

¶ Qui hꝫ dilationē a principe teneſ ſatiſdare de ſoluendo in termino: aliter nõ gaudet dilationis cõmodo. h. d. bal.

¶ Impa. Gra. ꝛ Valen. ꝛ Theodo. aaa. Flo. pre. pre. Lex. iiij.

U Niuerſa reſcripta que ĩ debitoꝝ cauſis ſup preſtãdis[h] dilatiõibus pmulganſ: nõ aliter valeant[i] niſi fideiuſſio idonea ſup ſolutione debiti prebeatur[k].

¶ Semel tm̃ licꝫ ſupplicare ꝯtra ſentẽtias pfectoꝝ pretorio. Bal. Vel ſic. Supplicatio ꝛ nõ appellatio permittiſ aduerſus ſniam prefecti pretorio ꝛ tm̃ ſemel. Saly.

¶ Imperatores Valen. ꝛ Valens ad Voluſianum pre. p. Lex. v.

S I quis aduerſus pfectorum ptorio ſentẽtias duxerit ſupplicandum[l]: victuſqꝫ denuo fuerit nullam habebit licentiã: iterum ſuper eadem cauſa ſupplicandi.

I N auten. vt ſpõſa. lar. §. aliud. colla. ix. Conſtitutio. ij.

¶ Ubi ſupplicaſ pfecto ptorio ĩfra decẽ dies nõ mãdaſ ſnia executioni ſine ſatiſdatiõe. ſꝫ vbi poſt decē dies ſuplicaſ mãdatur ſnia executioni ſine ſatiſdatiõe. ſed ſi retractaſ ſnia infra bienniũ retractaſ executio retrofacta. h. d. ſm Bal.

Q Ue ſupplicatio glorioſiſſimis pfectis[m] vel[n] eoꝝ ꝯſiliarijs: vel cãs introducẽtibus[o] intra decẽ dies poſt ſniam offerenda[p] eſt q̃ ſubſecuto[q] ſnia[r] nõ aliter executioni mandabiſ: niſi victrix[s] pars dignam fideiuſſionē pbuerit tm̃ reſtituẽdi cũ legitimis augmẽtis[t]: q̃tũ fuerit condẽnatio ſi legitima retractatione ſnia reſoluaſ: niſi ſub hac forma[v] ſupplicatio porrigaſ: executio cauſe ſine fideiuſſiõe pcedet: retractatiõis[x] iure illi ſeruãdo qui ſe grauatũ putauerit: vt infra bienniũm ſupplicare poſſit imperatori.

¶ Nõ refert a quo ſit impetratũ dũmõ a principe ſit ꝯceſſum. Bal.

¶ Imperatores Hono. ꝛ Theo. aa. Iſidoro. pre. pre. Lex. vj.

U Niuerſis[y] ſimul hanc obſeruantiam remittimus vt a q̃cunqꝫ libere cõditiõis cõſtituto vl' ſeruo ſupplicãte impetratũ fuerit reſcriptũ minime[z] requiraſ p quẽ preces oblate ſunt.

¶ Primo ponit regulã. Secundo ponũtur due exceptiones. ſecunda ibi niſi forte. Bal. vel ſic.

¶ Reſcripta iuri ꝯtraria nõ valẽt ſꝫ reſcripta q̃ neminē ledũt ꝛ ſupplicantibus proſunt valẽt itē valẽt reſcripta que penã cõmiſſi crimĩs indulgent. h. d.

¶ Imperatores Theodo. ꝛ Valen. aa. ad ſena. Lex. vij.

R Eſcripta ꝯtra ius[a] elicita ab oĩbus iudicibus refutari[b] pcipimus. ¶ Niſi forte ſit aliqd qd nõ ledat[c] aliũ: ſed pſit petenti vl' crimen[d] ſupplicantibus indulgeat.

¶ In ſuplicatiõe ſufficit ponere ſubſtãtiam ꝛ effectũ inſtrumentoꝝ ſup quibus ſupplicaſ nec expedit ponere totũ tenorē ipſoꝝ. h. d. Bal. vl' ſic. Superflua nõ debẽt ſcribi in ſupplicatione: ſed neceſſaria tantũ p negocij inſtructione. ſalyce.

¶ Iidem. aa. Flo. p. p. Lex. viij.

I Nſtrumentorum[e] exempla nõ proſit precibus adiunxiſſe: ſed neceſſe ſit eorum in ſupplicatione vim exprimi: vt reſponſuro principi vera precatio rem aperiat cognoſcendam. ¶ Solis (cum neceſſitas exegerit) verbis precibus inſerendis: quorum de ſenſu inter partes ita dubitari contigerit: vt etiam merito noſtrum expectetur iudicium.

a Q Uotiens. Pone caſum in debitore petente dilationē tpalem qui eſt audiẽdus: qꝛ magnũ dãnum in mora medici ꝛc. vt. ff. de iudi. ſi debitori. ſi aũt pemptoriam peteret nõ audiſ: ꝛ ſic nihil eſt ꝯ. Vel pone caſum in creditore q petebat vt ſtatim ſibi ſolueref: cũ debitor haberet tpalem exceptionē. audiſ em̃ ſecus ſi ppetuã habet debitor qꝛ non audief: vt hic. ꝛ ſm hunc caſum prime parti eſt ꝯ: vt. j. de pac. inter emptorem. l. ante penul. Sed ibi magnũ tp̃s petebat auferri debitori hic paruũ: vl' ſol. vt ibi. Itē ꝯ ſcđe parti. j. de reſcin. ven. l. ratas ſed ibi nõ fuit cõceſſa: ſꝫ dicit ſi cõcederef ſequeretur incõueniẽs. Sed quero an ex certa ſcia princeps poſſit cõcedere. Rñdetur ſic in actionibus que ſunt de iure ciuili. ſecus in dñio rei mee qđ mihi vellet auferre etiam ex certa ſcia nõ em̃ poſſet cum illud habeam de iure gentiũ: ſiue naturali: qđ eſt immutabile: vt inſti. de iure natu. §. penul.

b ¶ Moratoria. i. dilatoria. Accur.

c ¶ Preſcriptio. i. exceptio. Accur.

d ¶ Conuelli. i. ꝯcedi.

e ¶ Petaſ. vt. j. eo. reſcripta. ꝛ. ſ. đ ſa. ſan. eccleſi. priuilegia. ꝛ. j. de eman. nec auus. ꝛ. j. ſi p vim vel alio modo. l. fi. ꝛ. ff. de religi. ſi qs ſepulchrum. in prin.

f N Ec dãnoſa fiſco. vt qđ fiſcus teneaſ đ euictiõe vltra quadriẽnium cũ vendidit rem alienã vt ſuam vt inſti. de vſuca. §. fi. Item q nõ ſoluanſ tributa: ſꝫ deſideraſ ſcđa iuſſio ad hoc vt ſoluantur tributa: vt in auſ. vt nulli iudi. §. ꝛ hoc vero iubemus. Ac.

g ¶ Nec iuri ꝯtria. puta vt minori. xiiij. an. lꝫ teſtari: vt. j. qñ puo. non eſt neceſ. l. ij. ꝛ. j. ſi contra ius vl' vti pub. l. fi.

h U Niuerſa. preſtandis. ipſis debitoribus.

i ¶ Valeant. i. ſortientur effectum.

k ¶ Prebeaſ. creditori ꝛ prebenſ anteq̃ impetreſ reſcriptũ: aliter indultum nullum eſt ſm. P. ſed tu dic q tenet: ſed eo vti nõ põt niſi det fideiuſſorem. demũ ſi aduerſarius poſtulet. arg. ff. ſolu. ma. ſi conſtãte §. ij. ſꝫ an ꝛ hoc onus. ſ. an dandi fideiuſſorē p priuilegiũ remitti põt. Rñ. nõ: cum eſſet graue alteri parti: vt. ſ. e. l. ij.

l S I quis. ſupplicandũ. nã appellari nõ põt: vt. j. de ſen. p. p. l. j. ꝛ ſ. de epi. audi. epale. ꝛ. ſ. de offi. pre. p. l. j. §. fi. Sed videſ nõ poſſe etiã ſupplicari: vt. j. ne li. in vna ea. cau. tertio puo. in rubri. ꝛ in textu. ſꝫ certe ibi iam fuerat iudicatũ bis vel ter. vnde ſicut nõ põt ab alio appellari: ſic nec ab iſto ſupplicari. Alij dicunt q hic in principali cã tulit ſniam: ibi in cauſa appellationis. Accur.

m Q Ue ſupplicatio. pfectis. idē ipſe. ergo retractat ſꝫ. P. ꝛ. B. qđ ſecus eſt in appellatione: vt. j. đ appel. l. eos.

n ¶ Vel eius cõſiliarij. qđ eſſet abſurduꝫ. dic ergo eis offerſ libellus: ſed princeps vel pfectus cognoſcet: vt. ff. de mi. l. minor. ꝛ. l. pfecti.

o ¶ Introducẽtibus. ſ. referẽdarijs: vt in auſ. vt liti. in exor. li. iu. §. fi.

p ¶ Offerenda. etiã in ſcriptis: vt in appellatiõe contingit.

q ¶ Subſecuto. i. ſupplicatiõe ſubſecuta infra decem dies.

r ¶ Sententia. ſ. a qua ſupplicatum eſt.

s ¶ Victrix pars. ſ. actor.

t ¶ Augmẽtis. ſ. fructibus ꝛ acceſſionibus.

v ¶ Forma. i. infra. x. dies. ſ. ꝛ detur glorioſiſ prefectis vel eorum cõſiliarijs vl' cauſas introducentibus.

x ¶ Retractationis. ſꝫ quo retractabiſ. Rñ. ſi ꝯ ius ꝯſtõnis eſt lata: alr̃s cum nec appellatio recipiatur: nec ſupplicatio ibi ſm Azo. Alij dicunt grauari eũ in fideiuſſore tm̃. Iteꝫ ſit h retractatio vſqꝫ ad biẽniuꝫ: vt hic. ꝛ. j. de ſen. pre. p. l. j. ibi plene no. Item no. hic q pendẽte ſupplicatiõe mandaſ ſnia executioni: non ſic pendente appellatiõe: vt. ff. nihil noua. appella. penden. l. j.

y U Niuerſis. impetrãti p alio lꝫ admitti nõ debuerit vt. ſ. e. l. olim. quid aũt ſi p ſe rñdetur: valet ſi ſciuit princeps non alr̃s vt ar. j. q admit. ad bo. poſ. l. bonoꝝ. ꝛ. ff. đ bo. poſſeſ. l. ſeruus.

z ¶ Minime. requiraſ ſic nõ requiriſ. ff. de in offi. teſ. poſthumus. §. ſi qs ex his. ꝛ de peti. here. iteꝫ veniũt. §. a. quo ꝛ de verbo. obli. l. cum ſeruus.

a R Eſcripta ꝯtra ius. puta vt liceat pemptoriam opponere poſt ſniam: nõ autem põt intelligi in illiſ priuilegijs que phibita ſunt a iure peti. nã tunc nõ valẽt etiã ſi alij non noceret ꝛ prodeſſet petenti: vt. j. ſi nup. ex re. l. j. qđ vult finis huius. l. Loquiſ ergo de iſtis priuilegijs vel reſcriptis. de qbus non diciſ in. l. quod nõ debeat tribui: ſed ſunt cõtra id qđ dicit lex: ſiue qđ dictat iuſ cõe: ꝛ pone exẽplum de hoc vltimo: vt. ſ. l. nec dãnoſa. in fi. no. nam ſi cõcederef põt ſtari.

b ¶ Refutari. vt. j. ſi contra ius. l. fi. ꝛ. ſ. de ſacroſan. eccle. iubemus nullam. ꝛ. j. de eman. l. iiij.

c ¶ Non ledat aliũ. vt. ff. de ſena. l. fi. ꝛ. j. de prepo. ſacr. cubi. li. xij. l. fi. ꝛ de decu. li. x. l. neqꝫ dorotheum. Item qđ dicit nõ ledat alium. ſ. prorſus. ſecus em̃ ſi nõ modicũ. vt. ſ. e. quotiens. ꝛ. ff. ne quid in loco pub. l. ij. §. ſi qs a principe. ꝛ ne qd in flu. pu. l. j. §. item ſunt q putant. ꝛ đ reli. ꝛ ſump. fu. ſi quis ſepulchrum. in prin.

d ¶ Crimē. i. criminis penã ꝛ da exẽplum in infamia mulieris infra tp̃s luctus nubẽtis remiſſa: vt. j. ad tertul. ſi qua. ꝛ in Scenica: vt. j. de nup. impialis. in fi. item. j. de ſen. paſ. l. fi. in fi. ꝛ p totum.

e I Nſtrumentoꝝ. vt cũ quis de quadã pte teſtamenti quereret: ꝛ in pces originē totius rei oſtẽdere vellet. ſufficit em̃ viꝫ inſtrumenti principi dari ꝛ ſenſum eorũ verboꝝ de qbus fuit dubium: vt h ꝛ. j. de appel. l. ampliorē. ꝛ. l. ne cauſas. ꝛ. ff. de eden. argentarius. §. j. ꝛ

Caſum ponit.

Priceps dñiuꝫ rei auferre ñ poteſt.

Snie executio nõ ipeditur p ſupplicationem.

Diuiſio.

j.ſi contra ius vel vti.publi.ꝛ argu.contra.j.de tranſactio.vt reſponſum:ſed ſolue vt ibi dicitur. num confeſſionum que publicanda ſunt:vt hic.ꝛ in auf.de teſti.§. q: vero.colla.vij.

¶ Quando libellus principi ꝛc. Generaliter de ꝑcibus dixit nunc de effectu illarum:q: quo ad quedã ꝑ lite coteſt. habentur.

q ¶ Pronunciatiõis.ſ.interlocutorie:vel etiã forte diffinitiue illi⁹ iudicis a q̃ appellaẽ:vt.j.de edẽ.is apud quẽ.ꝛ de ap.q̃m nõnulli.ꝛ.l.a ꝓconſulibus. De tertio autem poteſt ſupplicari lit.penden.ſ.vt iudex

a Dubium eſt coteſtationẽ.no.quo ad effectũ in caſibus qui ſunt.j.l.ꝑxi.nam illa hãc reſtringit.

b ¶ Oblate.imo etiã executoꝛ eſt mittendus vt.j.de pſcrip.xxx.an. ſicut in prin. que eſt cõtra.Sol.hic in ꝓtoꝛis: vt.j.l.pri.ibi de alijs: vel hic coꝛã principe ibi corã alio iudice.

c ¶ Exerceri.ꝛ hoc caſu põt loqui.ff.de act.ꝛ oblig.l.cõſtitutionibuſ ꝛ facit argu.ꝯ.ff.de ius vo.libertus.ꝗ.ſo.vt ibi dicitur.

d Temporales. ad eas.eſt ergo neceſſe peti ꝛ ꝓcedi.

e ¶ Annali.vt iuriarum:vt vi bo.rap.ꝛ q̃ſ me cau.ꝛ alie q̃ nõ ſunt rei pſecutoꝛie: vt.ff.de ac.ꝛ obli.in honorarijſ Item ꝯ.j.de an.excep. l.vt pfectius vbi etiam ciuiles ꝑ libellũ ppetuã tur:ſed ibi ſpãle in q̃ttuoꝛ caſibus. Item ibi nõ fuit libellus datus principi:ſed epõ vel domui vel preſidi.

f ¶ Ut lite pendente. De ꝑcibus ꝛ earũ effectu dixit nunc qñ ſit vl nõ ſit ſupplicandum.

g ¶ Poſt ꝓuocationẽ omiſſam.

h Licet.ſupplicaſti.vt nõ poſſes conueniri ſb talI iudice:ꝛ hanc ſupplicationẽ porrexiſti ante lit.cõteſta.vl poſt.nam etiã ante nõ eſt adeundus princeps: niſi pri⁹ defenſoꝛ reqſitus non faciat ius:vt in auf.vt diffe.iud.§.ſi vero.ꝛ ꝯ man.prin.§.ꝛ nõ permittas.

i ¶ Impetrares.i.concederetur.

k ¶ Pronuncianerit. contra te.

l ¶ Suggeris.i.dicis ꝛ idem ſi ante ſniam fuiſſet indultum.

m ¶ Decreto.i.diffinitiua ſnia: ꝛ ad hoc.j. de tranſlatio.l.cauſas. ꝛ.j.de errore aduoca.l. ſentẽtijs.ꝛ.j.ſentẽ.reſcin.non poſ.l.iiij.

n ¶ Nõ patrocinatur.i.non iuuat.

¶ Quando libellus principi datus litis conteſtationem facit.

¶ Reſcriptũ ꝑncipis nõ ſolũ habetur ꝓ libello ſed pro cõteſt.lit.tranſit ad heredes.h.d.lex prima hoc verũ eſt in actiõib⁹ annalibus ſecus in ppetuis:quia ibi reſcriptũ nõ habetur pro conteſtatiõe litis h.d.lex ſecunda.ꝛ ſic totus titulus eſt cõcluſus.Bal.vel ſic.Reſcriptũ delegatoꝝ ſupplicanti conceſſũ actiones pretoꝛias ꝛ annales perpetuat ꝛ eas facit ad heredes tranſitoꝛias.h.d.cũ ſequen.ſali.

¶ Imperatoꝛ Alexan.a.ſuperio prefecto pretoꝛio. Auguſtali.

Titulus.xxiij. Lex prima.

Dubium eſt cõteſtationẽ^a litis intelligi etiã ſi noſtre fuerit tranqllitati preces oblate^b: eaſq̃ aduerſus heredẽ quoq̃ eius in quẽ poꝛrecte ſunt vel ab herede eius q meruit exerceri^c.

¶ Imperatoꝛ Juſti.a. Menne ꝑfec.pretoꝛio. Lex.ij.

Temporales actiones que ꝑ oblationẽ pcũ:ꝛ ad eas^d reſcriptiões ppetuanẽ diffinire neceſſarium eſſe duxim⁹:ne quis putet ad alias etiã que certis taxanẽ tpibus hoc ptinere. ¶ Sciant igitur oẽs eas tantũmodo ꝑ oblationes pcũ:ꝛ ad eas reſcripta ppetuari que a pretoꝛe ꝯſtitute annali^e tpe coartate ſunt.

¶ Ut lite pendente^f vel poſt ꝓuocationem^g aut diffinitiuã ſniam nulli liceat imperatoꝛi ſupplicare.

¶ Preuenire ſniam in ſupplicando non ꝓdeſt ſi anteq̃ꝫ princeps reſcribat ſnia feratur. Bal. Uel ſic. Snia nõ retractatur virtute reſcripti poſtea ſubſecuti:lꝫ ſupplicatio fuiſſet prius poꝛrecta.h.d. notabiliter Pau.de caſtro.

¶ Imperatoꝛ Alexan.a. Cupio.

Titulus.xxiiij. Lex prima.

Licet poſtq̃ꝫ ſupplicaſti^h priuſq̃ꝫ reſcriptum impetrares^i preſes ꝓuincie vir clariſſim⁹ ꝓnunciauerit^k:cum tñ a ſnia nõ ꝓuocaueris reſcriptũ qd poſtea ſecutũ eſſe ſuggeris^l ad retrahenda ea que decreto^m determinata ſunt non patrocinatur^n.

¶ Lite pendẽte nõ licet niſi i certis cauſis ſupplicare:ſꝫ ea ſnialr terminata ipoſ ſibilis ꝛ penalis eſt ipſi ſupplicanti ſupplicatio.h.d.ſꝫ bal. Uel ſic. Lite pendẽte nõ licet ſupplicare niſi ꝑ actoꝛis vel ſnie copia denegata. Cã vo finita nullo mõ ſub pena diſpendij litis ꝛ infamie Saly.

¶ Impera. Conſtan.a. Probia. ſuo ſal. Lex.ij.

Supplicare cã pendẽte nõ lꝫ^o niſi vel actoꝝ^p cõium:vel ꝓnunciatiõis^q editio denegeẽ: q autẽ terminatã reſcripto vl ꝯſultatione qõnem^r exqſito ſuffragio^s refricare conabiẽ:in oẽm litis extimationeꝫ^t aduerſario ſuo ꝑtinus cõdemneẽ. oĩ venia denegãda ſi qs ꝯ̃ hoc ſupplicare temptauerit.

¶ Nõ appellanti eſt ipoſitũ ſilentiũ ipſo iure.ꝛ ſi tẽtat per reſcriptũ retractare deciſa notatur infamia.Bal. Ul ſic. Qui renunciauit appellatiõi expreſe vel tacite nõ põt aduerſ⁹ ſniã ſupplicare. Pa. d ca.

¶ Idem.a.ad vniuerſos prouinciales. Lex.iij.

Qui licitam prouocationem omiſerit^u ppetuo ſilere debebit:nec a nobis impudens petere ꝑ ſupplicationẽ tentet auxilium Qd ſi fecerit deſiderio ſuo carebit ꝛ ignominie pena notabitur.

¶ Si ꝯ̃ ius vel vtilitatẽ publicaꝫ: vel ꝑ mendacium fuerit aliquid poſtulatum vel impetratum.

¶ Omiſſio non vitat reſcriptum in eo q̃ſi fuiſſet expreſſum fuiſſet tñ eque cõceſſum.h.d.Bal.

¶ Impera. Diocle.ꝛ Maxi.aa.ꝛ cc. Gregoꝛio. Titu.xxv. Lex.j.

Non idcirco min⁹ is^x cui a noſtro ꝛſcripto cognitio delata eſt^y iudicare põt:ꝛ q: ex geſtis^z quedam in ꝑcibus omiſſa ꝓponis.

¶ Iſta lex eſt notabilis ꝛ vtilis ꝛ hꝫ duas lecturas vna eſt ſm pla.ſi reperiaẽ reſcriptũ ꝑ mẽdaciũ ĩpetratũ nõ cognoſcet ĩpetratus de negocio pncipali.h.d.Bal.vl ſic. Blex hꝫ multas lecturas ꝛ ſummarie ſm oẽm lecturam hoc intendit. Mendatium ſupplicãtis delegatũ cognoſcere ꝛ pronunciare non impedit pro tenoꝛe veritatis vel magis ſtricte ſupplicantis mẽdacium in qualitate vel circumſtãtia rei non impedit delegatũ cognoſcere et ꝓnunciare ꝑ veritate tenoꝛis.h.d.Saly.

¶ Idem.aa.ꝛ.cc. Statio. Lex.ij.

Preſcriptione^a mendacio ꝑruꝫ oppoſita^b ſiue in iuris^c narratione mendacium reperiatur ſiue in facti^d:ſiue in tacẽdi^e frau

ꝓcedat. Iteꝫ de quarto vt ali⁹ aſſocieẽ cũ forte ille ſuſpect⁹ ſit:vt i auf. vt in medio litis.§.ſup hoc.col.viij.

r ¶ Queſtionẽ.ꝑ diffinitiuã ſniam a qua nõ eſt appellatũ:alʼs nec determinata videtur.

s ¶ Suffragio.ſ.reſcripto.vt.ff.ad turpil.l.j. in fi.ꝛ de pe.l.rei capitalis.

t ¶ Extimationẽ.ꝛ ſic in duplum punitur.

v Qui licitã.omiſerit.quid aũt ſi illicitã omiſit:vt q: toties appellauerat:q: iaꝫ plus appellari nõ poterat:vl ex vera cõtumacia fuerat dãnatus.rñ. põt ſupplicare tunc ſm quoſdã.ar.huius.l.qd nõ placꝫ ne altero caſu ex cõtumacia cõſequaẽ pmium:vt.ff.de nego. geſ.ſiue hereditaria alte ro infinitas incurratur vt.ꝯ.de ſa.ſan.ec.l.fi.

¶ Si ꝯ̃ ius vl vti.ꝛc. Tractãdo de pcib⁹ fa cit mentionẽ de reſcriptis.ideo de his gñalir

x Non idcirco. ſupponit. Non id.dela ta eſt.i.delegata cã pu ta appellationis. Cõtinuatio.

y ¶ Geſtis.apud primum iudicem.

z ¶ In pcibus.pncipi poꝛrectis:q: videbaẽ ꝑ mendaciũ impetratũ:ꝛ ſic nullũ:ſed tñ valet:ſꝫ ꝯ.j.l.pri.Sol.vt ibi.

a Preſcriptione i.exceptiõe:q: dicit ſuggeſto mendacio impetratum.

b ¶ Oppoſita.ab eo ꝯ̃ quem eſt impetratum.

c ¶ Iuris.ſ.ſcripti.vt q: dixit legẽ dicere iſra xij.dies poſſe appellari qd nõ placet cũ oĩa iura ſint in eius pectoꝛe. vt.j.de teſta.oium.ꝛ.j. vñ vi.l.meminerint.et q: multi ſunt circa eũ ſemp iuriſperiti. Dic ꝗ iuris cõſuetudinariꝫ cũ ius aliud ſcriptũ aliud non ſcriptum:vt inſti. de iure na.gen.ꝛ ciui.§ cõſtat.Dicebat eñ con ſuetudinẽ eſſe terre ſue q: infra.xij.dies poterat appellari.ꝛ dic iure.i. qualitate facti.dicebat eñ ſe infra.x.dies appellaſſe:cum poſtea appel laſſet:ꝛ ſic ponitur ius.ff.de iureiur.l.fi.

o Supplicare nõ lꝫ.tria no.tpa añ lit.ꝯteſ.ꝛ tunc licet ſupplicare dũmodo pus ſit reqſitus ſu⁹ iudex ꝛ nõ facit ius:vt dixi.ſ.l.ꝑpi. Iteꝫ poſt lit.ꝯteſta.ꝛ tunc nõ lꝫ vt hꝫ:niſi in caſibus qui excipiunẽ hic. Tertium poſt ſniam ꝛ poſt decem dies:ꝛ tunc nõ licet:vt in fi.huius legis.ꝛ.j.l.pri.ꝛ hoc in his q̃ petunẽ ꝑ ipſa cauſa.ſi aũt aliud priuilegium peteretur quandocunq̃ꝫ peti poteſt.

p ¶ Actoꝛum.i.deſt eoꝛum que aguntur in iudicio.ſcilicet atteſtatio

d ¶ In facti.ſ.narratione.q: dicebat ſe appellaſſe cũ nõ eſſet verum.

e ¶ Tacendi.q: dicebat ſe appellaſſe:ꝛ in veritate appellauerat:ſꝫ nõ exprimebat ſup qua cã cũ talis erat ſup qua nõ poterat appellari que ſunt multe:vt.j.quoꝝ ap.nõ re.ꝑ totũ.ꝛ maxime in.l.fi. Item exẽplũ eſt.ff.de euic.ſi rem.§.vlti.ꝛ de adop.l.nec libertum.ꝛ de in ius vo. ſed ſi hac.§.patronum.

Pro tenoꝛe.

a ¶ P:o tenoꝛe. contempto reſcripto.
b ¶ Debere.quattuoꝛ modis intelligit hic fraus. Primo vt pnunci et ſe iudicē nō eſſe ſm. P. Scōo q ſit al's oꝛdinarius partiū dict⁹ dele gatus ſm. M. Tertio q ꝯſenſerint ptes in delegatū nō in hoc q p men daciū eſt impetratū. Quarto:q: delegat⁹ nō cognoſcit: ſȝ alius q erat oꝛdinari⁹ partiū: ⁊ ſm hos mōs q̈ttuoꝛ nō co gnoſcit ex vi reſcripti d̄ pꝛincipali negocio: ſed q: vel ptes cōſenſerunt vl' q: al's erat oꝛdinari⁹ vel nullo mō vt in pꝛi mo. Quinto ſm Azo. ex vi reſcripti ſequendo veritatē tacitā nō men daciū exp̄ſſum cogno/ ſcit de toto negocio ſm decretales: vt extra de reſcrip.c.ſup litteris.
c ¶ Sentētiam.i.ferret ſniam ſup hoc.ſ. vtruȝ fuerit impetratū p men daciū an nō ſm Pla/ cen.ſic cā dubitationis hȝ iuriſditionē quā al's nō haberet. vt ⁊ arg.ff. de iudi.ſi qs.⁊ ſi quis i ius vo.l.pe.⁊ de lib.cā oꝛdinata. ⁊.j.ſi aduer. rem iudi.ſi cum pater. Vel dic ſm Azo.q fe/ ret ſniam ſup cā pꝛin/ cipali:⁊ illud qd erat p mendaciū dictū illi nō pderit. Sȝ ſm hoc ꝯꝛi/ um huic legi videt.J.e. ⁊ ſi legibus.nam v: hic q mendax pcatoꝛ non pꝛſus careat impetratiſ q: ſaltem iudicē habȝ ex hoc reſcripto p menda cium impetrato:ſed hic loquit de eo q al's erat oꝛdinarius partiuȝ: al's ſecus eſſet vt ibi ſm Jr. Sed arg.ꝯ huic ſolutio ni.ff.de off.eius cui man.eſt iuriſdi.l.⁊ ſi pꝛetoꝛ.nō obſtat q ibi tenuit delegatio hic nō. Vel intellige q hic dicit cū partes conſenſerunt in delegatione iuriſditionis:ſed in foꝛma iudicandi nō conſenſerunt:ſed vnus impetrauit p mendaciū. Vel dic datū a lege.i.oꝛdinario non a pꝛincipe datū:⁊ ſic oꝛdina lr̄am iſtam p tenoꝛe veritatis datū iudicem cognoſcere debere nō datū p dep̄cantis affirmatiōe. Jtem ꝯ.ſ.l.pxi. ſed illa in reſcrip. hec in pꝛiuilegiis: vel ibi ea tacuit q̄ ſi dicta fuiſſent nihilominus impetraſſet hic nō:vt.ff.de ven.inſpi.l.j.§.fi. Vel diſtin gue vtrum fuit p erroꝛē falſum dictū. Vel diſtingue ſi reſcriptū fuerit impetratū p mendaciū:aut ad obſeruantiā iuris cōis: ⁊ tunc valet: q: p tenoꝛe veritatis cognoſcendū eſt: vt in.l.noſtra.⁊.l.⁊ ſi non co.aut ad pꝛiuilegiū:⁊ tunc nō valet.⁊ ſic pōt intelligi.j.eo.⁊ ſi legis. ⁊.ff.de na.reſti.l.j.⁊ de adop.ſi pater.in fi.cum.l.ſe.⁊ eſt rō q: pꝛiuilegia ipe/ trantur p meritis:vt.ff.de re mili.nō oēs in fine.⁊.j.de ſtatu.⁊ imagi. l.vlti. vñ ſi mentiat nō eſt mirū ſi penitus careat impetratis: vt p̄ alle. l.j.e.⁊ ſi.ſed reſcripta ad obſeruantiā iuris cōis: vñ vt iuſticia obſer/ uetur p tenoꝛe veritatis cognoſcenduȝ eſt: vt in.l.noſtra patet p oēs ſolutiōes q ex vi reſcripti de pꝛincipali nunq̄ iudicabit. Vel dic ex vi reſcripti eſſe p veritatis tenoꝛe iudicandū:⁊ nō p affirmatione depꝛe/ cātis: vt.j.eo.l.⁊ ſi legib⁹.ſm Azo.⁊ ſic veritas tacita habetur pꝛo ex pꝛeſſa: vt.ff.de ſerui.l.ſi cui.

Juriſditō q̄q; cau ſa dubita tionis ali cui com/ petit.

Judex a lege dat⁹ dicitur oꝛ dinarius

dem p tenoꝛe[a] veritatis nō depꝛe/ cantis affirmatiōe datum iudicem cognoſcere debere[b]:⁊ ſm h̄ de cau ſa conuenit ferre ſententiam[c].

¶ Ubi reſcriptum dicitur falſum reci/ pienda eſt pꝛobatio ſuper obiectu al's pu nitur iudex hoc dicit ſm vnum intellectū vel non loquitur hic de falſo pꝛopꝛie ſum pto ſed de mendacio impetrantis ſuper quo iudex dȝ recipere pꝛobatiōeȝ. hoc di cit ſm aliam lecturaȝ. Bal.

¶ Jmperatoꝛ Conſtan.a. ad Raſ ſum. Lex.iij.

PUniri iubemus.x. libꝛaruȝ auri mulcta iudices[d] q vetu erunt p̄cuȝ argui falſitatem.

¶ Judex executionis hȝ cognitioneȝ ob reptiouis. Bal.vl' ſic. Etiā vbi executio cō mittit de veritate p̄cuȝ ingritur. ⁊ ſi pnū ciat reſcriptū nō tenere oꝛdinari⁹ cauſe habebit decetero pcedere i p̄ncipali.h.d.

¶ Jdem.a.ad ponti. conſu.cam/ panie. Lex.iiij.

ET ſi nō cognitio[e]:ſȝ executō[f] mandat de veritate p̄cuȝ[g] in quiri opȝ vt ſi fraus[h] interuenerit de oī[i] negocio cognoſcatur.

¶ Mendaciū necat p̄uilegiū.h.d. Bal. vel ſic. Pꝛiuilegiū vel reſcriptuȝ in re vl' cā fraudulēto mēdacio impetratū eſt nul lum ⁊ impetrans punitur.h.d. Salyce.

¶ Jmpera. Theodo. ⁊ vale. aa. ad ſenatum. Lex.v.

ET ſi legib⁹ ꝯſentaneū[k] ſacruȝ oꝛaculū mēdax[l] p̄catoꝛ attu/ lerit careat[m] penit⁹ impetratis:⁊ ſi nimia mētientis inuenit ip̄ꝛobitas etiā ſeueritati ſubiaceat iudicantis

¶ Reſcriptū cōtra ius ꝯſtitutiōis vel cō tra publicā vtilitatē nō valet Bal.vel ſic. Reſcriptū ꝯtra publicā vtilitatē tanq̄ iu ri contrariuȝ nullius eſt momenti.h.d.

¶ Jmpera. Anaſtaſius.a. Mar/ cio pꝛefec.pꝛeto. Lex.vj.

OMnes cuiuſcunq; maioꝛis vel minoꝛis adminiſtratio/ nis vniuerſe nr̄e reipu.iudices mo nemus vt nullū reſcriptuȝ:nullam pꝛagmaticā ſanctionē:nullā ſacraȝ annotationē[n] q̄ gn̄ali[o] iure ⁊ vtilita/ ti publice aduerſa eſſe videat in diſ ceptatōe cuiuſlibet litigij patiant p ferri:ſȝ gn̄ales ſacras ꝯſtōnes mo/ dis oībus nō dubitēt obſeruādas.

¶ De diuerſis reſcriptis ⁊ prag/ maticis ſanctionibus.

¶ Reſcriptum communiter impetratū p̄ſumitur vtriq; conceſſum. Bal. Uel ſic.
¶ Pꝛeiudiciȷ paruitas ⁊ rōnis identi/ tas facit q in rn̄ſione intelligatur repeti ta pſona que in interrogatione p̄ceſſit.h. d.ſm Bar.vel ſic. Reſcriptuȝ in cauſa cōi vni de ſupplicātibus directum ad vtrūq; poꝛrigit ſuum effectum. h.d. Salyce.

¶ Jmpera. Alexan.a. Sipero. Titu.xxvj. Lex.j.

SJ libellū[p] de cōi cā tu frat ve tu⁹ dediſti q̄ȝ uis reſcriptū ad vni⁹ pſonam directum ſit vtriq; tn̄ ppetuo pſpectū[q] eſt.

i ¶ De omni.puta de pꝛincipali cauſa ⁊ tota.Sed a quo reſpondent ab ipſo:vt q: dixit latam ſniam ⁊ nō erat:⁊ de hoc dic:vt extra de ſen. ⁊ re iudi.c.decetero. Jtem ꝯ.j.de excep.rei iudi.ſi vt pponis:ſed ibi in teruenit fraus ibi nō: vel ibi de nuncio hic de iudice executoꝛe. vel hic de mendacio:ibi de facto pꝛincipali cognoſcat.

k ¶ ET ſi legibus cō ſentaneū.ſ. al's vt q: nō ledat alium ⁊ pſit petenti:vt.s. de p. impe.of.l. reſcripta.
l ¶ Mendax.vt q: di xit ſe ſtrennuū militem ⁊ multos latrones ap/ pꝛehendiſſe tranſfugas demonſtraſſe. ob talia enim conſueuit crimi/ na remittere imperatoꝛ vel aliqua pꝛiuilegia cō cedere:vt.ff.de re mili. l.non oēs.§.fi.at iſte in oībus eſt mentitus.
m ¶ Careat. vt ⁊.j.ti. j.l.fi.⁊.j.ſi nupt. ex re. pe.l.j.⁊.s.de ſenatuſcō ſul.l.j.ſed certe imo vi/ detur valere ſm verita tem:vt.s.e.l.ij. que eſt ꝯ.Sol.vt ibi.
n OMnes. anno tationē.que fit ipſo motu:vt.s.de leg. l.iij.
o ¶ Generali iure. vt s.de p̄ci.impe.of.reſcri pta.⁊.l.nec dānoſa.⁊ d̄ ſacroſanc. ec. iubemus nullaȝ.⁊.ff. ne quid in loco pu.l.ij.§.ſi qs.⁊.j. de trāſac.l. cauſas.⁊.j. de ope.pub.l.v.⁊.s.de legi.⁊ conſti.l.iij.⁊.j.d̄ vec.l.oīum. Et diſtin/ gue:q: ſi reſcriptum eſt ꝯ ius dei vel euangelio rum nō valet:vt.ff. de ar.l.nam magiſtratus. diſtinguere tn̄ pōt lex humana legem dei:vt illud in oꝛe duoꝝ ⁊c. nam diſtinguit teſtamentū ab aliis.⁊ eſt rō:vt.C.de fideicō.l.fi.cū ⁊ apl's di cat. Eſtote ſubditi pꝛincipi tanq̄ p̄cellenti ⁊ ducibus ab eo miſſis. Si vō ꝯ ius humanuȝ ſit ꝯ ius naturale vel gentiū nō valet: vt ſi petā q res alterius mihi detur. nam dominia rerū ſunt de iure gētium. vt.ff. de iuſti.⁊ iur.ex hoc.⁊ tunc nō valet cuȝ ſint immutabilia: vt inſti.de iure na.§.penul. Fallit tn̄ in caſibus: vt.j.de ven.re.fiſ.l.j.lib.x.⁊.j.d̄ quadri.pꝛeſcrip.l.fi.⁊ fallit rōne delictoꝛum: vt p totum ti.de bo.dam. Jtem rōne publice vtilitatis: vt.ff.de reli.ſi quis ſepulchꝛuȝ.circa pn. Si autem eſt cōtra ius ciuile vt circa actiones que ſunt de iure ciuili: vt.ff.de oꝛigi.iur.l.ij.§.omnium.ſiquidē vt pꝛoꝛſus tollat nō valet: et ſi differat valet: vt.ff.de pꝛeci. impe.offe.l.quotiens. Quid aūt ſi dixe rit imperatoꝛ nō obſtante tali lege. Rn̄. valet: vt.ff.de leg.iij.ſi quis.in pꝛin.⁊ in aut.de teſta.impfec.§.penul.col.viij. Alij hoc nō exigunt: ſed diſtinguunt:an ex certa ſcia concedat vel nō.arg.ff.ſi quis cau.ſed ⁊ ſi quis.§.fi.ſi aūt eſt ꝯ publicam vtilitatē valet: tunc demū ſi ſecūda iuſſio intercedat:nō aliter vt hic.⁊ in aut.de man.pꝛin.§.deinde com petens.⁊ in aut.vt nulli iudi.§.⁊ h̄ vero iubemus.ſi vō p mendaciuȝ valet:ſed ſm veritatem iudex datus debet pcedere: vt.s.e.l.ij. ſȝ.P. dixit etiam tunc valere ſi modicam contineat leſionem. ⁊ hoc nota.ff. de conſti.pꝛin.l.j. in fine.

Reſcri/ ptum cō/ tra ius an valeat.

Verita/ tis ſecta/ toꝛes deo placent.

d ¶ PUniri.iudices.nō ergo timeant miſeri p̄lati ſi veritatē ſequā tur cū deo ⁊ pape p hoc placeant: vt ⁊.j.de ap.l.fi.in fi.eteniȝ quedā in ſermone tacite excipiunt: al's vt.ff.de ſer.ſi cui.ſic ⁊ hic veri tas tacita p expꝛeſſa habet: vt ſm eam pcedat: vt.s.e.l.ij.
e ET ſi nō cognitio.cauſe pꝛincipalis:vel dic executionis.
f ¶ Sed executio.cum hic conſtat in mixto imperio mandari nō pōt: vt.ff.de iuriſ.om.iudi.l.iubere.⁊.l.j.⁊.ff.de offi.eius cui man. eſt iuriſ.l.j. Sed rn̄.pꝛinceps mādat: vt hic nō alius. Vel hic manda/ uit cognitionem executionis.i.eſſet mandanda vel non eſſet:ſed ipſa miſſio nō poteſt mandari. Vel hic pꝛimum decre.ibi ſcōm: vt.ff.d̄ of fi.eius cui man.eſt iuriſ.l.cognitio. in fi.
g ¶ Pꝛecum.dixit reum dānatum nō dixit verum vel tacuit.
h ¶ Fraus.puta dixit latam ſniam eſſe cum adhuc non eſſet.

¶ De diuerſis reſcriptis. Dixit.s.de reſcriptis ꝯtra ius elicitis: nūc generaliter de oībus pꝛagmaticis factis.vel ſic. Dictum eſt.s.de re/ ſcriptis que ſunt ꝯ ius. Nunc audiamus de diuerſis ab his.i. cōtrariis ⁊.de his que ſunt ſm ius. Vel ſic. Supꝛa tractauit de reſcriptis in ſpe cie:nunc ponit in genere. pꝛimo dicit de diuerſis .ideſt de variis re/ ſcriptis:ſicut ⁊ illa rubꝛica intelligitur de diuerſis tempoꝛibus pꝛeſcri ptionum.in fi. Azo.

Cōtinua tio rubꝛi/ ce.

p SJ libellum.in quo continetur q pꝛinceps deleget iudicem in cauſa quam vult intentare contra quendam pꝛo impe/ trando iudice.
q ¶ Pꝛoſpectum eſt:quia que in pꝛefationibus dicuntur ⁊c. vt eſt ff.de verbo.obliga.ticia.§.idem rn̄. Jtem nota q beneficium ratione conſoꝛtis ad alium poꝛrigitur. vt ⁊.ff.quēadmo.ſer.amit.l.ſi cōmuneȝ

⁊ ſi ſer. ven. loci. §. ſi fundus. ⁊ facit in auꝭ. vt lic. ma. ⁊ aui. §. ad hoc. in fi. §. ⁊. ĵ. ſi vnꝰ ex pluribus ap. l. j. ⁊. ij. ⁊. ĵ. ad exhi. ſi res. ſed arg. ꝯ. ff. de mino. ꝙ ſi minoꝛ. §. ſi ſeruus. ⁊. ff. de condi. furti. l. iij.

a ¶ Alſo. aduerbium.

b ¶ Ad ius. i. ad cauſam.

c ¶ Perennia. i. ſine fine. ſic poniꝭ. ff. de flu. l. j. §. ij. ⁊ ar. ĵ. de pe. l. ſeruus. vel verius ſi ad agendum: tunc vſqꝫ ad xxx. an. vt. ĵ. de pſcrip. xxx. an. ſicut ſi ad excipiendum tunc ppetuo vt. ff. de doli excep. pure. §. fi. ſecus autē ſi ad faciendū. vt. ff. de nundi. l. j. que eſt ꝯ. ⁊ eſt rō qꝛ priuilegium nundinarū decēnio perit: vt ibi: qꝛ in piudiciū vniuerſoꝝ impetraꝭ: ſꝫ alia in piudicium ſingularis pſone. Quid autē ſi cōceſſit princeps alicui facere molendinum in flumine publico: nōne hec ꝯceſſio erat ppetua certe ſic p hanc. l. cū indiſtincte loquaꝭ: nō obſtat. l. de nūdinis: qꝛ in ſpeciali caſu loquiꝭ: nec debet trahi ad cōſequētiam: vt. ff. de legi. ⁊ ſenatuſcō. l. qđ vero. — Nūdine decem annis pereunt

d ¶ Comprehēſum. vt ⁊ arg. ff. de euic. ſi rem. § fina.

e ¶ Sancimus. non exempla. arg. ꝙ p originalia eſt pbandum: vt ⁊. ĵ. de edē. pcuratoꝛ. et de fide inſtru. l. ij.

f ¶ Inſinuenꝭ. i. in iudiciū oſtendanꝭ ad aliquam pbationē faciendam: vel inſinuenꝭ. i. publicenꝭ ad eternam rei memoriā ⁊ fidē habendam. de publicatione loquiꝭ. ĵ. de teſta. l. publicati. ⁊. l. cōſulta.

g ¶ Si qua. pſonalia Quid ſi nō pſonalia: certe idē: qꝛ quare aliud eē debeat non video. ff. ad le. aquil. illud.

h ¶ Careant. ꝯ. ſ. ð nouo co. cōpo. §. penulti. Sol. vt ibi.

i ¶ Sacrilegij. dic caſum: vt. ff. de re iudi. quidā cōſu. ⁊ facit ĵ. de cri. ſacri. l. ij. ⁊. ſ. ð ſacroſanc. eccle. placet ⁊ de preci impe. offe. l. vniuerſis.

k ¶ Sacri affatus. i. noſtra reſcripta. Et nota quedam referri hac. l. ſine quibus non valet reſcriptum q̄ tū hodie nō ſeruātur.

¶ Reſcriptū eſt perpetuū nō autem eſt annale: niſi aliud tēpus diffiniatur in reſcripto ⁊ eſt tex. no. bal. Uel ſic. Reſcripta de iuſticia ſunt ppetua niſi in eis apponatur certū tēpꝰ. h. d. Pau. de caſtro.

¶ Imperatores Ualen. ⁊ Theo. ⁊ Arch. aaa. ad Uincē. **Lex. ij.**

Alſo[a] aſſeueratur auctoritatem reſcriptorum deuoluto ſpacio omni: obtinere firmitatē ſuam nō oportere: cum ea que ad ius[b] reſcribuntur perennia[c] eſſe debent ſi modo tp̄s ītra quod allegari vel audiri debeant non ſit comprehenſum[d].

¶ Per originalia nō p exempla fit pbatio reſcriptoꝝ. h. ſꝫm vnū intellectū. iſtud eſt verū niſi ſint legitime exemplata ciuitatis citādis. Bal. Uel ſic. Originalia nō exēpla pbāt vł ſunt inſinuanda. h. d. ſꝫm vtranqꝫ lecturā in gloſa poſitā. Salyce.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. Criſpino. prefec. pre. **Lex. iij.**

Sancimus vt autentica ipſa atqꝫ origialia reſcripta ex noſtra etiā manu ſubſcripta nō exempla[e] eorum inſinuentur[f].

¶ Non valent reſcripta ſine die ⁊ cōſule cōcoꝛ. xxv. q. ij. ſi qua. vbi eſt hec lex canonizata. h. d. Bal. ⁊ Salyce.

¶ Impa. Cōſtā. a. ad Liſita. **L. iiij.**

Si qua beneficia perſonalia[g] ſine die ⁊ conſule fuerint deprehenſa auctoritate careant[h].

¶ Contemptoꝛ auctoritatis imperialis vel pōtificalis pena ſacrilegij puniꝭ. h. d. bal. vł ſic. Negare principē poſſe eſt crimē quaſi ſacrilegij cōmittere. h. d. Saly.

¶ Impera. Ualen. Theo. Arch. aa. ad Uincen. **Lex. v.**

Sacrilegij[i] inſtar eſt diuinis ſup quibuſcunqꝫ adminiſtrationibus vł dignitatibus pmulgādis obuiare beneficijs.

¶ Reſcripta ⁊ priuilegia īperialia debēt ſcribi de īperiali incauſto et in mēbranis ⁊ dꝫ eſſe ſubſcriptio ppria manu pncipis ſi iſte ſtilus omittaꝭ reſcriptū ⁊ piuilegiū eſt nullū. h. d. bal. vel ſic. Reſcripta debēt eſſe ſcripta cū incauſto cocti muricis: ⁊ in chartis mēbranis alˀs nō valent ⁊ nemo priuatus tale incauſtū habere poteſt ſub pena capitis ⁊ bonoꝛū amiſſione. h. d. ſali. hodie non ſeruatur vt in glo.

¶ Impa. Leo. a. Hylariano magiſtro officioꝝ ⁊ patricio. **Lex. vj.**

Sacri affatus[k] quoſcunqꝫ noſtre māſuetudinis in quacūqꝫ parte paginarū reſcripſerit auctoritas nō in alio vultu[l] penitꝰ aut coloꝛe: niſi purpurea tantūmodo īſcriptione luſtrētur[m]. ſ. vt cocti muricis ⁊ triti conchilij ardoꝛe ſignentur[n]. Eaqꝫ tantūmodo fas ſit pferri vł dici reſcripta in qbuſcunqꝫ iudicijs q̄ in chartis[o]: ſiue mēbranis[p] ſubnotatio noſtre ſubſcriptiōis impreſſerit[q]. ¶ Hanc aūt ſacri incauſti cōfectionē nulli ſit licitū aut conceſſum habere aut querere aut a q̄qꝫ ſperare. ¶ Eo videlicet q hoc aggreſſus fuerit tyrāneo ſpū poſt pſcriptionē bonoꝛum oīm capitali nō immerito pena plectendo.

¶ Non valēt reſcripta principis niſi apponatur clauſula ſi preces veritate nitantur ⁊ puniantur qui reſcripta dictant vel ſcribunt hac clauſula non appoſita. h. d. in prima parte. In ſecunda parte dicit ꝙ pragmatica ſanctio ſeu conſiſtorialis determinatio nō hꝫ locū in cauſis ſingulorum: ſed in cauſis arduis vniuerſitatum vel coꝛpoꝛum. h. d. et eſt no. bal.

¶ Imperatoꝛ Zeno. a. Sabaſtia. prefec. preto. **Lex. vij.**

Uniuerſa[r] reſcripta: ſiue in pſonam precantiū: ſiue ad quēlibet iudicē manauerint: q̄ vel adnotatio[s] vł queuis pragmatica[t] ſanctio noīetur ſub ea ꝯditiōe pferri pcipimus ſi pces veritate nitanꝭ ¶ Nec aliquē fructū pcatoꝛ mendax oraculi pcipiaꝭ ipetrati: lꝫ in iudicio aſſeueret ꝟitatē: niſi queſtio[v] fidei pcum impiali bñficio mōſtreꝭ inſerta. ¶ Nam ⁊ vir magnificus queſtoꝛ[x]: ⁊ viri ſpectabiles magri ſcrinioꝝ qui ſine pfata adiectiōe q̄lecunqꝫ diuinū rñſum dictauerint ⁊ iudices q ſuſceperint rephenſionē ſubibunt. Et q illicite dictata ſcribere auſi fuerint cuiuſcūqꝫ ſcrinij memoꝛiales: ſeu pragmaticarij vel adiutores primicerij amiſſione cinguliferienꝭ. ¶ Pragmaticas pterea ſanctiones[y] nō ad ſinguloꝛū preces ſup priuatis negocijs pferri: ſꝫ ſi qñ coꝛpus aut ſchola[z] vel officiū vel curia: vel ciuitas: vel puincia: vel quedam vniuerſitas hoīm ob cām publicā fuderit preces manare decernimus: vt his[a] etiā veritatis queſtio reſeruetur.

¶ **De ſtatuis ⁊ imaginibus.**

¶ Iudices nō debent pmittere erigi aliquas ſtatuas ſine principis licētia ſub pena hic ſtatuta. Salyce.

¶ Impera. Archa. ⁊ Hono. aa. Theodo. prefec. pretoꝛio.

Titu. xxvij. Lex. j.

Si qs iudicū accepiſſe[b] eneas[c]: vł argēteas: vel marmoꝛeas ſtatuas ex̄[d] impiale[e] que ad eius reuerentiam pertinent.

r ¶ Uniuerſa. in perſona vbi imperatoꝛ alloquiꝭ ipſos precantes.

s ¶ Adnotatio. que ſi ſpontaneo motu.

t ¶ Pragmatica. ideſt cauſa ventilata in auditorio.

v ¶ Queſtio fidei. i. inquiſitio. i. ſuperioꝛ adiectio: ſi pces veritate nitantur: ſed ſꝫm cano. valet reſcriptū: etiā ſi hec verba nō apponanꝭ: qꝛ tacite intelliguntꝭ: vt extra de reſcrip. c. ij. ⁊ ad hoc. ſ. ti. j. ⁊ ſi nō cognitio: ſed Pe. dixit etiam ſꝫm. l. ſi nō inſeranꝭ valere reſcriptū. quod eſt contra. l. hāc. Item dixit ꝙ ſi eſt inſerta hec clauſula pſumitur pro impetrante vt verum dixerit. Si autem non expreſſerit tunc contra eum preſumitur: que diſtinctio non probatur lege.

x ¶ Queſtoꝛ. ideſt cancellarius hodie. Et nota ꝙ in fine reſcripti debet eſſe ſubſcriptio queſtoꝛis qua contineatur inter quos ⁊ ad quē iudicem: ⁊ per quam perſonam fuerint directa: vt in autenti. vt diuine iuſſio. ſubſcrip. ha. glo. queſto. colla. viij. — Queſtoꝛ eſt cācellarius.

y ¶ Sanctiones. ideſt reſcripta que dātur cōſilio procerum. Accurſius.

z ¶ Schola. i. vniuerſitas hominum.

a ¶ Ut his etiam veritatis. ideſt ſi preces veritate nitantur. Debet enī hoc apponi ſꝫm. l. lꝫ. P. dixerit cōtra: ſed non bene.

¶ **De ſtatuis et imaginibus.**

¶ Quia per reſcripta concedebantur fieri imagines in ſuum vel alienum honoꝛē. ideo de his ponit. Et eſt differentia inter ſtatuam ⁊ imaginem: quia in ſtatua nihil eſt quod hominis effigiem non deſignet: ſed in imagine ſic: et eſt pictura. Uel ſic dixit ð principe: nūc de ſtatuis ⁊ imaginibꝰ — Statua ⁊ imago differunt

o ¶ In chartis. de bombice.

p ¶ Membranis. de ouibus. ⁊ dicuntur membrane. quia de membris animalium eripiuntur.

q ¶ Impreſſerit. i. ſcripſerit.

vt ex eo fiant ſigna in reſcriptis. Accur.

l ¶ Uultu. ideſt aſpectu. — Murex ē piſcis. Cōchiliū eſt aīal ſine capite

m ¶ Luſtrentur. i. ſcribantur. ex toto. vel verius luſtrentur. ideſt illuminentur vel cinabrientur.

n ¶ Signenꝭ. i. illuminenꝭ affatꝰ. Eſt aūt murex piſcis q dꝫ coqui. ⁊ cōchilium eſt aīal ſine capite qđ debet comburi: ⁊ poſtea vtrūqꝫ teri

b ¶ Si quis. accepiſſe. i. fieri permiſiſſe.

c ¶ Eneas. i. de ere.

d ¶ Extra. i. ſine.

e ¶ Imperiale. i. ſine licentia principis. Accur.

Pollut

a ¶ Polluit. i. vitupe rauit.
b ¶ Titulis. videt eī illicite extorſiſſe. i. acce/ piſſe dignitatem quam modo perdit.
c ¶ Subiturus. nō erit infamis.
d ¶ Nec eos. puto offi/ ciales.
e ¶ Ignauie. i. pigno/ rantiam z ſecordiam.
f Si qñ. adoratio/ nis. q2 nō debet adorari ibi dñs impe/ rator.
g ¶ Probet. ſ. iudex.
h ¶ Preſentiā. i. ppē ſuam preſentiam.
i Iſta noſtre. iniu riam. i. procul abijciet remoueri. z fa/ cit. j. l. pri.
k ¶ Propulſari. i. que eēt iniuria ſi hoc fieret.
l Et virtutū. no. ſic. ff. de iuſti. z iure. l. j. in prin. z. j. de nup. ſi libertus. z. ś. de epiſ. z cle. qm̄ venerabi lis. Accur.
m ¶ Oportet. vt ſi ali/ quis vellet facere ſtatu am nō debet facere col lectam inter amicos ad faciendam ſtatuam.
n ¶ Poſtulata. a prin cipe: vt mandet iudici terre qđ permittat eam fieri.
¶ De his qui ad ſta/ tuas cōfugiunt. Quia ad ſtatuas de qbus di/ ctum eſt qdam cōfugie bant hoīes: ideo ponit de confugientibus ad ſtatuas. Azo.
o Qui ad ſtatu/ as inuidie. i. blaphemie: al's blaſimi creādi. dicebat eīm ſe fu giſſe ad ſtatuas: q2 titi⁹ volebat eū interficere cū nō eſſet verū: z hoc faciebat cauſa infaman di ticium.
p ¶ Uindicent. nam punient illi q volebāt iſti iniuriari ſi ad aliquē actū pceſſiſſent. nā al's ſola cogitatiōe nō puni rentur niſi in caſibus: vt. ff. de pe. l. cogitatio/ nis. z de hac plene beō notatū. ś. de epiſ. z cle. l. ſi qs nō dicā rapere. z ś. de his qui ad ec. ꝯfu. pnti circa prin.
q ¶ Artibus. ideſt ma leficijs.
r ¶ Snia. nam vincu lis publicis mācipant vt. ff. de pe. l. capitaliū §. ad ſtatuas. z facit in ſti. ō his qui ſunt ſui vł alie. iur. §. ſi.
¶ De officio prefecti pretorio orientis. Di/ ctum eſt. ś. de principe

beneficium in adminiſtratiōe poſi/ tus detegeť: emolumēta que acce/ perit in ea poſit⁹ quā polluit^a digni tate cū extortis titulis^b vł pſumptis in quadruplū fiſco nr̄o iferat: ſilr̄ nouerit exiſtimatiōis ſue penā ſe ſu biturū^c. ¶ Nec eos^d ſane a piculo pudoris haberi volumus imunes qui adulandi ſtudio: aut metu incō ſtantis ignauie^e tranſire que ſunt in terdicta temptauerint.

¶ Quando ſtatue eriguntur in honorē principis iudex loci debet adeſſe: non tñ ſtatuā deb3 adorare. h. d. Salyce.

¶ Impa. Theo. z Ualen. aa. z. cc. Cio. prefec. preto. Lex. ij.

Si qñ noſtre ſtatue vel imagi nes erigunť: ſeu dieb⁹ (vt aſ ſolet) feſtis ſiue cōibus: adſit iudex ſine adoratiōis^f ambitioſo faſtigio vt ornamentū diei vł loco z noſtre recordationis ſui probet^g acceſſiſſe preſentiam^h.

¶ Populares nō ōbēt cogi ad pferēdū p principe ſtatuas. hoc dicit Salycetus

¶ Impera. Theo. z Ualē. aa. Flo ren. prefec. pre. Lex. iij.

Iñ noſtre ſerenitatis imagi nibus ac ſtatuis erigēdis p̄ uate collationis iniuriā^i. ppulſari^k pcipimus: ne quid in eis ſuum col lator agnoſcat.

¶ Sine principis licētia nō pōt erigi ſta tua in honorē alicui⁹ virtutū premia me rentis ſed nō expēſis populariū. ſ3 illius in cuius honorē erigitur. h. d. Salyce.

¶ Iidem. aa. z. cc. ad notū comitē z magiſtrū officiorū. Lex. iiij.

Et virtutū^l pmia tribui me rentib⁹ ꝯuenit: z alioꝝ bono res alijs dānoꝝ occaſionē fieri nō op3^m. Idcirco quotiēs vł iudicibus nr̄is: vel cuilibet alij ſtatua fuerit a qcūq3 collegio ſeu officio vł in hac ſacratiſſima ciuitate: vł in pꝛuincijs poſtulataⁿ: nequaq3 ex deſcriptiōe ſumpt⁹ colligi patimur: ſ3 eius cui⁹ ad honorē petiť expenſis pꝓrijs ſta tuam collocari precipimus.

¶ De his q ad ſtatuas cōfugiūt.

¶ Qui confugerunt ad ſtatuas princi/ pis ab omni violentia debent eſſe tuti: ſi tamen ſine iuſta cā ibi ꝯfugerint veniunt puniendi. h. d. Salyce.

¶ Imperatores Ualen. Theo. z Archa. aaa. Cineo prefec. preto. Titulus. xxviij. Lex vnica.

Qui ad ſtatuas vł vi tandi met⁹: vł creā de inuidie^o cā cōfuge rit: ſi certas habue rint cās qbus cōfu gere ad impatoria ſimulacra debuerint iure ac legib⁹ vindicentur^p. ¶ Si vero probati fuerint artibus^q ſuis inuidiam ini/ micis creare voluiſſe: vltrix in eos ſententia^r proferatur.

¶ De officio prefecti ptorio oriē tis z illirici.

¶ Impera. Alexan. a. Theodo.

Titu. xxix. Lex. j.

Libellus^s prefec. pre to. datus. p litis cō teſtatiōe haberi nō poteſt^t.

¶ Nota q prefectus pretorio poteſt facere legē generalē. z in h̄ dicit gl. q equiparatur principi. Salyce.

¶ Idem Reſtituto. Lex. ij.

Formā^u a pfecto ptorio da tā: z ſi gñalis ſit minime le gibus vel ꝯſtitutionibus ꝯria ſi ni hil poſtea ex auctoritate mea inno/ uatū eſt: equum eſt ſeruari.

¶ Nota q. ppter valitudinē vel negligē tiā furtum vel tartariam iudices pñt re moueri ab officio. Salyce.

¶ Impa. Ualen. z Theo. z arch. aaa. Titio pre. pre. Lex. iij.

Si quos iudices^x vł. ppter ad uerſam vł longinquā corporis valitudinē: vł. ppter negligētiā vł furtū vł ſiſe aliqđ vitiū ſublimitas tua inutiles eē repererit his^y ab ad miniſtratiōe remotis^z z vice eoꝝ a/ lijs ſubrogať: furibuſq3 penis legi timis ſubactis^a ad noſtre manſue/ tudinis ſententiā non crimina: ſed vindicta referatur.

¶ De iniuria vł iniuſticia iudicis pfecto ſubditi cognoſcit ipſe prefeci⁹. h. d. Saly.

¶ Iidē. aaa. Adoro comiti z ma giſtro vtriuſq3 militie. Lex. iiij.

De ordinario iudice^b ſemp il luſtris eſt cognitio pfectu/ re: ſ3 militari viro ab eo^c facta fue/ rit iniuria.

¶ Impa. Hono. Archa. z Theo. aaa. Anthemio prefec. pre. Lex. v.

Si qui poſthac velut indebitis oneribus grauati ad preces crediderint cōuolandū: ſiue de na/ uicularijs rōnibus: ſiue trāſuectiōi bus reſcripta q̄ de oībus his atq3 hmōi ordinatiōib⁹ omitti ꝯtigerit ad ſedē ſublimitatis tue reſcribanť.

¶ De officio prefec. preto. africe z de oī eiuſdem dyoceſeos ſtatu.

¶ In noīe dñi noſtri ieſu xpi im/ perator ceſar: flauius: iuſtinianus alemanic⁹: goticus: germanic⁹: frā cus: attic⁹: alanicus: vuādalic⁹: a/ frican⁹: pius: felix: inclytus: victor: ac triūphator ſemp auguſtus. Ar/ cha. p. p. africe. Titu. xxx. Lex. j.

Quas grās^d aut quas laudes dño z deo no ſtro ieſu xpo exhibe re dbeam⁹: nec mēs noſtra pōt cōcipere nec lingua. pferre. Multas quide3 z antea a deo merum⁹ largitates: z innumerabilia circa nos eiuſdē be neficia cōfitemur: p qbus nihil di/ gnum nos egiſſe cognoſcim⁹: p oī bus tñ hoc qđ nunc oīpotens de⁹ p nos. p ſua laude: z. p ſuo noīe demō ſtrare dignatus eſt: excedit oīa mi rabilia opa q̄ in ſeculo ꝯtigerūt: vt africa p nos tam breui tpe recipet

qui caput eſt oīum mā/ giſtratuū. Nunc audia mus ab alijs magſtrati/ bus qui ſunt principis tanq capitis mēbra: vt j. ad. l. iul. ma. l. qſquis. ibi. Nam ipſi ſunt ptes corporis eius: vt. l. ſi quis cum militibus. eo. titu. Azo.
s Libell⁹. ſup plicatorius
t ¶ Nō pōt l3 fuerit re/ ſcriptum ad eū libellu3 z ſic nō parificantur in hoc prin. vt ar. ś. qñ li. prin. da. l. j. z. j. ſecus i caſu: vt. j. l. pri.
v Formam. al's forma3. z al's normā. z no. pfectū fa/ cere legē: ſic pnceps ſic nec ab eius ſnia appel/ latur: vt. j. de ſen. pre. pre. l. j.
x Si qs. iudices.
y ¶ His. ſ. iudicibus.
z ¶ Remotis. ſic eps degradať ſi eſt inutilis z ad hoc. ś. de hereti. z ma. quicunq3. z. j. de ſer. fugi. l. mācipia. z. ff. de ſuſpec. tu. he. n. §. ſi. z ff. de cu. re. l. carceris.
a ¶ Subactis. al's ſub iectis.
b De ordinario iudice. delin/ quente.
c ¶ Ab eo. ſ. ordinario
¶ De officio prefecti pretorio africe.
d Quas grās. No. quedā bona verba circa prin. z non leguntur iſte due leges.

libertateȝ antea. c. ⁊. v. annos a vuandalis captiuata q aĩarum fuerãt ſil' hoſtes ⁊ corpoꝝ. naȝ aĩas quidẽ diuerſa tormenta atqꝫ ſupplicia nõ ferẽtes rebaptizãdo ad ſuã ꝑfidiã trãſferebãt. corpa ꝟo liberis natalibꝰ clara iugo barbarico duriſſime ſubiugabant. Jpſas qꝫ dei ſacroſctãs eccl'as ſuis ꝑfidijs maculabãt. aliquas ꝟo ex eis ſtabula fecerãt. Uidemꝰ venerabiles viros q abſciſis radicitꝰ linguis pẽas ſuas miſerabil'r loq̃bant. Alij ꝟo poſt diuerſa tormẽta ꝑ diuerſas diſperſi ꝓuincias vitaȝ i exilio ꝑegerũt. ¶ Quo ergo ſermone aut qbus opibꝰ dignas deo gr̃as agere valeamus: q ꝑ me vltimuȝ[a] ſeruũ ſuũ eccl'e ſue iniurias vindicare dignatꝰ eſt: ⁊ tantaꝝ ꝓuinciaꝝ ppl'os a iugo ſeruitutis eripere: qꝫ beneficiũ dei anteceſſores noſtri nõ meruerũt: qbus nõ ſolũ africã liberare nõ licuit: ſꝫ ⁊ ip̃am romã viderunt ab eiſdẽ vuãdalis captaȝ: ⁊ oĩa impꝫialia ornamẽta in africã exinde trãſlata. nunc ꝟo deus ꝑ ſuã miſericordiam nõ ſolũ africã ⁊ oẽs ꝓuincias nobis tradidit: ſꝫ ⁊ ip̃a impꝫialia ornamẽta que capta roma fuerãt ablata nobiſ reſtituit Ergo poſt tanta bñficia que nobis diuinitas cõtulit: hoc õ dñi dei noſtri miſericordia poſtulamus: vt ꝓuincias quas nobis reſtituere dignatꝰ eſt: firmas ⁊ illeſas cuſtodiat: ⁊ faciat nos eas ſꝫm voluntatẽ ſuã ac placitũ gubernare ⁊ vniuerſa africa ſentiat oĩpotentis dei miſericordiã: ⁊ cognoſcãt eiꝰ habitatores a qua duriſſima captiuitate ⁊ iugo barbarico liberati ſunt: in quãta libertate ſub fideliſſimo nr̃o impꝫio meruerunt degere. ¶ Hoc etiã deprecãtes exoramus[b] ſancte ⁊ glorioſe ſemꝑ virginis ⁊ dei genitricis Marie ꝑcibus: vt qcquid minꝰ eſt reipublice noſtre ꝑ nos vltimos ſeruos ſuos reſtituat in ſuo noĩe deus: ⁊ dignos nos faciat ſeruitiũ eius adimplere. Deo itaqꝫ auxiliãte ꝓ felicitate reipublice[c] noſtre ꝑ hãc diuinã legẽ ſancimꝰ: vt oĩs africa quã nobis deus ꝑſtitit: ꝑ ipſius miſericordiã optimũ ſuſcipiat ordinẽ: ⁊ ꝓpriam habeat ꝑfecturã: vt ſicut oriens atqꝫ illiricum: ita ⁊ africa ꝑtoriana maxima ꝑtãte ſpecialiter a noſtra clementia decoreť: cuius ſedẽ iubemꝰ eſſe chartaginem: ⁊ in ꝑfatione publicaꝝ chartaruȝ ꝑfecturis alijs eius nomẽ adiungi: quã[d] nunc tuã excellentiaȝ gubernare decernimꝰ. Et ab ea[e] auxiliãte deo ſeptẽ ꝓuincie cũ ſuis iudicibus diſponanť: quaruȝ zeigi: ⁊ que ꝓconſularis antea vocabať chartago: ⁊ bizantiũ ac tripolis rectores habeãt cõſulares: relique ꝟo: ideſt numidia ⁊ mauritania: ⁊ ſardinia a ꝑſidibus cũ dei auxilio guberneť. Et in officio quidem tue magnitudinis: necnõ ꝓ tꝑe viri magnifici ꝑfecti africe. ccc. nonagintaſex viros per diuerſa ſcrinia ⁊ officia militare decernimꝰ. ¶ Jn officijs ꝟo cõſularium ac ꝑſidum qnquaginta hoĩes ꝑ ſingula officia eſſe ſancimꝰ: que vero emolumẽta ſiue magnificẽtia tua ſiue cõſulares ⁊ ꝑſides: ⁊ qd vnuſquiſqꝫ ex officio eoꝝ de publico cõſequi debeat noticia ſubtꝰ annexa[f] declarat. ¶ Optamus ergo vt oẽs iudices noſtri ſꝫm voluntatẽ ⁊ timorẽ dei ⁊ noſtraȝ electionem atqꝫ ordinationẽ ſic ſuas adminiſtrationes gubernare ſtudeãt: vt nullus eoꝝ ad cupiditatẽ ſit deditꝰ aut violentias aliq̃s vel ipſe inferat iudicibꝰ aut officijs eoruȝ aut quibuſcũqꝫ alijs collatoribus inferre ꝑmittat. lꝫ enĩ ꝑ oẽs ꝓuincias noſtras deo iuuãte feſtinemꝰ vt illeſos habeant collatores: maxime tñ tributarijs dyoceſeos africane cõſulimus: q poſt tantoꝝ tẽporum captiuitatẽ meruerunt (deo iuuãte) ꝑ nos lumẽ libertatis aſpicere. ¶ Ergo iubemus oẽs violentias ⁊ oẽm auariciã ceſſare: ⁊ iuſticiã atqꝫ veritatẽ circa oẽs noſtros tributarios reſeruari. Sic enĩ ⁊ deus placať: ⁊ ipſi poſſunt celeriꝰ ſicut collatores alij noſtre reipublice releuari atqꝫ florere. ¶ Sportulas etiã ab officio: tam viri magnifici ꝑfecti africani q̃ꝫ reliquoꝝ iudicum ſic exigi iubemꝰ qũo in noſtris legibꝰ eſt diſpoſitum: ⁊ ab oĩ republica noſtra cuſtodiť vt nullus audeat quocunqꝫ tꝑe vel quocũqꝫ modo eaꝝ excedere q̃ꝫtitatem. Hoc ẽt ꝑñti ſanctione credimꝰ ordinandũ vt nõ multa diſpẽdia ꝓ cõpletione chartaꝝ vel codicilloꝝ: vel in noſtro latriculo vel in ſcrineis prefecti pretoriorũ ꝑ africã iudices ſuſtinere videanť: qꝛ ſi ipſi diſpẽdijs leſi nõ fuerint nullã habeãt neceſſitatẽ eiuſdẽ noſtre africe tributarios ꝑgrauãdi. ¶ Jubemus ergo vt iudices dyoceſeos africane taȝ ciuiles q̃ꝫ militares in noſtro latriculo ꝓ codicilloꝝ atqꝫ chartulaꝝ ꝓmotionis ſue ꝯſuetudinibus nihil vltra q̃ꝫ ſex ſol'. ꝑbeant: at ꝟo in ſcrinio ꝑfectoꝝ non vltra xij. ſolidos coganť inferre: quẽ modum ſi qs exceſſerit ipſe quidem index. xxx. libraꝝ auri diſpendio ſubiacebit. ¶ Officiũ ꝟo eius nõ ſoluȝ ſimile diſpendiũ: ſꝫ ⁊ capitale periculũ ſuſtinebit. ¶ Nam ſi aliqs ex quacũqꝫ ꝑte auſus fuerit iuſſiones noſtras excedere ⁊ nõ feſtinauerit cũ dei timore eas ſeruare: nõ ſolũ dignitatis aut ſubſtãtie ꝑiculũ ſuſtinebit: ſed etiã vltimo ſupplicio ſubiacebit.

¶ Jdem. a. Baſiliano magr̃o militum per orientem. Lex. ij.

IN noĩe dñi[g] noſtri ieſu xp̃i ad oĩa conſilia oẽſqꝫ actus ſemꝑ ꝓgredimur. Per ipſum enĩ iura imperij ſuſcepimꝰ. Per ipſuȝ pacẽ cum parſis ineternũ cõfirmauimus. Per ip̃m acerbiſſimos hoſtes ⁊ fortiſſimos tyrãnoſ deiecimꝰ Per ip̃m multas difficultates ſuperauimus. Per ip̃m ⁊ africã defendere: ⁊ ſub noſtrũ imperiũ redigere nobis cõceſſum eſt. Per ip̃m qꝫ vt noſtro moderamine recte guberneť ⁊ firme cuſtodiať cõfidimus Uñ iam ꝑ eius gr̃am etiã ciuiliũ adminiſtrationuȝ iudices ⁊ officia ſingulis africaneis ꝓuincijs ꝯſtituimꝰ attribuẽtes quidẽ emolumentũ qd̃ vnuſquiſqꝫ ꝑcipere debeat. Ad eiꝰ igitur ꝓuidentiã etiã nunc animuȝ noſtrũ referẽtes. ⁊ ad armatas militias ⁊ duces militũ ordinare diſponimus. ¶ Sancimꝰ itaqꝫ vt dux militum tripolitane prouincie in leptimagneſi ciuitate ſedes interiȝ habeat. Dux vero bizancene prouincie in capſa ⁊ alepte ciuitatibus interiȝ ſedeat. Dux ꝟo numidie ꝓuincie in ꝯſtãtinopolitana ciuitate ſedes interim[h] hẽat. Dux aũt mauritanie ꝓuincie in ceſariẽſi ciuitate interim ſedeat. ¶ Jubemus autẽ vt in traiecto qd̃ eſt contra hyſpaniam qd̃ ſepte diciť quãtos ꝓuiderit tua magnitudo de militibꝰ vna cũ tribuno ſuo hoĩe prudente ⁊ deuotionem ſeruante reipublice noſtre ꝑ oĩa conſtituatis qui poſſint ⁊ ipſum traiectum ſemꝑ ſeruare: et oĩa quecũqꝫ in partibus hyſpanie: vel gallie ſiue frãcorum aguntur. viro ſpectabili duci nunciare: vt ipſe tue magnitudini referat in quo traiecto etiã dromones[i] quãtos ꝓui-

a ¶ Ultimum. Nota ꝙ vocat ſe imperator vltimum ſeruum minimuȝ ſic papa dicit in reſcriptis ſeruus ſeruorum dei.

b ¶ Exoramus. ſcilicet deum.

c ¶ Publice. i. quando nos ſcribemus etiaȝ prefectis: etiam huic videamur ſcribere inter alios.

d ¶ Quam. ſ. ſedem.

e ¶ Ab ea. ſede. ſ.

f ¶ Annexa. vt. j. eo. §. hoc etiam ſimile verbum. j. l. pxi. §. ad hoc iubemus. Accur.

g IN nomine domini. Jn nomine domini incipiendum: vt et in auť. de armis. in principio. coll. vj. ⁊ in auť. de queſto. in principio. col. vj.

h ¶ Interim. expone. vt. j. e. l. §. ſicut ergo ꝑdictum.

i ¶ Dromones. ideſt naues.

a ¶ Maxime. aduerbium.
b ¶ Clauſuras. i. impeꝛiī limina.
c ¶ Qui debent. mitti ſubaudi.
d ¶ Eam. oꝛdinationem. de pꝛouincijs. ſic ff. de mune. ⁊ bono. vt gradatim.
e ¶ Laboꝛes ſuos. ſic j. de magi. offi. l. nemo.
f ¶ Auſus fuerit. id eſt vſurpauerit.
g ¶ Reducti. ſ. erunt.
h ¶ Fuerit. i. ſit.
i ¶ Docuerit. ſcꝫ tua magnitudo.
k ¶ Interea. caſtella. ſic ⁊ papa poteſt d̄ vno epiſcopatu facere duos. ſic ⁊ imperatoꝛ poteſt de duabus ciuitatibus facere vnam, ⁊ ecōtra: vt in auť. vt iudi. ſine quoquo ſuffr. §. nulli quoqꝫ.

deris oꝛdinari facias. ¶ In ſardinia autē iubemus ducē oꝛdinari: ⁊ eum iuxta mōtes vbi barbaritē videntur ſedere: habentē milites pꝛo cuſtodia locoꝝ q̄ꝫtos ⁊ ibi tua magnitudo ꝓuiderit. ⁊ oēs diligenter ꝓ cōmiſſis ſue cuſtodie ꝓuincijs inuigilent: ⁊ ab oī hoſtium incurſione ſubiectos noſtros tueantur illeſos: vt feſtinēt die noctuqꝫ dei inuocādo auxilium ⁊ diligenter laboꝛādo vſqꝫ ad illos fines ꝓuincias africanas extēdere: vbi ante inuaſionem vuādaloꝝ vel mauroꝝ reſpublica romana fines habuerat: ⁊ vbi cuſtodes ātiqui ſeruabāt: ſicut ex clauſuris ⁊ burgis oſtendit. Maxime[a] aūt ciuitates que ꝓpe clauſuras[b] ⁊ fines antea tenebant cuꝫ eſſent ſub romano impio cōſtitute: auxiliāte diuina miſericoꝛdia cū hoſtes ꝑ ꝑtes expellunt feſtinate cōpꝛehendere actuqꝫ munire: ⁊ in illis locis duces ⁊ milites ꝑ partes accedāt: vbi antea fines ⁊ clauſure ꝓuinciarum erāt quando integre africane ſeruabantur ſub romano imperio ꝓuincie qđ deo annuente cuius auxilio a nobis reſtitute ſunt ſperamus cito noſtris ꝓuenire tꝑibus: ⁊ vt in ſecuritate ⁊ pace ꝓuincie cum antiquis finibus integre reſeruent: ⁊ vigilijs ⁊ laboꝛibus deuotiſſimoꝛum militū ⁊ cura ſpectabiliū ꝓ tꝑe ducum cuſtodiātur illeſe: qm̄ ita cōuenit vt ſemꝑ cuſtodes fines ꝓuincie ſeruent: ne detur hoſtibꝰ licentia incurrēdi aut deuaſtandi loca q̄ nr̄i ſubiecti poſſident. ¶ Quātos aūt milites ſiue pedeſtres: ſiue equites ꝑ vnūquēqꝫ limitē qui mitti debēt[c] ad cuſtodiēdas ꝓuincias ⁊ ciuitates tua magnitudo ꝓut cōſiderauit oꝛdinet: ⁊ nobis referat: vt ſi ꝓuiderimus ſufficientē eſſe oꝛdinationē cōfirmemus eā[d]: ſin aūt ꝑſpexerimus ⁊ aliqđ amplius fieri vt eā augmentemus. Quid aūt dux ſtipendioꝝ nomie ꝓ ſe ſuiſqꝫ hoibus: ⁊ qđ eius officium conſequet: hic in ſubdita declarat noticia. Sicut ergo pꝛedictum eſt interim nūc duces ac milites ſm noſtrā diſpoſitionē in locis ſeu ciuitatibus in quibus iuſſimus ſedeāt: donec deo auxiliāte nobis ac reipublice noſtre ꝑ laboꝛes noſtros in illis locis conſtitui poſſint in quibus vniuſcuiuſqꝫ ꝓuincie antiquꝰ limes cōſtitutus erat: quādo floꝛente romana republica memorate pꝛouincie integre tenebātur. Pꝛo limitaneis vero oꝛdinandis: qꝛ neceſſariū nobis eſſe videtur: vt extra comitatenſes limites ꝑ caſtra limitis limitanei conſtituātur: qui poſſint ⁊ caſtra ⁊ ciuitates defendere: limites ⁊ terras colere: vt ⁊ alij ꝓuinciales videntes eos per partes ad illa loca ſe conferant. Et exemplum fecimus vnius numeri limitaneoꝛum: vt ſm exēplum quod miſimus per caſtra ⁊ loca que ꝓuiderit tua magnitudo: eos ad ſimilitudinem noſtri exempli oꝛdinet: ſic tm̄ vt ſi inueneris de pꝛouincijs idonea coꝛpoꝛa: aut de illis quos antea milites habebant limitaneoꝝ conſtituas numero in vnoquoqꝫ limite: vt ſi aliqua foꝛſitā commotio fuerit poſſint ipſi limitanei ſine comitatenſibus militibꝰ vna cum militibus ⁊ ducibus ſuis adiuuare loca: vbi diſpoſiti fuerint nō longē limitem exeuntes: nec ipſi limitanei: nec duces eoꝝ vt nullum etiā diſpendiuꝫ a ducibus vel ducianis pꝛedicti limitanei ſuſtineant: nec aliquas ſibi cōſuetudines de eoꝛum ſtipendijs ꝑ fraudes ad ſuum lucrum cōuertant. Hec autem nō ſolum in limitaneos volumus obſeruari: ſed etiā in comitatenſes milites ⁊ vnūquemqꝫ ducem ⁊ tribunos eoꝛūdeꝫ militum iubemus vt ſemper milites ad exercitationem armoꝛum teneant ⁊ nō concedant eos deuagari: vt ſi quando neceſſitas cōtigerit poſſint inimicis reſiſtere: ⁊ nullū audeāt duces aut tribuni comeatalē de ipis dimittere ne dū ſibi lucrum ſtudeant conficere incuſtoditas noſtras relinquant ꝓuincias. Nam ſi vſurpauerint memoꝛati duces: vel officia eoꝝ ſeu tribuni comeatalem de militibus relinquere: aut aliquod lucrum de eoꝝ emolumētis ſibi acquirere. hoc nō ſolum in quadruplo iubemus publico rependere: ſed etiam ⁊ dignitate eos pꝛiuari. Magis em̄ debent ⁊ duces ⁊ tribuni ſupꝛa deputata ſibi emolumenta ſm laboꝛes ſuos[e] de noſtra largitate remunerationem ſperare ⁊ nō de comeatis militū aut eoꝛum ſtipendijs lucrum ſibi acquirere. Quoniam ideo oꝛdinati ſunt milites vt ꝑ ipſos ꝓuincie vindicentur: pꝛecipue cum ſufficienter ⁊ ipſis ducibus ⁊ officijs eoꝛum emolumenta p̄ſtitimus: ⁊ ſemper ꝓuidemus vnūquēqꝫ ſm laboꝛes ſuos ad melioꝛes gradus ⁊ ad maioꝛes dignitates perducere. Poſtq̄ꝫ vero deo placuerit: ⁊ ꝑ tuā magnitudinem limes omnis in antiquū ſtatum ꝑuenerit ⁊ bene oꝛdinatus fuerit: tunc vbicunqꝫ neceſſitas emerſerit viri ſpectabiles duces inuicem ſibi (quādo vſus exegerit) auxilium p̄beant vt ꝓuincie ſeu limites eoꝝ vigilijs ⁊ laboꝛibꝰ (deo iuuāte) illeſi cuſtodiant. Sicut aūt iubemus audaces ⁊ feroces cōtra inimicos iudices ac milites noſtros eſſe ſic volumꝰ eos mites ⁊ beniuolos circa collatoꝛes noſtros exiſtere: ⁊ nullū dānuꝫ nullāqꝫ leſionem in eos efficere. Si aūt quiſq̄ꝫ de militibꝰ auſus fuerit[f] q̄ꝫcunqꝫ leſionē tributarijs noſtris inferre ꝑiculo viri ſpectabilis ducis ſeu tribuni ⁊ p̄ncipis digna vindicta afficiat ⁊ indēnes tributarij nr̄i cuſtodiātur. Si vero ꝓ quibuſdam cauſis interpellatio apđ nr̄os iudices facta fuerit: iubemꝰ nō amplꝰ ſpoꝛtulaꝝ noie q̄ꝫ noſtris legibꝰ diffinitū eſt executoꝛes accipe: penā eiſdē legibus inſertā ex trāſgreſſione foꝛmidātes. Cū aūt deo annuēte africane nr̄e ꝓuincie per tuā magnitudinē ſm nr̄am diſpoſitionē oꝛdinate: ⁊ limites in antiquū ſtatum reducti[g] ois africa ſic detēta fuerit[h] ſicut erat. Cuꝫ ergo hec oia (deo iuuāte) p̄nte tua magnitudine diſpoſita ⁊ ꝑfecta fuerint: ⁊ ꝑ laboꝛes tuos antiquos fines ois africa recepit ⁊ docuerit[i] eos de oī oꝛdinatione totius africane dyoceſeos. i. q̄ꝫti ⁊ qui milites in q̄bus locis vel ciuitatibus cōſtituti ſunt: ⁊ q̄ꝫti limitanei in q̄bus locis ⁊ militijs collocati ſunt: tunc iubemus tuam magnitudineꝫ ad noſtrā clementiā remeare. ¶ Interea vero ſi aliquas ciuitates ſeu caſtella[k] ꝑ limites cōſtituta ꝓuiderit tua magnitudo nimie eſſe magnitudinis: ⁊ ꝓpter hoc nō poſſe bene cuſtodiri: ad talem modū ea conſtrui diſponat vt poſſint per paucos bene ſeruari. Cuꝫ aūt magnitudo tua oibus diſpoſitis ad nos remeare iuſſa fuerit: tunc duces vniuſcuiuſqꝫ limitis quotiens ꝓ componendis ciuitatibus aut caſtris: ⁊ pꝛo ſtipendijs ſuis: aut ꝓ annonis aliquod opus habuerint celerius ad virum magnificum pꝛefectum per africam ſignificēt: vt ipſe que neceſſaria fuerint feſtinet facere ne aliqua ꝓtractio ꝓuincijs noceat. Ea vero que ipſe fe-

a ¶ Annexa.ſ.pxi.l.
b ¶ Percipiant. quidã finiunt hanc.l. hic quidam habent plus.ſ. q̃tum quilibet dux cũ ſuis hoĩbus capiat.⁊ ſic eſt noticia de qua.ſ.fecit mentionem.

¶ De officio prefecti vrbis.

c Tudẽtib⁹. redundaſſet i.ſi totũ cõmitteremuſ prefecto annone.
d ¶ Prefecture.ſcilicꝫ vrbis.
e ¶ Lateat.qñ ipſe habeat.
f ¶ Poteſtates. prefectus vrbis:⁊ p̃fect⁹annone:vt.e.ti.l.iiij.
g ¶ Poteſtas .i. prefectus vrbis:vt.j̃.l.iij.
h ¶ Exerceat.ideſt habeat.
i ¶ Nomine.vocaꝛ eñ prefectus vt ipſe.
i ¶ Ex ipſo noie. No. hic duo q̃ inferior ſub ſit ſuperiori:vt.j̃.de offi.rec.puincie.l. poſterioris.Et q̃ nemini eſt deſeruiendum:vt.j̃. de defen.ciui.l.defenſoreſ ⁊.ſ.de epi.⁊ cle.decernimus.in fi.

cerit:vel que adhuc neceſſarie pcurãda ſunt poſtea:⁊ memoratus vir magnific⁹ p̃fectus africe ⁊ viri ſpectabiles duces:⁊ de alijs oĩb⁹ q̃ ibi aguntꝛ frequẽter ad nos referãt:vt bñfacta ꝯfirmem⁹:⁊ q̃ oportunius debẽt fieri ex nr̃a diſpoſitiõe pagãtur.Hoc etiã decernim⁹ vt iudices q ordinãdi ſunt p africanos limiteſ nihil ampli⁹ in ſacratiſſimo palatio cuilibet pſone vl' dignitati:aut in p̃torio p africã p̃fecture vl' magiſterie ptãtis p̃beant: niſi q̃ꝫtum ſubter annexa^a declarat noticia. Naꝫ ſi qs amplius q̃ꝫ in ſubdita noticia taxatuꝫ eſt vſurpauerit ſeu accepit xxx.lib.auri mulcte dependat noĩe cuꝫ ⁊ piculo indignatiõis noſtre ſerenitatis ſubiacebit:nulla alia qualibet pſona:aut dignitate: aut officio accipiẽte aliqd ab eis p̃ter illos quoꝝ noĩa in ſubiecta noticia cõtinentꝛ.Ad hoc iubem⁹ vt(deo iuuãte)vnuſqſqꝫ dux ſeu eoꝝ offiñ ſm q̃ noticia ſubter annexa detinet:emolumẽta ſua ex tributis africane puincie ex kal'.ſeptembris inſtãtis feliciſſime tertiedecime indictionis pcipiant^b:⁊ hec noticia deo volẽte dꝫ delegari iudicib⁹ ⁊ eoꝝ officijs in africa cõſtitutis p annonis ⁊ captu p ſingulos annos p̃bendis. ita pro ducis tripolitãe puincie: ⁊ hoĩbus ei⁹ ãno nonageſimo ſingl'a annona ſol'.v.cap. centũ qnquaginta nouẽ.ſinguli.cap.ſol'. ducẽtis octogintaduos aſſeſſori ducis ⁊ offõ ac hoĩbuſ ei⁹.xl.an.nonaginta ⁊ ſeptẽ Item viro clariſſimo duci caſene ⁊ hoĩbus ei⁹ ſil'r.Itẽ viro clariſſimo duci numidie puincie ⁊ hoĩbus ei⁹ ſil'r.Itẽ viro clariſſimo duci mauritanie puincie ⁊ hoĩbus eius ſil'r. Itꝫ duci ſardinie inſule ⁊ hoĩbus eius ſil'r.Itẽ noticia cõſuetudinũ q̃ in ſacro laterculo:⁊ ĩ p̃torio ampliſſime p̃fecture p africã taꝫ in officio magiſtri militum p tpe dux p̃bere oportet vniuſcuiuſqꝫ limitis:ſicut ĩ ſacro laterculo ſex ſol'. In officijs magiſterie militũ ptãtis p inſinuãdis diuinis ãminiſtratiõib⁹ ſeu diuine ſerenitatis affatib⁹ ſol'.xij.pro offõ ampliſſime p̃fecture p africaꝫ p inſinuandis eius chartis ſol'.xij.

¶ Gloria itaqꝫ tua q̃ p hanc pragmaticã ſanctionẽ noſtraꝫ ſtatuuntꝛ eternitatis effectu mãcipari obſeruariqꝫ precipimus.

¶ De officio prefecti vrbis.

¶ Nota q̃ licꝫ ſpecialis officialis ꝯſtituatur ſup anona vel abundantia vl' ſup dãnis datis:non ppterea tollitur iuriſditio quã poteſtas habet ſup his rõne vniuerſalis iuriſdictionis.cuꝫ iſta cõcordãt tex. ⁊ glo.in.l.fi.j̃.de iuriſdi.om.iudi.Salice.

¶ Impera. Valen. ⁊ Valens.aa. Voluſiano prefec. pretorio.
Titulus.xxj.Lex.j.

Tudẽtibus nobis ſtatuꝫ vrbis ⁊ ãnonariã rõneꝫ aliqñ firmare ĩ aĩo ſubijt eiuſdẽ ãnone curã nõ oĩbus deferri ptãtib⁹. ¶ Et ne p̃fectura vrbis abrogatũ ſibi aliqd putaret ſi totũ ad offiñ annonarũ redundaſſet^c eidẽ p̃fecture^d ſollicitudinis neceſſitatẽ mãdam⁹:ſꝫ nõ ita vt lateat^e offiñ annonarie p̃fecture: ſꝫ vt ambe ptãtes^f inq̃ꝫtum ſibi negocij eſt tueantꝛ ciuilẽ annonã:ſitqꝫ ſocietas muneris:ita vt inferior gradus meritũ ſupioris agnoſcat:atqꝫ ita ſupior ptãs^g ſe exerceat^h vt ſciat ex ipſo nomine^i quid p̃fecto debeatur annone.

¶ Non poteſt ad inquiſitionẽ pcedi niſi fama p̃cedat. h. d.Bar.vl' ſic.Solũ obnoxij ſunt ad iudicẽ ducẽdi.h.h.ſm. Saly.

¶ Iidem.aa. ad Pelium prefec. vrbis. Lex.ij.

Quod pmulgatis^k ſanctionib⁹^l tua^m ſinceritas p̃ſcriptũ eſſe nõ neſcit etiã ex p̃cepto nr̃o cõpetenter obſeruet^n:ne quaſdã pſonas de puincijs exiſtimet aduocãdas^o:niſi tantũmodo ſuoſ officialeſ ⁊ hoĩes populares hui⁹ alme vrbiſ ſeditioni obnoxios.

¶ Prefectus vrbis preeſt cũctis officialibus ⁊ poteſtatibus.Salyce.

¶ Impa. Valen. Gra. ⁊ Valens aaa.ad Ruphinum. Lex.iij.

Prefectus^p aũt vrbis cũctis que intra vrbẽ ſunt antecellat dignitatib⁹ ptãtibus tñ ex oĩm pte deriuatis q̃ꝫtũ ſine oĩ iniuria ac detrimẽto honoris alieni vſurpat^q

¶ Uniuerſi ciues ⁊ collegia p̃fecto ſunt ſubdita.h.d.Salycetus.

¶ Impa.Theo.Val'.⁊ arch.aaa. Seue.comiti largitionũ. Lex.iiij.

Omnia corporatorum genera^r que in cõſtantinopolitana ciuitate verſantꝛ: vniuerſos q̃ꝫ ciues atqꝫ populares p̃fecture vrbane regi moderamine cognoſcas

¶ Offiñ p̃micerij durat biẽnio q̃ finito ſiue tpe ſiue morte ſiue alia rõne ſequẽs ĩ ordĩe matricule locũ ei⁹ d̃bet obtĩere ſa.

¶ Impera.Theodo.Conſtan.p̃fec.vrbis. Lex.v.

Primicerius adiutor tue ſedis officij p biennium qd̃ in eodẽ gradu ex ꝯſuetudine priſce ordinationis meruit curã inſup pſonarum^s vſurpatione oĩ atqꝫ ambitione ceſſante ſuſcipiat.hoc etiã adiecto:vt ſi quis ex memorato ordine vel cõditionis humane ſiue preuentus:vel alia quacunqꝫ rõne militie gradũ pprie amiſiſſe monſtrabitur ſolite ambitionis iniuria vacante locuꝫ^t is qui iuxta matricule veritatem ſequiꝛ obtineat.

¶ De officio magiſtri militum.

¶ Impera.Val.⁊ Gra. ⁊ Theodo.aaa.Euſi.prefec.pretorio.
Titulus.xxxij.Lex prima.

k Quod pmulgatis.hec lex nõ legitur.
l ¶ Sanctiõibus. q̃s nõ habemus que dicebant: qd̃ ſequiꝛ. ⁊ facit ff.e.l.j.§. cum vrbem.
m ¶ Tua.loquitur prefecto vrbis.
n ¶ Obſeruet.ſ.hoc.
o ¶ Aduocandas. coram ſe:q: in eis nõ habet iuriſdictionem.
p Prefectus. nõ legitur.
q ¶ Uſurpat.no.p incipientibus aliquem librum qui rogant ſcholares vt eos audiant ſine preiudicio aliorum.
r Omnia genera vt piſtoruꝫ vl' ſiliium hec nõ legitur.
Primicerius.
s ¶ Perſonarum.i.aliarum ſuſcipiat curam.
t ¶ Locum. ſic.ff. de mune.⁊ hono.l.vt gradatim.⁊.j̃.de aduo.diuer.iudi.l. petitionem. ſed arg.ꝯ in auꝛ:de mona.§.pe.col.j.

¶ De officio magiſtri militum. Hic titulus non legitur: nec ſequens.de offi. queſto. nec ſequens de offi.magiſtri officioꝝ. niſi in l. nemo. vbi no. ſimile. ſ.de offi. prefec. preto. africe .l.ij.§. ⁊ ſemp. ⁊ j̃.d̃ pxi.ſacro ſcri.l.vnt cuiqꝫ.⁊.l. vlti. ſup illo verbo ſubrogeꝛ rõt notari pro prebenda vacante.

Viri illuſtres comites ⁊ magiſtri peditum et equitū in ꝓuinciales nullā penitus habeant poteſtatem: nec ampliſſima prefectura in militares viros.

¶ Impera.Theodo.⁊ Hono.aa. ad Byzatium magiſtrum militum. Lex.ij.

Per orientē apparitores ſtatutos officij tui ad aliud iudiciū minime trahi oportebit. ¶ Sciat ergo illuſtris magnificētia tua ſub te(ſiue ciuilit᷑:ſiue criminal᷑r appetantur) eos litigare debere.

¶ Impa.Zeno.a.Seba.prefec.ꝑreto. Lex.iij.

Eos quī vltra ſtatutos in officio magiſterie ꝑ orientez ptātis militāt: ciuiliū quoqꝫ iudiciū ſentētijs ſupquolibet negocio ſubiacere ꝑcipim⁹:qnetiā ſtatutis in tributarijs collatiōibus ciuiliū quoqꝫ iudicum diſpoſitionibus proculdubio pariturís.

¶ Impa.Anaſta.Jo.magro militū ꝑ illiricū. Lex.iiij.

Milites de locis in quibus cōſiſtunt ad alia loca ſine ſpāli noſtre ſerenitatis auctoritate:nullaten⁹ trāſferri ꝑcipimus:ne eoꝝ expēſe in locis in qbus cōſiſtūt minuātur.Sꝫ ſi forte quedā vrgēs ⁊ neceſſaria cā emerſerit.vtilitati ac ſecuritati reipublice tam ampliſſimā ꝓtorianam ꝓfecturam ꝗ tuā ſedē ſine vlla ꝓcraſtinatiōe ꝓſpicere ꝓtinus oportet:⁊ ſuggeſtiones ad nr̄as aures deſtinare: indicantes tam loca de qbus milites trāſferēdi ſunt:ꝗ ea ad q̄ ꝓuenire eos opꝫ:nōiaqꝫ fortiſſimoꝝ numeroꝝ in qb⁹ ijdē milites referunt᷑:necnō q̄titatem annonaꝝ:⁊ ante oīa cāz ob quā ijdem milites trāſferendi ſunt:⁊ poſt talem ſuggeſtionem a noſtra auctoritate competentia ꝓcedant.

¶ Impa.Juſti.a.Zite viro illuſtri magiſtro militū ꝑ armeniam ⁊ pontū polemoniacū ⁊ gentes. Lex.v.

Cum ꝓpitia diuinitate romanū nobis ſit imperium delatū:ſollicita cura tanta diligētia ptractātes ꝓſpeximus.oportere etiā ptibus armenie ⁊ ponto polemoniaco ⁊ gētibus ꝓprium magr̄m militū ꝑ hanc legē cōſtituere tuāqꝫ magnitudinē q̄ nobis ex ante geſtis optime cōmendata eſt:idoneā ad talē fore dignitatē ꝯfidentes elegimus. Ceteraſqꝫ ꝓuincias.i.magnā armeniā que iterior dicebat᷑ ⁊ gentes anticenā:videlꝫ ⁊ ingilenā bythimeniā ſophenā: ⁊ ſophaniā ⁊ primā ⁊ ſcdām armeniā:⁊ pontū polemonia cum q̄ tue cure cū ſuis ducibus cōmiſimus:comite armenie penit⁹ ſublato ceteroſqꝫ ſubdidim⁹ numeros:nō modo quos in pn̄ti nouos ꝯſtituimus:ſꝫ ⁊ de pn̄talibus ⁊ orientalibus:⁊ alijs agminib⁹ ſegregatos:nō tñ q̄titatem eorū agminū minuētes: ſꝫ ꝗ plures eis addidim⁹ ſine reipublice grauamine:⁊ ſine augmēto ſumptuū aliquātos ſubtraximus.ita tñ vt poſt hanc ſubtractionē ampliores remāſerint ꝗ vſqꝫ ad noſtra felicia fuerint tempora.

¶ De officio queſtoris.

¶ Impa.Theo.⁊ Saluſtio q̄ſto. Titu.xxxiij.Lex.j.

Totius minoris laterculi curam ſcias ad tue ſublimitatis ſollicitudinē ptinere: ita vt tuo arbitratu ⁊ ſcrinio memorie totius minoris laterculi dignitates:hoc eſt ꝓpoſiture:⁊ oīs tribunat⁹ ⁊ ꝓfecture caſtroꝝ:iuxta ꝯſuetudinem priſcam clemētie mee aucte deinceps mittant᷑.

¶ Idem.a.Elico militi ⁊ magro officij. Lex.ij.

Omnes minores laterculi dignitates q̄ ſub cura ac ſollicitudine viri illuſtris q̄ſtoris eſſe antea videbātur.poſtea ꝓo vt vniuerſe vel medie ad magiſtroꝝ militum ptātem diſpoſitionēqꝫ tranſierāt:placuit nūc clementie mee vetuſti tpis more renouato ad priſca deinceps iura reuocare.

¶ Impa.Anaſta.a.Euſebio magiſtro officij. Lex.iij.

Officia ⁊ cōditiones q̄ ptinent ad viros deuotos in ſacro ſcrinio memorie militātes:nemini liceat ſub quacūqꝫ occaſione ſine vlla diuine ſubſcriptiōis liberalitate pagere:eo qcunqꝫ in ſꝫ fuerit poſtea facinore cōuictus publicatione bonoꝝ ſuoꝝ mulctando officio q̄ꝫ rectoris ꝓuincie in q̄ nō allegato ſup gerēda ſollicitudie ſacro reſcripto aliqs auſus fuerit eandē curā ſibimet vſurpare triūz librāꝝ auri diſpēdio feriendo.

¶ De officio magiſtri officioꝝ.

¶ Impa.Conſtan.a.ad agētes in rebus. Titu.xxxiiij.Lex.j.

Priuilegijs vero dudum ſchole noſtre indultis reſeruatis integris ad ducenam etiam centenā ⁊ biarchiam nemo ſuffragio ꝑueniat: niſi labore vnuſquiſqꝫ ꝑueniat principatum vero adipiſcat᷑ matricula decurrente ita vt ad curas agēdas:⁊ curſum illi exeāt quos ordo militie vocat ⁊ laborū adiutor. Pterea in quo toti⁹ ſchole ſtatus ⁊ magri ſecuritas cōſtituta eſt idone⁹ ꝓbitate moꝝ ⁊ bonis artib⁹ ꝑditus noſtris ꝑ magiſtrū obtutib⁹ offerat᷑ vt noſtro ordinet᷑ arbitrio.

¶ Impera.Valen.Theodo.⁊ Archa.aaa.ad patritium in rebus officiorum. Lex.ij.

Nemo agentiū in rebus ordinem militie atqꝫ ſtipēdia ꝑuertat etiā ſi nr̄i numinis ꝑ obreptionē detulerit indultū:ac ſi quis formam admiſſi eiuſmodi docebitur obtuliſſe in locū ex quo indecenter emerſerat reuertat᷑:vt his gradus ceteros antecedat quē ſtipēdia meliora vel labor prolixior fecerat anteire.

¶ Impa.Theo.⁊ Val.aa. pletio comiti ⁊ magro officij. Lex.iij.

Scholarium noſtrorum deuotio probata a noſtris parentibus circa noſtre maxime ſerenitatis affectionē enituit: vnde qcquid ad fouēda ſeruādaqꝫ eoꝝ priuilegia poſtulat᷑:ſtatim credidimus admittendū. ¶ Ideoqꝫ ſuggeſtionem tui culminis approbantes viris ſpectabilib⁹ comitibus ſcholaꝝ verberādi regradādiue ſenatores ⁊ ducenarios licentiā denegauimus. ¶ Ea nāqꝫ que tali cōmotione digna ſunt: ad tue ſublimitatis volumus referri noticiam.

¶ Iidem.aa.Nono magiſtro officiorum. Lex.iiii.

Cure tui ꝑpetui culminis credimus iniūgendū: vt ſup oī limite ſub tua iuriſdictiōe cōſtituto queadmodū ſe militūz numer⁹ habeat clauſtroꝝqꝫ ac clauſuraꝝ cura ꝓcedat:quot ānis ſignificare nobis ꝓpria ſuggeſtione ꝓcuret.

¶ Impa.Juſti.⁊ Juſtin⁹.aa. Ticiano magro officiorum. Lex.v.

Iubemus eū ad militiaꝫ decenotiſſimoꝝ ſcholariūz decero ꝑuenire qui noſtrum meruerit

a ¶ Eos. precipim⁹ ſubaudi eos ſꝫ iacere ſentētijs ciuiliūz iudiciū ſup quolibet negocio q militant vltra ſtatutos.ſ.milites in officio magiſterie ptātis ꝑ orientem.

b ¶ Qui.no. q qui nō ſunt in matricula ſunt tanq̄ priuati.

c ¶ Sententijs. ſubaudi iubemus.

d ¶ Ciuiliū.repete parituris.

e ¶ Milites. per illi ricum.

f ¶ Conſiſtunt.ſ.pmo ſꝫ oīa in ſuo ſtatu remaneant.i.militēt in ſuis locis nec expenſe ⁊c.

g ¶ Prefecturā. vbis

h ¶ Procraſtinatione loquit᷑ magro militum

i ¶ Omnia.repete deſtinate.

k ¶ Cum ꝓpitia.ſꝫ incipit.l. cum ꝓpitia.

l ¶ Sed ꝗ al's quia.

m ¶ De officio q̄ſtoris Hic titu.nō legitur.

n ¶ Totius. laterculi.i.camere deputate ad theſaurū principis recipiendūz: vt no.in auſ. vt iudi.ſi. ne quoq̄ ſuf.§.qd aūt.

o ¶ Caſtroꝝ. vt deuta curial's deauratori: vt petrus de vico.

p ¶ Omnes. reuocare.vt redeāt ad queſtorem.

q ¶ Officia. nota ꝫ P.de vico q locat que ſtus ſine principe.

r ¶ Militantes.ſ.queſtores.

s ¶ Peragere. ſine licentia principis.

¶ De officio magiſtri officiorū. Hucuſqꝫ de illuſtrib⁹ tractauit.nūc incipit tractare de ſpectabilib⁹ ſꝫm.P. q mediam gerūt adminiſtrationem:vt in auf.de re. eccle.nō alie.§.vl.Az.

t ¶ Priuilegijs. ſuffragio.i.ꝑcibus.

v ¶ Adiutor i.ordo.

x ¶ Preterea. ſubaudi ille.

y ¶ Nemo. indultum.i.reſcriptum.

z ¶ Admiſſi.ſ.reſcripti impetrati.

a ¶ Scholariū.ſenatores.i.filios ſenatoꝝ q erāt ſcholares in militia ⁊ ducenarios eorum filios.

b ¶ Iubem⁹.ꝓcepit no.pro locis in ſcholis nam ſcholare recedēte

nõ debet alius ſibi locũ illum vendicare ſine licentia domini. Itez nota ꝑ prebenda. nã vno canonico mortuo non debet alius in locũ eiuſ ſubrogari ſine licentia pape.

a ¶ Pro tempore repete culminis ⁊c.

b ¶ De offi. co. ſacraꝝ largitionum. Hic eſt illuſtris: vt. j. ð aſſeſ. l. ſi. ⁊ nõ legitur.

c Palatinis. i. officialib⁹ palatij principis q̃ ſunt cum comite largitionũ

d ¶ Conquerantur. i. dicant principi.

e ¶ Deſidia. ſic. j. de p̃ua. car. l. j. §. j.

f ¶ Prouiderint. q. d. vn⁹ iudex accuſat aliuz

g ¶ Religiões. aſs largitiones. ⁊ ꝓpter hoc ẽ hic titulus at ſequẽs titulus de offi. comi. rerum priuatarum nõ legitur.

¶ De offi. co. rerum priuatarum.

h Si quid. aſs ſi quidez negocium: aſs ſi quod.

i ¶ Priuate. i. ꝓcuratoris ceſaris.

k ¶ Sibimet. i. fiſco.

l Si quis in articulo. i. ſtatim.

¶ De officio ꝓconſulis ⁊ legati. Perfecto tractatu illuſtrium ſupponit de ſpectabilibus hic em̃ proconſul ſpectabilis eſt: vt diximus ſ. de offi. prefec. preto. Azo.

iudicium: nec licere ꝑ tꝑe⁹ tui culminis adminiſtrationẽ habẽti ſine huiuſmodi ꝓbatoria aliquẽ inter eoſdez viros deuotos ſcholares ſuis referre ꝑſcriptionibus. ¶ Sz ſciat is q̃ ſine ſacro reſcripto ad eandem ꝑuenire militiaz auſus fuerit nõ ſolũ ea ſe priuari: verũetiã pene xx. lib. auri ſubijci. Illud etiã obſeruari decetero volum⁹: vt ⁊ ſi quis locus ſtatuendoꝝ ſcholariũ in quacunq; ſchola vacauerit: ille ſubrogetur: quẽ nr̃a pietas ꝑ ſacrũ reſcriptum vacantẽ ſubire locũ ꝓceperit ad h̃ quadrimeſtruos breues eorundẽ ſcholariũ cura tue ſublimitati ꝑ tꝑe viri excellẽtiſſimi magr̃i officiorum cõſcribi volum⁹: ⁊ eos ſacro ſcrinio laterculi ꝑſtari ibi deponendos: vt ſemꝑ noticia eorũdem ſcholariũ certa ſit: neq; publico dãnum aliquod infligatur.

¶ De officio comitis ſacrarum largitionum[b].

¶ Impa. Arch. ⁊ ho. aa. lime. co.

Titulus. xxxv. Lex vnica.

Palatinis[c] hec cura debet eſſe precipua vt periculo ꝓprio notarijs deſtinatis ſuꝑ negligentia iudicuz (ſi ita res exegerit(conquerant̃[d] ne eorum ſit impunita deſidia[e]. Iudices quoq; de eoꝝ noibus referre cõuenit: quos cõmodis ꝓprijs magis q̃ʒ vtilitatibus publicis ſtudeẽ ꝓuiderint[f]: breues etiã q̈drimeſtruos ad offm̃ palatinũ nouerint dirigẽdos: aurũq; exactũ ad ſacras religiones[g] ſine vlla dilatione eſſe mittendum.

¶ De offõ comitis rerũ ꝑuataꝝ.

¶ Impa. Val. ⁊ valens. aa. ad horatium comi. bizan.

Titulus. xxxvj. Lex vnica.

Si quid[h] negocioꝝ actitatũ fuerit in quibus aliquid cõmodi fiſcalis appareat ad offm̃ rei priuate[i] tua ꝯ̃guitas acta trãſmittat vt iſtructõe ꝓcepta q̃d ſibimet[k] iuris auxilio debeatur agnoſcat.

¶ De officio comitis ſacri palatij

¶ Impera. Archa. ⁊ Hono. aa. Minerio comiti prefec. pretorio.

Titulus. xxxvij. Lex. j.

Ad palatinorum curam ⁊ rõnalium officia oim̃ reruz noſtraruz: ⁊ totius ꝑpetuarij (hoc eſt emphiteoticarij) iuris exactio reuertatur.

¶ Iidem minericio comiti. L. ij.

Si quis iudicum vir illuſtris vel ꝑfectus vrbis cognitionem comitis rerum priuataruz examini debitam ſibimet vendicandam cenſuerit: vel tuitionẽ contra eiuſdem ſedis ſtatuta preſtiterit ad l. lib. auri illationez pene noie eius officium teneaẽ. quã decet in articulo[l] exigi manſuetudinis noſtre errario ſociandam.

¶ De officio ꝓconſulis ⁊ legati.

¶ Imperator Conſtan. a. proconſuli africe. Titu. xxxviij. L. vnica.

Legati[m] non ſolum ciuiles: ſed etiã criminales cauſas audiant: ita vt ſi ſn̄iaz in reos ferendaz ꝓuiderint ad ꝓcõſules eos trãſmittere[n] nõ morentur.

¶ De officio comitis ſacri patrimonij[o].

¶ Imperato. Archa. ⁊ Hono. aa. Simplicio ꝓconſuli aſie.

Titulus. xxxix. Lex vnica.

Officiũ heleſponti cõſularis eterne recordationis patrem ſerenitatꝭ noſtre adijt[p] ⁊ expoſitis ſuis incõmodis. quibus a vicarianis apparitoribus vrgebaẽ orauit ſub imperio tue ſublimitatis agere[q] ꝑtãtẽ cuius[r] allegationes humane ꝓcliniuſ pium principem[s] cõmouerũt[t]: qd̃ ⁊ nos obtinere cenſemus.

¶ De officio comitis orientis[v].

¶ Impera. Leo. a. Aſeo pre. pre.

Titulus. xl. Lex vnica.

Titulos q̃ a litarchie ⁊ ſyriarchie muneribus in ꝓma ſyria deputati ſunt ꝑ officia tam viri ſpectabilis comitis oriẽtis q̃ʒ viri clariſſimi rectoris ꝓuincie flagitari ꝑcipimus alitarchie q̃dem ludi cura viri ſpectabilis comitis oriẽtis ⁊ ei⁹ officij ſyriarchie ꝓo ſollicitudine viri clariſſimi moderantis ꝓuinciã: eiuſq; apparitionis exerceanẽ: nulliq; penitus curialiũ: nec ſi voluerint idẽ munus vel honorẽ ſubeundi licẽtia permittatur.

¶ De officio ꝑfecti auguſtalis[x].

¶ Imperatores Valẽ. Theodo. ⁊ Archa. aaa. Florẽ. ꝑfec. auguſta.

Titulus. xlj. Lex prima.

Omnia tributa per egyptiacam dyoceſim in cura ⁊ prouidentia claritatꝭ tue[y] a moderatorib⁹ ꝓuinciarum exigi iubemus. Si qui tñ ex poſſeſſorib⁹ ſiue militarib⁹: ſiue non militaribus ad inferenda que debẽt audaces extiterint: eos ꝑ militare etiã auxiliũ (ſi opus exegerit) ad ſolutionez cõpelli cenſemus.

¶ Impera. Theo. Arc. ⁊ Hono. aaa. Ruffino. Lex. ij.

m Legati. ꝓcõſulum.

n ¶ Tranſmittere. nõ moreñ excepto crimine ſuſpecti: de quo etiã ꝓnunciãt: nota duo in hoc legato ſpecialia: ⁊ ꝙ de omni crimine cognoſcit: ⁊ ꝙ etiã ꝓnunciat in crimine ſuſpecti vt hic. ⁊. ff. de offi. proconſu. ⁊ le. ſolent. ⁊. ff. de ſuſpe. tu. l. j. §. j.

o ¶ De officio comitis ſacri patrimonij conſtitutio greca.

p Officium. a dñt. ſ. ſuis ingreſſibus ad eum.

q ¶ Agere. i. viuere.

r ¶ Cuius. ſ. officij.

s ¶ Principem. patrẽ ſerenitatis noſtre: qd̃ eſt. ſ.

t ¶ Commouerũt. no. ꝙ pia allegatio mouit principem.

v ¶ De officio comitis orientis. Procurator erãt rerum que erãt in oriente: ⁊ non legitur h̃ titulus.

x ¶ De officio prefecti auguſtalis. Hic eſt ſpecialis: vt. j. de priua. car. l. j.

y Omnia tributa. tue. loquitur ꝑfecto auguſtali.

a Prefectus. pu niendi. immo videt. vt. ff. de offi. pre ſi. illicitas. §. q vniuer ſas. que eſt cotra. Sol. ſpeciale hic vt nō habe at ius gladij. Uel dic nō habet ius in hoſ: ha bet tñ in alios.

b ¶ De officio vicarij. Non legitur.

c In ciuilibus. meritū. cui⁹ eſt hic vica rius.

d ¶ Reuerentiā. cuꝫ ꝑ fectus repſentat reuerē tiam pncipis. ⁊ ſic iſte vicariuſ prefecti fit per medium pfectuꝫ: vt. ff. de offi. prefec. preto. l. j.

e Relationes. au ctoritas. no. cō temptum eſſe ſi non au diatur.

f ¶ De officio ꝑtoris. Spectabilis eſt: ⁊ dic ꝑ mam legē que tractat ō offi. ei⁹. ⁊ no. ſedula ſer uitus: ⁊ q plus ſeruiet emancipatus patri ꝙ ſi ſit in ptāte.

g Pretori. extu ant. ideſt libe rent.

h Res. oliꝫ. xv. iij. vt. ff. ō ori. iur. l. ij. §. deinde. diuuſ auguſtus.

i ¶ Propriū lareꝫ. ſic ⁊. ſ. de epi. ⁊ cle. l. in ec cleſijs. Sed contra. j. ō cri. ſacri. l. fi. ſed ſpecia le in pretore. Item con tra. ff. de offi. pre. l. bar barius.

Prefectus ꝑtorio auguſtalis ordinarioꝝ ſub ſe iudicum examinandi flagitia: ⁊ ſuper his re ferendi non amouendi vel punien di^a habeat poteſtatem.

¶ De officio vicarij^b.

¶ Impa. Ualē. ⁊ valēs. ⁊ Gratia. aaa. Anto. pre. p. Ti. xlij. Lex. j.

In ciuilibus cauſis vicarios comitib⁹ militūꝫ cōuenit ante ferri in militaribus negocijs comites vi carijs anteponi. ¶ Quotieſcunqꝫ ſocietas in iudicādo cōtigerit prio re loco vicari⁹ pōderet comes ad iunct⁹ accedat. ¶ Si qdem pfectu re meritū^c. ceteris dignitatib⁹ ante ſtet: vicaria dignitas ipſo noīe eius ſe trahere iudicet portionē: ⁊ ſacre cognitionis habeat ptātem: ⁊ iudi cationis noſtre ſoleat vl' debeat re preſentare reuerentiam^d.

¶ Iidem. aaa. ad Heſperium pre fec. pretorio. Lex. ij.

Relatiōes vicarioꝝ ſi qñ vſuſ attulerit ad nrām manſuetu dinem referant. relationes eñ iudi cum libēter audim⁹ ne adminiſtra torū decreſcere videaf auctoritas^e ſi eoꝝ cōſulta veluti ꝓphanoꝝ pre ces a noſtris aditis repellamus.

¶ De officio pretoris^f.

¶ Imperator. Conſtan. augu ad ſenatum. Titu. xliij. Lex. j.

Pretori deferf hec iu riſdictio ſanctiētibus nobis vt liberale ne gocium ipe diſcepta tor examinet: ſane in terponi ab eo decreta cōueniet: vt ſiue in integrū reſtitutio deferenda eſt ꝓbatis: dūtaxat cauſis ab eodē etiā interponaf decretū: ſeu tutoris dandi ſeu ordinādi curatoris iplea tur ab eo iterpoſitio decretoꝝ: qp pe cū apud eū quoqꝫ adipiſci debe at patronoꝝ iudicio ſedula ſeruit⁹ libertatē: nec ſane debita filioꝝ vo tis patrū vota ceſſabunt: vt paten te copia liberos ſuos exuant^g pote ſtate magis ꝓprijs obſequijs emā cipatos cū ſeſe intelligāt his obſe quijs plus debere: a qbus ſe memi nerunt vinculis ſacris exutos.

¶ Impa. Ual. ⁊ Mar. aa. Titi. p fec. pretorio. Lex. ij.

Res^h tantūmodo ꝑtores ele cte opinionis: in hac vrbe p ſingu los annos iudicio ſenat⁹ pcipimus ordiari: q cōpetētes cās ac debitoſ actus itegre diſceptare ac tractare debēt. ¶ Et hi tñ tres ex his q ꝓ priū lare^i in hac alma vrbe habeāt nō ex ꝓuincijs eligant. Nec ſi quis forte ꝓpter alias cās ad hāc vrbeꝫ ō ꝓuincijs venerit ad ꝑturc mun⁹ vocef: ſꝫ hi tantūmodo (vt dictum eſt) q hic domiciliū fouent: ita tñ vt nec ipſi ſumpt⁹ quoſdaꝫ inferre co gant inuiti: ſed ſpontanee habeant libertatis arbitrium.

¶ De officio rectoris ꝓuincie.

¶ Imperator Alexan. a. Julia. Titu. xliiij. Lex. j.

Poteſt^k de falſo cām cognoſcēs pſes pro uincie incidentē ꝓ prietatis queſtionē dirimere.

¶ Impa. Cōſtan. a. ad Mari. pre ſidem prouincie. Lex. ij.

Preſides^l ꝓuinciaꝝ oportet ſi qs potentioꝛ extiterit iſo lentioꝛ^m ⁊ ipſi vindicare nō pſit: aut examinare: aut ꝓnūciare nequeūt de e⁹ noīe: aut nos: aut certe ad ꝑ toriane pfecture ſciaꝫ referre quo^n videaf qualiter publice diſcipline ⁊ leſis tenuioribus cōſulatur.

¶ Idem. a. ad ꝓuinciales. Lex. iij.

Iuſtiſſimos ⁊ vigilātiſſimoſ iudices publicis acclama tionib⁹ collaudandi damus oībus ptātem vt honoris eius auctores ꝓferamus ꝓceſſus: ⁊ ecōtrario in iuſtos ⁊ maleficos: querelaꝝ voci bus accuſandi^o. vt cēſure noſtre vi goꝛ eos abſumat^p. ¶ Nam ſi vere voces^q ſunt nec ad libidinem p cliē telas effuſe diligenter inueſtigabi mus pfectis pretorio ⁊ comitibus qui p ꝓuincias cōſtituti ſunt: ꝓuin cialium noſtroꝝ voces ad noſtraꝫ ſcientiam referentibus.

¶ Idem. a. ad eoſdem. Lex. iiij.

In officiales^r pfectoꝝ cur ſum publicū^s laniantes: vel praua cōtra vtilitatē pub. molien tes vindicandi tibi dedimus ptā tem: ita vt prefectos de eoꝝ culpa facias certiores.

¶ Impa. Ualē. ⁊ valens. aa. ad ꝓ uianum prefec. vrbis. Lex. v.

Potioris gradus iudicibus ab inferioribus competens reuerētia tribuatur. ¶ Sed vbi publica tractatur vtilitas: ⁊ ſi mi noꝛ iudex veritateꝫ inueſtigauerit: nulla maioꝛ irrogatur^v iniuria.

¶ Sane q inſignia dignitatis ad hoc exercet: vt idignis iniurijs exi ſtimet afficiēdos eos q officia cum ptāte moderanf: nō declinabit no ſtre indignationis aculeos.

¶ Impa. valē. Gra. ⁊ Theo. aaa. Cineyo. Lex. vj.

Ciuitas phodioꝛ iniuriā ſuā nō tam decēter ꝙ ſero con queſta eſt. ¶ Uñ inuiolabili obſer uatiōe ſancim⁹: vt qñ tpe hyemis nauigatio ſepe piculoſa eſt ſemp in certa. in illis qnqꝫ vrbibus que po tiores eſſe ceteris aſſerunt viciſſim hyemādū ſibi iudices recognoſcāt ¶ Nō ſi cuiqꝫ tale exiſtat ingeniū^x

¶ De officio rectoris prouincie.

k Poteſt. pone caſum. qdaꝫ fecit ſcribi rē in inſtro que ab alio poſſidebaf ſuaꝫ eſſe qui cū de falſo accu ſaretur: dixit ſe nō accu ſari poſſe: q: veruꝫ erat qđ in inſtro eſt ſcriptū Uel dixit ō falſo me ac cuſas: ſꝫ ego dico te ſer uum meū eſſe: ⁊ ſic pro prietatis tuū pſi⁹ tibi re fero qōnem: vt ⁊ al's. j. de adul. qm̄ alexandrū Uel tertio dic petebaꝫ fundū a muliere: ⁊ oſtē debam inſtrm: ipſa illō de falſo accuſabat: ego eam dico nō admmitti q: femina eſt que nō ad mittif ad publicā accu ſationē: ſꝫ ipſa dicit ſuū eſſe fundū: ⁊ ſic p ſua re debere admitti: vt. j. q accu. nō poſ. l. ſe. ꝑ ⁊ fa cit. j. de fal. ⁊ ſi ad te. et de oꝛi. iur. l. j.

l Preſides. hec lex nō legitur: nec ſequentes. vide tñ notabilia.

m ¶ Inſolentioꝛ. i. imo deſtioꝛ inobediens.

n ¶ Quo. pro vt.

o Iuſtiſſimos. ac cuſandi: repe te damus ptātem.

p ¶ Abſumat. ſic. ſ. ō epi. ⁊ cle. l. qm̄ venera bilis.

q ¶ Uoces. cōtra ma los iudices.

r In officiales. fa cit. j. de ſpoꝛ. l. ij.

s ¶ Publicū. i. officiū

t Potioris: tribu atur: vt ⁊. ſ. de offi. pre. v. l. ſtudētib⁹.

v ¶ Irrogaf. al's iuria: ⁊ al's pena. ⁊ facit de of fi. diuer. iudi. ſinguli. ⁊ ſ. ō vete. iur. enu. l. j. §. oibus. ⁊. §. ſed neqꝫ.

x Ciuitas. ingeni um. i. ſuperbia

vt precepta noſtra contĕnat.l.ab eo argenti libre.c.ab eius officio ſi aliter factū fuerit fiſci noſtri iuribus inferant.

Imperatores Valē.ꝛ Theodo.Archa.Cineo prefec. pretorio. Lex.vij.

Qui ordinariam geſſerit dignitatē quicquid ex vete re delegationis titulus ꝓfligauerit cum diſpēdio pudoris atq; fortune de proprijs facultatibus intra ꝓuinciam poſitus inferre debebit.

Idem.aaa.Cineo.prefec.pretorio. Lex.viij.

Nē quis iudicum in ꝓuincia ſua ꝑfectianum vel palatinum vel militē: vel ex his etiā oībus q antea in hmōi officijs fuerint cōmorati: interceſſorē.i.executorē cū iuſſu litigatoris petitione in quolibet ſeu priuato ſeu publico negocio putet eſſe tribuendū. Nam peccantē circa cōſulta celeſtia cū officio ſuo nō ſolū detrimentū fame: ſed etiā patrimonioꝝ damna comittentur.

Idem.aa.Polemio.prefe.pre.illyrici. Lex.ix.

Nullus ꝓuincie moderator auguſtiſſimā vrbē ſine iuſſione adire audeat. Nā ſi quē patuerit ꝯ decreti noſtri ꝑcepta veniſſe: is ꝯgrua cōdēnatione plectet.

Impa.Arch.ꝛ Hono.aa.Liminio comiti ſcrinij. L.x.

Nullum palatinis tibi obſecundantibus cum ꝓuincialibus volumus eſſe cōmercium: ſed iudices ſcire debent hoc ſibi precipue eſſe cōmiſſum: vt ipſi a ꝓuincialibus exigant: ꝛ conſueta depoſcant. Palatinū ꝯo poſſeſſor nō horreat: qui nō ſibi: ſed iudicibus atq; officij precepturus eſt imminere.

Impera.Hono.ꝛ Theodo.aa.Theodo.prefecto.pretorio. Lex.xi.

Moderatores ꝓuinciaꝝ curā gerere iubemus: ne qd potentiū ꝓcuratores ꝑperā inceſteq; cōmittant.

Idem.aa.Corna.prefec.preto. Lex.xij.

Omnes p ꝓuincias apparitores ꝓ iueterata auctoritate iuxta motū iudicis nudatos verberib ſi ita res tulerit) ſubiacere ꝑcipimus: vt ꝛ facilis executio rerū publicarū ſit: ꝛ officioꝝ inſolētia cōprimatur: ꝛ iudicū ſeueritati cōpetens reddatur auctoritas.

Impera.Leo.a.Conſtan. Lex.xiij.

Si qs coartalib adhuc obſequijs obligat regimē ꝓuincie vl cingulū cuiuſlibet militie dignitatiſue quo quo modo meruerit ꝯ licitū vſurpatis impatiſue careat: etiā ſi vltronee a nr̄a liberalitate ius gerēde ꝓuincie vl militie vl dignitatis cuiuſpiā ſibi iactauerit fuiſſe delatum.

Idem.a.eidem prefecto pre. Lex.xiiij.

Nulli iudicū q ꝓuincias regunt in ciuitatibus vbi ſacra palatia vel ꝑtoria ſunt liceat relictis his ꝑnatorum ſibi domos ad habitandū veluti ꝑtoria ſibi vēdicare: ſ ſacratiſſima modis oībus inhabitare palatia ſeu ꝑtoria: vt hac neceſſitate cōpellantur eoꝝ reparatiōi ꝓuidere. Ubi aūt ꝛ palatiū eſt ꝛ ꝑtoriū: palatiū quidē habitationi ꝑſidis: ꝑtoriū aūt vel ſuſcipiēdis cōſeruandiſq; ſpēbus publicis horreorum vice vel alij neceſſarie rei deputetur. Qd ſi quis aliqn diſſimulare tētauerit: ꝓtinus eū atq; officiū eius qnquaginta libraꝝ auri mulctā ad reparandū ſacrū (qd neglexerit) palatium ſoluere ſancimus.

Idem imperator. Lex.xv.

Nulli patrie ſue adminiſtratio ſine ſpeciali permiſſu principis admittatur.

De officio prefecti vigilum.

Imperatores Theodo.ꝛ Archa.Nebrideo.prefecto vigilum. Titulus.xlv.Lex vnica.

Prefecti vigilū huius vrbis nihil de capitalibus cauſis ſua auctoritate ſtatuere debēt Sed ſi quid hmōi venerit culmini tue poteſtatē referre: vt de memoratis cauſis celſiore ſententia iudicetur.

De officio ciuilium iudicum.

Imperatores Archa.Hono ꝛ Theodo.aaa.Curcio prefecto pretorio. Titulus.xlvj.Lex.j.

Honorati qui litē habere noſcunt his horis vel tpibus quib cauſaꝝ merita vl facta pandunt reſiden di cum iudice non habeant facultatem.

Imperatores Theodo.ꝛ Hono.aa.Anthemio prefecto pretorio Lex.ij.

Si quis ꝓ publicis functionib q̄ flagitant aliquo ſe defendere tēptet munimine: adeat iudicem ꝛ ꝓmat que duxerit aſſerenda. Quē ſi iudex (qd nō arbitramur) min audire maluerit: ipſe q dem adminiſtrator.xxx.libraꝝ auri: apparitor ꝯo eius qnquaginta feriatur diſpendio.

De officio militariū iudicum.

Impa.Valē.ꝛ Theo.ꝛ Archa. mgřis ꝛ comitib vtriuſq; militie. Titu.xlvij.Lex.j.

Nunq̄ oīno i negocijs priuatoꝝ vl tuitio militaris vl executio tribuatur.

Impa.Theo. ꝛ Hono.maximo.prefecto.pretorio. Lex.ij.

Precipimus ne qn curialis vl priuate conditiōis hoīes ad militare exhibeant iudiciū: vel cōtra ſe agentiū actiones excipiāt: vl litigare in eo cogant. Interminationē aūt quinquagīta libraꝝ auri aduerſus comitianū officiū ꝓponi decernimus ſi quid cōtra h aliquando temptauerit.

Impa.Theo.ꝛ Val.aa.Anatolio magiſtro militum. Lex.iij.

Nemo de his q in virorum ſpectabiliū ducum officijs militauerit ſchole agentiū in rebus quacūq; ſurreptōe poſt cōpletā militiā ſocietēt: nec agēti vices viri clariſſimi ꝑncipis accipiat facultatem. Si qs aūt aduerſus hec noſtre pennitatis decreta venire conetur militia ſpoliatus ꝓſcriptiōis pena pro parte bonorum tertia cōſtringatur.

Idem.aa.Nomo magiſtro ꝛ comiti offi. Lex.iiij.

Duces militum: ꝛ precipue quibus gentes (que maxime cauende ſunt) appropinquant in ipſis limitibus commorari: ꝛ milites ad ꝓprium redigere numerū imminentibus magiſterijs poteſtatibus diuturniſq; eorum exercitatiōib iberere ꝑcipim. Caſtrorum quinetiam refectionis luſtrationiſq; curā habeant: qbus cū ꝑncipibus caſtrorūq; ꝑpoſitiſ ꝓ labore viciſſitudie limitaneoꝝ militū.

a Qui ordinariā. dignitatē. al's poteſtatem.
b Profligauerit. q: accepit de ſalario ſequētis poteſtatis.
c Nec qs.circa cōſulta celeſtia. i.ꝯ ꝑcepta huius legis.
d Nullū. poſſeſſor.i.ciuis vel ruſticus.
e Horreat.q: nō ibit ad eū: ꝛ ita palatini imminent iudicibus: ꝛ iudices collatoribus.
f Omnes.inſolētia.ſ.officialiū: ſiue apparitorum inobedientia.
g Nulli iudicū. palatia.ſ.principis.
h De officio ꝑfecti vigilum. Licet ceperit tractare de clariſſimis. h ti ē ſpectabilis: vt.ff. e.l.iiij.quare ergo h ponitur. Rñ. cōſiderauit ꝑma tpa ſm q non erat ꝑfectus vigilū: imo erat quidam qui ꝑerat excubijs: vt.ff.e.l.j. in fi.ꝛ d oī.iur.l.j.§.hec oīa.ꝛ nō legit hic titulus.
i Prefecti.tue ꝑfecti pretorio vl vrbis De officio ciuilium iudicū ꝛc.
k Honorati.i. aduocati.
l Padiūtur.vt.ſ.de poſtu.l.ſquis.in fi.Sz in aliſ horis ſedere pñt vt.ſ.de offi.diuer.iudi. l.finali.
Sequēs titulus de offi.mili.iudi.nō legit: ſed.ſ.l.j.ſignat ꝯ.ff.de rei ven.l.qui reſtituere So.vt ibi.Item ſequēs de comi.rei mili.nō legitur.
m Si qs.al's eſt hic rubrica de officio ꝑfecti annone.
De officio militarium iudicū
n Nunq̄.vic vt in ſupiori rubrica.
o Precipimus.i eo.iudicio magiſtri militum.
p Comitianum.i.comitis q preeſt ꝓuincie.
q Nemo.hec al's huius.
r Duces.principibus.i.maioribus iudicibus.

¶ Ne comitibus rei
militaris ⁊c. Nõ legit.
a Omnem. ad
rõnez. al's ex
actionem .i.
collectam.
b ¶ Miniſteriũ. vt la
uacra eis preſtentur.

¶ De officio diuerſo
rum iudicum.

c Nemo. maſ/
famili. que
ipſa ſit hẽs.
ff. d his qui
ſunt ſui vl' alie. iur. l. nã
ciuium.
d ¶ Protrabat. ſic. ff.
de in ius vo. l. neq; im
puberes. ⁊. l. pleriq;. ⁊
ll. ſequẽtibus. Et poteſ
ꝫ dicere auſ. q̃ ẽ in auſ.
vt nulli iudi. §. neceſſa
rium. colla. ix. ⁊ eſt ſcri
pta. ĩ. de cuſto. re. ſup il
la. l. quoniam.
e ¶ Eius. ſ. mulieris.
f ¶ Que. ſ. mulier.
g ¶ Neceſſitatib⁹. i. de
bitis. idem tñ in ꝑuatis
h ¶ Poſſe ſeruari. pu
blicis neceſſitatibus qđ
habetur. ĩ.
i Singuli. celſiori
bus. i. legum do
ctoribus.
k ¶ Uiris. ſic. ſ̃. de of
fi. rec. ꝓuinc. potioris.
⁊. ĩ. l. pri.
l Sciant ꝑncipes
i. maioreſ officia
les.
m ¶ Cornicularij. i. tu
batores.
n ¶ Honoratis. ſ. do/
ctoribus.
o ¶ Denegata. vt ⁊. ĩ.
vbi ſena. vel cla. l. fi. §.
ſedendi. niſi in caſu: vt
ſ̃. de offi. ci. iudi. l. j.

duodecimam annonarũ partẽ di/
ſtribuendã: videlicet inter eos ma
giſterie ꝑtãtis arbitrio deputam⁹.

¶ Ne comitibus rei militaris vl'
tribunis lauacra preſtentur.

¶ Impa. Archa. Hono. ⁊ Theo.
aaa. Anthemio. Ti. xlviij. L. vnica

Omnez inquietudinẽ
a curia ⁊ ciuitatibus
ꝑcipim⁹ ꝓhiberi nec
vlla ꝑuata ab hiſ ſuc
cẽdi balnea ad tribu
norum vl' ducũ aliorũue militariũ
comitũ vſus: nec ad rõnem[c] aliquã
ꝓ hac cauſa ꝓſligari. ¶ Illuſtri/
bus eñ tñ viris comitibus ac ma/
giſtris militu; (ſi tñ id voluerint) ꝫ
miniſteriũ[b] indulgemus duplici pe
na violatoribus huius ſanctionis
imminente.

¶ De officio diuerſoꝝ iudicum.

¶ Impa. Conſtã. ad domitiũ cel/
ſum vicarium. Titu. xlix. Lex. j.

Nemo ad eã domum
officialem iudex in q̃
materfamilias[c] degit
cũ aliquo ꝑcepto ex
timet eſſe mittendu;
vt eãdem in pub. ꝓtrahat[d]: cu; cer
tu; ſit debita eius[e] que[f] intra domũ
cõſiderato ſexu ſemet cõtineat: do
mus ei⁹ vel cuiuſcũq; rei habita di
ſtractiõe publicis a neceſſitatibus[g]
poſſe ſeruari[h]. ¶ Qđ ſi qs in publi
cum matrẽfa. poſthac crediderit ꝓ
trahendã: inter maxios reos citra
vllã idulgẽtiã capitali pena plecteſ

In auten. vt nulli in
di. §. neceſ
ſarium. colla. viij.

Sed hodie nouo iure ꝓ fiſca/
libus vl' priuatis debitꝭ nll'a
mulier d; includi: ꝫ ad iudicẽ veni
at ꝑ ſe vel ꝑ ꝓcuratorẽ ſuũ: vel mit
tat vnũ vel alteꝝ: quaten⁹ negociũ
legitime exequanſ. ¶ Si ꝯ factu;
fuerit. maiores iudiceſ. xx. libris au
ri: minores. x. punianſ. ¶ Obediẽ
tes aũt eis cingulo ſpoliabunſ ⁊ pe
nis ſubiacebũt corꝑalibus: ⁊ in exi/
lium dãnabuntur.

¶ Impa. Ualen. Theo. ⁊ Archa.
aaa. ad principiũ ꝑfe. vrbis. Lex. ij.

Singuli quiq; iudices ſciant
celſiorib⁹[i] viris[k]: ⁊ his quoꝝ
nõnunq̃ȝ iudicio ꝓuehunſ honori/
ficentiã debitã eſſe ꝑſtandã: nec in
ſubſcriptiõib⁹ ſuis fratres audeãt
noiare: apparitione mulctanda cu
ius eſt hec cura.

¶ Idẽ. aaa. Cõſt. ꝑ. ꝑ. Gal. L. iij.

Sciãt ꝑncipes[l] ⁊ cornicularij[m]
⁊ primates officioꝝ iudices
etiã ternas libras auri a ſuis facul/
tatibus eruẽdas: ſi honoratis[n] viriſ
(qbus etiã ꝯſiſtoriũ nr̃; ingrediẽdi
facultas ꝑbeſ ſecretarij) iudicu; nõ
patuerit igreſſus: aut reuerẽtia nõ

fuerit in ſalutatiõe delata. aut ſedẽ/
di cũ iudice ſocietas denegata[o].

¶ Ut oẽs iudices tam ciuiles q̃ȝ
militares poſt adminiſtrationẽ de
poſitã ꝑ qnquaginta dies in ciuita
tibus vl' certis locis ꝑmaneant.

¶ Impa. Zeno. a. Sebaſti. ꝑ. pre.
Ti. l. Lex. vnica.

Nemo ex viris clariſſi
mis ꝑſidibus ꝓuin/
ciarum vel cõſulari/
bus aut correctori/
bus: neue q adminiſtratiõis maio/
ris infulas meruerint. i. viri ſpecta
biles ꝓconſules vel ꝑfectus augu/
ſtalis aut comes oriẽtis: aut cuiuſli
bet tractus vicari⁹: aut qcũq; dux
vel comes cuiuſlibet militis[p] vl' di
uinaru; comes domoꝝ poſtq̃ȝ ſibi
ſucceſſum fuerit: audeat excedere[q]
de locis quos rexiſſe noſciſ anteq̃ȝ[r]
qnquaginta dieꝝ ꝯſtitutus nume/
rus finiaſ. ¶ S; ꝑ id tꝑs ꝑſides q
de; ⁊ cõſulares: necnõ correctores
in metropoli. Spectabiles ꝟo iudi
ces tam ciuiles q̃ȝ militares in ciui
tatib⁹ adminiſtrare dyoceſeos illu
ſtriorib⁹ publice nõ domi vl' intra
ſacroſanctos terminos vel religio
nes aut potẽtes domos latitãtes: ꝫ
in celeberrimis locis ante oĩm q̃s
nuꝑ gubernauerãt ora verſenſ: vt
pateat oĩbus facultas libera ſuper
furtis[s]: aut criminib⁹ querimoniã
cõmouendi. ¶ Ita vt ab oĩ defen
ſus iiuria ꝓuiſione poſt eum admi
niſtrãtis: ac periculo officij: nec mi
nus curialium: ⁊ defenſoris ciuita/
tu; iuratorie cautioni tñ cõmiſſus
poſtq̃ȝ fuerit in querimoniã deuo/
catus pulſare volẽtibus (vt dictu;
eſt) ꝓ legũ rõne rñdeaſ[t]: nec vllã añ
ꝑfinitu; tꝑs de ꝓuincia diſcedendi
excuſationem ei tribuat vel diuine
vocis copia[u] vl' codicilli alteri⁹ ad/
miniſtratiõis oblati: vl' ꝑceptũ am
pliſſime tue ſedis vt alteri⁹ ꝓuincie
moderatoris vices obtineat: aut ꝑ
ceptũ ꝑfate vl' alteri⁹ ciuilis vl' mi/
litaris cuiuſcũq; ꝑtãtis: aut q̃ȝcun
q; ſollicitudine; publice gerat: aut
exhibeaſ vel deducatur: aut poſtre
mũ cuiuſlibet artis aſtucia cuiuſcũ
q; occaſionis excogitata calliditas
excludaſ: vt modis oĩbus que pro
vniuerſaꝝ ꝓuinciaꝝ ſalute ſancim⁹
ſortianſ effectũ. ¶ Qđ ſi qs teme/
ritate punienda ſaluberrimã lege;
circunſcribendã vl' violandã credi
derit: l; ⁊ maieſtatis reus nõ imme
rito iudiceſ: attñ qnquaginta libra
ru; auri mulctã publicis calculis i
ferre[x] cogeſ: ſiñ pena plectẽdo qui
poſt eũ adminiſtratiõe ſuſcepta mi
nime eũ curauerit hõeſte retinẽdũ.
aut ſuꝑ ei⁹ fuga ꝓtinus referendu;
¶ Adminiſtratione; aũt deponere
nõ volumus deceſſorẽ añq̃ȝ ſucceſ/

¶ Ut omnes iudices
tam ciuiles ⁊c.
p Nemo. mili/
tis. poſt ad/
miniſtratio
nem depoſi
tam ꝑ qnquaginta dies
in ciuitatib⁹ vel ceteris
locis ꝑmaneant.
q ¶ Excedere. i. rece/
dere.
r ¶ Anteq̃ȝ quinqua/
ginta. nota.
s ¶ Sup furtis. ſ. ſuis
⁊ domeſticoꝝ ⁊ mani/
pularioꝝ. vt. ĩ. ad. l. iul.
rep. l. j. ⁊ in quadruplũ
dãnatur: vt ibidẽ diciſ
⁊. ĩ. ti. ij. conſiliarios. ⁊
ĩ. vbi de rõcinijs. l. fi.
t ¶ Reſpondeat. apud
epm cãm examinante;
⁊ nõ ex ſcripto: ſicut et
cõfugit: vel etia; apud
principẽ vl' eũ cui com
miſit ꝑfectus ꝑtorio: vt
in auſ. vt iudi. ſine quo
quo ſuffra. §. ſi qs aũt. ⁊
§. ſi ex quacũq;. ⁊. §. ne
ceſſitatẽ. col. viij. vel a/
pud ſuperiorẽ magiſtra
tum. vel apud eũ cui cõ
miſit ꝑtorio ꝑfecto: vt[t] i
fi. huius legis.
v ¶ Copia. al's diuina
i. reuocatoria.
x ¶ Inferre. ite; velut
ſeruus inhoneſt⁹ capi
põt: vt in auſ. vt iudi. ſi
ne quoq̊ ſuf. §. neceſſita
tem. ⁊. ĩ. e. l. §. ipſe aũt.
a ¶ Peruenerit. niſi ꝑ
duos dieſ tñ: vt in auſ.
de admi. tu. §. ſi ꝟo nul
lu; mittat nunciũ ſemꝑ
iudicat vſq; ad aduẽtu;
ſucceſſoris: vt. ff. de of/
fi. ꝓcõſul. l. meminiſſe.
Nuncius autẽ ꝑmiſſus
exercet oĩa ꝑter mẽbri
abſciſionẽ: ⁊ vltimum
ſupplicium. vt in auſ.
de col. §. prohibemus.
colla. viij.

a ¶ Peruenerit. finito tpe primi.
b ¶ Debito tm̃ honore. immo nõ ſeruato hodie. vt in auẽ. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem. col. ij.
c ¶ Irretitus. i. p accuſatorem qui inſcripſit.
d ¶ Perdurabit. ⁊ patiatur penã p qualitate delicti. vt. ff. ad. l. iul. repe. l. lex. §. fi.
e ¶ Tue. o prefecte. pretorio.
f ¶ Orta. pe conteſtationem.
g ¶ Terminare. ſpãle j. de iudi. properanduꝫ in prin.
h ¶ Prefato modo. i. infra viginti dies.
i ¶ De officio eius qui vicem alicuius ⁊c.
¶ Dictũ eſt. s. ꝺ magiſtratibus ordinarijs. nam ⁊ vicarij de qbus dictũ eſt ordinarij erãt ⁊ in tp̃s certũ eligebantur: qꝺ etiã erat ordinarijs pfixuꝫ vt ipſi vices ordinariorũ pñtium et vinẽtiũ ſupplerẽt. Nũc aũt ponit de his qui gerunt vices mortuoruꝫ ⁊ abſentiũ: ⁊ appellanẽ ſuffecti. decedẽtes autẽ dicebantur inde mortui. Azo.
k In cauſa. reipublice. ciuitatis alicuiꝰ ⁊ ſic in iudicio reſtituiẽ ciuitas. vt ⁊. j. de iu. reipu. l. j. ⁊ in ꝯctu: vt eo. ti. l. reꝫ. ⁊. j. qui. ex cau. maio. l. rem publicã. ⁊ hoc pꝫ qꝛ de preſide dixit alꝭ ꝓcura. ceſaris.
l ¶ Reipublice. ordinabit aũt reſpublica ſindicum vel actorẽ ꝯ priuatum: ⁊ cognoſcet preſes ꝓuincie vel eius vicarius.
m ¶ Flagitare. ad inſtar pupilli. vt. j. de iu. reipu. l. rem publicam. ⁊. j. qui. ex cau. maio. l. res publica.
n Suggerẽte. vr̃a. o prefecte.
o ¶ Eos. ſ. vicarios.
p ¶ Sedis. ampliſſime vel alteriꝰ qui hꝫ merũ imperiuꝫ. vt. ff. de offi. eiꝰ cui mã. eſt iuriſ. l. j.
q ¶ Rectorꝝ. i. decedẽtium. vel abſentiũ q decedentes dicunẽ inde mortui ⁊ ſubſtituti vicarij dicunẽ ſuffecti. ſecus ſi delegaret: qꝛ talia delegari nõ pñt. vt. ff. ꝺ offi. eius cui mã. eſt iur. l. mãdata. ⁊. ff. de re iu. oĩa. eſt eñi vicarius ordinarius a lege non delegatus.

Delegatio in quibuſdã fieri nõ põt.

ſor ad ꝓuincie fines puenerit[a]. lꝫ litteris ad eũ ſeu ꝓgrãmate vl' edicto ad officiũ ⁊ ꝓuinciales vſus fueriẽ Ipſe aũt q pñtẽ fugiẽs nõ obſuauerit legẽ: vbicunqꝫ reptꝰ fuerit: lꝫ in hac florẽtiſſima ciuitate ad ꝓuiciã ſine vllo obſtaculo penitꝰ p̃ceptiõe tui culmis: cura etiã viri clariſſimi rectoris ꝓuincie i q̃ reptꝰ fuerit deduceẽ p ſex mẽſium curricula ibidẽ moraturꝰ q̃tenꝰ interea minĩe criã poſſint vl' furta celari. ¶ Offiñ ẽt qꝺ eũ debito[b] tm̃ honore ſuato nõ nõ ꝓhibuerit ꝯ legis tenorẽ diſcere xxx. li. auri diſpendio ferieẽ. ¶ Nꝺ ſi ĩtra qnquaginta dieꝝ numeꝝ fuerit forte pulſatꝰ: ⁊ p̃fato tpe elapſo nec dũ finita lis fuerit: ciuil'r quidẽ ſup furtoꝝ ſcelerıbꝰ pulſatꝰ dato p curatore ĩſtructo poſt qnq̃gintã dies ꝓtinꝰ hẽat licẽtiã diſcedẽdi: accuſatiõe ꝟo ſup cribus facta p inſubſcriptionẽ laq̃os irretitus[c] vſqꝫ ad terminũ cãe ibidẽ neceſſario pdurabit[d]. ¶ Sciãt aũt vniuerſi iudices apꝺ q̃s vl' admĩſtratiõis iure: vl' ex p̃cepto ãpliſſime tue[e] ſedis hmõi cõtrouerſie ciuil'r vel criminal'r vẽtilantur: intra. xx. dieꝝ ſpaciuꝫ debere ſe p̃fata litigia poſtq̃ꝫ orta[f] fuerit terminare[g]. ¶ Naꝫ ſi ſupſederint ipſos qdem. x. lib. auri ꝯdẽnationẽ ſubire cenſemus. accuſationem ꝟo ſeu ciuilẽ intentionẽ ſemel in iudicium deductã p̃fato modo[h] legitime

In auten. termiari vt iudi. ſine quoq̃ ſuf. §. neceſſitatẽ. col. ij.

SI ꝟo añq̃ꝫ cõpleãẽ qnq̃ginta dies fugiẽs capiaẽ detineatur a ꝓuincialibus: ⁊ oẽ qꝺ datuꝫ fuit ei occaſione furti actione exigatur: pñte tñ deo amabili ẽpo ⁊ cãm ex nõ ſcripto examinante.

¶ De officio eius[i] q vicẽ alicuius iudicis vel p̃ſidis obtinet.

¶ Impera. Gordianus. a. Domiciano. Titu. j. Lex. j.

IN cã que ſpectat ad vtilitatẽ reipublice[k] eũ q vice p̃ſidis prouinciaꝫ adminiſtrat potuiſſe cognoſcere in dubiũ nõ venit. ¶ Sane ſi in aliquo captuꝫ eſt ius reipublice[l] iuxta ſcita diuoꝝ principũ defenſoreſ reipublice ſi modo adeſſe fiduciam negocio putãt: reſtitutionis auxiliuꝫ poſſunt flagitare[m].

¶ Mandata imꝑatoruꝫ Theo. et Valẽ. aa. miſſa antiocho. p̃. p̃. p̃ferẽda que ſic habent. Lex. ij.

SUggerẽte magnificentia veſtra[n] docta ĩꝑialis eternitas debere eos[o] q p̃ceptione principali ſeu veſtre ſedis[p] ampliſſime tueri locum rectoꝝ[q] ꝓuinciaꝝ noſcunẽ auctoritatẽ habere[r]: tutores ſeu curatores petentibus dare decretũ etiã interponere ad alienãdas minorũ ſimiliũqꝫ eis pſonaꝝ ſeu curialium facultates emãcipatiões: quoqꝫ legibus celebrare: ⁊ oĩa que ad iuriſditionẽ rectoris ꝓuincie ptinent actitare[s] p̃cipere dignata eſt. p diſpoſitione veſtre celſitudinis prefatos hmõi ſollicitudines pagendi habere licentiam.

¶ De aſſeſſoribus[t] ⁊ domeſticis ⁊ cancellarijs iudicum.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. Pauli. Titu. lij. Lex. j.

STudioꝝ labor meretur: vt hi q in ſpublicis adminiſtrationibus cõſtituti ſociari ſibi cõſilioꝝ pticipes cupiunt: ſpe p̃mioꝝ atqꝫ honorificẽtia ſua ꝓuocent[u] eos: quoruꝫ prudentiã putat ſibi eſſe neceſſariã nõ metu terribili ⁊ neceſſitate incõgrua liberati.

¶ Impera. Conſtã. a. ad Baſſum prefec. preto. Lex. ij.

PResides nõ p aſſeſſores. ſꝫ per ſe ſubſcribant libellis[x]. ¶ Nꝺ ſi qs[y] aſſeſſoris ſubſcriptioneꝫ incõſultis nobis pmiſerit: mox aſſeſſor q ſubſcripſit exilio puniaẽ: p̃ſidis ꝟo nomẽ ad nos referri iubemus vt in eũ ſeuerius vindiceẽ.

¶ Impera. Arch. ⁊ Ho. aa. meſſale. prefec. preto. Lex. iij.

COnſiliarios[z] iudicũ ⁊ cãcellarios[a]: ⁊ eos q domeſticoꝝ funguneẽ officio[b]. poſt depoſitã adminiſtrationẽ p qnquaginta dies ĩ prouincia reſidere precipimꝰ[c].

¶ Pro ꝯfeſſo aũt tenebiẽ q accuſatus hmõi pſonam ſubtexerit[d]: eaqꝫ in quadruplũ reſtitui iubemus: que docebuneẽ ablata vt duplũ ſpoliatus accipiat: ⁊ duplum noſter fiſcus[e] acquirat.

¶ Iidem ⁊ Theo. aaa. ad Cecilianum vica. Lex. iiij.

DOmeſticus iudicis a publicis actibus arceaẽ[f]. ¶ Nꝺ ſi neceſſitatibus publicis ſeſe conuictus fuerit miſcuiſſe: ſtatiꝫ eũ ad maioris ptãtis[g] examẽ deduci opꝫ: vt cõpetens in eũ vindicta ꝓmatur.

¶ Impa. Hono. ⁊ The. aa. ſeleu. prefec. preto. Lex. v.

NEmo in ꝓuincijs qui ſemel domeſtici vel cãcellarij miniſteriuꝫ geſſerit: ad eandẽ obſeruationem aliqua ambitione[h] iterũ remeare concedatur.

¶ Iidem. aa. Vitaliano duci Libie. Lex. vj.

NEmo de domeſticis ducũ vel comitũ militaris officijs eoꝝ cõnumeratus poſt cõpletum ſui tpis actũ ad eandeꝫ rurſus ſollicitudinẽ audeat aſpirare deceꝫ

r ¶ Habere. faciẽdi ea que dicit. ſ. tutores.
s ¶ Actitare. p̃ter vltimum ſuppliciũ: forte et mẽbri abſciſionẽ. vt in auẽ. de col. §. ꝓhibemꝰ colla. ix.
t ¶ De aſſeſſoribus ⁊ domeſticis. De iudicibus ⁊ eoꝝ officijs. s. dictum eſt. Nunc videamus de collateralibus eorũ. i. aſſeſſoribꝰ ⁊ domeſticis ⁊ cancellarijs Quis ſit aſſeſſor: quis domeſticus: qs cãcellarius: ⁊ q poſſint eſſe: et qꝺ ſit eoꝝ officiũ. Azo. Cõtinuatio.
v STudioꝝ. ꝓuocent. ſic ⁊ s. de ſtatuis l. ⁊ virtutuꝫ. Accur.
x PReſides. libellis. i. petitionibꝰ que fiunt ſup alienandis p̃dijs minoruꝫ ⁊ p trãſactionibꝰ alimẽtorum ⁊ alijs faciendis que ſunt mixti imperij Secus in teſtõ vbi p alium ſubſcribit qs: vt j. de teſta. l. fi. ⁊. l. iubemus aũt. §. ⁊ nõ obſeruato.
y ¶ Si qs. preſes.
z COnſiliarios. i. aſſeſſores.
a ¶ Et cãcellarios. vt ſuos notarios.
b ¶ Officio. vt ſui milites ⁊ alijs de familia. ꝺ quorum oĩm delictis teneneẽ: vt hic. ⁊. j. ad le. iul. repe. l. j.
c ¶ Precipimꝰ. vt. s. vt oẽs tam ciui. q̃ mi. l. j. in prin.
d ¶ Subtexerit. vt ⁊. j. de exacti. trib. l. iiij. li. x. ⁊. ff. ad ſilleia. l. legem. §. penul.
e ¶ Fiſcus. vt ⁊. j. de modo mulctan. l. fi. §. quod ſi quis.
f DOmeſticus. arceatur. i. nõ ſit patronus in cauſis.
g ¶ Poteſtatis. ſ. preſidis.
h NEmo. ambitione. nõ eniꝫ põt quis cõtinuare honores: vt h. ⁊. ff. de mune. ⁊ ho. honor. §. gerẽdarũ. ⁊. j. l. nemo. ſecuſ aũt ſi nõ eſt ibi ambitio vt. j. eo. licet. ⁊. j. ꝺ p̃n. agen. in re. li. xij. l. ex agentibus. Vel illa. l. licet loquitur in aſſeſſore. hec in domeſtico vl' cancellario.

Subſcriptio quãdoqꝫ põt per aliuꝫ fieri.

Honoreſ non ſunt cõtinuandi.

Velut. nota

a Velut. no. ꝛ facit. ſ. de aduo. diuer. iudi. l. fori. ꝛ. ſ. de inoffi. teſta. l. fi.

b Nullus. ſecꝫ ducere. immo videt cum inde habere nõ poteſt: vt. ſ. l. in conſiliariis: ſed illud in aſſeſſore. hoc etiã in aliis Vel hic nomine: ſꝫ nõ re erat cancellarius.

c ¶ Imponat. cum nõ ſint tales. ar. ꝯ. ſ. e. l. cõſiliarios.

d ¶ Deſerant. oportet ꝛ ſic tenent ꝓ his quos ſecum duxit: vt ꝛ. ff. de offi. proconſul. l. obſeruare.

e Si poſt. ꝑ eoſdeꝫ ꝛ ſic. ſ. de aboli. fallaciter. ſed arg. contra. ſ. de teſtib⁹. l. nimis graue.

f In cõſiliariis. ꝑ uincia. ſ. e. nullus. ꝯ ſolu. vt ibi.

g ¶ Aſſederit. ex iuſſu principis. alˢ nec infra hoc tempus põt: vt. ff. ex qui. cau. maio. hi qui ꝛ. l. ſi cui.

h Liceat. vt ſepius. cuꝫ alii nõ iueniunt idonei: vt. ff. de mu. ꝛ ho. l. honor. §. fi. ꝛ in aut. de defen. ci. §. fi. col. iii. ꝛ. ſ. ð aduo. diuer. iudi. l. ſi qs de togatis alioquin ꝯ.: vt. ſ. ea. l. nemo. vel. ſ. male egit ꝓmo anno hic bene.

librarum auri condẽnatione ꝓpoſita: ſi quis hanc violare voluerit ſanctionẽ eadẽ pena: officio quoqꝫ eius cohercendo ſi ꝑ ambitionẽ vl' auaritiaꝫ ex his aliquid temerarie conſenſerit.

¶ Iidem. aa. Euſtachio prefec. ꝑtorio. **Lex. vii.**

Velut^a caſtrenſe peculiũ filii famil'. aſſeſſores etiam poſt patris obitũ vendicẽt: qui cõſiliis ꝓpriis adminiſtratores iuuare cõſueuerũt ſi qd licitis honeſtiſqꝫ lucris coadunare potuerint.

¶ Iidem. aa. Aſclepiado comiti prefec. preto. **Lex. viii.**

Nullus iudicũ ad ꝓuinciã ſibi cõmiſſam queq̃ꝫ ſecũ ducere^b audeat: cui domeſtici vl' cancellarii nomẽ imponat^c: nec ꝑfectũ ad ſe vndecunqꝫ ſuſcipiat: ne fame nota cũ honoꝝ publicatiõe plectat ¶ Pericl'o primatũ officii: cãcellarios ſub fide geſtoꝝ ex eodeꝫ officio electos iudicib⁹ applicari iubemus. ¶ Ita vt poſt depoſitaꝫ adminiſtrationẽ: nec militiã deſerãt^d ꝛ ꝓuincialibus pñtiam ſui exhibeãt quo volẽtibus ſit accuſandi eos facilitas. ¶ Si eñ idonea cã exegerit ad detegẽda iudicis flagitia; ꝛ q̃ſtioni ſubdi eos oportet.

¶ Impera. Theodo. ꝛ Val'. aa. ad Tau. **Lex. ix.**

Si^e poſt depoſitã adminiſtrationẽ iudicũ pñtiam vl' exhibitionẽ domeſticoꝝ q̃rimonia prouincialiũ aut curialiũ vl' alia publica neceſſitas poſtulauerit: ꝑ eoſdeꝫ ad miniſtratores quoꝝ domeſtici fuerint: iudicio legibuſqꝫ tradant.

¶ Iidẽ. aa. Florẽ. pre. pre. **Lex. x.**

In^f cõſiliariis obſeruari cenſemus: vt in eũ q in ſua ꝓuincia vltra q̃ttuor mẽſes moderatoribus aſſederit^g aduerſus leges antiquas ꝛ diuoꝝ retro principũ ſcita ꝓſcriptio honoꝝ ꝛ accuſatio publici criminis immineat: niſi ꝑ celeſte oraculũ vel ampliſſime tue ſedis ꝑceptionẽ ſeſe defendat.

¶ Iidẽ. aa. Zolio. ꝑ. pre. **Lex. xi.**

Non parũ aſſeſſoribus maioꝝ magr̃atuũ q̃ꝫ ipis iudicibus noſtre beniuolẽtie liberalitas tribuẽda eſt. Idq̃ꝫ conſiliarios viroꝝ illuſtriuꝫ ꝑfectoꝝ taꝫ ꝑtorio q̃ꝫ hui⁹ inclyte vrbis eminẽtiſſimorumqꝫ magiſtroꝝ militũ: necnõ etiam viri illuſtris magr̃i officioꝝ ſiue ꝑdicto officio iaꝫ functi ſunt ſeu fungent in poſteꝝ: poſt depoſitum etiã offm̃ ab oĩ indictiõis onere ſeu ciuiliũ: ſeu militariũ iudicũ ꝓrſus imunes eẽ ꝑcipimus: vt nec ab ampliſſima quidẽ ſede ſui culminis eis vlla modeſtia ſuꝑ ſuſcipiẽdo quolicet grauamine penit⁹ iniungat: quinquaginta libraꝝ auri officio tui culminis dãnatione mulctãdo: ſi quid aduerſus ſtatuta clemẽtie noſtre innouari conceſſerit.

¶ Impa. Valẽ. ꝛ Marcus. aa. paladio ꝑfec. preto. **Lex. xii.**

Liceat^h oĩbus iudicibus illuſtri ꝑditis ptãte ꝯſiliarios ſibi eoſdeꝫ ſcðo ac tertio ꝛ ſepius in iungere: q2 qui ſemel recte cognit⁹ eſt nõ dꝫ ob hoc ſolũ ꝙ iaꝫ ꝓbatus eſt improbari

¶ Impera. Iuſti. a. Demoſtheni prefec. preto. **Lex. xiii.**

Nemo^i ex his q aduocati cãruꝫ cõſtituti ſunt vl' fuerint etiã in hac regia vrbe in quocunqꝫ iudicio deputati: ꝛ in aliis oĩbus ꝓuinciis noſtro ſubiectis impio audeat vno eodẽqꝫ tꝑe taꝫ aduocatione vti q̃ꝫ cõſiliarii cuiuſcũqꝫ^l magiſtratus qbus reſpublica gerẽda cõmittit curã arripere: cũ ſatis abundeqꝫ ſufficiat: vel ꝑ aduocationem cauſis ꝑfectiſſime ꝑ̃ocinari: vel aſſeſſoris officio fungi: ne cũ in vtrũqꝫ^k feſtinet neutrũ bene ꝑagat: ſꝫ ſiue aduocatus eẽ maluerit: hoc cuꝫ debita ſolertia iplere poſſit: vl' ſi aſſeſſionẽ elegerit: in ea videlicet permaneat. ¶ Itaqꝫ tñ vt poſt conſiliarii ſollicitudineꝫ depoſitã: liceat ei ad munus aduocatiõis reuerti. ¶ Nec ſit ꝯceſſum cuiq̃ꝫ duobus magr̃atibus aſſidere: ꝛ vtriuſqꝫ iudicii curam ꝑagere. ¶ Neqꝫ eñ facile credendũ eſt duab⁹ ẽt neceſſariis reb⁹ vnũ ſufficere^l. nam cũ vni iudicio affuerit alteri abſtrahi neceſſe eſt: ſicqꝫ nulli eoꝝ idoneũ in totum inueniri: ſꝫ altera aſſeſſione penitus ſemota vni⁹ magr̃atus eẽ cõtentuꝫ iudicio. ¶ Nec callidiſ machinationib⁹ hmõi legẽ putet qs eẽ circũſcribendam: ꝛ ſi nõ ꝯſiliarii ſignum qð ſolitũ eſt chartis iponat: ꝑ alias quaſdã lr̃as^m excogitatas aſſimilauerit: exiſtimãs ei licere fungi qdeꝫ memorato officio ſꝫ hmõi tñ vmbra latere cũ in legẽ cõmittũt hi qui in vigorẽ eius ſcrupuloſis ꝛ excogitatis artib⁹ eludere feſtinãt ¶ Neqꝫ ſibi blandire quenq̃ꝫ opꝫ ꝙ pñtis legis aculeos poſſit euadere quẽadmodũ ꝛ anteriores leges ſuper hac re poſitas deludebat. ¶ Si qs eñ in tali cõmiſſo fuerit inuentus ſciat ſe de matriculis aduocatorum penitus eſſe delendũ. ꝛ decem lib. auri mulctã noſtris priuatis largitiõibus illatuꝝ ꝑ virum illuſtrem comitẽ rerũ priuataꝝ exigendã: ꝛ aliã maiorẽ regalis culminis ſubiturũ offenſam: cuꝫ nec ipſe iudex qui hoc fieri paſſus eſt: ꝛ ſciens prudẽſqꝫ hoc cõmiſerit ſine imperiali cõmotiõe remanebit. ¶ Eidem pene ſubiiciẽdo etiã eo vel eis

i Nemo. cuiuſcũqꝫ magiſtratuſ nõ poteſt. quis ergo ſimul eſſe aſſeſſor ꝛ aduocatus: vt. ſ. de poſtu. qſ quis. nec in duabus militiis: vt. ſ. qui mili. nõ poſ. l. v. §. in poſterum ſic nec plures habere honores. vt. ff. ad municí. libertus. §. proſcriptio. ꝛ. ff. ea. l. penulti. Item nec vicem duaꝝ perſonarũ: vt. ff. de pactis. ſi plures. ꝛ. ſ. de ꝓxi. ſacro. ſcri. l. hac. nec in duabus ſocietatibus vt. ff. de colle. illic. l. j. § fi. ꝛ facit in decre. lxxxix. di. §. ſingl'a. ꝛ ibi no. plene de hac materia.

k ¶ In vtrũqꝫ feſtinet vnde illud. Qui binos lepores vna ſectabitur hora. Uno quandoqꝫ: quandoqꝫ carebit vtroqꝫ. Verſus.

l ¶ Sufficere. ſic. ff. de rebus. e. l. magis. §. in primis. ꝛ. ff. ð neg. geſ. atq natura. §. cum me.

m ¶ Quaſdaꝫ litteras. ſic. ſ. de legi. ꝛ cõſti. nõ dubium. ꝛ. ſ. de natu. libe. l. legem. in fi.

a ¶ Iudicare. als vendicare: depoſita etiā ad uocatione.
b ¶ Incorrupti. i. boni.
c ¶ Iudicis. vt. ff. de iu riſdi. om. iudi. l. pretor. nec teſtis: vt. ff. de teſti. l. fina.

Cōtinuatio rubrice.

¶ De annonis ꝛc. De maioribus ꝛ minoribus magiſtratibus. s. s. dictū eſt. Nunc aūt ponit de eoꝝ ſolacijs vel ſalarijs. ꝛ. s. q: ipſi pcipiebāt ſalaria in ānonis. ideo ponit de annonis ꝛ capite. i. capitatione miniſtrantiū ꝛ aſſeſſoꝝ: ꝛ aliorum gerentiū publicas dignitates. i. q̄ dabantur miniſtratib⁹ publica officia. Azo.

d ¶ De annonis ꝛc. generalit̄ de annonis ſpāliter de capitatiōe dicit. sic ꝛ. j. de ſerui. ꝛ aqua. Uel dic de annonis ꝛc. i. de annona q̄ p capite ꝛ pſona magratuum ꝛ aſſeſſoꝝ dabat̄. ꝛ hoc eſt qđ dicit̄. j. de anno. mi. l. fi. ꝛ de eroga. mi. anno. l. fi. q mili tes noſtri ānonas ꝛ capita ſingulis dieb⁹ conſequebant̄. ſicut em̄ capitatio dicit̄ tributū: qđ quidez p capite dat̄: ita annona dr̄ tributuz: q̄ p capite magratus dat̄ vt dixi. s. Accur.

Annona ꝛ capitatio ſūt tributa.

e ¶ Omnibus. ꝛ capite. i. capitatiōe. als capitum.
f ¶ Dignitatis. i. debito ꝛ capite pſtando.
g ¶ Particularib⁹. i. ſingulorum deſcriptiōib⁹ cuncta leguntur.
h ¶ De pctibus iudicum vel eoꝝ q ſunt ꝛc.
i ¶ Quicunqꝫ. emere: vt. ff. de ꝯhen. emp. l. nō licet. ꝛ. l. qui officiū. ꝛ de iure fiſci. aufertur. §. ij.
k ¶ Preterierit. ſic. j. ſi maior fac. ra. ha. l. fi.
l ¶ Prouincias. hoc i nōīb⁹. ſ. in pſidibus q ſunt clariſſimi. vt. j. de pcar. l. j. ꝛ ita iter minores. qd iuris ſit audivbi nō pñt ratificari hmōi ꝯctus. multominus ꝙ ꝛ in defenſore ciuitatis vl̄ magratu municipali q nō hñt merū impiū ſꝫ modicā iuriſdictionē ꝛ cohertione: vt. ff. de iu. om. iu. l. mgratibus. ſꝫ pſides etiā mex impium hñt. vt. ff. de of. pſi. illicitas. §. q vniuerſas Sed quid ſi duo ſint in magratu an alter emere pōt ex offō ſi alter au

Magratuꝫ ſi duo gerātvn⁹ alteri auctoritatez pſtare po terit.

qui in his cauſis (quarum patrocinium adepti ſunt) qbuſqꝫ aduocationem ſuā preſtiterint aſſeſſiones cuiuſcūqꝫ magratus colore audeat vl̄ audeant iudicareᵃ: ne affectionis ſue vel aduocatiōis memor incorrupti^b iudicis^c nō poſſit nomen preferre.

¶ De annonis ꝛ capitatiōe adminiſtrantiū ꝛ eorum aſſeſſoꝝ aliorūue publicas ſollicitudines gerentium: vel eorum qui aliquas cōſecuti ſunt dignitates.

¶ Impa. Theo. ꝛ Ualē. Florenti. prefec. pre. Titu. liij. Lex vnica.

Omnibus tam viris ſpectabilibus q̄ viris clariſſimis iudicibus qui p puincias ſiue militarē: ſiue ciuilem adminiſtrationē gerunt: nec nō comiti cōmerciorūꝫ magiſtro eris ſiue priuate rei rōnabili p ponticam atqꝫ aſianā dyoceſim: ꝛ aſſeſſoribus [illegible] ſingulorum in pbedis ſolaci[illegible] hic ſtatus ac ſtabilis [illegible] p annonis ꝛ capite^e dignitatis^f ſue debitis pcia ꝯſequant̄: que pticularib⁹^g de delegationibus ſoleāt cōtineri.

¶ De ꝯctibus iudicum vel eoꝝ q ſunt circa eos ꝛ inhibendi donationibus in eos faciēdis: ꝛ ne adminiſtrationis tpe pprias edes edificēt ſine ſanctione pragmatica.

¶ Pretores ꝛ puinciarum rectores nō poſſunt per ſe vel per alios contrahere i loco ſibi commiſſo: niſi p neceſſitate victꝰ ꝛ veſtiti. h. d. Salyce.

¶ Impa. Iuſti. a. mēne. pfec. pre. Titulus. liiij. Lex vnica.

Quicunqꝫ adminiſtratione in hac florentiſſima vrbe gerunt: emereⁱ quidem mobiles vel immobiles res vl̄ domos extruere nō aliter poſſint: niſi ſpecialē noſtri numinis hoc eis pmittentē diuinā reſcriptionem meruerint. ¶ Donatiōes ꝙ o oimodo reculent: ſciētes nō eſſe validas eas in qbuſcūqꝫ rebus: ꝛ quacūqꝫ eſtimatiōe: niſi poſt adminiſtrationez depoſitā vl̄ ſpāliter in ſcriptis vl̄ donator eādez donationē ratā habuerit: vel tps qnquennale pterierit^k in q̄ nulla querela ſup eiſdez donationib⁹: vl̄ ab ipſo donatore: vel a ſucceſſoribus eius facta ſit. ¶ Prouincias^l ꝙ o moderātibus nō ſolū donatiōes: ſꝫ etiā emptiōes quarūcunqꝫ rerū mobiliū vl̄ imobiliū: pter eas que ad alimoniā^m vl̄ veſtes ptinent ꝛ edificatiōesⁿ: ſꝫ ſacri apices aliqđ eorū pmiſerint penitus interdicimus. ¶ Nec ratuꝫ ſit q: his donatiōe vl̄ venditiōe datum^o ſit: ſꝫ quinquēnale tps poſt de

poſitam adminiſtrationē exceſſerit vel conſenſus donatoris vl̄ venditoris poſt eandē adminiſtrationez adiectus ſit. ¶ Nec aūt etiā ad domeſticos ꝛ ꝯſiliarios eoꝝ trahi neceſſariū duximus. Illud etiā adijcientes: vt nec p interpoſitā pſonaz^p aliqđ eoꝝ ſine piculo poſſit ppetrari (q̄ etiā ad pterita negocia referri ſancimus) niſi trāſactionib⁹ vel iudicationibus^q ſopita ſint.

¶ De modo mulctarum que a iudicibus^r infliguntur.

¶ No. glo. hic poſitā q̄ ꝯuenit allegari q dānat⁹ ex īquiſitiōe nō ſit ifamis qđ clari⁹ tenet glo. j. de ſuſpec. tuto. l. fina ſaly.

¶ Impa. Seue. ꝛ an. aa. Ferino. Titu. lv. Lex. j.

Mulcta dānum^s fame nō irrogat.

¶ Procurator ceſaris nō hꝫ poteſtatē mulctādi Saly. i. procuratore fiſcali. vt in. l. ſequen. Salyce.

¶ Impa. Alexā. a. Decimo. L. ij.

Procuratores meos. i. rōnales mulcte indicēde ius nō habere ſepe reſcriptum eſt.

¶ Impa. Gordi. a. Celeri. L. iij.

Curator reipublice (q greco vocabulo logiſta^t nūcupat̄) mulctandi ius nō habet.

¶ Impa. Gra. Ualē. ꝛ Theo. aaa. Entropio. Lex. iiij.

Illuſtres viros pfec. pto. vl̄ qꝫ ad quinquaginta lib. auri mulct[illegible]: cū peccatū grauiſſimū erit peruenire finimus.

¶ Nota duo: pᵒ q mulcta applicatur fiſco. ſecundo q iudex pōt mulcta in eius impoſitione in ſalarium aduocatorum deputare: vel in refectionem alicuius rei ſpectantis ad rem publicam. Salyce.

¶ Impa. Ualen. Theo. ꝛ Archa. aaa. ad rēpeſtatū. pre. pre. Lex. v.

Mulctarū ſeuera^u cōpendia erario^x noſtro ptin⁹ eſſe que renda nullus ignoret: ipſe iudex id qđ ad penā admiſſi facinoris exſculpetur^y: vel publicis opibus vl̄ curſui^z publico vl̄ alijs neceſſarijs cauſis ſpecialiter deputauerit.

¶ Scđm varietatem iudicū maior ꝛ minor mulcta pōt iponi. ob correctionē tamen malorum morum vltra ter quis nō pōt mulctari. ꝛ cōtrafaciens punitur nec mulcta īpoſita pōt minorari niſi ob paupertatem mulctati. h. d. Salyce.

¶ Impa. Arch. ꝛ Hono. Meſſale. prefec. preto. Lex. vj.

Hos qui ordinarioᵃ iure prouincias moderātur: erga corum perſonas quos culpa reddit obnoxios: vltra duarum vnciarū auri mulctam condemnare nō patimur. ¶ Proconſularem^b vero poteſtatem ſi mulctandi neceſſitas imminebit: ſenarum vnciarum auri ſumma cohibebit: in qua forma etiam comes orientis atqꝫ prefectus auguſtalis erit. Ceteri ꝙ o ſpectabiles^c indices: ꝛ qui vice noſtra

ctorez: vi. q ſic ſicut in duob⁹ tutorib⁹: quorū vno auctorante alter emit: vt. ff. de au. tu. l. pupill⁹. in. §. ſane. ſꝫ puto ꝯ: q ibi eſt media pſona vt pupilli cui pſtat auctoritas: q: ipſe pſentit qđ dici nō pōt i vniuerſitate: q: pſentiat: vt ff. de lib. vniuer. l. j. Ut qđ veri⁹ eſt ipſe magratus vniuerſitatē repſentat: vñ non inuenit media pſona: vt. s. in pupillo dictum eſt.

m ¶ Alimoniā. no. ſic ꝛ. ff. de of. p. plebiſcito.
n ¶ Edificationes. repete phibemus.
o ¶ Datū ſit. vel q: ex reb⁹ ciuitatū alijs vēdiderat: vt. j. de ven. re. ciui. l. fi. l. xj.
p ¶ Perſonaꝫ. vt ꝛ. j. qđ me. cau. l. pe. ꝛ facit j. ſi cer. pe. l. eos. ꝛ. l. pe.
q ¶ Iudicationibus. i. ſententijs.

¶ De mō mulctarum
r ¶ Dictū eſt. s. de magiſtratib⁹ fere oibus: ſꝫ q: pmiſſuꝫ eſt eis defendere iuriſdictionē ſuam pene vl̄ mulcte iudicio vt. ff. ſi q⁹ ius dicēti nō obtēpe. l. j. ideo ponit de modo mulctarum.
r ¶ A iudicibus. habētibus merū impium nō alijs: vt. ff. de iudi. l. ij. §. fi. ꝛ. j. l. ij. ꝛ. l. j. ꝛ. ij. qs lege.

s Mulcta dāmnum exordinarium. Et no. p condēnatis bononie bonū argumentū qđ nō ſunt infames cū extraor. condemnētur.

t ¶ Curator. logiſta. i. rōnalis a logos qđ eſt ſmo. inde analogiſta: vt. ff. de adm. tu. l. qdā decedens.
v ¶ Mulctaꝝ ſeuera. i. crudelia
x ¶ Erario. niſi in caſibus: vt. s. de epi. audi. l. ij. ꝛ. ff. de iurepatro. l. diuus. §. fi.
y ¶ Exſculpetur. i. auferatur.
z ¶ Uel curſui. i. ſalaria aduocatorum.
a ¶ Hos. q ordinario. delegati. ſi niſi in caſu: vt. j. de ſportu. l. ij.
b ¶ Procōſularē. idez videt̄ in epo qđ in pcōſule ꝛ iſtis: vt. s. de epi. audi. l. epiſcopale. et in auſ. de ſan. epi. §. finau tem economi. col. ix.
c ¶ Spectabiles. ſecus in magiſtratibus municipalibus: vt. j. ti. j. de fenſores.

Trine.

a ¶ Trine. ſed cõtra. ſ. de ſer. fugi. l. iij. §. j. Solu. vt ibi.
b ¶ Qꝺ ſi qs. ſ. index.
c ¶ Exceſſerit. ſ. index
d ¶ Actore .i. iudice.
e ¶ Fiſco noſtro. vt ⁊ ſ. de aſſeſ. conſiliarios.
f ¶ Se credat. q. d. pdictus modus ſeruabitur in delinquentes niſi reperiant cõmiſiſſe peculatum vel furtũ: vel aliqua crimina que grauius ſolent cobercerit: tũc eñ maior mulcta põt a predictis indici.
g ¶ In peculatib⁹. ſic ponit in auſ. de trien. ⁊ ſemiſ. §. h a nobis. col. la. iij.
h ¶ In cuiuſlibet .i. cõtra vel ſup dummodo in caſibus predictis. Accur.
i ¶ Proferet. etiaꝫ vltra ſummam predictaꝫ.
k ¶ Varietate. nota q varietas reprobat. Sꝫ argu. ꝯtra. ff. de col. bono. l. nõnunq. in prin. ⁊ dixi. ff. de pcura. l. in cauſe. in prin.
l ¶ Pauptas. vt et. ff. de offi. pſi. illicitas. §. j.
¶ De defenſorib⁹ ciuitatum. Dictuꝫ eſt. ſ. de maioribus magiſtratibus. ſ. puinciaꝝ: nunc de minoribus .i. ciuitatum defenſorib⁹ videamus. Et in primis qualiter defenſor cõſtituat ⁊ poſtea q ſit eius officium. Azo.
m ¶ De defenſo. ciuitatum. Qui ſunt minimi: qui nec merum: nec mixtũ habent imperiũ: vt in auſ. e. §. nulla. in fi. col. iij. ſed modicam cohertionem: vt eo. ti. §. audient.
n Si quis crediderit. õ defenſoribus loqtur.

Cõtinua to rubri c.

administrationis gubernacula ſuſceperũt: vltra tres auri vncias ſibi intelligat licentiã denegatam. ¶ Id qꝫ obſeruãdũ a moderatore eſſe ceſem⁹: vt in vni⁹ correctiõe pſone (ſi ad id cõtinuatio pcti impulerit trine[a]) tantũmodo in anno cõdẽnationis ſub priſtina ſumma ſeueritas exeratur. ¶ Qꝺ ſi qs[b] pdictum modũ exceſſerit[c]: hmõi actore[d] admiſſi condẽnato ad dupli reſtitutionẽ fiſco[e] noſtro ad inferẽdaꝫ eã qñtitatem quã mulcte noĩe inflixerit retinebit. ¶ Nec tñ ad hmõi legis moderationem ptinere ſe credat[f]: q in peculatibus[g]: aut manubijs .i. depdationib⁹ cõcuſſionibus furtis atqꝫ alijs flagicijs q̃ cohercerí ſeueri⁹ conuenit cõphenſi fuerint. ſ. vt ſcripta p iudices memoratos in cuiuſlibet[h] fuerint dirigenda diſpendiũ ſnĩa pferet[i]. ¶ Nec putent factũ facile eſſe vt aut pcipiti pſuaſione ꝯdẽnent quẽ culpa non ingrauat: aut erubeſcẽda varietate[k] iudicij p arbitrio pprio imutandũ eſſe q lex iuſſerit: niſi pauptas[l] condemnati hoc perſuaſerit.

¶ De defenſoribus[m] ciuitatum.

¶ Imperatores Valen. ⁊ Valerianus. aa. Senece defenſori.

Titulus .lvj. Lex prima.

Si qs de tenuiorib⁹ ac munuſclarijs rebus interpellendũ te eſſe credicerit[n] in minorib⁹[o] cauſis .i. vſqꝫ ad .l. ſol. ſummaꝫ acta iudicialia[p] pficiat[q]. ſ. vt ſi qñ qs vel debitũ iuſtũ vel ſeruũ q p fugaꝫ fuerit elapſus: vel qꝺ vltra delegationem[r] dederit poſtulauerit: vel quodlibet hmõi tua diſceptatione reſtituas[s]. Ceteris[t] vo q̃ digne forenſi magnitudine videbunt ordinario inſinuato actori.

¶ Iidem aa. ⁊ Gra. ad probum pfec. pretorio. Lex .ij.

Defenſores ciuitatũ non ex decurionũ ſeu coartaliũm corpe: ſed ex alijs idoneis[v] pſonis huic officio deputentur.

¶ Iidem ⁊ Gratia. aaa. ad ſenatum. Lex .iij.

Vtili rõne pſpectum eſt: vt innocens ⁊ quieta ruſticitas peculiaris patrocinij .i. defenſoris locorum beneficio pfruat: vt apõ eum in pecuniarijs cauſis litigãdi habeat facultatem.

¶ Imp. Gra. ⁊ Va. ⁊ Theo. aaa. Theo. defenſori ciuitatis. Lex .iiij.

In defenſorib⁹[x] ciuitatũ vniuerſaꝝ puinciaꝝ erit adminiſtratiõis hec forma: ⁊ tps qnquẽnij[y] ſpacij metiendũ. ſ. vt in primis parẽtis vicẽ plebi exhibeas: deſcriptionibus ruſticos ſuburbanoſqꝫ nõ patiaris affligi: officialiũ inſolẽtie iudicũqꝫ pcacitati[z] (ſalua reuerentia pudoris) occurras ingrediẽdi cum voles ad iudicẽ[a] liberam habeas facultatẽ: ſup exhibenda[b] dãna vel ſpolia plus petentiuꝫ ab his quos liberoꝝ loco tueri debes excludas: nec patiaris quicq̃ vltra delegationeꝫ ſolitam ab his exigi: quos certũ eſt: niſi tali remedio nõ poſſe reparari.

¶ Impa. Valen. Theo. ⁊ Archa. aaa. Pata. pre. a. Lex .v.

Defenſores nihil ſibi inſolenter nihil indebitũ vendicãtes noĩs ſui tñ fungant offõ: nullas infligãt mulctas[c]. Seueriores non exerceant qõnes. Plebẽ[d] vel decuriones ab oĩ improboꝝ inſolẽtia ⁊ temeritate tueant: vt id tñ qꝺ eſſe dicunt: eſſe nõ deſinant[e].

¶ Iidem. aaa. Taciano. prefec. pretorio. Lex .vj.

Per oes[f] regiones in quibus fera ⁊ periculi ſui neſcia latronum feruet inſania: pbatiſſimi quiqꝫ ⁊ diſcretiſſimi defenſores aſſint diſcipline: ⁊ quotidianis actibus preſint: qui non ſinant crimina impunita coaleſcere[g]: remoueant patrocinia que feruorem reis ⁊ auxilium ſceleroſis impartiendo maturari[h] ſcelera fecerunt.

¶ Impa. Valen. Theo. ⁊ Archa. aaa. Cecilia. Lex .vij.

Defenſores ciuitatũ oblatos ſibi reos in ipſo latrocinio vl cõgreſſu violentie: aut ppetrato homicidio: ſtupro vl raptu vl adulterio dephenſos: ⁊ actis publicis ſibi traditos. expſſo crimine: cuꝫ his a quibus fuerint accuſati: mox ſub idonea perſecutione ad iudicium dirigant.

¶ Impera. Hono. ⁊ Theodo. aa. Cecili. Lex .viij.

Defenſores ita pcipimus ordinari: vt ſacris orthodoxe religionis ĩbuti[i] myſterijs reuerendiſſimoꝝ epoꝝ: necnon clericoꝝ ⁊ honoratoꝝ ac poſſeſſoꝝ ⁊ curialiũ decreto cõſtituant: d quoꝝ ordinatione referendũ eſt ad illuſtriſſimã ꝑtorianam ptãtem: vt lris eiuſdeꝫ magnifice ſedis eoꝝ ſolidet auctoritas. ¶ Qꝺ ſi qd a qualibet pſona ꝯ publicaꝫ diſciplinã in leſionẽ poſſeſſoꝝ fieri cognouerint: defenſores referendi habeãt ptãtem ad illuſtres ⁊ magnificos viros pfectos pretoriorum ⁊ illuſtres viros magiſtros equitum ⁊ peditũ q̃ ⁊ magiſtros etiam officioꝝ ⁊ comites tam ſacrarum largitionum q̃ priuatarum rerum.

¶ Iidem. aa. Cecili. prefec. pretorio. Lex .ix.

o ¶ In minoribus cauſis. aliter quandoqꝫ ponitur minima ſumma: vt. ff. ſi cui pluſq̃ p le. fal. l. iij. Quis hodie vſqꝫ ad trecentos aureos vt in auſ. eo. §. ⁊ indicare. Accur.
p ¶ Iudicialia. ſ. tua.
q ¶ Conficiat. ſ. actor.
r ¶ Delegationem. qꝫ forte a fiſco annonã cõſequebant: vt. ſ. de numerarijs actu. ⁊ adiu. l. exceptores. lib. xij.
s ¶ Reſtituas .i. reſtitui facias.
t ¶ Ceteris. ſ. rebus.
v ¶ Defenſores. idoneis. ⁊ catholicis. vt. ſ. de epi. audi. l. iubemus.
x ¶ In defenſorib⁹ erit hec forma ⁊ nõ legit hec lex.
y ¶ Quinquennij. hodie biennij: vt in auſ. e. §. interim.
z ¶ Procacitati. repete occurras.
a ¶ Iudicem .i. pſidem
b ¶ Exhibenda. aľs exhibendi. aľs exigendi .i. inferenda. Accur.
c ¶ Defenſores. mulctas. niſi i caſu: vt. j. de ſpor. l. ij.
d ¶ Plebem .i. pplm.
e ¶ Deſinant. ſic noĩa ſunt cõſequentia ſeu cõuenientia rebus: vt inſti. de dona. §. eſt ⁊ aliõ ⁊ arg. j. õ feri. l. a nullo.
f ¶ Per omnes. nõ legit. Accur.
g ¶ Coaleſcere .i. creſcere.
h ¶ Maturari .i. pfici.
i ¶ Defenſores .i. ĩbuti. vt. ſ. de epi. audi. l. iubemus. et in auſ. iuſiurandũ. qꝺ preſta. col. ij.

a Iubemus. non legitur.
b ¶ Oportebit. hec preſtatio habet̃ ꝑ libello dato. Accur.
c ¶ Conſtiterit. ſ. acta recipere.
d ¶ Exerat̃. i. exerceat̃ ꝑ preſidem cum defenſor nolit facere.
e Nulli. liberare. vt. ff. de offi. preſi. l. legatus.

o ¶ Id ex cauſa. vt faciat edi. ſ. ſi me vel ꝓcuratore meo mãdante ſcripte ſunt nõ aliter. ff. eo. ſi qs. §. ꝑtinere. ⁊. l. ꝑtor. §. j. Uel qꝛ ſemel edite ſunt debent tñ iterum edi: qꝛ actor amiſit ſibi editũ fortuito caſu: vt ff. eo. ſi qs. §. ꝓhibet. ⁊. j. de fide inſtru. l. illate. in hoc eſt ergo cauſe cognitio ſi ſint ſcripte me mandãte: vel ꝓcuratore meo vel nõ. Item an amiſerim caſu fortuito: vel nõ. ſ. ſemel editum. Sed quõ põt poni in rõnibus cum femina eſſe nõ poſſit argentaria: vt ff. eo. femine: ⁊ hic dicit feminã teneri. Rñ. hec ſucceſſit argentario: vt vt. ff. eo. quedã. §. nihil. Item quõ ꝑ officium ſit exhibitio: imo ꝑ actum vt. ff. eo. ſi qs. §. ex hoc Sꝫ dic vt ibi dixi. Alij qui intelligunt in inſtrumentis: dicũt ex cã edere reum actori. ſ. ad replicationẽ ꝓbandã nõ intentionẽ fundandã: vt. j. e. l. fi. in fi. ⁊ ſic etiã loquit̃ lex qui accuſare ſ. vt nõ petat ad intẽtionem fundandã: facit ẽt ad hunc ſm intellectũ ff. ad legem fal. maritus §. fina. — Editio ñ dꝫ fieri ſine cauſe cognitõe

¶ De magiſtratibus municipalibus. Supra de magiſtratibus ciuitatũ. Nunc de magiſtratibꝰ municipiorum vel villarum ſeu burgorũ in quibus ſatis dici põt eadẽ ſeruãda que dicta ſunt in defenſoribꝰ ciuitatum. Azo. — Cõtinuatio rubrice.

f ¶ De magiſtratibꝰ municipalibꝰ. Hic titu. tractat de magiſtratibus caſtrorum ⁊ villarum nõ ciuitatum.

g Decuriones. tres menſes anteq̃ incipiat eorũ adminiſtratio. Accur.

h Magiſtratꝰ. facit. j. l. pxi. ⁊ titu. pxi.

¶ De offi. iudi. alexã.

i Iubemꝰ. dũtaxat. q. d. ñ apud aliũ in eadẽ ciuitate

k ¶ Diceret̃. vt ⁊. ff. e. l. j. ⁊. ſ. ti. pxi. l. ij. ⁊. j. d dona. l. in hac.

¶ De edendo. Dictũ eſt de magiſtratibus: ſequitur de iudicijs que per magiſtratus exercentur: vt. ff. de orig. iur. l. ij. §. poſt originẽ. Et primo de edendo qđ ꝑparatorium eſt iudiciorum. vl' ſic Dictũ eſt. ſ. de magiſtratibus ⁊ eorum officijs que diximus cõſiſtere in cõtentioſa iuriſditiõe. Cõtentioſa aũt iuriſditio ẽ in iudicijs cognoſcendis ⁊ terminãdis: quorum iudiciorum ꝑparatio eſt editio actionis. Et ideo ponit de edẽdo. i. d editione faciẽda ſubaudi eorũ que neceſſaria ſunt in agẽda cã. Sꝫ in primis neceſſaria ẽ editio actionis. poſtmodũ litis cõteſtatio in ꝓceſſu cauſe neceſſaria eſt editio rõnum inſtrorũ ⁊ actorum: de quibꝰ oibus videamus. Azo. Et no. ꝙ tripliciter edictum de edẽdo dicit. ſ. actionum: vt. j. e. l. edicta. Rationum. vt. j. e. l. j. ⁊. l. nõ eſt. l. iuſtum. ⁊. l. fi. Et inſtrorum: vt. j. e. l. ij. l. qui accuſare. ⁊. l. ꝓcurator. Et dic de edendo. i. demonſtrãdo ab edo edis. Sed querit̃ quare dixit d edendo per gerundiuum ⁊ non de editione. Item quare nõ ſubiunxit accuſatiuum: ⁊ dic vt diximus. ff. eo. in rubrica. — Edo qd ſignificat

Iubemꝰ[a] cura ac ſolertia defenſorum minime poſſeſſores maioribus menſuris ⁊ põderibus a ſuſceptoribus ꝑgrauari: ſed eos deꝑhenſos ad iudicium dirigi cum ipſo commiſſe fraudis iudicio ¶ Illud etiã fieri ꝑmittimus vt ſi ꝓuincialibꝰ nr̃is cõteſtari iniurias ſeu leſiones ſuas cupiẽtibus actorum cõfectio a defenſoribus deneget̃: licentia eis tribuat̃ querele ꝓprie libellum cõſcriptũ eo tpe quo fuerat cõteſtandũ in frequẽtioribus ciuitatum locis ꝓponendi cõueniendi q̃ ſcribas tabularios ⁊ cetera officia publica cõmonendi: ꝑ que libellum colligi oportebit[b]: atq̃ inuitis ſupra memoratis ꝑſonis ſub actorum cõfectione ingerendi: quorũ queſtione fides poſſit inquiri: qua ꝓbata in eos quos geſtorũ petitã cõfectionem negaſſe conſtiterit[c]: vigor iudiciarius exeratur[d].

¶ Impera. Theodo. ⁊ Ualen. aa. Ciro prefec. preto. Lex. x.

Nulli defenſorum licere decernimus ſi de publica ſollicitudine voluerit ſe liberare[e]: niſi diuinos affatꝰ intimauerit: tue ſub limitatis iudicio triginta librarũ auri penam tam moderatoribus ꝓuinciarum q̃ ceteris iudicibus ⁊ temeratoribus ſacri noſtri oraculi ſubituris: ſi neglecta fuerit auctoritas principalis.

¶ De magiſtratibus municipalibus[f].

¶ Nota ꝙ non põt aliquis renunciare officio defenſorum ciuitatis niſi cum auctoritate principis. Bar.

¶ Impera. Conſtan. ad Floren. Titu. lvij. Lex. j.

Decuriones ad magiſtratũ vel exactorem annonarum ante tres mẽſes[g] vel amplius noiari debẽt: vt ſi querimoniam eorum iuſtã videãt ſine impedimẽto in abſoluendi locũ alius ſubrogetur.

¶ Imꝑatores Ual'. ⁊ Ualẽ. aa. ad Germoniacum. Lex. ij.

Magiſtratus[h] cõficiendorum actorum habeãt ꝑtãtem.

¶ De officio iudicis alexandrie.

¶ Impera. Leo. ⁊ Anto. aa. Alexan. duci ⁊ prefec. Auguſtali. Titulus. lviij. Lex vnica.

Iubemus apud alexandrie duntaxat[i] clariſſime ciuitatis iuridicum licitũ et cõceſſum eſſe ſingulis qbuſq̃ volentibus donationis cõſcripte ſolẽniter inſtrã reſerare: eiſdẽq̃ robur adijciat geſtorum ſeries apud eundẽ cõfecta tanq̃ ſi apud virũ clariſſimum moderatorẽ ꝓuincie vl' magiſtratus vel defenſorem plebis habita fuiſſe diceretur[k].

¶ Finis primi libri Codicis.

¶ Liber ſecundus. De edendo.

¶ Actor primo debet inſpicere quã facultatẽ ꝓbandi habeat: qꝛ reus h bens ꝓbatiões vel inſtrumenta ex qbus actor poſſit de iure ipſius actoris docere nõ tenet̃ edere niſi ex iuſta cauſa in iure exꝑſſa officio iudicis indaganda. h. d. ſm vtrã q̃ lecturã. Primo in codice rationũ intelligitur. Secundo in inſtrumentis: vt in glo. Alexã. imo. vl' ſic. Editio petit̃ iudicis officio cauſa cognita exhibẽdo. h. d. ſaly.

¶ Impa. Pius Anto. Emilio. Titulus primus. Lex prima.

Ipſe diſpice[l] quemadmodũ[m] pecuniã quã depoſuiſſe te dicis deberi tibi probes. Nã qđ deſideras vt rationes[n] ſuas aduerſaria tua exhibeat: idꝰ ex cauſa ad iudicis officiũ[p] pertinere ſolet.

¶ Dicta publica ſunt edẽda cuilibet pretendenti intereſſe. h. d. Pau. de caſtro. vl' ſic. Acta tã criminalia q̃ ciuilia iudicis officio edẽda ſunt tã iudici q̃ parti cuiꝰ intereſt. h. d. ſꝫ cõem lectu. Alex. de imo.

¶ Impera. Seuerus ⁊ Anto. aa. Fauſto. Lex. ij.

Is apud quem[q] res agitur

p ¶ Officiũ. dicit vna lex ꝙ ſi tutor non faciat rõnes vel factas nõ exhibet: ſiue nõ edit habere locum actionẽ tutele vt. ff. de tute. ⁊ ra. diſtr. l. j. §. officio. Alia contra ꝓcuratorẽ nõ edentem dari mãdati cõtra ſociũ ꝑ ſocio: vt. ff. e. l. quedã. ſic ergo cũ ſemper agẽtarius conficiat vel ſcribat rõnes mandato ſcholaris vel eius ꝓcuratoris locũ habet mandati ⁊ nõ officium iudicis vel actio in factum ex illo edicto de edendo. ſic ergo totꝰ tractatus de edendo videtur deſtructus: ⁊ vbicũ q̃ notant doctores dari officium iudicis: vel actionẽ in factũ. Rñ. q̃tienſcunq̃ ab initio cõtrahitur cum aliquo vt gerat negocia mea: vel vt ſit meus ſociꝰ vt fuit in. §. officio. vel vt ſit tutor: ⁊ gerat negocia mea: ⁊ faciat librũ rationum: vt fuit in. l. quedã cõtra tutorẽ ꝓcuratorẽ ⁊ ſocium locũ habet tutele vel mandati vel ꝓ ſocio: vt in ꝑalle. l. aut nõ fuit ab initio contractum: ſed dixit tm̃ ſcholaris argẽtario: vt ſcribat rõnes: tunc hꝫ locũ officiũ iudicis vel actiõis in factũ ex illo edicto de edendo: vt. ff. de eden. l. ſi quis ex argẽtarijs. §. ex hoc. Accur.

¶ Tota hec materia dꝫ intelligi in rõnibus publicis ⁊ factis ab his qui publicũ exercẽt officiũ. ſecus in priuatis ſm docto. l. argẽtarius. ff. eo. vt expreſſe tenet hic Io. fabri in ſuo breuiario. — Additio

l Ipſe. diſpice. i. diuerſis modis aſpice omnẽ ſpeciem probationis.
m ¶ Quẽadmodum. ſ. vel ex cauſa depoſiti: vl' ex alia cũ multa ſunt genera credendi. vel ſic. Qua ſpecie ꝓbationis: hoc eſt ꝑ teſtes vel inſtrumẽta vel confeſſiones.
n ¶ Rationes. i. codicem rõnum in quo accepta ⁊ data ſolent deſcribi: vt. ff. eo. ſi quis. §. rõnem. alij intelligunt in inſtrumentis.

q Is apud quẽ. ſ. iudex. ⁊ dic quinq̃ modis caſum. Primo res i. cauſa appellationis: vt. j. de ap. ne cauſas. ⁊. l. a ꝓconſulibꝰ. ⁊. l. eos. in fi. Secundo res. i. cauſa principalis. Sed exhibentur acta: qꝛ diu abfuerat actor: vt. j. de iudi. ꝓperandum. §. ⁊ ſi quidem. Tertio res. i. cauſa principalis que apud ſucceſſorem primi iudicis agitur: vt ff. de iudi. l. mortuo. Quarto in adminiſtratore. i. ordinario qui cõmiſit ſeu

ſit ſeu delegauit totam cauſam cognoſcendam retenta ſibi diffinitiua ſententia qui acta debet videre ter: vt.j.de iudi.auf.ad hec. Quinto loquitur de publicatione teſtium que iudex mandat fieri: vt ⁊.ſ.vt lite penden.l.ij.⁊ in auf.de teſti.§.q2 vero. col.viij.

a ¶ Acta publica.publica acta vocat oia acta que fiunt publice corā iudice.

acta publica[a] tam criminalia q̄ ciuilia exhiberi[b] inſpiciēda ad inueſtigandam veritatis fidem iubebit.

¶ Editio actiōis debet demōſtrare ſpeciē future litis: pōt tamē emēdari ⁊ mutari ,put edicti ppetui monet auctoritas ⁊ ius dicētis dictat equitas. Bal. vel ſic. Libellus actoris q edit reo dz clare ꝯtinere id ſup quo litigari dz. pōt tn̄ emendari ⁊ minui dūmodo hoc fiat ſine p̄iudicio cōuēti tam in cōcedēdo ſi opus fuerit facultatē iterū deliberādi an velit cedere vel cōtēdere: q̄ in refectiōe expēſaruz quas reuz ,ppter hoc facere oportet. ita em̄ eſt de mente edicti p̄toris ⁊ cōueniēs equitati iudicātis: cui hoc cōmittit. h. d. in effectu. ꝺclaratio patz ex ſummario ⁊ gl. alexā.

¶ Idē.aa.Ualētiniano. Lex.iij.

Edita[c] actio[d] ſpēm[e] future li[f]lis demōſtrat[f]: quā emendari[g] vel mutari licet: ,put[h] edicti ppetui[i] monet auctoritas: vl' ius reddē tis[k] decernit equitas.

¶ Reus non tenet edere actori ,ppria inſtrumenta ad intentionem fundandam ⁊ actore nō probāte reus abſoluitur. Alexan. Bal. ⁊ Salyce.

¶ Impa. Anto.a. Epafro. L.iiij.

b ¶ Exhiberi.offō ſuo vel cōditione ex hac.l. ⁊ faciet exhiberi ſibi vl' actori: ⁊ reo ſm̄ diuerſas poſitiones. Sed videtur q crialia acta etiā fiſco nō edant.q.d.ml'tomagis: nec priuato edantur: vt.ff.de iure fiſci.l.ij.§.diuus.in fi.§. que eſt ꝯ. Sol. ibi nō dicit de actis: ſed de aliis inſtrumētis: que quidē ciuilia exhibent: criminalia nō: q2 pecuniari ter ea exhiberi nō intereſt. arg.ff.ad exhibē.l.ſi liber. Hic autē de actis dicit. Uel dic ⁊ in ꝯciuili ⁊ in criminali debent exhiberi fiſco inſtr̄a: vt ff.eo.ne quicq̄.ſed in ciuili eo ipſo q nō exhibētur ſinguli fiſco ſubtracta vt poſſit agere furti p illis inſtr̄is qd̄ nō eſt in criminali: vt in.l.cōtra. hic aūt de actis dicit: ⁊ hec verior vt dixi. Et nota hic q iudex laborat ad veritatem inueniendam. ⁊ ſic eſt arg. q teſtes debent iurare p vtraqz parte. Item eſt arg. q minor iuret de veritate dicenda: lz de calumnia nō iuret: vt.ſ.de epiſ.⁊ cle.auf.ſed iudex.⁊.ſ.de here. ⁊ ma. l.qm̄.in fi.⁊.j.de queſtio.interrogari.⁊.ff.de pba.cum pbatio. Itē an ex his actis pbari pōt ꝯ oēs qd̄ ꝯ vnū agendo teſtes aſſeruerunt. Rn̄. nō: vt arg.ff.de iureiuran.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.§.fi.⁊.l.ſeq.ſed arg.ꝯ.ff.de cri.expi.heredi.l.res hereditarias.⁊.ff.fami.her.l.heredes.§.idē ſcribit.ſed.l.illam intellige q ſunt.ſ.ad p̄ſumptionez qualēqualem nō plenam pbationem: vt.ff.de re iudi.l.ſepe.in prin.⁊ eodē modo reſpōdeo ad.§.idem ſcribit. Uel ad vtrāqz pōt referri: q2 nō diuerſe: ſed eedem pſone cenſent. Item nec inter eaſdem pſonas p̄iudicat: niſi ſint teſtes pducti p̄ſente aduerſario: vt.j.de teſti.ſi quando.§.fi.⁊ ſm̄ hoc intelligo.j.de arbi.l.pe.in fi. Ex hac glo. colligit q acta faciunt fidem inter eaſdem pſonas: ſed inter alias p̄ſumptionem tm̄. de hoc vide hic plenius Jo. fabri in ſuo breuiario.

Acta criminalia: an ſint edenda.

Iudex ad veritatez inueniendam laborare dz.

Additio

c ¶ Edita.actio.nemo experit ſine actione: vt.ff.de admi.tu.l.quotiens.§.rem.ff.de neg.geſ.ſi pupilli.§.fi.

d ¶ Actio.i.actionis editio.

e ¶ Speciem.i.qualitatē future litis: vt.ff.eo.l.j.ij.rn̄.⁊ recita h qd̄ ibi no.in tribus primis glo. illius legis.

f ¶ Demonſtrat.ſi edatur ſicut debet.ſ.cum ſuis comiticiis.

g ¶ Emendari.emēdo' cū primo petebā minus nunc plus vl' ecōtra qd̄ dicunt fieri poſſe vſqz ad ſniam: vt inſti.de act.§.ſi minus.nos idē dicimus in vniuerſali iudicio: vt.ff.de peti.here.l.iiij.⁊.l.ſi quo.⁊ dicimus idem in generali: vt.j.de iudi.licet. In ſingularibus vſqz ad lit. cōteſt. nō poſt: vt.ff.de iudi.l.nō pōt.⁊.ff.de excep.rei iudi.l.cum queritur.⁊.l.egiſſet. Sed quare nō pōt fieri emendatio ſemp cum ibi non mutet actio. Rn̄. immo mutat actio cū vna de cōcomitantiis mutet. ſ.res. ei aūt qd̄ dixi poſt lit. cōteſta. nō fieri emēdationē: nō ob.ff.de noxa.in delictis.§.ſi detracta: q2 ibi nō mutatur actio vel res vel cauſa: ſz quoddā bn̄ficiū dat vel aufert conuento qd̄ p legez datur ꝯdēnato. Item nec dictus.§.in inſti. q2 exponit ibi in eodem iudicio.i.corā eodem iudice: in alio tn̄ iudicio ſiue inſtantia: vt ibi dixi: ſubiicit de mutatione. qn̄.ſ. vetere relicta nouā vult eligere. Circa qd̄ dicas q poſt lit. cōteſta. nō fit mutatio: vt.ff.de iudi.nō poteſt.⁊.l.de qua re. ſed cumulatio ſic.i.agetur via veteri: ⁊ nihilominus via noua cum nulla lex vetet: vt.ff.ex qui.cau.ma.l.necnō.§.qd̄ eis. niſi p veterem in qua neceſſe habeat pſiſtere obſtaret exceptio rei iudi. in noua: q2 eedem ſunt pſone: eadem res: eadem cā agendi: lz alia ſit actio.ff.de excep.rei iudi.l.ſi mater.§.eādem.⁊.l.cum queritur.⁊ de iureiuran. duobus.§.exceptio vel niſi actio vetus in qua neceſſe habet pſiſtere ita ſe habeat ad ſcdam vt tollat electione: quod cōtingit in caſibus. vt.j.de fur.l.j.⁊.j.ſi ſer. extero.ſe man.e.l.j.⁊.j.de codi.l.fi.⁊.j.de pac.inter emptorem.l.commiſſorie.⁊.ff.de tribu.qd̄ in heredē.§.eligere.⁊ de leg.ij.cum filius.§. variis. his enim caſibus nec cumulatio fieri pōt. Quod dixi non fieri mutationē poſt lit. cōteſt. idem hodie ⁊ ante lit. conteſta. ſi iam ſit reus conuētus ⁊ libellus datus. ſi aūt nō ſit conuētus nec libellus datus impune actor poſſet deſiſtere: vt.j.qūo ⁊ qn̄ iudex.auf.qui ſemel. ſed nunquid ſup noua actione cumulata iurabit de calūnia: quod videtur ſm̄

Actionū mutatio ⁊ cumulatio an poſſit fieri.

Actiōes in multis caſib' tollunt electione: et tunc cumulatio eorum locum non habet.

Qui[l] accuſare volunt probationes habere debēt: cū neqz iuris[m], neqz equitatis[n] rō permittat vt alienorum inſtr̄orum inſpiciendorum poteſtas fieri[o] debeat. actore[p] em̄ non[q] ,pbante: qui[r] conuenitur: ⁊ ſi nihil ipſe preſtiterit[s] obtineat[t].

¶ Mercator tenet edere reo codicē rōnuz ſnarū vt vitas appeat. h. d. Bal.

¶ Imperator Alexan.a. Ualentiniano. Lex.v.

Non[v] eſt nouum eum a quo petitur pecunia[x] implorare rationem[y] creditoris vt fides veri conſtare poſſit.

¶ Publice rōes debent edi vt appareat quid eſt ſolutum: ⁊ quid reſtet fiſco ſoluēdum. h. d. Bal.

¶ Idem.a. Uriano. Lex.vj.

Iuſtum eſt deſiderium eius[z] a quo petitur[a]: lz noie publico vt rōnibus publicis exhibitis cōſtet quantum ſub nomine ſuo ſolutum[a] ſit.

Azo. q2 ſup ipſa actione iuratur: vt.ff. famil'. her. inter coheredes.§. qui familie. Sed. H. cōtra dicit em̄ potius ſup facto q̄ ſuper actiōe iurari.⁊ peo.j.de iura.calum.auf.i iſto. iuratur tamen q2 cauſa mutat.i.in cumulata actione: quod noua cauſa eſt: et ſic nouum factū. Item nunquid ſup eo quod primo petitum eſt feret ſnia. Rn̄. non ſi poſſet fieri p̄iudicium p hanc ſniam in ſequēti petitione: alioquin feret ſnia ſm̄ quoſdam: ſed forte nō eſt ita cum modo dixerim nō admitti cumulationem cum talis eſt ſcda cui ex p̄ma obſtaret exceptio rei iudi. Itē an in noua actione nouas debet hr̄e dilatiōes cauſa deliberationis. Dic q ſic niſi vbi in ſecunda pōt eſſe inſtructus ex deliberatione p̄ma. quid em̄ ſi ꝯuentus eſt vi bo.rap.⁊ poſtea ex eadē rapina conueniatur furti ⁊ conditione furtiua in id qd̄ plus eſt. Rn̄. nō dabunt dilationes cum poſſit eſſe inſtructus ex p̄ma deliberatiōe. Actio ⁊ cauſa agēdi an mutari poſſit: ⁊ libellus nō ſpecificans cām agendi an debeat admitti. Et an poſſit declarari poſt lit. cōteſta. tractat hic ingenioſe Jo. fabri in ſuo breuiario quem videas ſi tibi corde ſedet.

Actō noua nouas dilatiōes deliberationis habere dz.

Additio

h ¶ Prout.tp̄s ⁊ qualitatem ſignificat vel ſm̄ tantum.

i ¶ Perpetui.i.generalis cuius mentē habes.ff.e.l.j.in prin. vult em̄ pretor vel iudex poſſe mutari vel emendari. eaten' tn̄ vt argumēta.i. defenſiones que reus ſibi parauerat primo ꝯ prius editam actio. pſint ei ,ppter ſimilitudinem. al's noua dabatur dilatio cuz emendatione dāni: ⁊ ita beneficiū edicti ſit ſaluū reo. ſic ergo ita pōt mutari vl' emendari vt reus ,ppter hoc ſolum nō ſit minus inſtructus: qd̄ ſi fuerit tenet ſibi actione in factum in id qd̄ ſua intereſt nō mutaſſe niſi perſone rō habeatur: vt.ff.eo.ſi quis ex.§.ex hoc.⁊.l.j.§.fi.⁊ hic ſm̄ Bul.⁊ noua dabitur dilatio preallega.

k ¶ Reddentis.ſ.iudicis.

l Qui accuſare.i.agere in ciuili qōne. ſubaudi: vt in auf.de ſanc. epi.§.ſi quis aūt p pecuniaria. ecōtra ponit actio p accuſatione qnqz: vt.ff.de ſepul.vio.l.iij.§.fi.

m ¶ Iuris.i.ſcripti. vt.j.de pba.actor.⁊ de rei ven.l.fi.⁊ de probi.ſe. pec.l.j.⁊ inſti.de interdi.§.cōmodū.⁊ inſti.de le.§. nō ſolū.⁊.ſ.e.l.j. ⁊.j.de teſti.nimis graue.⁊ de ac.⁊ ob.l.negantes.⁊ de excep.ſi qdez.⁊ ff.de pub.iud.is q.⁊.j.de vſur.l.creditor.⁊.j.de peti.here. cogi.

n ¶ Equitatis.ſ.nō ſcripte. Accur.

o ¶ Fieri.debeat.ſ.aliquo modo cū reus nolit vti. al's ꝯ: vt.ff.e.l.j.§. edenda. Item ꝯ.ff.e.ne quicq̄. vbi exhibent agenti p fiſco. Sol. ſpāle ibi in fiſco. Item ꝯ.ff.eo.l.argētarius. ſed ibi in rōnibus dicit que ſunt cōmunes: vt eo.ti.l.pretor.§.j.

p ¶ Actore.idē in accuſatore: vt.j.de pe.q ſniam: preterq̄ in qbuſdā caſibus: vt.j.ad le.cor.de fal.vbi.⁊ de aboli.fallaciter.in fi.

q ¶ Non pbante.plene ⁊ ſemiplene: ⁊ ſic tollo ꝯrium qd̄ eſt.j.de reb. cre.l.in bonefidei.⁊.l.delata.

r ¶ Qui conuenitur.ſ.reus.

s ¶ Preſtiterit.i.nullam defenſionem vel pbationem. Accur.

t ¶ Obtineat.i.abſoluatur.

v Non eſt nouum eum.ſcholarem reum.

x ¶ Pecunia.quā reus ſcholaris ſolutam aſſerit.

y ¶ Ratione.,pprie accipe rōnes. Alii dicūt in inſtr̄is q hic petūtur ad exceptionē pbandā. nō aūt ad actionēz pbanda: vt.j.l.fi.in fi.⁊ his modis dic in.l.proxi.ſtatim.

z Iuſtum.eius.ſ.rei.

a ¶ Solutum.ſ.a ſe vel ab alio: vt.j.de fide inſtru.illate. Et no. q lex ſupior dicit qn̄ eſt actor p̄uatus hic fiſcus.⁊ ſic eſt huic.ꝯ.ff.de iur.fiſci

in fraudeꝫ.§.neqꝫ.vbi nō edunt aliꝫ ꝯ fiſcum.So.ibi agebat priuatus ꝯ fiſcū hic defendebat:vel ibi loquit in actis ⁊ inſtr̄is:hic in rōnibus Item ibi a tertio nō edunt hic ab aduerſario.

a Procurator priuate.i. fiſci ſm quoſdam.vel melius.i.ceſaris: vt.s.de modo mulc.l.ij.

b ¶ Cuꝫ fiſco.vt qꝛ fratri tuo tecuꝫ ſucceſſerat vel ſoli fratri ex q̄ erant cōia. Uel pone exemplum.i.qꝛ ego ⁊ fiſcus ex vna pte ꝯximus cuꝫ quodam alio ex alia parte:ſicqꝫ apud euꝫ vt potiorē potiores erant: vt.ff.de fide inſtru.l.fi.

c ¶ Moreꝫ.eſt em̄ mos vt dixi:vt ſint apud digniorem ⁊ prebeat ille aliis copiam autentici inſtrumenti ad ſcribēduꝫ vt.d.l.ff.de fide inſtru.l.fi.⁊.ff.fa.her.ſi que.

Exēplis inſtr̄oꝝ nō credit

d ¶ Eorum.autēticorum.naꝫ nō credit exēplis ſiue reſcriptis: ſed autenticis tm̄ ſiue originalibus.vt.ff.de fide inſtru.l.ij.⁊.s.de reſcrip.l.iij.⁊hoc etiā dicit auc.ſi qs in aliquo ⁊c.quaꝫ hic lege que eſt ex cōcordan.vt ſpon.lar.§.⁊ h̄ inſuper.

e ¶ Conuenit.ſ.iſte q habet cōia cū fiſco iſtrā cōuenit etiaꝫ iſte a quodam alio q vult exhiberi ſibi autenticū.Ac.

f Si qs in aliquo documēto.puato.ſecus forte ſi publicum alterius publici faciat mentionē: qꝛ tunc credit exēplo ſm Alb.ar.⁊ in auc.vt fratrum fi.§.illud quoqꝫ.⁊.ff.d admi.tu.l.cyrographis ⁊.j.de teſta.l.publicati ſm Jo.ꝯ etiā ſi publicū ſit exēplū.nā ad hoc credit exēplo publico: qꝛ ita cōtinet in alio:⁊ pōt eſſe ꝙ in originali erant alie littere vel cancellationes que nō continent in exēplo.vnde nō pbatur plene p exēplum vt h̄ ⁊ in.l.noſtra pcurator.⁊.ff.fa.her.ſi que.⁊.l.pōponius.⁊ de fide inſtru.l.ij.niſi originale ſit officio iudicis publicatū.i.exēplatum:vt in auc.vt fratrū fi.§.illud quoqꝫ.⁊ de admi.tu.cyrographis.

g ¶ Memoria.i.inſtr̄o in quo habetur memoria primi.⁊ ſic multa habet nomina:vt no.de fide inſtru.l.ij.

h ¶ Exactio.i.condemnatio.

i ¶ Alia pbatio.ſ.vel p teſtes:vel p confeſſiones.

k ¶ Exhibeatur.ſ.talis.

l ¶ Inuenitur.alꝰ inuentum eſt.

Caſum ponit duobus modis.

m Et que a diuo.duobus modis pōt intelligi hec lex.Primo in inſtr̄is.dixerat em̄ impator Antoninꝰ in.l.j.in fi.⁊.l.q accuſare nō poſſe actorē petere edi inſtr̄m rei.ſed in.l.nō eſt nouum.⁊.l.iuſtum dictū eſt reum poſſe petere ab actore.Hec qdem vident ꝯria:ſed nō ſunt:qꝛ multū intereſt an petat reus ab actore qđ qdem poteſt: an actor a reo qđ non pōt ad pbandam intentionē:ſꝫ ad iuuandā replicationem.⁊ ſm hoc expone lr̄am:⁊ que a diuo.ſ.in.l.j.⁊.l.qui accuſare.⁊ a me.ſ.in.l.nō eſt.⁊.l.iuſtum.alio ſcđo modo in rōnibus.naꝫ dictū erat in.l.j.ꝙ petit edi rōnes actor a reo ex cā.⁊.l.nō eſt.⁊.l.iuſtuꝫ.dixit idem.ecōtra vtrūqꝫ dicit hoc eſſe iuſtū:qꝛ non intereſt vtrū petat actor a reo vel econtra.vtrūqꝫ em̄ pmittit:qꝛ cōe eſt quodāmodo inſtr̄m:vt ff.e.l.pretor.§.j.⁊.l.ſi qs.§.rōnem.Sed ſi actor a reo vł econtra petat inſtr̄m alterius tm̄ non cōe vt ex eo inſtruat nunq̄ licet:vt in fine huius legis dicit.vterqꝫ tn̄ ab altero petit ſibi exhiberi inſtr̄m quo eſt vſurus principaliter ⁊ non vt inſtruat ad pbationem p ſe pſtandam:ſed vt videat ſi ſit talis charta cui iudex debeat habere fideꝫ an non: vt.ff.e.l.j.§.edenda.⁊ ſm hunc etiam expone litterā ⁊ que a diuo.ſ.in.l.j.⁊ a me.⁊ in.l.non eſt iuſtum.

¶ Fiſcus tenet edere inſtrumēta cōia ſibi et priuato: tā vt exēplent q̄ etiā vt ex eis.cū neceſſitas exegerit pbet.Saly.vel ſic. Inſtrumēta cōia debēt eſſe apud digniorē ⁊ alteri fieri copia.Et cū expediēs fuerit debebit etiā originale exhiberi ad requiſitionē minꝰ digni.h.d.Alex.Jmo.

¶ Idē.a. Ualentiniano. Lex.vij.

Procurator priuate[a] rōnis inſtrumētorum que cōmunia tibi eſſe cum[b] fiſco dicis deſcribendorū facultatē ſm morem[c] fieri iubebit:⁊ ſi qn̄ res exegerit ad fidē petitionis tue apud alium iudicē p̄bendam aliquod eoꝝ[d] pferri deſiderante eo qui conuenitur[e] vt id fiat precipiet.

In auten. col.ix.cōſtitu.ij. vt ſpon.lar.§.⁊ hoc inſuper.

¶ Non creditur exemplo niſi producat originale vel alio genere probationis appareat veritas.h.d.Bal.

Si quis in aliquo documēto[f] alterius faciat mentionē documēti:nulla ex hac memoria[g] fiat exactio[h]:niſi aliud documentū(cuius memoria in ſcđo facta eſt) pferatur:aut alia[i] ⁊ ſm leges q̄ntitatis debite pbatio exhibeatur[k]:qꝛ ⁊ q̄ntitas cuius memoria facta eſt p veritate debeat.hoc em̄ ⁊ in veteribꝰ legibus inuenitur[l].

¶ Iſta notabilis lex ſm primā lecturaꝫ hoc intendit. Reo actor tenetur edere inſtrumenta ad exceptionē fundandā: ſed ecōtra reus nō tenet edere actori ad originem petitiōis fundandā.⁊ vbicūqꝫ fit mētio de rōibus accipe p inſtr̄is ſm iſtā lecturā.ſꝫ ſm Azo.hoc intendit.Ubi de rōibꝰ querimus illa eduntur in diſtincte ſed inſtrumenta nō eduntur.Bal.

¶ Idem Augu.Flo. Lex.viij.

Et que a diuo[m] antonino pr̄e meo:⁊ q̄ a me reſcripta ſunt cū iuris[n] ⁊ eq̄tatis[o] rōnibus ꝯgruūt nec em̄ diuerſa ſunt vł diſcrepātia ꝙ multuꝫ[p] interſit:an ex pte eius[q] q aliquid petit:qꝫ doli[r] exceptiōe ſū moueri ab intētione petitionis ſue pōt:an rōnes[s] pmi reus deſideret[t] q̄bus ſe poſſe inſtruere cōtendit qđ vtiqꝫ ip̄a rei equitas ſuadet:an ꝓo ab eo a quo aliq̄d petit actor deſideret rōnes exhiberi[u]:qn̄[x] h̄ caſu non[y] opꝫ originē petitionis ex inſtr̄is eiꝰ qui cōuenitur fundari[z].

¶ De in ius vocando[a].

¶ Reuerētia q̄ debet marito debet vxori.h.d.Uel ſic. etiā penalis ꝯſtitutio rōne viri porigitur ad vxorē.h.d.bal. Uel ſic. Libertus vxorē patroni ſui non poteſt in ius vocare ſine venia.h.d.Saly.

¶ Imperator Alexan. Atiphi. Titulus.ij.Lex.j.

Sicut bonis moribꝰ ꝯuenit reuerentiā[b] manumiſſoris vxori p̄bere: ita re exigente[c] in ius eā ſine pmiſſu p̄toris vocari phibitum[d] eſt.

¶ Ad quecūqꝫ tranſit ius patronatꝰ trāſit etiā reuerētia in delictis que naturali rōne nō excuſat ruſticitas.⁊ pena que applicat parti nō dꝫ p principē remitti.h.d.bal.Uel.ſic.Patroni ⁊ eius parentes ⁊ liberi ac etiā eiꝰ heredes extranei nō poſſunt a liberto in ius vocari ſine venia:nec ei pcitur lꝫ ſit ruſticus:nec per reſcriptuꝫ pena remittitur.h.d.Saly.

¶ Impator Gordia.a. Nocturno. Lex.ij.

Uenia edicti non petita[e] patronū ſeu patronaꝫ eorūqꝫ

n ¶ Juris.ſ.ſcripti.

o ¶ Equitatis.ſ.non ſcripte que eſt vt actori a reo editio non fiat:ſed reo ab actore ſm primū vel ſm aliū:equitatis.i.equalitatis:vt hinc inde quaſi communes edantur.

p ¶ Quod multū.i.qꝛ multum intereſt an cū petit ꝙ edat vtrum ⁊c. nam vnus originalr alter ex poſtfacto eſt reus intereſt ſm primuꝫ: vel ſcđo nō intereſt petat actor a reo ad replicationem:vel econtra. Naꝫ actor dicit reus cū replicat:⁊ reꝰ agere cuꝫ excipit.vt.ff.de except.l.j.⁊ ſic vterqꝫ eſt reus alter originaliter: alter ex poſtfacto:vel ſm alium.ideſt ꝙ multum dicatur intereſſe.nam nō intereſt quis eorum ab altero petat.

q ¶ Eius.ſ.actoris ſꝫ vtrumqꝫ.

r ¶ Doli.que eſt exceptio generalis vbicunqꝫ alia habet locum: vt ff.de doli exceptione.l.ij.§.generaliter.

s ¶ Rationes.ideſt inſtrumenta ſm primuꝫ: pprie ſm alium.

t ¶ Deſideret.quod eſt pmiſſum:vt.s.l.nō eſt ⁊.l.iuſtum. ſm vtrūqꝫ caſum.

v ¶ Exhiberi.i.dicerean actor a reo quod non poteſt ad fundandam intentionem ſuam: ſed ad iuuandam ſic:vt ſubijcit ſm primū ⁊ verbum rationes p inſtrumentis ponitur. Uel ſm alium proprie ⁊ dic ꝙ poteſt petere actor a reo.nec obſtat ꝙ alꝰ dicitur ꝙ actor non debet fundare intentionem ſuam ex inſtrumētis conuenti:vt.s.eo.qui accuſare:quia hic non ex inſtrumentis conuenti:ſed communibus.ſ.rationibus fundat:vt ſubijcit: cum petūtur rationes exhiberi.

x ¶ Quando.pro quia.

y ¶ Non oportet.ſubaudi dici.

z ¶ Fundari.ſed fundata adiuuari:vt.s.eo.l.j. in fine ſm primum: ſed ſm alium nil ſubaudies.Eſt tamen argumentum contra ſecunde lecture.ff.ad legem falcidiam.l.penultima.§.finali.⁊ plene diſtingue hic:vt dixi.ff.e.l.j.§.editiones.in glo.hec debent apponi ⁊c.

a ¶ De in ius vocando.

¶ Hoc titulo omne iudicium incipit.⁊ ideo de eo dicit:vt inſti.de de pe.te.li.§.fi.Accur.

b Sicut bonis.reuerentiam.in faciendo.

c ¶ Re exigente.ideſt equitate dictante que proprie res dicitur cum ſemper vna et eadem permaneat. Uel dic ideſt cum neceſſe eſt vt in ius vocetur. Et nota ꝙ facit ſimilitudinem inter reuerentiam que eſt in faciendo:vt in aſſurgendo: et eam que eſt in non faciendo:vt de non vocando in ius ſine venia. Sed quare marito patrone hec non preſtantur:vt.j.de ope.liber.liberti:ſed vxori patroni ſic:vt hic. Reſpon.vxori per virum fit honor naturaliter:ſed nō ſic econuerſo: vt inſtitu.de iniurijs.§.patitur.⁊.ff. de iniur.l.j. infi.⁊.l.ſequenti.

Uxor ppter virū honorat.

d ¶ Prohibitum.quod eſt generale in omnibus quibus reuerentia debetur: vt.ff.ea.l.generaliter.⁊ ſic de illis perſonis que numerantur ff.eo.quiqꝫ.§.pretor.

e Uenia.nō petita vel petita:ſed nō impetrata: vt.s.l.pxi.

Parentes.

a ¶ Parentes. vtriuſq; ſexus. hec duo nomina accipe in infinitum: vt.ff.eo.l.iiij.§.j.
b ¶ Liberos. ſiue ſint heredes pñis ſiue nõ: vt q2 exheredati duz nõ mala mente: vt.ff. de bo.lib.l.ſi patronus.§.ſi quis nõ mala.
c ¶ Si extranei. hic eſt ꝯ.j. de ope.lib.liberti. Sol. vt ibi. Item ꝯ.j. de lat.lib.tol.l.j.§. ſꝫ ſi ſb cõditione.ſo. vt ibi.

parentes[a] ⁊ liberos[b] heredes inſup ⁊ ſi extranei[c] ſint a libertis ſeu liberis[d] eoꝝ nõ debere in ius vocari certiſſimuz eſt: nec in ea re ruſticitati[e] venia ꝓbeat: cũ naturali[f] rõne honor hmõi pſonis debeat. ¶ Cũ igit cõfitearis patroni tui filiũ ſine pmiſſu pſidis te in ius vocaſſe penã[g] edicto ꝑpetuo ꝯſtitutã reſcripto tibi cõcedi[h] temere deſideras.

¶ Filius in poteſtate etiaꝫ petita venia nõ põt agere contra patrẽ. ſecus in emãcipato. h.d. ſm Bal.

¶ Impa. Diocle. ⁊ Maxi. Aug. ⁊ ceſares Roſane. Lex.iij.

Qui in ptãte patris agũt[i] aduerſus[k] eos experiri nõ poſſunt. ſi igitur emancipata es: venia edicti petita hoc facere nõ ꝓhiberis: quod ⁊ in matris[l] perſona obſeruandum eſt.

¶ De pactis[m].

¶ Pactũ ſuper incerto remittẽdo valet h.d.bal. Uel ſic. Ius futurũ põt remitti ꝑ pactũ. ⁊ defectus cauſe ĩpulſiue non ꝓbet impedimentum. h.d. Saly. Uel ſic. Fideicõmiſſum cõditionale poteſt conditione pendente ꝑ pactum remitti ⁊ datũ pro remiſſione nõ repetitur etiã conditione defecta. h.d. ſm Alexan.

¶ Imperator Seue. Aphilon.

Titulus.iij. Lex.j.

Conditionis incertum[n] inter fratres nõ[o] iniquis rõnib[9] conuentione[p] finitum[q] eſt. Cuꝫ[r] igitur verbis fideicõmiſſi petituꝫ[s] a patre[t] tuo profitearis[u]: vt ſi vita[x] ſine liberis decederet[y] hereditatẽ licinio frõtoni reſtitueret[z]

¶ Pactum eo tpe de[a] ſextãte frõtoni dãdo[b] cũ liberos philinus[c] nõ ſuſtulerit interpoſitum: nõ idcirco põt iniquum videri: qđ[d] facta ſicut placuit diuiſione diem ſuũ.te[e] filio eius ſuperſtite functus[f] eſſet[g].

¶ Creditor hereditarius qui ſpõte egit contra emptorez hereditatis intelligitur paciſci de non conueniendo heredẽ. h.d. Salyce. Uel ſic. Tacitũ pactum ꝓdeſt abſenti ⁊ ignoranti. Jaco.but.

¶ Impatores Seue. ⁊ Anto.aa. Claudio. Lex.ij.

Poſt venditionem hereditatis[h] a[i] te factaꝫ: ſi creditores contra emptores actiões ſuas mo

d ¶ Liberis. cũ pñibus manumiſſis hoc nõ valet: q2 fruſtra adijceret liberis. Dic ꝗ qui ſunt in ptãte lꝫ ingenui: ipſis em̃ agẽtibus pater agere videt: vt.ff. de bo.libe.l.querit. Uel viuente liberto eodẽq; patre dꝫ reuerentiã eius filius poſtea nõ: vt plene dixi.j. de lib. ⁊ eorũ lib.l.pe. Sꝫ cur heredib[9] extraneis patroni debet reuerentia: vt hic: ſed extranei hẽdes liberti nõ debent: vt.ff. de obſe.li.l.pe. Rñ. ex parte pronieſt fauor. ⁊ ideo prorogandus: ex pte liberti ẽ odium. ⁊ ideo reſtringẽdum: vt arg.ff. de lib. ⁊ poſthu. cũ quidaꝫ. ⁊ ad mace.l.ſed ſi pr.§.non ſolum. in fi.

Liberti debẽt honorẽ: pro heredibus etiã extraneis

e ¶ Ruſticitati. vt.j.ꝺ inter.ma.l.j.
f ¶ Naturali rõne. nõ dicit iure naturali: q2 ħ falſum eſſet: ſꝫ naturali rõne que dictat vt benefaciẽti benefaciam[9]: vt de ꝯdi.inde.ſi nõ ſortem.§.libertus. ⁊ ſic nõ ob. de iur. ⁊ fac.igno.l.regula. ⁊.l.error. in fi. ⁊.l.iure. vbi error iuris nõ nocet in dãnis. naꝫ alterius iuris eſt ibi error.ſ.ciuilis. hic aũt quaſi naturalis.

Benefaciendũ ẽ benefaciẽtibus.

g ¶ Penam.ſ.qnquaginta aureorum. ꝓpoſita actione in factuꝫ que in heredibus ⁊ in heredes datur: vt.ff.eo.l.penul. in fi.
h ¶ Concedi.i.remitti.ſic.j.de arbi.ne in arbitris.in fi. Sed videt ꝙ nõ temere cũ ꝯtineat remiſſionẽ pene: vt.ſ.ꝺ pci.ipa.of.l.reſcripta. ſꝫ ibi de pena corpali vel pecuniaria in fiſcum inferẽda: hic patrono dat. Item intelligo niſi peniteat vocantẽ: vel niſi patronus nõ veniat: vel niſi volens vocet: vt.ff.e.l.ꝗuis. ⁊.l.libertus.
i ¶ Qui in poteſtate. agunt.i.degunt.
k ¶ Aduerſus eos. tranſit de ſingulari ad plurale: vt ⁊.ff. de no.ope.nun.l.j.§.inde querit ⁊.l. de pupil.§.põt. ſic ecõtra.j. de teſt.l.oium. ⁊ ff. de tranſac.ꝗ cum. in fi. Item intellige in filijs iuſtis naturalibus vl' adoptiuis durãte adoptione: niſi in caſtrẽſi vel quaſi: vt.ff.eo.l.adoptiui.in pn. ⁊.ff. de iudi.l.lis. ⁊ dic vt ibi. ⁊.l.ſi a me. ⁊ de fur.ſerui. Itẽ fallit hoc in alijs caſibus quos dixi.ſ. de epi.audi.ſi lenones.
l ¶ Matris.ſ. vulgo cõceperit: q2 certa eſt: vt.ff.e.l.iiij.in fi. ⁊.l.v. Et no. ꝙ refert ad ꝓximũ caſum nõ ad ſuperius reſponſum.
m ¶ De pactis. ¶ Quia metu iudicioꝝ puenitur ad pacta ⁊ tranſactiones: ideo de his interſerit. Accur. Uel ſic. Supra de in ius vocãdo ⁊ de editione actionũ que ſunt quaſi ꝓludia iudicioꝝ expoſitum eſt vñ cõſequenter de iudicijs eſſet tractandũ. Sed q2 vocati ad iudicium ſepe trãſigunt. nam meticuloſa res eſt ire ad iudiciũ. idcirco videndũ eſſet de tranſactione: ⁊ q2 nõ tm̃ pecunia: ſed etiã gratia quis a lite ſepe deſiſtit: ⁊ decẽtius eſt ꝑ gratiã remittere ꝙ̃ pecunia vẽdere actionẽ: vl' q2 pacta generaliora ſunt. ideo videamus de pactis ꝑmo: vt.ff. de trãſactio.l.j.j.rñ. ⁊.§.j. Azo.
n Conditionis incertũ.i.incerta cõditio vel grauamen pendens ſub incerta ꝯditione que ad vtrũlibet ſe habebat. Ul' dic ad alterã tm̃ vt differat a.l.cum ꝓponas.
o ¶ Non iniquis. ſed equis.
p ¶ Conuentione.i. pacto.
q ¶ Finitum.i.finiri potuit: loquitur impator filiofamilias.
r ¶ Cum igitur. dixit in genere: nunc in ſpecie.
s ¶ Petitum.i.auus petijt.
t ¶ A patre tuo. philino.
v ¶ Profitearis. tu filius philini.
x ¶ Uita.ſ. pater tuus.
y ¶ Decederet. philinus.

z ¶ Reſtitueret. hec tota eſt conditio.
a ¶ De ſextãte.i. duabus vncijs: vt in ſti. de heredi.inſti.§. hereditas ⁊ põt dici de ſextante totius hereditatis vel ſue partis tm̃.
b ¶ Dando. ante partẽ. ⁊ ꝓpter hoc frontoni[9] remiſit fideicõmiſſum
c ¶ Philinus.i. pater tuus: nec de eo tempore.
d ¶ Quod. ꝑ ꝙ̃uis.
e ¶ Te filio. ꝑ qđ videbatur nullã eẽ remiſſionem: ⁊ ꝙ ob cãm datuꝫ erat repetendũ quaſi cã nõ ſecuta: vt.ff. de condi.ob tur. cau.l.j.§. ob rem. ⁊ de cõdi.cã da.l.j ſed tñ ſatis eſt incertuꝫ cõditionis eſſe remiſſuꝫ vt hic. ⁊.j.e.l.cum ꝓponas. ⁊.j.ti.j. de fideicõ. ⁊.ff. de ver.obli. qui rome.§.ſi. etiã ad hoc qđ de cã dictũ eſt plene habes reſcriptũ.j.e. in gl. ibi quinto ⁊c. Sꝫ videt ſex rõnibus nõ valere hoc pactuꝫ. Primo: q2 adhuc nõ competebat ius cui renunciabat: vt ff. de leg.ij.ſi ita ſcriptũ §.ſi ſub cõditione. ⁊.ff. de acqui.here.qui ſupſtitis. ⁊.l.is qui. ⁊ de regu.iur.ꝗ põt.§. ꝙ gs. ⁊ ff. de ſuc. edic.l.j.§. decretalis.que ſunt ꝯtra. So. in repudiatione loquunt ꝓdicta iura: ⁊ pactum valet de futuro iure: vt hic. ⁊.ff.e.l. ⁊ heredi.§.filia. ⁊ de mino. deniq;.§.ſi quid. ⁊.ff.ſi a pa. quis fu. ma.l.j.§. ſi parens.arg.contra.j. de cap. ⁊ poſtli.reuer.l.nec nos preterijt. So. ibi pactum fuit de bonis capti de quo dubitabat viueret vel nõ: ⁊ ita nõ valet: vt.j.e.l.fi. hic aũt de bonis mortui fit: ⁊ ideo valet ⁊ põt aſſignari rõ: q2 pactũ ideo valet de iure futuro: q2 duorũ cõſenſu vallatur vt.ff.e.l.j.§.pactũ. ſꝫ repudiatio vnius volũtate tm̃. Scđo obſtat in eo ꝙ heres cõſentiẽdo legatario ante aditã hereditatẽ in accipiẽdo legato nõ amittit interdictũ quoꝝ legatoꝝ: vt.ff.quoꝝ lega.l.j.§.qđ ait ptor. Sol. illud magis accedit repudiatiõi ꝙ̃ pacto: vel ibi inuitabat legatarius ad relinquẽdum: hic nõ. Tertio obſtant ea iura que dicunt nõ valere pactũ future ſucceſſionis: vt.j.e.l.fi. ⁊ de collu.pactum. ⁊ de inofſi.teſta.ſi quãdo §.j. ⁊ de inuti.ſtipu.l.ex eo. Sol. hic nõ agebat vt nõ eſſet heres fratris: ſed vt has res ex cauſa fideicõmiſſi nõ peteret: nec ꝑ pactum in alijs rebus heres eſſe ꝓhibet. Quarto opponitur: nõne eſt cõtra voluntatem defuncti: ⁊ ſic cõtra legem fiet hoc pactũ: vt in aut. de nup.§.diſponat.col.iiij. ⁊ ſic nõ valet.j.e.l.pacta. Rñ. nõ eſt contra legem hoc pactũ. id em̃ pactuꝫ contra legẽ eſt ꝙ lex ꝓhibet interponi: ita ⁊ ꝙ contra volũtatem defuncti. ſed hoc teſtator non ꝓhibuit. ſatis em̃ habuit ei cui relinquebat fideicõmiſſum cõſulere vt agere poſſit ꝓ fideicõmiſſo. vt arg.ff. de pac.l.pactum. ⁊.l.paciſci. ⁊.ff. de edil.edi. queritur.§.penul. Quinto hoc pactum ideo ſumpſit vires q' liberos philinus non ſuſtulit. ergo cauſa ſecuta: q2 ſuſcepit filium ceſſat pactum. Rñ. hec fuit impulſiua non finalis. arg.ff. de dona.l.ij.§. fina. Uel finalis cauſa ꝓxima fuit remiſſio. nõ aũt hic: q2 filios non habet. Sexto opponit: nonne eſt ħ tranſactio: ergo hec lex debuit poni.j.ti.j. Rñ. nõ: immo pactio: q2 non fuit de re dubia. Item an poſſet agi pro ſextante ſi traditus nõ fuiſſet. Rñ. ita: q2 fuit do vt facias: vel vt des.i. remittas. vt.ff. de condi.cau.da.x.ſi mulier. hic aũt remiſit ꝑ acceptilationem factã ⁊ aquilianã ſtipulationẽ ſm Azo.lꝫ.ll.ꝯ.ꝯ. ⁊ modo.j.ti. ꝓxi.l.ſiue. ſecus ſi dixiſſet ſe nõ petiturum fideicõmiſſum: vel dabo ſi non petieris: vt arg.ff. de ꝯdi.inde.l.elegãter.§.ſi quis. Sed an cautio mutiana locũ habet. Rñ. nõ: q2 in relictis locũ habet tm̃. vt.ff. de ꝯdi. ⁊ demon. mutiane. ⁊ facit.ff.ꝓ ſocio.ſi ſocius.ꝓ filio. ⁊ de aqua plu.ar. l.in diem.§.fi. ⁊.j. de fideicom.ſi in pſona. ⁊.ff. a qui.appel.non licet. l.j.§.ſi quis aũt. ⁊.j. de temp.ap.l.fi. in fi.

Pactum qñ dicit eſſe cõtra legem.

Cautio mutiana vbi habꝫ locum.

f ¶ Functus.ſ. philinus. pater tuus.
g ¶ Eſſet. natus poſt pactum.
h Poſt venditionem hereditatis. transferende ad emptorem cũ omni onere ⁊ emolumento. vnde in ſingulis non preſtatur euictio: vt.j. de euictio.l.j.
i ¶ A te.ſ. herede.

a ❡ Potueris. tu venditor.
b ❡ Eos.ſ.emptores.
c ❡ Eas.ſ.actiones.
d ❡ Spontanea.nec em̃ cogunt directe:ſed tu venditor conuentus ſi ſoluiſti habes recurſum ꝯ emptorem ꝑ actionẽ ex vendito vt reſtituat vt.j.de here.ven.l.ij.⁊ ff.de here.vel ac.l.ij.§.ſi vẽditor.⁊.ff.dona.he reditatem.

v ❡ Potuiſſet.i.licet facere pactum ꝯ beneficium quod eſt inductuʒ ꝑ edictum edilium curulium.
x Pacta que contra leges.vt inſti.qui.alie.li.in prin.⁊.ff.de ver bo.ob.l.generaliter.⁊.l.ſequenti.
y ❡ Contra ꝯſtõnes.vt.j.ne li.po.l.j.vel ſi tutor de pupilla ducenda in vxorẽ paciſcit: vt.j. de interdic.ma.l.j.

e ❡ Taciti pacti.facti.ſ inter te ⁊ creditores.ſʒ videt ꝙ ipſo iure ſis li/beratus: vt.ff.de ſol.l. ſolutione. Sed dic nõ eſſe factuʒ aĩo nouandi arg.ff.de preto.ſtipu.l. penul. Item nũquid ſi vnus tm̃ creditor ege/rit ꝑiudicat ceteris.aut ſi vnus vna actione an in aliis preiudicet. Rñ. nõ:vt.j.ne vxor ꝓ ma/ri.l.ſi.⁊.ſ.de epiſ.⁊ cle. aut.ꝑſbyteros.⁊.j.de execu.tu. voluntaria.et ff.eo.reſcriptũ. in prin. nec ob.ꝓmo dicto lex il la.ff.eo.maiorẽ:qꝛ alio caſu loquitur.

f Seruus. facere põt.vt.ff.e.ſi de bitor.⁊ de reg.iur.l.me lior.⁊ ꝺ acqui.re.do.eti am inuitis.⁊ ꝺ ver.ob. ſeruus vetante.

g ❡ Non põt.vt.ff.de/poſt.ſeruus tuꝰ.⁊ de le/ga.j.ſi ſeruus leg.§.j.⁊ de iureiurã.ſi ſeruus.⁊ l.ꝙ̃tomagis.⁊ hoc cõi rõne que eſt alterius pa ctum alteri non nocere vt.ff.eo.ſi vnus.§. iteʒ

niſſe probare potueris[a]:eoſqʒ[b] eas[c] ſpontanea[d] ſuſcepiſſe voluntate: ex ceptione taciti[e] pacti non inutiliter defenderis.

❡ Seruus põt dño prodeſſe ſed non ob eſſe in iure queſito.h.d.bal Uel ſic.Ser/uus põt in dñi fauorem non leſioneʒ paci ſci hoc.dici.Salyce.

❡ Jidem.aa.reſtituto. Lex.iij.

Seruus creditoris melioreʒ cãm dñi facere põt[f]:in dete/rius aũt reformare nouo pacto nõ põt[g] obligationẽ recte cõſtitutam.

❡ Renunciatio litis renunciantem ex/cludit a proceſſu cauſe ⁊ a iure principalit intentato:nec hʒ locuʒ pnĩa.h.d.bal.Uel ſic.Renuncians liti mote renunciare vi dere tam inſtantie ꝙ̃ cauſe hoc eſt iuri in illud iudicium deducto.⁊ ideo ad eandeʒ cauſam denuo redire non põt cuʒ ꝑ renũ ciatione finita fuerit.h.d.i effectu Alex.

❡ Jidem.aa.Ualeric. Lex.iiij.

Poſtꝙ̃[h] liti de ꝑdio mote[i] re nunciaſti[k]:cam finitã inſtau rari poſſe nulla rõ[l] ꝑmittit.

❡ Eadẽ obligatio põt partiʒ tolli ipo iu re per ſolutionẽ ⁊ partim per pactum de nõ petendo:⁊ cui damus actionẽ tãto for tius exceptionem.h.d.alexan.⁊ ſalyce.

❡ Imperator. Anto.a. Dema/gore. Lex.v.

Creditori tuo ſi partẽ pecu/nie exoluiſti: de pte[m] ꝛ̃o non petenda inter[n] te ⁊ ipm ꝯuenit: ob[o] cãs negociaqʒ eiꝰ tuo patrocinio fi deqʒ[p] defenſa:ea obligatiõe ptiʒ iu re ciuili[q] ptim honorario[r] liberatus es. Nam exceptio ꝑpetua pacti cõ uenti vel doli[s] reſidui petitionẽ re/pellit cũ ⁊ ſolutuʒ per[t] ignorantiam repeti potuiſſet[u].

❡ Pactum contra ius vel bonos mores nullius eſt momenti.h.d.Alexan.

❡ Idem.a.Baſilice. Lex.vj.

Pacta que ꝯ[x] leges conſtitu/tioneſqʒ[y] vel contra[z] bonos mores fiũt nullã[a] hẽre viʒ idubitati iuris eſt.

❡ Si creditor debitoris heres extitit obligatio cõfunditur.Sed ſi poſſeſſori vic to hr̃ditatem retradidit vt ſibi ⁊ aliis cre ditoribus ſoluatur interueniente ſtipula tione ex ſtipulatu agitur.h.d.Bal.

❡ Idẽ Aug.Maximo. Lex.vij.

Debitori tuo ſi heres extiti/ſti:actio quã ꝯ eũ[b] habuiſti: adita[c] hr̃ditate confuſa[d] eſt. ❡ Sʒ ſi eã hr̃ditatem poſtea quã in iudicio obtinuiſti[e] ei tradidiſti[f] quẽ ſnĩa ſup aueras ea ꝯditione pactoqʒ vt tã ceteris creditoribꝰ[g] ꝙ̃ tibi in eo ꝙ tibi debet[h] ſi eã hr̃ditatẽ nõ adiſſes ſatiſfaceret pacti ꝯuentiõiſqʒ fides ſeruanda eſt:que ſi nõ ſeruat[i] ex ſti pulatu[k] (ſi modo pacto ſbiecta eſt)

z ❡ Contra bonos mo res.ſ.cões non ipſius q fecit:vt.ff.de iniur.iteʒ apõ.§.idẽ ait aduerſus ⁊ da exẽpluʒ de futura ſucceſſione: vt.j.e.l.ſi. Idem dicas ſi fiat ꝯ ali as ptes iuris: vt.ff.e.iu riſgentiũ.§.ꝑtor.Et di ſtingue hic:qꝛ pacta a/lia ſm legeʒ:⁊ tunc va/let principale ⁊ acceſſo rium:vt ꝑ totũ hunc ti. vt tñ actor altero ſit cõ tentus:niſi in ꝯrũ aga tur:vt.ff.e.reſcriptum. §.ſi pacto.⁊ de tranſac. l.qui fidẽ.alia ꝯ.et tunc neutrũ valet:neqʒ prin cipale:neqʒ acceſſoriuʒ vt hic.⁊.ſ. de legi.⁊ cõ ſti.l.nõ dubium.⁊ de v̾ bo.ob.ſtipulatio hmo do.⁊.l.ticia.⁊.j.de inu ti.ſtipu.ex eo.alia ꝑter legeʒ.⁊ tunc acceſſoriũ valet ⁊ nõ principale: vt.ff.ꝺ verbo.ob.ſtipu latio iſta.§.alteri.

Pacta ſunt i tri/plici diffe rentia.

a ❡ Nullã vim.vires aũt ſunt quattuor.pari/unt:perimũt:informãt ⁊ elidunt. Addunt qn tum.ſ.adiuuãt.qð non placet:qꝛ ꝯtinet ſub v̾/bo elidunt:que em̃ eli/dunt actionẽ:adiuuant exceptionẽ:⁊ que adiuuant actionẽ:elidunt ex ceptionẽ. Parit aũt pactũ veſtitũ qð dices.j.e.l.legẽ. Perimũt acce/ptilationes ⁊ ſtipulatiões aĩo nouãdi facte:vt inſti.qui.mo.tol.ob.§. item ꝑ acceptilationẽ.⁊.§.pe. Informãt actionẽ pacta in cõtinenti ap/poſita.i.noua forma dat veteri actiõi ad quã modo dat.vt.ff.e.l.iuriſ/gentiuʒ.§.quinimmo. Item ⁊ ꝓpter aliud:qꝛ lʒ origo ſit bonefidei vt ex empto modo ꝑ pactũ erit ſtricti iuris:qꝛ ſuccedit in locũ actionis pre/ſcriptis verbis.vt.ff.ſi qs cau.l.ſi eũ.§.qui in iure. Item elidũt vt pa/ctum de nõ petẽdo:vt dices.j.e.l.pacta nouiſſima.

Vires ſ quattuor

in ſumma. Item qð dicit in ſi.loquitur in acquiſitis.ſecus in acquiren dis:vt.j.de acqui.poſ.l.ſi.⁊.j.de here.inſti.l.iij.in ſi. Item in dñicis ꝑ terqʒ in ſeipſo:ſe enim vel occaſione noxe.vt.ff. de vi ⁊ vi ar.l.j.§.qð adiicit:vl' occidendo ſe ſubtraxit dño.ff.de pecu.l.ſed ⁊ ſi dãnum.§.ſʒ ⁊ ſi ipſe.eſt em̃ ipſe res dñica:vt.ff.de pe.depoſui.§.ſtichus. In re aũt peculiari facit deteriorẽ dñi cõditionẽ:vt.ff.de pe.ſi quis ſeruũ.§. etiã. Excipe ſeptẽ caſus ſi donet:vt.ff.e.l.cõtra.§.ſi filius. Scðs ſi cõpro/miſit cũ pena. Tertius ſi ſuſcepit iudicium. Quartus ſi fideiuſſor ſit in cauſa nõ peculiari.vt.ff.de pecu.l.iij.§.ſi filius.⁊.§.ſi ſeruus. Quintꝰ ſi ſe mandauerit emendũ. Sextus ſi ſe vendiderit:vt.ff.mã.cũ ſeruus extero. Septimus.ſi voluerit.vt.ff.de polli.ſi quis rem.§.voto. Item nota ꝙ dicit nouo pacto.nam ⁊ in ipſo contractu quod pepigit ſeruat vt.ff.eo.ſi nautem. Accur.

Seruꝰ in qbus põt nocer̃ do mino.

h Poſtꝙ̃ liti.ꝑ hoc tam inſtantie ꝙ̃ iuri renunciat in dubio.
i ❡ Mote.apud iudicem.
k ❡ Renunciaſti.hec renunciatio lite tm̃ mota nocet.pactũ v̾o ⁊ an/te ⁊ poſt vt dixi.ſ.l.j.⁊ fuit facta hec renunciatio pñte vel abſente ad/uerſario ꝑ hec verba:nolo amplius venire ad cãm.quocunqʒ em̃ mo/do põt oſtendi expreſſe vel tacite ſatis eſt:vt.j.qui accu.nõ poſ.ſi.ea.⁊ ff.de mino.l.ſi filius.⁊ hoc odio litium.vt.ff.de mino.l.minoribꝰ.nõ aũt placet qð quidã dicunt ꝙ ꝑ trienniũ tacendo liti mote renunciet: qꝛ tunc in.xl.annis ꝑpetuatur:vt.j.de ꝑſcrip.xxx.an.l.ſi.niſi dicas.in ſtantiam finitam ꝑ renunciationem.
l ❡ Nulla rõ.cõi iure.ſecus ſpeciali:vt in minore.
m Creditori.de parte.ſ.reſidua.
n ❡ Inter te.debitorem.
o ❡ Ob cãs.no.cãm in pactis cõſiderari:vt.ff.de excep.doli.l.ij.§.j.
p ❡ Fideqʒ.i.fideli patrocinio.
q ❡ Ciuili.i.ſolutione.
r ❡ Honorario.vt per pactum quod pretor tuetur:vt.ff.eo.l.iuregen tium.§.pretor.
s ❡ Doli.que eſt cõis.vt.ff.de excep.doli.l.ij.§.generaliter.
t ❡ Per ignorantiã.iuris vel facti ſm Azo.cũ de dãno vitando tra ctetur:vt diximus.ſ.de iur.⁊ fac.igno.cũ quis. Et eſt rõ:qꝛ liberatus erat vinculo naturali:vt.ff.de ſo.ſtichus.§.naturalis. Alii dicũt ideo qꝛ fauorabilis eſt hec exceptio:vt.ff.de condi.inde.l.qui exceptionem Item no.h cui damus actionẽ ⁊c.vt.ff.de ſupſi.l.j.⁊.ij.

b Debitori.eum.ſ.defunctum.
c ❡ Adita.ſ.aĩo tm̃.vt inſti.de here.quali.⁊ diffe.§.item.
d ❡ Confuſa eſt.vt.ff.de ſo.ſtichũ.§.aditio.⁊.j.ad.l.fal.licet.⁊.j.de ſi deicõ.cum ſeruũ.⁊ de nego.geſ.ſi ab eo.⁊.ff.de fideiuſ.ſi debitori cui.⁊ j.de here.ac.l.pe.Sed ꝯ.vt.j.de iure deli.l.ſi.§.ſin v̾o.⁊ ipſe.ſed ibi ꝓ pter inuentariũ qð fecit nõ extinguit actio. Uel ſi velis dicere ꝙ extin guatur:nõ tñ qn deducat:⁊ diſtingue hic:qꝛ aut debitor creditori: vel ecõtra ſuccedit:⁊ tunc extinguit actio:vt dictũ eſt:⁊ cõtra fideiuſſores vt.ff.de fideiuſ.heres.§.ꝙ ſi ſtipulator.aut quidã reus reo ꝓmittendi: vel reus cũ reo ſtipulãdi:⁊ tunc ambe remanẽt:vt.ff.de duo.re.ſi reus in prin.⁊.ff.de ſo.ſi duo.aut fideiuſſor fideiuſſori:⁊ tunc neutra tollit. vt.ff.de fideiuſ.heres.§.nõ eſt. Aut fideiuſſor reo ſtipulãdi:vl' ecõtra ⁊ tũc acceſſoria tollit.vt.d.l.heres.§.ꝙ ſi idẽ ſtipulator.aut fideiuſſor reo ꝓmittendi:vel ecõtra:⁊ tunc ſi tenet reus naturalr ⁊ ciuilr acceſſo ria tollit.ſi naturalr tm̃:tunc nulla vt.d.l.heres.§.ꝙ ſi h.⁊.§.retro.

Actio an extingua tur ſi cre/ditor de/bitori:vel econtra ſuccedit.

e ❡ Obtinuiſti.cum effectu.i.qꝛ fuit tibi reſtituta.
f ❡ Tradidiſti.i.reddidiſti.H.
g ❡ Creditoribꝰ.qꝛ intererat tua bis ſolui:vt.j.de here.ven.l.ij.
h ❡ Debet.cõditio indebiti.ff.de cõdi.inde.ſi is q.qñ dixit do tibi he reditatẽ.ſi em̃ rebus ſpãliter deſignatis nõ tenetur.
i ❡ Seruatur.qꝛ dicat te alii pactũ feciſſe:⁊ ſic nõ valere:qꝛ alteri ſti/pulari vel paciſci nemo põt.ff.de ver.ob.inter ſtipu.§.alteri:vel non poſſe reſuſcitari actionem extinctam.
k ❡ Ex ſtipulatu.i.ex ſtipulatione certe conditionis.alioquin ſi non eſt ſubiecta:ſed pactum agitur preſcriptis verbis.vt.j.de rerum ꝑmu ta.l.rebus.Sed ſi neqʒ ſtipulatio neqʒ pactum de ſoluẽdo interuene rit:poterit reuerti ad iudicati actionẽ:⁊ ſi excipiat ex pacto replicabis ſi traditio nõ interuenerit.Sed apud poſſeſſorem qui dicit ſe heredem

res dimiſit

res dimiſit hoc pacto aget ex ſnia: τ ſi excipiat de tranſac. replicet: vt ȷ.e.cū ꝓponas.ñ.ſi ſine pacto aget actiōe ſibi cōpetente ꝑus ꝑ ſe: vt ar. ff.de here.ven.l.ñ.§.pe.ꝑ alñs aget iure ceſſo: ꝙ ſi non eſt ceſſum aget ſm.M.ex ſnia: τ ſi opponit aliqd: replicet ꝺ dolo quaſi cū habeat emolumentū habeat τ onus.vt.d.l.de here.ven.l.ñ.Accur.

y ❡ Eſtimatus.dupliciter enī fit eſtimatio vna que facit emptionem: vt hic: alia que determinationem.τ ꝑ hoc.ff.de iure do.plerūqȝ.
a ❡ Inſtrumenti.dotalis.
b ❡ Vendito.eſtimatio enim facit emptionem: vt.ff.de iure do.plerumqȝ.τ.ȷ.de iure do.l.j.τ.l.cum dote.τ dic ex vendito.i.ex empto.vt τ.ȷ.ſi ſeruus extero.l.j. ff.de actio.emp.l.veteres.Item contra.ȷ.ſine cenſu vel reli.l.j.vbi dicit ꝙ nō competit.Solu.hic in vſuris loquitur ſm ius commune. ibi in tributis ſȝ ius ſingulare quod non placet: quia etiam in tributis bene valet inter eos lȝ non in preiudicium fiſci: vt.ff.eo.l.inter debitorem.τ.l.epiſtola.§.ñ.dic ergo in.l.contraria non valere in preiudicium fiſci: ſed contra hentium ſic.

a ❡ Actio.ad intereſſe vel penam.
b ❡ Si paſcenda.portionibus.forte inequalibus: ꝓpter qꝺ videbatur iniquū.ideoqȝ nō ſeruandum.
c ❡ Compellet.ꝑ actōnem ꝓ ſocio ſi volunt eſſe ſocij: vt.ff.ꝓ ſoc.l.cū duobus.§.ſi in coeunda.alſ eſt ꝯctus innoiatus do vt facias.τ ſic agit ꝑſcript.ver.vt ff.ꝺ ꝑſcrip.ṽ.l.ſi tibi ré.
c ❡ Cōpellet.ſ.paſtor
d ❡ Cum poſtea.adverſarius.ſ.poſſidens familiaȝ matris ſ.ſeruos.
e ❡ Circūuenerit.dolo dante cām cōuentioni.
f ❡ Caueret.ſine pena vel cū pena accepta forte pecunia parua.
g ❡ Irritū eſt.vł replicatione doli: vñ aget ꝑma actione ſi excipiat ꝺ pacto: replicabit de dolo.Sed ego intelligo ꝙ petit ſnia executiōi mādari: vł ſi actio prima ꝑ aquil.ſtipulata fuerit ipſo iure ſublata tunc ꝺ dolo: vt.ȷ.ti.j.ſub pretextu.§.ſane.
h ❡ Agi.i.excipi.vt argu.ff.de excep.doli.l.j. τ tunc dic liberabit.ſ.indulta replicatione vel actione doli: vt dixi.vł dic agi ꝓprie.ſ.ad penā quam mater promiſit ſi contrauenerit.

dabitur actio[a]: vel preſcriptis verbis ſi ſtipulatio nō interueniat.

❡ Pactum appoſitum ſuper fetibus pecoꝝ inter dñm τ paſtorem diuidendis eſt ſeruandum.h.d.bal.τ ſaly.

❡ Idē.a.Mucracaulio. Lex.viij.

Si paſcēda pecora partiaria: ideſt vt fetus eorū portionibus[b] quibus placuit inter dñm τ paſtorez diuidant: apolinarē ſuſcepiſſe ꝓbabit fidem pacto ꝑſtare ꝑ iudicem compelletur[c].

❡ Remittēs ius quod habȝ ex ſnia per dolum aduerſarij nō perdit ius queſitū ex ſnia.h.d.Bal.

❡ Impa.Alex.a.Diony. Lex.ix.

Cum poſteaꝙ̃ aduerſarius[d] matris tue victus eēt matrē tuā circūuenerit[e] vt ei caueret[f] nullam ſe ꝯtrouerſiā ꝺ ſeruis moturā id pactū mala fide factū irritū[g] eſt: τ cū ex ea ꝯuentione cū matre tua agi[h] ceperit: iudex eā liberabit.

❡ Pactū appoſitū in traditione rei veſtitur ipſa traditiōe.h.d.baldus Vel ſic. Pactū appoſitū iuxta rei traditionē veſtit ab ea vt actionē ꝓducat.h.d.pau.ꝺ ca.

❡ Idem.a.Niche. Lex.x.

Legem[i] quā dixiſti cū dotez ꝓ alūna dares ſeruari opȝ[k] nec obeſſe tibi potuit qꝺ dici ſolet[l] ex pacto actionē nō naſci: tunc enīȝ hoc iure[m] vtimur cū pactū nudū eſt alioquin cū pecunia datur: τ aliqd de reddenda ea conuenit[n] vtilis eſt condictio[o].

❡ Ex pacto appoſito iuxta cōtractū nō agitur ſi deſinit intereſſe competere.hoc dicit ſm Alexan.

❡ Idem.a.Capitoni. Lex.xj.

Ex ꝯuentiione[p] quidē qua pactaȝ nouercā tuā cuȝ pr̄e tuo dicis cū fundū in dotē darēt: vt[q] creditorib⁹ qbus fuerāt ꝑdia obligata vſuras ſolueret[r] actō tibi[s] aduerſus cā[t] cōpetere nō[u] pōt: etſi[x] pactū in ſtipulatione deductū ꝓbetur. ❡ Sȝ ſi fundus eſtimatus[y] ita (vt pars inſtrumenti[a] ſignificat) in dotē datus eſt ex vendito[b]: actio τ placitis[c] ſtetur competit[d].

❡ Vltima pacta priorib⁹ cōtraria derogant eis: τ ideo pactum de nō vtendo pacto de nō petendo ante facto reddit efficacez obligationē eliſaȝ ab illo.h.d.Alexā.

❡ Idem.a.Phacule. Lex.xij.

Pacta[e] nouiſſima[f] ſeruari oportere tam[g] iuris ꝙ̃ ipſius rei equitas[h] poſtulat: quapropter ſi ꝯuentione ꝙ̄ preceſſit[i] diuerſa pars vſurā ſe nō eſſe cōſenſit[k]: τ[l] maxime ſi (vt ꝓponis[m]) id etiā apud acta ꝑfidis aſſeuerauit: actionē que ſup ꝑma cōuentione fuerat: exercere nō prohiberis[n].

❡ Pacta appoſita incōtinēti iuxta contractū valēt etiam quo ad producēdaȝ actionē: ſȝ ex interuallo appoſita proſunt ad excipiendum tm̄.h.d.ſm Alexan.

❡ Impa.Mari.a.mario. L.xiij.

In bonefidei ꝯctus[o] ita demuȝ ex pacto[p] actio[q] cōpetit ſi icōtinēti[r] fiat.nā qꝺ poſtea[s] placuit id[t] ñ petitionē[u] ſ; exceptionē[x] parit

c ❡ Placitis.ideſt pacto.
d ❡ Cōpetit.ideſt dat.
e ❡ Pacta.quando ſunt contraria τ ab habili perſona: et niſi prima fuerint derogatoria poſteriorum.ff.de leg.iij.ſi quid.τ de lega.j.ſi mihi.Itē vbi ponitur caſus ꝙ in codicillis legauero valere volo.
f ❡ Nouiſſima.vt ſi ꝑmuȝ fuit factū de nō petendo ſm ꝙ liceat petere: vt h.τ inſti.de repli.in prin.τ.ff.e.l.ſi vnus §.pactus.τ ideȝ in vltima volūtate: vt.ff.de adimē.leg.l.iij.§.fi.Iteȝ hoc verū ſi vltima valent: alſ nō: vt.ff.eo.iuriſgentiū.§.ſȝ ſi fraudādi.Item eſt verꝫ niſi ꝑmum deroget vltimo. vt τ.ff.de lega.j.ſi mihi τ tibi.§.fi.Item hoc verum niſi ꝑ primum ſit actio ipſo iure ſublata: vt.ff.e.ſi vnus.§.pactus.τ.l.ſi tibi.§.quedam. Item verū niſi res ſit ſecuta ex ꝑmo: vt.ff.e.ab emptione.

Pactuȝ in tributis an valeat.

i ❡ Legem.i.cōuentionē.vt.ff.depoſi.l.j.§.ſi ꝯuenerit.τ fuit hec cōuentio vt ſoluto matrimonio dos ei redderetur.
k ❡ Oportet.ſ.legem.
l ❡ Solet.vt.ff.e.l.iuriſgentiū.§.ſed cum nulla.τ.§.quinimmo.
m ❡ Hoc iure.qꝛ actio nō naſcitur ex pacto.
n ❡ Conuenit.τ ſic nō eſt nudū pactū: ſed rei interuētu veſtitū: vł dic veſtitū eſt coherētia ꝯctus in quo iteruenit res.τ ſic ceſſat opinio que fit ꝯ hanc glo.quā alibi notaui interuentu veſtitum.
o ❡ Condictio.i.certi cōdictione generali.Vel dic ſi habes cōditio.i.pactionis adiectio.ſi cōditio.i.ꝑſonalis actio: vt inſti.de act.§.ſi itaqȝ. τ.ff.re.amo.l.rerū amotarū.τ dic condictio vtilis.i.efficax.τ noiatur ꝑſcriptis verbis.vt h.τ.ȷ.de ꝑſcrip.ver.l.rebus.τ.ȷ.de pac.cōuen.l.j.τ.ȷ.de dona.l.legē.τ.ff.de ꝑſcrip.ver.ſi dñs.τ.ff.eo.diuiſionis.Sed ꝯ.ȷ.loca.ſi tibi.ſol.vt ibi.Item no.hic tria.Primo qualr cognoſcatur nudum pactū.Scdo quot ſunt veſtimēta pactoꝝ.Tertio quot caſib⁹ nuda pactio parit actionē: que dic vt diximus.ff.eo.l.iuriſgentium.§.ſed cum nulla.in glo.Item caute incipit.τ in.§.quinimmo.in glo.quinetiam τc.in fi.eius.τ dic vt ibi.

Pactuȝ nudum q̄liter cognoſcit τ veſtitur: τ an pariat actionem.

p ❡ Ex cōuentione.i.in dotē.ſ.inextimatam.
q ❡ Vt creditoribus.hoc eſt pactum vt creditoribus τc.
r ❡ Solueret.ſ.nouerca
s ❡ Tibi.ſ.filio.
t ❡ Eam.ſ.nouercam.
v ❡ Non pōt.τ eſt rō ſm quoſdā: qꝛ matrimoniū nō tranſit ad heredē nec ergo eius acceſſio.i.dos neqȝ de dote pactuȝ: vt arg.ff.ſi quis cau.l.ſi eum.§.fi.lȝ ex ꝯctu actiones generalr tranſeant ad heredes: vt.ff.ꝺ vſufruc.ad hoc.§.ſi opas.Sed hoc rō nō placet ſm.M.Dic ergo ꝙ ideo non agitur pro futuro tpe: qꝛ predium redit ad mulierem cuȝ ſuo onere: ſed ꝓ preterito ſi quid eſt ſolutum a marito quondam agere pōt vt.ff.de vſufruc.l.queſitum.

Actiōes ex ꝯctu trāſeunt ad heredes.

x ❡ Etſi.i.ꝙuis.

g ❡ Tam iuris.ꝑtorij τ ſtricti iuris: vt.ff.eo.iuriſgentium.§.pretor.
h ❡ Equitas.que tuetur pacta legis: vt.ff.e.l.j.
i ❡ Preceſſit.de non petendo.
k ❡ Conſenſit.τ ſic ꝙ liceat petere.
l ❡ Et maxime.maxime valet ꝓpter preſentiā actorū: vt ar.ff.de edē.l.ſi quis.§.j.τ facit ꝑ litteris ſigillatis ab epis vltra mōtes: vel dic maxime valet: qꝛ magis pōt ꝓbari ſi negetur pactum.
m ❡ Proponis.creditor.
n ❡ Prohiberis.τ ſi oppōat exceptionez ex ꝑmo pacto replicabis ex alio: τ ſic nō tollitur ipſo iure ꝑmum.τ ita eſt ꝯ.ff.de ſolu.ſtichū.§.naturalis.So.vt diximus.ff.eo.ſi vnus.§.pactus.in glo.īmo videt τc. τ vires ꝑmi τ ſcꝺi pacti dic vt ea.glo.diximus.
o ❡ In bonefidei ꝯctibus.qui numerant inſti.de act.§.actionū.τ dicas idē in ſtricti iuris: vt.ȷ.eo.petēs.τ.ff.ſi cer.pe.l.lecta.§.dicebā.ſed in his.ſ.bonefidei maxime videbat valere etiā ex interuallo appoſitū ꝓpter exuberantē fidem que in his deſiderat.Ja.
p ❡ Ex pacto.ſ.nudo.
q ❡ Actio.preſcriptis verbis τ vetus informata: vt.ȷ.de pactis inter empto.τ vendi.l.ij.
r ❡ In continenti.ideſt ingreſſu vel egreſſu contractus: vt.ȷ.eo.petens.τ de edil.edic.ſi apud.τ ſic ꝙ nō diuerterint paciſcentes ad alia vt.ff.de duobus reis.l.duos.§.fi.
s ❡ Poſtea.ſ.ex interuallo.
t ❡ Id.ideſt pactum.
v ❡ Petitionem.ideſt actionem.
v ❡ Non petitionem.licet ad petitionem ſit factum: puta vt fideiuſſor detur pro euictione.
x ❡ Sed exceptionē.ſi fiat ad hoc vt nō detur fideiuſſor quem primo

conuentum fuerat dari.vt.ff.de cōtrahen.emp.pacta.ꝛ diſtingue hic vt ibi diximus in glo.§.vt.ĩ.ꝛc.

a Si pacto.tria fuerūt pacta.primū nudum:de aliqua ꝑmutatiōe ſcōm nudū de pene ꝑſtatione.tertiū veſtitū verbis.ſ.ď ꝑſtatio ne eiuſdem pene.dic ergo ſi pacto.ſ.ſecundo.

ff.de leg.j.ſi fundum.in prin.Item differt hec lex a prima huius titu/li:quia ibi alter tm̄ rogatus legitur:hic vterqꝫ.Item ibi vnus ſolus re miſit:ꝛ nō totum remiſit.hic vterqꝫ ꝛ totuꝫ ꝛ ea que ibi diximus: ꝛ hic dici poſſent.

q ¶ Eximeretur.ſ.ſine liberis.

b ¶ Duo.ſ.ſecundo.
c ¶ Promiſiſſe.i.nu/do pacto cōueniſſe.
d ¶ Placito.ſ.ꝑmo.
e ¶ Subiecta.q̄ eſt ter/tium pactum.
f ¶ Ex ſtipulatu.ſ.ex tertio.
g ¶ Conuentione.ſci licet prima.
h ¶ Exiges.ꝑ tertium pactum.nam rn̄det ta/cite obiectioni.
i ¶ Solēnem ordinez.ſꝫ cū ſolēni poſſes: vt ſi debitor cedat bonis ſꝫ quoſdaꝫ.Uel dic ꝙ eſt ordo vt ex interlocuto ria olim fiat in oia bo/na miſſio.vt.ff.qui.ex cau.in poſ.ea.l.j.hodie ꝑ menſura debiti decla rati.vt.ĩ.de bo.auc.iu.poſ.l.ꝑ debito.ꝛ.l.cum ꝑponas.ꝛ auf.ibi poſi ta ex diffinitiua ſm̄ legē ff.de re iudi.l.a diuo.§.in venditiōe.ei autē qď dr̄ cōpetere ex ſtipulatu ad penā eſt ꝯ.ff.ſi certū pe.ſi quis certū.ꝛ inſti.de verbo.ob.in princi.So.hec pena erat in fa cto vt ſcriberet librum vel ſimilia.Uel dic ex ſtipulatu.i.ex ſtipulatō ne certi.ſ.cōditionis:vt ĩ.de dolo.l.j.Tertij di/cunt ꝙ hec eſt incerta ꝑ pter euentū:q2 neſcitur quid cōſequat̄:vt hic.ꝛ arg.ff.de verbo.obli.l.vbi aūt nō apparet.§.q in illď.ꝛ.§.fundū.hoc nō valet:q2 ſemꝑ eſt in certum anteq̄ꝫ cōſequa tur penā:media placet.Item quero an obliga/tio naturaliſ que oritur ex nudo pacto ſcďo ꝛ ꝑ mo ſit nouata ꝑ ſtipulationē.Dic ꝙ ſic:niſi eſſet in ꝯrium actū:vt.ff.de act.ꝛ obli.l.obligationuꝫ fere.in fi.ꝛ de noua.l.fi.in prin.ꝛ de verbo.ob.ita ſtipulatus.§.fi.hodie nō:vt.ĩ.de noua.l.fi.in fi.Item nunquid veſtitur primū ab vltimo.Rn̄.nō:q2 nō veſtitur principale ab acceſ/ſorio:vt.ĩ.de contrahen.ꝛ cōmit.ſtipu.l.nuda.ergo qď dicit conſeque ris.ſ.ex actione que oritur ex tertio pacto.Item qūo ad aliud agitur ꝛ aliud cōſequor.Rn̄.metu tertij paret̄ primo.vt argu.ĩ.de rei vxo.act.circa prin.ꝛ ideo dicit conſequeris ꝑ actionem:ſed ad penam dicit exi ges.vt.ff.de leg.iij.l.fideicōmiſ.§.ſi rem in caſu.tamē agitur ex primo non tertio:vt.ff.de ope.liber.ſi ita ſtipulatus.Sed quando cōmittitur hec ſtipulatio.Reſpōde plene vt diximus.ff.ſi quis cau.ꝛ ſi poſt tres in glo.nam ipſo iure ꝛc.

Miſſio in poſſeſ/ſionez fit ꝑ mēſura debiti de/clarati.

k Pactum.cōprehenſum.inter patrem ꝛ filiam.
l ¶ Fungeretur.i.decederet.
m ¶ Ea que.que erat ſui iuris.
n ¶ Libertatem.i.facultatem.
o ¶ Auferre.vt.ĩ.e.l.fi.ꝛ de inoffi.teſta.ſi qn̄.§.ij.ꝛ de collu.l.pactū ꝛ.ff.ꝑ ſocio.l.cuꝫ duobus.§.idem rn̄de.eſt em̄ turpe pactum nō ſolū qď ꝯtra ius quidē vl̄ naturā eſt:ſed ꝛ illud qď facit non eſſe liberi arbi trij qď eſſe debebat.vt.ſ̃.de ſacroſanc.eccle.l.j.

p Cum ꝑponas.lꝫ hoc pactum videat̄ cōtra ius:non tamen eſt: q2 vnicuiqꝫ ꝛc.vt.ĩ.e.l.penul.ꝛ.ff.e.l.pactū.ꝛ facit.ĩ.ti.j.de fideicōmiſ.ꝛ de pac.cōuen.l.hereditas.Item ſi vnus fratrū cui cū al/ter frater rem vēderet:ꝛ pn̄s nō ꝯdixit:dico eum ſibi feciſſe ꝑiudicium arg.ĩ.de fideicōmiſ.quotiēs.ꝛ de leg.ij.l.cum pater.§.libertus.Sed ꝯ

¶ Quādo penalis ſtipulatio incipit a ꝑ cedenti conuentione nuda:ſi cōuentio nu da nō ſeruatur agitur ad penā a qua libe rat ſi reus conuentioni nude pareat:alſ cōdemnabitur ad penā.ꝛ bona debitoris propter cōuentionē nō ſeruatā nō debet in creditorem de facto transferri:ſed or/dine iuris ſeruato.h.d.Alexan.

¶ Imperator Gor.a.Cecilio mi liti. Lex.xiiij.

Si pacto[a] quo[b] penā aduerſa/rium tuū ꝑmiſiſſe[c] ꝑponis:ſi placito[d] nō ſtetiſſet ſtipulatio ſubie/cta[e] eſt ex[f] ſtipulatu agens vel id qď in cōuentione[g] deuenerat vt fiat cō ſequeris: vl̄ penā ſtipulatiōe cōpre henſam more iudicioꝝ exiges[h].naꝫ bona aduerſarij tui in te transferri citra ſolennem[i] ordinem fruſtra de precaris.

¶ Non valet pactū per quod pater pro/mittit in īſtrumēto dotali ſe filiā īſtitutu ruꝫ equali portiōe cū filio:quia aufert li/berā teſtandi facultatē.Alexan.ꝛ Bal.

¶ Impa.Ualē.ꝛ Gali.aa.ꝛ Ualēſ nobi.Ceſar.menio. Lex.xv.

Pactum qď dotali inſtrumē to cōprehenſum[k] eſt vt ſi pa ter vita fungeret̄[l] ex equa portiōe ea[m] que nubebat cū fratre heres pa tri ſuo eſſet: neqꝫ vllam obligatio/nem cōtrahere:neqꝫ libertatem[n] te ſtamēti faciendi:mulieris patri po tuit auferre[o].

¶ Fideicommiſſuꝫ fratribus reciproce iniūctuꝫ poteſt pacto remitti:ꝛ ſufficiens cauſa eſt ꝙ vn9 alteri ꝛ alter alteri remit tat.h.d.bal.

¶ Impatores Dio.ꝛ Maxi.aa. Diaphanto. Lex.xvj.

Cum proponas[p] filios teſta/mento ſcriptos heredes ro/gatos eſſe:vt qui primis rebus hu manis eximeretur[q] alteri portionē hereditatis reſtitueret: qm̄ precari am ſubſtitutionem fratrum cōſen/ſu remiſſam aſſeris fideicommiſſi perſecutio ceſſat.

¶ Pactuꝫ cuꝫ ſcriptura ꝛ ſine ſcriptura eiuſdem eſt efficatie.Uel.ſic.Fides non ſcripta ſicut ſcripta eſt ſeruanda.Bal.

¶ Iidē.aa.Ximacho. Lex.xvij.

Pactum quod bonafide[r] in/terpoſituꝫ docebit̄:ꝛ ſi ſcri/ptura nō exiſtente tm̄ ſi alijs ꝑbatio nibus[s] rei geſte veritas cōprobari pōt preſes ꝑuincie ſm̄[t] ius cuſtodi/ri efficiet.

¶ Ex receptiōe partis debiti ſoluti ab vno ex correis debēdi inducitur diuiſio debiti:ex qua quo ad omēs reos deben/di īducitur exceptio taciti pacti:ꝛ ſic alij pro virilibus partibus tm̄ conueniri poſ/ſunt.h.d.Alexan.

¶ Iidē.aa.Iulio ꝛ Emi. L.xviij.

Si creditores[u] veſtros ex ꝑte debiti admiſiſſe quenq̄ꝫ ve/ſtrum ꝑ ſua ꝑſona ꝑſoluentem pro haueritis:aditus rector ꝑuincie ꝑ ſua grauitate: ne[x] alter pro[y] altero exigatur prouidebit[z].

¶ Pactū future ſucceſſiōis inter priua tos nō valet etiā pro donatiōe cauſa mor tis:ſed int̄ milites ad diſcrimen belli per gentes factū contemplatione mortis viꝫ habet vltime voluntatis.h.d.ꝛ non eſt alibi ſm̄ dominum Alexan.

¶ Iidem.aa.Uictoriano militi.

Licet[a] inter pri/uatos[b] huiuſmodi ſcriptuꝫ Lex.xix. quo comprehenditur vt is qui ſu/peruixerit alterius[c] rebus potia/tur:nec donationis quidem mor/tis[d] cauſa geſte efficaciter ſpeciem oſtendat: tamen cum voluntas[e] militum:que ſuper vltimo vite ſpi ritu: et de familiaris rei decreto[f]

r Pactum.bona fide.i.nō dolo vel metu.
s ¶ Probatiōibus.i.approbatiōibus.videli cet ſi tales ſunt ꝑſone q̄ paciſci ꝛ res que in pa/ctū poſſunt deduci:nec pactū ſit improbatuꝫ.ſ.ꝯ leges vel bonos mo/res.Ego aliter lego vt ponat̄ hec dictio ꝓprie ꝛ expone puta teſtibus vel cōfeſſionibus parti um:vel ꝓprie.
t ¶ Scōm ius.i.ſm̄ iu ris formā:ſiue ad agen duꝫ:ſiue ad excipiendū Sic ergo nota ꝙ tm̄ va let pactum ſine ſcriptu ra:vt.ĩ.ti.j.cum te.ꝛ.ĩ.fami.her.l.nō ideo.ꝛ ď rei ven.indicia.ꝛ de fi/de inſtru.l.j.ꝛ.l.inſtru mentis.ꝛ.l.licet.ꝛ.l.in exercendis.ſed fallit:vt ſ̃.auſ.hoc ius porrectū de ſacroſanc.eccle.ꝛ.ĩ.de nō nume.pecu.l.ge/neraliter.ꝛ.ĩ.de fide in ſtru.ꝯctus.ꝛ ď iure em phi.l.j.ꝛ.ff.de ꝑba.cen ſus.ꝛ.ĩ.ſi mi.ſe.ma.di/xe.l.ij.ꝛ.ſ̃.ď man.prin ci.l.j.ſed hic non eſt pa ctum.
v Si creditores. quēq̄ꝫ veſtruꝫ q ſinguli inſolidum tene bamini.
x ¶ Ne alter.ſcilicet q ſoluit.
y ¶ Pro altero.q nō ſoluit.
z ¶ Prouidebit.taciti pacti exceptione oppo ſita.vt.ĩ.ď fideiuſ.liber tum.ſed ꝯ.ĩ.eo.ti.l.re/os.ſol.hic admiſit dicē do quēlibet admitto ꝑ parte:vt patet ex verbo quenq̄ꝫ.i.quēlibet veſtrum.eſt em̄ ſignuꝫ vni uerſale.vt.ff.de here.inſti.hoc articulo.ꝛ ſm̄ hoc eſt expreſſum pactū Uel etiā dic tacitum.ſ.reſiduum nō petam vel ibi inſolidū vnum cō/uenit.ſecus ſi diuidat petendo ꝑ parte vel accipiendo.ꝛ ſic debet eſſe quenq̄ꝫ.i.vnūquenqꝫ.ꝛ ſic tacitum pactum:vt hic ſm̄ Azo.Uel dic nō rediri ad ꝑmum vt hic:niſi alius ſit nō ſoluendo:vt ibi.ꝛ arg.ff.de fideiuſ.l.inter eos.§.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ de pecul.l.ſi ex duobus.in fine ꝑmi re/ſponſi.Et eiſdem modis.ſ.primo ꝛ tertio:ſolue aliud ꝯrium.ff.de leg.j.ſi ex toto.§.j.vel ibi expone alterutro.i.altero.vt.ꝛ.ff.de pac.reſcri/ptum.§.ſi pacta.vel in vltima voluntate ſpeciale.Item arg.ꝯ.ff.eo.ta le.§.poſt diuiſionem.ſed etiam ibi plus accepit ab vno q̄ꝫ deberet:nec erant rei debendi.Accur.

a Licet.i.q̄uis.
b ¶ Inter priuatos.non priuilegiatos.
c ¶ Alterius.ſ.qui nō ſuperuixerit.
d ¶ Mortis cauſa.vt.ĩ.de pac.cōuen.l.hereditas.huic em̄ donationi potius accedere videbat̄.Sed tm̄ nō eſt:q2 in donatione ꝑfertur dona tarius heredi.vt.ff.de dona.cauſa mor.l.ſeya.ꝑ legē illaꝫ:dic ꝙ nō vi detur donare cauſa mortis:niſi exꝑſſerit:vt.ff.de dona.cau.mor.l.ſe/natus.§.j.hic aūt tali pacto heredē ſibi efficere cupiebat.Iteꝫ donatio emolumentū ꝛ nō onus afferre pōt.vt.ff.man.ſi hereditatē.hic auteꝫ etiam onus hꝫ ꝑpter viciſſitudinē:q2 in ꝑſona cuiuſlibet eorum habe/bat locum dictum pactum.
e ¶ Uoluntas.ſ.alia in alio caſu.
f ¶ Decreto.i.diſpoſitione.

Quicquo

a ¶ Quoquo modo. vt. ꝭ. de teſta. mili. l. milites.
b ¶ Pergentes. iam armati.
c ¶ Conititutionum. i. legum.
d ¶ Compédium. i. vniuerſitatis nõ ſolum quodlibet emolumẽtum ſingulare. Sed querit an ſit teſtamẽtum. quidã ꝗ ſic: vt hic innuit in fine huius legis. Alij cõtra: ⁊ dicũt ſimpliciter vltimam voluntatem.
e ¶ Traditionibꝰ. vel quaſi. vt inſti. de re. diui. §. interdum. Item intellige cũ cauſa vera vl' putatiua. ff. de acqui. re. do. l. nũquã. ⁊ idonea ad transferendũ dñium: vt inſti. de re. diui. §. ꝑ traditionem. ⁊ a dño: vt. ff. de acqui. re. do. l. traditio. vel quaſi: vt inſtit. qui. alie. licet. §. j. Sed ⁊ his interuenientibus fallit in re vendita tradita: niſi ſatiſfaciat de precio: vt inſti. de re. diui. §. vẽdite ⁊ vſucapta: vt. ff. de vſuca. l. vſucapio eſt. ſꝫ an idem in ꝑſcriptione Quidaꝫ vt. M. ſic. vt ff. de vſuca. l. euꝫ qui. ⁊ ⁊ inſti de vſu. §. j. in fi. Nos ꝯ: vt. ꝭ. de ꝑſcrip. xxx. an. ſi quis emp. et dicta iura que dicũt dominium queri non obſtant. Sed dic. ſ. vtile ſine effectu dñij.
f ¶ Non nudis. vt. ꝭ. de rei ven. ſeruũ. ⁊ nudum appellat oẽ qđ nõ eſt traditione ſubnixuꝫ i. qđ nõ habet rei traditionẽ annexam: lꝫ ſit veſtitum: vt. ff. de pig. ac. l. j. fallit in pacto. l. commiſ. ⁊ adiec. in diem. vt ff. de rei ven. ſi qs poſt. ⁊. ꝭ. de pac. inter emp. ⁊ ven. l. cõmiſſorie. Item in eccl'ia: vt. ſ. de ſacroſanc. ec. l. fi. ⁊. ꝭ. de dona. que ſub mo. l. j. Iteꝫ in manus iniectiõe. vt ff. de ꝯhen. emp. ſi quis ſub hoc. vl' ibi poſt iniectionem manus. Item in vltimis volũtatibus vt. ff. de ſerui. l. papinianus. ⁊ de leg. ij. cuꝫ pat. §. ſurdo. ⁊ đ acq. poſ. l. cũ hẽdes. Itẽ aliđ i poſſeſſiõe. vt. ff. đ acq. poſ. l. ſi quis. §. differentia.

quoquo[a] modo cõtemplatiõe mortis in ſcripturã deducit: viꝫ poſtremi iudicij obtineat: ꝓponaſqꝫ te ac fratrẽ tuum ad diſcrimen prelij ꝑgentes[b] ob cõmunem mortis fortunam inuicẽ pactos eſſe: vt ad euꝫ q ſuperſtes fuiſſet res eius: cui caſus finem vite attuliſſet ꝑtinerent: exiſtente conditione intelligit ex fratris tui iudicio (ꝗ principaliũ conſtitutionũ[c] prompto fauore firmatur) etiaꝫ rerum eius cõpendium[d] ad te delatum eſſe.

¶ Dominũ nõ acquirit ſolo cõſenſu vel cõtractu: ſed demũ traditiõe ſecuta ſi tradẽs eſt dominus. ſi autẽ nõ eſt dominus tũc ſecuta vſucapione. h. d. Alexan.

¶ Iidem. aa. Mari. Lex. xx.

Traditionibus[e] ⁊ vſucapionibus dñia reruꝫ: nõ[f] nudis pactis transferuntur.

¶ Ex pacto diuiſionis non dat actio ſed exceptio poſſidenti: que tollit replicatione fidei nõ ſeruate. h. d. Saly. Uel ſic. Ex pacto nudo trãſactiõis poſſidẽti exceptio ſed non poſſidenti non datur actio ſi perfecte non impleuit traditioneꝫ pro parte ſua. ſed contra non ſeruantem tranſactionem poterit redire ad primam actionem ſuper qua tranſactum fuerat: quia non ſeruanti fidem fides ſeruanda non eſt. h. d. Alexan.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Euſebio. Lex. xxj.

Cum ꝓponas inter vos[g] ſine ſcriptura placuiſſe fratrum[h] tuoꝝ ſucceſſiones equis ex ꝑtibus diuidi: ⁊ trãſactionis cauſa[i] ꝓbari poſſit hanc interceſſiſſe cõuentionẽ exceptõe te tueri potes[k] ſi poſſides[l]. ¶ Nõ ſi aduerſarius tuus teneat ex hoc placito[m] nullã actionẽ eẽ natam[n]: ſi tibi ſtipulatione[o] nõ ꝓſpexiſti debes ĩtelligere: nec aduerſario tuo tranſactione vti[p] cõcedendum eſt: niſi ea que placita ſunt paratus ſit adimplere.

¶ De debito liquido ꝑ adminiſtratoreꝫ nõ poteſt fieri gratuita remiſſio. h. d. Salycetus Uel ſic. Legitimus adminiſtrator poteſt recipiendo ſolutionem debitorem liberare: non autem debitum liquidum remittere. h. d. Alexan.

g ¶ Cum ꝓponas inter vos. ſ. te ⁊ aduerſarium.
h ¶ Fratrum. mortuoꝝ. ſ. qui vel totũ vel maiorẽ partẽ hereditatis aduerſario tuo reliquerant. Sed cũ tu ei de fundo quondam queſtionem faceres vt ei illã remitteres cõuenit tecũ hereditatẽ equaliter diuidere: vt dicit. Uel dic ꝗ totam vendicabas ex alio forte titulo: ⁊ ſic planius legitur.
i ¶ Cauſa. de fundo habita de q̃ qõnem inferebas vl' aliter vt dixit.
k ¶ Potes. contra illum qui habebat tecum queſtionẽ ſi forte vellet dicere pactum nudum: ⁊ ſic nõ valere.
l ¶ Poſſides. i. qđ ex tranſactione ad te ꝑuenire debuit.
m ¶ Placito. i. ex hac pactione ſeu cõuentione nuda fuit pactio.
n ¶ Natam. cur non. Rñdeo qꝛ nondum video plene impleuiſſe ex parte mea: lꝫ actionem remittam: vt. ff. de condi. inde. eleganter. §. pe. ⁊ dices. ꝭ. ti. j. ſiue apud.
Fides o ¶ Stipulatione. ſubaudi aquiliana.
frãgatur p ¶ Uti. ſ. exceptione tranſactiõis. ⁊ ſic no. nõ eſſe ſeruandã fidem nõ
frangẽti. ſeruanti. vt. ff. de inoffi. teſta. ſi inſtituta. in prin. ⁊. ꝭ. ti. pxi. ſi quis maior. ⁊ l. ſiue apud. ⁊ facit. ff. de lega. ij. cum pater. §. libertus. ⁊. ꝭ. de fideicommiſ. quotiens. ⁊. ꝭ. pro ſocio. ſi ſocietatem. ⁊ facit. ff. eodem. l. diuiſionis. Sed contra. ꝭ. titulo. j. l. cum mota. vbi ⁊ ſeruatur fides non ſeruanti. ⁊ ex pacto tranſactionis naſcitur actio preſcriptis verbis. ſolutio: vt ibi.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Archelio. L. xxij.

Pactum curatoris recipere minorem q̃ntitatem paciſcẽtis adulte etatis ſuffragiũ ne noceat efficiet. tutores enĩ ⁊ curatores exigentes pupillis ⁊ adultis debitum nõ etiã remittẽtes[q] ꝓſtant obligationis liberationem.

¶ Filius non poteſt tollere actionem cõpetentem patri per pactum de non petẽdo vel etiam debitum recipiendo. hoc dicit ſm Pau. de caſtro.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Nono. Lex. xxiii.

Filius[r] paciſcendo vel debituꝫ accipẽdo: nihil detrahit patris obligationi[s].

¶ Pactum de non petendo factum aliquibus heredibus tm̃ prodeſt alijs coheredibus. h. d. ſm primã lec. alexan.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Dñe. Lex. xxiiij.

Si actionẽ legati vel fideicõmiſſi quã aduerſus heredes mariti quondã tui habuiſti te affectione heredum[t] alijs remiſiſſe probetur: exceptionẽ pacti cõtra debitores inſtituenti actiones nocere tibi minime poſſe intelligis.

¶ Debitores ſuper iure creditoꝝ paciſci non poſſunt. Bal. Uel ſic. Pactũ inter debitores factũ ſeu heredes debitoruꝫ ꝗ alter ſoluat omnia debita ſeu hereditaria non nocet creditoribus quominus agere poſſunt contra quemlibet pro debita ſua hereditaria portione. hoc dicit cuꝫ. l. ſeq. ſm pau. de caſtro ⁊ Alexan.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Eumero. L. xxv.

Debitoruꝫ[v] pactionibus[x] creditorum petitio: nec tolli[y] nec mutari[z] poteſt.

¶ Creditor non tenetur ſeruare pacta heredũ debitoris: ſꝫ ipſi heredes inter ſe ſeruare tenẽtur. Bal. Uel ſic. Lex precedẽs ponit regulã: iſta ponit exempluꝫ regule. hoc. dicit Uel ſic. Es alienũ ipſo iure inter hr̃des diuiditur: nec eoruꝫ pacto creditoribus preiudicat. ⁊ non exhibito inſtrumento cõmuni ad intereſſe poteſt agi. hoc dicit. Salycetus

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Cornelie. L. xxvj.

Pacto ſucceſſorum debitoris ex lege. xij. tabu. es alienum hereditarium ꝓ portionibus queſitis ſingulis ipſo iure[a] diuiſum

q ¶ Pactum. remittentes. gratis ⁊ liquidum debituꝫ: qꝛ tunc non ſunt loco domini cum pupillũ ſpoliant: vt. ff. de admi. tu. l. lucius ticiꝰ. §. fi. ⁊. ff. ꝓ emp. qui fundum. §. ſi tutor. ⁊ arg. ff. đ trãſac. cum hi. §. ſi pretor. ſꝫ cõtra. ff. de fur. ſi pignore. in fi. ⁊. l. interduꝫ. §. qui tutelaꝫ. ſed ibi non erat liquidum. vt. ꝭ. ti. j. l. preſes. Iteꝫ ꝯ. ff. de iniurijs. ſed ſi vnus. §. j. ſed ibi facit pactum vt non naſcatur actio: qđ põt hic natam volebat tollere. Item ꝯ. ff. de iureiuran. l. iuſiuranduꝫ. §. j. ⁊. l. tutor. ſꝫ nec ibi erat liquidum. Tutor an poſſit remittere.
r ¶ Filius. vt ſi patri poſtea ſuccedit.
s ¶ Obligationi. vt et ꝭ. de re. cre. nec filius. ⁊ ff. de ſolu. filiuſfamilias ⁊ đ cõpẽ. l. debitor. Sꝫ contra. ff. de excep. l. ſi filius. ſed ibi erit redhibenda res a filio vendita. vnde recipiendo eaꝫ facit quod pater neceſſe habuit facere. Itẽ fallit hec regula. ff. eo. l. cõtra iuris. in fi. ⁊. l. ſeq. et repete hic que poſſunt adaptari ad filiũ ex his que diximus in ſeruis: vt. ꝭ. e. l. ſeruus.
t ¶ Si actionem. affectione heredũ vel dic ꝗ cum erant q̃tuor hẽdes remiſit duobus: ex his non peiudicat contra alios: vt. ꝭ. titulo. j. l. j. ⁊. ff. eodem. ſi vnus. §. pacta. Uel ſi remiſit putatiuis non preiudicat contra veros. vt. ff. eodem ſi tibi. §. cum poſſeſſor. ſed eſt contra. ff. de conſtitu. pecu. l. ſi poſt. Solu. vt ibi. Item contra. ff. eodem. l. antepenul. ſed pone ibi caſum: vt ibi dixi. Uel dic tertio actiones legatas pro parte remiſit debitori amore heredum. ⁊ ideo non preiudicat in reſiduo. Dic ergo alijs ſcilicet heredibus ſm primum. Uel alijs qui heredes non erant ſm alium. vel alijs ſcilicet debitoribus affectione heredum ſm vltimum caſum: ⁊ eſt ſimplex relatio.
v ¶ Debitorum. hic deceſſit creditor multoruꝫ debitorũ duobus relictis heredibus: ſed. ꝭ. l. pxi. deceſſit debitor.
x ¶ Pactionibus. habitis inter eos. ſecus in creditoribus: vt. ff. eo. l. ⁊ ſuum. §. fi. ⁊. l. ſequenti.
y ¶ Tolli. in totum.
z ¶ Mutari. a perſona in perſonam: vt. ff. famil. her. l. iiij. ⁊. ꝭ. famil. her. l. licet. ⁊. ff. de regu. iur. l. alterius. ⁊. ff. eo. l. tale. §. poſt diui. ⁊. l. ſi vnus. §. pacta.
a ¶ Pacto. ipſo iure. vel dic pro portionibus queſitis ſingulis ipſo iure. ⁊ ſic punctabis poſt dictionẽ iure. Uel dic veriꝰ es alienum diuiſum ipſo iure: vt ar. ꝭ. ſi cer. pe. l. j. ⁊ fami. hercíſ. l. ea. ⁊. l. licet.

⁊ de here. ven. l. j. ⁊ l. pro hereditarijs. ⁊ de heredi. act. l. pro herede. ⁊ quod dicit es alienum. i. quod ipſe alijs vel alij ſibi debebant. vt. ff. de verbo. ſig. l. cedere diem. §. es.

a ¶ Unum. ſucceſſorem.

b ¶ Non pōt. i. ꝑ ere alieno qs in ſolidū obligari nō pōt pacto ſuo ⁊c. Azo. cōuenerāt em̄ inter eos ꝙ vnus haberet cyrographa debitoꝝ ⁊ ſatiſfaceret creditoribus: ꝙ ſi nō facit vl' vt reddat cyrographa debitorum ⁊ ſatiſfaceret: vl' ad intereſſe vt faciat qđ cōuenit cōuenietur.

c ¶ Honorario. i. iure pretorio.

d ¶ De cyrographis. i. inſtrumentis.

e ¶ Exhibendis. ſ. cōditione ob cām. vl' dic vt exhibeant' ſm. l. ff. fa mi. her. ſi que ſunt.

f ¶ Cuʒ herede. ſubaudi agere potes al's ꝯtra heredem.

g ¶ Placitis. vt. ſ. ꝑſi ciantur.

h ¶ Conuenire. ꝑſcriptis v̄bis. Sed nunqd illo caſu ille qui debuit ex cōuentione in ſolidū creditoribus reſpōdere prius cōuenie': vt euenit in duobus magr̄atibus dantibus tutorem ⁊ cōueniētibus vt alterius tm̄ periculo detur vt. ff. de ma. con. l. j. §. ſi inter. Rñ. non: q2 vt ibi dicit ꝑinde eſt ac ſi alter tātum dediſſet tutorem.

inſolidum vnū[a] obligare creditori nō pōt[b]: ꝙ ⁊ in honorario[c] ſuccedētibus iure locū habet. ¶ De cyrographis[d] itaqʒ cōibus exhibendis[e] cū herede[f]: vel nō ꝑfectis in diuiſione placitis[g] cōuenire[h] (quāti tua intereſt) potes.

¶ Pactum coherēs cōtractui ſtricti iuris informat illum adeo ꝙ ex eo ſic informato dat' actio ad id quod in pacto deuenitur. Saly. Uel ſic. Legitur tribus modis. In glo. tñ ſm verā lect. hoc intendit. Pactū coherens contractui ſtricti iuris infirmat actionē q̄ oritur ex illo ꝯtractu vt ex ea ſic informata agi poſſit ad id qđ in pacto deuenit. Alexan.

¶ Jidem. aa. ⁊ cc. Aurelio cheriſimo. Lex. xxvij.

Petens[i] ex ſtipulatione q̄ placiti[k] ſeruādi cauſa ſecuta eſt: ſeu anteceſſit pactū: ſeu poſt ſtatim[l] interpoſitū ſit: recte ſm ſe ferri ſententiam poſtulat.

¶ Preſtatio tēporalis nō eſt modus obligatiōis validande. Uel ſic. Nudū pactū preſtatiōe longi tēporis nō veſtitur. Uel ſic. Preſtatio regulatur a cauſa a qua deſcendit: nō autē regulat' a preſtatiōe. ⁊ loq tur hec lex in preſtatiōe formali. i. ad certā cauſam relataʒ. h. d. ſm baldū. Uel. ſic. Preſtatio diuturna nō eſt efficax ad ꝯfirmandū pactū nudū ſeu obligatiōeʒ inualidā. vel ſic. Pactū nudum rei interuentu non veſtitur contra ipſum implentem: ſed veſtitur verbis id eſt ſi ſit ſtipulatione vallatū. Alexan.

Caſuʒ literalē ponit.

i Petens. quidā ita ponūt caſū Stipulatus ſum a te ꝙ nudo pacto cōueniſti vel conuenies. hec poſitio nō valet: q2 quare diceret ſtatim. naʒ ſi poſt vel ante ꝑ mille annos pactus eſſet idē eſſet. ꝑterea nō ageret' ex pacto: vt arg. ff. de here. inſti. l. aſſe. ⁊ de cōdi. inſti. l. inſtitutio. Alij dicunt ꝙ pepigi tecuʒ ꝙ in ꝯctu quem feci vel faciā tecum de impēſalibus intelligatur: ⁊ ꝯctus ſtipulationis erat in decē. Tu dic tertio ſm. M. pactū fieri incōtinenti vt aliquid fiat ſtipulatori: ⁊ agit' ex ſtipulatione informata: ⁊ ex pacto ꝑſcriptis verbis. Sed quid ſi vt aliqd fieret cōuenit debitori accipiēti pecuniam ſine vſuris. Rñ. nō puto ei informari ſtipulationem: qm̄ nō ipſe ſed alius interpoſuerat: ſed ſi daret vſuras forte contra eſſet: q2 gratia vſurarum ſe creditor onerauit. Item ad hoc vt veſtiat' pactū nudū ex ſtipulatione intellige ſtipulationē factā ſup principali. pactum v̄o nudum ſup acceſſorio. Aliud aūt dico ſi nudo pacto cōuenio de ꝑmutando: ⁊ ſi nō dederis ſtipulor penā. nam hic nō puto pactum veſtiri a ſtipulatione cū ſtipulatio pene ſit acceſſoriū. pactum v̄o principale: ⁊ ꝑncipale nō veſtitur ab acceſſorio. Sed ꝯ: vt. j. de ꝯhen. ſtipu. l. nuda. Itē ſi nudo pacto cōuenio de ꝑmutando ⁊ incontinenti aliquid nudo pacto paciſcor. Deinde ex interuallo primū pactum ex rei traditione veſtiatur: an ⁊ ſcđm pactum a primo ſumat vires. Rñ. non: q2 ab initio fuit nata tm̄ naturalis obligatio: ⁊ poſtea naſcit' ciuilis. ſed ſecus dico vbi a principio naſcit' etiaʒ cōditionaliter ciuilis ⁊ naturalis: vt in vēditione ꝯditiōali: vt. ff. de pi. ⁊ cōmo. rei ven. l. ſi in vēditiōe. ſm Azo. Itē qd ſi pacto nudo ⁊ veſtito iterpoſito tollā ꝑ acceptilationē veſtitū an remaneat aliud. Quidā dicūt ꝙ ſic: vt. ff. de ꝯhen. emp. l. ſed celſus §. ſi fundus. ⁊ arg. ff. de ꝯtratabu. l. ſi poſt mortem. §. fi. Accur.

Pactum nudū qñ ꝑ ſtipulationē dicitur veſtiri.

k ¶ Placiti. quod erat de dando centum animo nouandi ſm tertiaʒ poſitionem.

l ¶ Statim. ſiue ante ſiue poſt: vt. j. de edil. edic. ſiue apud. ⁊ de vſuris. ſi vſuras. ⁊ arg. ff. de incen. rui. nau. l. ſi quis. §. quod ita. ⁊. ff. ſi certum petatur. lecta.

m Si certis. caſum pone in vſuris: vt. j. de vſur. creditor. vel pone in operis nudo pacto debitis: vt. ff. de ope. liber. l. operis. ſʒ ibi nec nudo pacto erant cōuente opere: vel in donatione olim: hodie ſecus: vt. j. de dona. ſi quis argentum. §. fi. vel ſi ſeruis ex quacūqʒ cauſa ꝓmittentibus poſtea factis liberis: ⁊ ita ſciebant ſe nō teneri niſi naturaliter tm̄: ſed vim ciuilis credebat forte habere. Si aūt poneres in eo qui crederet ſe ciuiliter ⁊ naturaliter obligatum cum eſſet naturaliter tm̄: etiam ſtipulatione facta ſubueniret' promiſſori ꝑpter facti errorem: vt. j. de erro. cal. l. j. qđ hic videtur negari ſm Azo. facti error erat. ſ. credebat forte ſe ꝓmiſiſſe poſt manumiſſionē cum ante ꝓmiſiſſet: ſed qñ credidit qđ teneat' ciuiliter. Dic ergo ſi certis. ſ. paucioribus tribus ſm. M. ⁊ ſic ſoluitur ꝯrium. j. de fideicōmiſ. l. j. vl' ibi duplici fauore. ſ. alimentorū ⁊ vltime voluntatis. Ut hic errans ſoluit: ibi ſciens. ⁊ ſic etiā nō obſtat j. de nō nume. pe. cum fidem.

¶ Jidē. aa. ⁊ cc. Leōtio. L. xxviij.

Si certis[m] annis ꝙ nudo pacto ꝯuenerat datū fuerit ad preſtandum in poſterū indebitū ſolutum: obligare[n] non potuit eū qui pactū fecit: niſi placitis ſtipulatio interceſſerit.

¶ Priuilegio fori a lege vel a ꝑncipe indulto poteſt renūciari: ⁊ iudex vl' arbiter q admittit exceptiōeʒ declinatoriā nō admittendā facit litē ſuaʒ. h. d. bal. ⁊ Saly.

¶ Impera. Juſti. a. Johanni prefec. pretorio. Lex. xxix.

Si quis in cōſcribēdo[o] inſtr̄o ſeſe confeſſus fuerit nō vſuꝝ fori ꝑſcriptione[p] ꝓpter cingulū militie[q] vel dignitatis[r]: vel etiā ſacerdotij ꝑrogatiuam: lʒ antea dubitabatur ſiue oporteret eandē ſcripturam[s] tenere: ⁊ eū qui hoc pactus eſt nō debere aduerſus ſuā cōuentionem venire vel licentiā ei ꝑſtari: diſcedere qdā a ſcriptura: ſuo autē iure vti. Sancim⁹ nemini[t] licere aduerſus pacta ſua venire ⁊ contrahentes decipere[u]. ¶ Si em̄ ex ipſo edicto[x] pretoris pacta conuenta: que neqʒ cōtra leges: nec dolo malo inita ſunt oīmodo obſeruanda ſunt: quare ⁊ in hac cauſa pacta nō valeant[y]. ¶ Cuʒ alia regula eſt iuris antiqui[z] oēs licentiam habere

n ¶ Obligare. de ꝑſtādo in poſteruʒ. ſed ꝯ. ff. de vſur. l. cū de in rem verſo. ſo. vt ibi in glo. ſ. decennio.

o Si quis in conſcribendo. non eſt in hoc vis. vt. s̄. e. l. pactum.

p ¶ Preſcriptione. i. exceptione.

q ¶ Militie. nam vt conueniatur ſub magiſtro militum habet priuilegium: vt. j. de iuriſditione omniuʒ iudi. l. magiſterie.

r ¶ Dignitatis. dignitas eſt genus: ſacerdotium ſpecies: ⁊ dic de tali ſacerdotio vt dicit j. de natura. libe. l. j. circa principium. Si antē diceres de clericis coram epiſcopo corrigeretur per decreta. de foro competenti. ſi diligēti. ⁊ per auten. Federici ſtatuimus poſitaʒ. s̄. de epiſco. ⁊ cleri. vbi dicitur ꝙ non poſſunt renunciare priuilegijs fori. ⁊ in auten. de ſanctiſ. epiſ. §. economos. colla. ix.

s ¶ Scripturā. in qua fuit cōfeſſum ſe nō vſurum fori priuilegio.

t ¶ Nemini licere. paciſcentium ſm Py. nō q2 iudices eorum poſſunt eos extrahere. vel lex iſta loquitur in illis perſonis que tres iudices habent: vt ſcholares.

v ¶ Decipere. hec duo ſimul iuncta non permittunt': ſed alterum: vt ꝯ pacta venire licet quādoqʒ: vt ſtatim dices in caſibus in quibus nō videt' decipere cū auctoritate legis fiat. Iteʒ liceat contrahētes decipere: vt. ff. de mino. in cauſe. ij. §. penul.

x ¶ Edicto. qđ eſt. ff. e. l. iuregentium. §. pretor ait.

y ¶ Non valeant. non poteſt reddi ratio. vt. ff. de verbo. ob. a titio. in fine. ibi cur non idem ⁊c.

z ¶ Antiqui. vt ⁊. ff. ad velleya. l. fi. §. penul. in fi. ⁊ de mino. ſi iudex ⁊. ff. e. l. pactum. ⁊. s̄. de epiſco. ⁊ cleri. ſi quis in conſcribendo. Sed cōtra. ff. de iuriſ. om. iudi. l. ſi conuenerit. Sol. vt ibi. Item fallit hec regula in quibuſdam caſibus notatis hic a Jo. Primus. ff. de pactis do. de die. l. ſequen. ſed ibi ſpeciale: vt arg. ff. ſolu. matri. l. j. Secundus. ff. ſolu. matri. l. alia. §. eleganter. Sed ibi q2 contra bonos mores. Tertius. ff. de poſtu. l. quos ꝓhibet. ſed ibi ꝓpter honorem pretoris. vt eo. titu. l. j. vel vt puniant' ꝓhibiti: vt. ff. ad. l. aquil. ita vulneratus. §. ꝙ ſi quis. Quartus. ff. de procu. filius. §. veterani.: ſed ibi ꝓpter publicam vtilitatem: vt. j. locati. l. milites. Quintus. j. de iura. calum. l. ij. §. ſed quia. ſed redditur ibi ratio. Sextus. j. de libe. cau. nec ſi volens. ſed ibi non ſunt verba pacti: vt diximus. s̄. de iuris ⁊ fac. igno. l. cum teſtamentum. Item. ff. de vſufruc. ſed ⁊ ſi quid. in fi. expone vt ibi. Item alius. j. de pac. pig. l. fi. ſed ibi ſpeciale ne creditores nimium extendant ſuam auariciā. Item. ff. ſi quis cau. ſed ⁊ ſi. §. queſitum. ſed ibi tenet ſpeciale pactum: ⁊ ita nō eſt contra. Item contra. j. de queſtio. ſeruos. ibi nō fuit pactū. Item ⁊. ff. de pac. ſi vnus. §. pacta. ſed ibi ponitur rō ſolutionis. Item ꝯ de inoffi. teſta. l. ſi quando. §. illud. ⁊ de colla. pactuʒ ⁊. j. l. proxi. ſed illud contra bonos mores. Item. ff. eo. l. ius agnationis. ſed ibi eſt ius naturale. Item cōtra. j. de pa. po. l. abdicatio. ſed ibi nō fuit pactum. Item. ff. de tranſac. cum hi. in prin. ſo. ſpeciale ibi. Item. ff. de pig. ac. l. iiij. in fi. ſpeciale: vt ibi notaui. Item. j. de aduo. diuer. iudi. l. ne quis. ſolu. vt ibi no. Item. ff. de libe. cau. l. j. ij. ⁊. iij. ſed ibi non tantum

Juri ſuo renunciare nō ſemper licet.

bis que pro ſe introducta ſunt renũciare. ¶ Oẽs itaq̨ iudices[a] noſtri hoc in litibus obſeruent[b]: ⁊ huiuſmodi obſuatiõ ⁊ ad pedaneos[c] iudices: ⁊ ad cõpromiſſarios ⁊ arbitros electos puenia ſcituros ꝙ ſi neglexerint etiã litem ſuam[d] facere intelligantur[e].

¶ Pactum quo diſponitur de hereditate viuentis non valet niſi ille conſenſerit ⁊ in eodẽ conſenſu perſeuerauerit vſq̨ ad mortẽ. h. d. ſaly. ⁊ Alexan.

¶ Idez. a. Iohã. pre. p̃. Lex. xxx.

De queſtione tali a ceſarienſi aduocatiõe[f] iterrogati ſumus duabus vel pluribus pſonis ſpes aliene[g] fuerat hereditatꝭ ex cognatiõe forte ad eoſ deuoluẽde: pactaq̨ inter eos inita ſunt p aduentura hereditate: qbus[h] ſpãliter declarabatur[i] ſi ille mortuus fuerit: ⁊ hereditas ad eos pueniat: certos modos in eadẽ hereditate obſeruari. Uel ſi forte ad quoſdaz ex his hereditatis cõmodum puenerit: certas pactiones euenire. ¶ Et dubitabatur ſi huiuſmodi pacta ſeruari oporteret. ¶ Faciebat aũt eis queſtionem[k]: q̄[l] adhuc ſuperſtite eo de cuius hereditate ſperabatur huiuſmodi pactio proceſſit: ⁊ quia[m] non ſunt ita confecta: quaſi omnimodo hereditate ad eos peruentura: ſed ſub duabus conditiõibus compoſita ſunt ſi ille fuerit mortuus: ⁊ ſi ad hereditatem vocenꝭ hi qui huiuſmodi pactiones fecerunt. ¶ Sed nobis omnes huiuſmodi pactiões odioſe videntur: ⁊ plene triſtiſſimi ⁊ periculoſi euentus[n]. Quare enim quodam viuẽte ⁊ ignorãte: ⁊ de ei⁹ rebus quidam paciſcentes conuenerunt[o]: ſm veteres itaq̨ regulas ſancimus omnimodo huiuſmodi pacta que contra bonos mores inita ſunt repelli: ⁊ nihil ex his pactionibus obſeruari[p]: niſi forte ipſe (de cuius hereditate pactum eſt) volũtatem ſuã eis accõmodauerit[q]: ⁊ in ea[r] vſq̨ ad extremum vite ſpaciuz perſeuerauerit: tunc[s] etenĩ ſublata acerbiſſima[t] ſpe licebit eis illo ſciente ⁊ iubente huiuſmodi pactiones ſeruare: quod etiã anterioribus legibus ⁊ ꝯſtitutionibus[u] nõ eſt incognitum: lʒ a nobis clarius eſt introductum[x]. ¶ Iubemus[y] etenĩ neq̨ donationes taliũ[z] rerũ[a]: neq̨ hypothecas penitus eſſe admittẽdas: neq̨ aliũ quenq̨ ꝯtum cuz in alienis rebus ꝯ dñi voluntatez aliquid fieri vel paciſci[b]: ſecta[c] tẽporuz noſtrorum nõ patitur.

¶ De tranſactionibus.

¶ Imperator Antho. a. Celio.

¶ Tranſactio facta cũ quibuſdam ex adminiſtratorib⁹ non patrocinaꝭ ceteris cũ quib⁹ nõ eſt trãſactũ. h. d. Bal. ⁊ Saly. Uel ſic. Liberatio facta per pactũ gratuitũ vel per tranſactionẽ vni ex tutorib⁹ vꝉ curatoribus nõ pdeſt alteri quo minus pro mala adminiſtratione conueniri poſſit. hoc dicit Alexan.

Titulus. iiij. Lex. j.

Neq̨ pactõ[d] neq̨ trãſactio cum[e] quibuſdã excuſatorib⁹: ſiue tu

---

nõ tñ renunciantis: ſed etiam mei cauſa eſt: vt in eo. titu. l. quoniam. Item. ff. de preca. l. cum precario. Sed ibi nõ fecit pactum de nõ petẽdo: tunc eñ teneret: ſed conceſſit ad tpꝰ. ⁊ etiam interim mutauit voluntatem: ideo q̄ cum vnum ſpeciale p eo cui cõceditur inducatur. ſ. ne teneatur niſi de dolo ⁊ lata culpa: ⁊ hoc ꝯtra eum inducꝭ: vt. ff. de iureiurã. euʒ qui. ⁊ qui. ex cau. ma. l. j. ⁊ de p̃ca. queſitum. §. eum quoq̨ ſm Io. Item. ff. cõi diui. in h iudicio. §. ſi conuenerit. ſed ibi vt euiteꝭ infinitas. Item ⁊ alius ff. de tranſactio. de his. Item ⁊ alius. ff. de offi. preſi. l. penul.

a ¶ Iudices. ordinariĩ

b ¶ Obſeruent. ſi de h ipſo aliqua corã eis cauſa eſt vt nõ audita allegatione fori pcedant.

c ¶ Pedaneos. i. delegatos. ⁊ poniꝭ in aut. õ iudi. §. vetuſ. col. vj. alꝭ ponitur etiã p ordinario: qui tñ de minimis cognoſcit: vt. j. õ peda. iudi. l. fi. ⁊ ꝙ ſubĩcit cõpromiſſarios. ſ. cũ pena ⁊ arbitros electos. ſ. ſine pena. vel dic cõpromiſſarios. ſ. arbitros. ⁊ electos: vt ponaꝭ totuʒ p eo qõ datur in locum recuſati iudicis: vt. j. de iudi. apertiſſimi. vꝉ dic vt prius. vel ꝙ ſubĩcit electos. ſ. in locuʒ recuſati.

Pedaneus iudex qs dicꝭ.

d ¶ Suaz. ſed qualiter põt habere locũ in arbitro. Rñ. vt q̄ cõpromiſimus de cã principali ⁊ ſic ſunt due rationes ſ. q̄ compromiſit: ⁊ q̄ renũciauit. Uel dic ꝙ de hoc ipſo fuit cõpromiſſuz: an renunciatio valeat.

e ¶ Intelligantur. ⁊ ſic tenentur actione in factum ex quaſi maleficio vt inſtitu. de obliga. ex qua. ma. in. prin. Sed videtur ꝙ arbiter non faciat litem ſuam: vt. j. de arbi. auꝭ. decernimus. que eſt ꝯ. Sol. ibi deliquerunt ptes cõpromittẽdo cõtra legem. ⁊ ita arbiter nõ tenetur eis.

f De queſtione. aduocatione. i. ab aduocatis ceſaris.

g ¶ Aliene. hec lex nõ loquiꝭ de liberis duplici rõne. Prima q̄ ipſi nõ inſidiarẽtur vite parentum vt extranei. vnde Ouidius. Filius ante diez patrios inquirit in annos. Itẽ q̄ nõ de aliena: ſed de ſua hereditate dicerenꝭ paciſci: vt. ff. de libe. ⁊ poſthu. in ſuis. ſm quoſdam. Tu dic idem in liberis: q̄ ⁊ ipſi inſidianꝭ: vt inſti. qõ cuz eo. §. penul. ⁊ nõ ſunt dñi: ſed propter ſpem dicuntur quaſi domini: vt inſtitu. de here. qua. ⁊ diffe. §. ſui. cum ergo ſit eadem ratio: ergo idem ius. vt. s̃. l. proxi. ⁊. ff. de verbo. oblig. a ticio.

Ouidius

h ¶ Quibus. pactis.

i ¶ Declarabaꝭ. p ſtipulationem. puta dabo tibi tertiam partem hereditatis ſi ad me puenerit tota: ⁊ tu mihi idez facies: vel ſi mihi ⁊ tibi obuenerit pmitto ꝙ diuidam equaliter. Nam ita demũ eſt pactum ſi vni ab altero quid eſt dandum vel faciendum nõ ab alio tertio alteri eorũ vel ab altero eoꝝ alteri tertio. Et ita nõ placet poſitio quorũdam qui in premiſſis caſibus admittunt pactionem. ⁊ hanc intelligunt cum pmiſi ꝙ tu ſuccedas vel poſſis ſuccedere. Sed hoc certe nõ eſſet pactum q̄ etiã ex voluntate partium nullus eorum alteri eoꝝ de aliquo dãdo vel faciẽdo aſtringiꝭ. Pactum ergo erat vt dixi de diſponẽdis rebus p ſucceſſionem deuoluendis.

k ¶ Queſtionem. i. dubitationem.

l ¶ Quia adhuc. hic erat rõ: quare nõ valent: vt. ff. de vulg. ⁊ pupil. ſubſti. l. ij. §. prius. alꝭ interdum.

m ¶ Et q̄. hec eſt ratio econtra quare valeant.

n ¶ Euentus. ppter inſidias que paranꝭ eius vite ſup cuius bonis paciſcuntur: vt. j. ti. j. l. de fideicommiſſo.

o ¶ Conuenerunt. alꝭ cõueniunt vt quaſi futuri ei heredes.

p ¶ Obſeruari. ſed potius aufertur eis hereditas vt ab indignis etiaʒ ſi eis deferatur: vt. ff. de donatio. quidam. §. vlti. ⁊. l. ſequen. ⁊ de his qui. vt indig. l. ij. §. finali. Item nota hic argumentum ſm quoſdam ꝙ non tenet conceſſio prebende non vacantis: vel feudi nondum aperti in domino: vt argumen. ff. de iure codicillo. l. littere. ſed falſuʒ eſt: vt. ff. pro ſocio. l. iij. §. de illo. ⁊. j. vt actio. ab heredi. ⁊ contra heredes. l. j. ⁊. ff. de donationibus cauſa mortis. l. mortis cauſa capimus.

Prebenda nõ vacans conferri non poteſt.

q ¶ Accommodauerit: ſed ipſe non poteſt paciſci: vt. j. titulo. j. cũ donationis. et de pactis conuen. l. hereditas. Et ſic nota ꝙ non poteſt facere. ſcilicet paciſci. Aliĩ tamen conſentit. ſic. ff. de manumiſſis vin. ſi pater. in fine. Item fructuarius manumittere non poteſt. vt. j. de vſufructu. l. vſufructum. Matri tamen conſentire poteſt manumittenti: vt. j. communia de manumiſ. l. j. ſic econtra quãdoq̨ poteſt per ſe quod non poteſt per alium. vt. ff. de ſolu. fugitiuus ⁊ de vi ⁊ vi. arma. cum fundus. ⁊. j. de theſau. l. nemo per ſtipulationem tamen poteſt fieri: vt ſi promittam tibi bona mea poſt mortez meam: vt. j. vt actio. ab heredi. l. j. ⁊ erit donatio cauſa mortis: vel inter viuos.

Põt qs p aliũ qõ nõ põt p ſe: ⁊ econtra.

r ¶ In ea. ſcilicet voluntate.

s ¶ Tunc. ſcilicet quãdo ille de cuius hereditate fit diuiſio conſenſit diuiſioni quam iſti faciebant.

t ¶ Acerbiſſima. ideſt vt preſumitur ꝙ iſti inſidientur vite eius: quia niſi eſſent boni nõ preſumitur ꝙ iſte conſentiret diuiſioni quam iſti faciebant de bonis eius.

u ¶ Conſtitutionibus. quas non habemus.

x ¶ Introductum. per hanc legem.

y ¶ Iubemus. redit ad primum caſum.

z ¶ Taliũ. ſ. ſic factas ppter ſpem ſucceſſionis: vt fuit in primo caſu.

a ¶ Rerum. ſ. adhuc viuentis.

b ¶ Paciſci. ſ. ſic: vt dixi ne ſit cõtra. ff. de ꝯhen. emp. l. rem alienam. Sed videtur ꝯ. ff. p ſo. l. iij. §. de illo. Sol. ibi nõ de hereditate certe perſone. Item cõtra. ff. de here. ven. l. ij. §. illud. Sol. ibi abundat maxime Item contra. ff. de act. emp. ſi quis ſeruum. Sol. vt ibi. Item videꝭ ꝙ pactum huius legis non eſt de futura ſucceſſione: q̄ tunc eſt de futura ſucceſſione quando id agitur: vt per pactum ſucceſſio ad aliquem perueniat. Hic v̓o tale pactum nõ inuenitur: nec enim de eo dubitabatur cum ⁊ ante Iuſtinianum hoc erat certum: vt. j. de col. l. pactum ⁊. s̃. eo. pactum. ⁊. j. de inuti. ſtipu. ⁊ ex eo. ⁊. ff. de verbo. ob. ſtipulatio hoc modo. Sed reſpondeo ꝙ eſt future ſucceſſionis. ſcilicet diſponende que ad eos erat deuoluenda.

c ¶ Secta temporum ⁊c. i. nos qui ſequimur alios imperatores non patimur. ⁊ facit. ff. de aqua plu. arcen. in diem. ⁊. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. ij. §. dominorum.

¶ De tranſactionibus. De pactis in genere dixit: nunc in ſpecie.

d Neq̨ pactio. gratuita dicitur tranſactio. econtra. ff. eo. l. j.

e ¶ Cum quibuſdam. vnuſquiſq̨ eñ in quo deliquit tenetur. argu. ad

toribus facta auxilio ceteris eſt: in his que ſepatim cōiterue geſſerūt: vel gerere debuerūt. ¶ Cum[a] igiť tres curatores habueris: ⁊ cū duo bus ex his tranſigeris: tertiū[b] cōue nire nō ꝓhiberis.

¶ Timor litis mote vel mouende: ēt de facto ⁊ non de iure: eſt ſufficiens cā ꝓpter quā poſſit fieri tranſactio valida: ideo ex cautione interpoſita datur actio ⁊ ſoluti inhibetur repetitio. h. d. Sali. ⁊ Alexan.

¶ Idem. a. Luctatio. Lex. ij.

Cum te ꝓponas cū ſorore tua de hereditate tranſegiſſe[c]: et ideo certaꝫ pecuniā ei te debere ca uiſſe[d]: ⁊ ſi nulla[e] fuiſſet queſtio here ditatis: tamen ꝓpter timorem litis trāſactione interpoſita: pecunia re cte[f] cauta intelligiť. Ex qua cauſa ſi fiſco[g] ſoluiſſes: repetere nō poſſes: ⁊ ſi non ſoluiſſes: tamen iure conue nireris[h].

¶ Specialis tranſactio ſpecialē operať effectū. h. d. bal. Uel ſic. Specialis tran ſactio nō preiudicat vltra deducta in ea. h. d. Saly. Uel ſic. Si petatur pars pecu nie debite: ⁊ ſuper parte vetita tranſigať tranſactio ad alteram partē nō extendiť h. d. ſm lecturā que ponitur in gl. in ver. nominatim. Alexan.

¶ Imperator Alexand. a. Autu lie. Lex. iij.

Age cum geminiano[i] q̄ pa ter eius curator tibi datus negocia[k] tua geſſerit. ⁊ ſi apud iudi cem negabit ſe hac actione[l] teneri: qm̄ trāſactio[m] ⁊ aqliana ſtipulatio[n] interpoſita[o]: iudex cōtemplatiōe iu dicij[p] (qđ eſt bonefidei) queret đ q̄ꝫ ta[q] pecunia noīatim[r] tranſactū ſit: et ſi apparuerit de minore[s] tranſactū q̄ꝫtam pecuniā reliquā ex admini ſtratiōe cure debere ꝓbatuꝫ fuerit ſoluere eū iubebit[t] q̄[v] nō in ſtipula tionem aquilianā obligatōis iure[x] tm̄ deductū eſt q̄ꝫti erat q̄ꝫtitas pe cunie que debebatur[y].

¶ Hoc intendit. Ad actionem ipo iure ꝑ tranſactionem ⁊ acceptilationem extictā nō datur regreſſus: ſed dolo ductus hꝫ actionē de dolo qua ſuccurritur niſi ſuꝑ dolo tranſegerit. bal. Uel ſic. Generalis tranſactio acceptilatione vallata actionē ſic extinguit q̄ ad eā amplius regreſſus haberi nō poteſt: ſed dolo inductus agit de dolo niſi de illo dolo tranſactuꝫ fuerit hoc dicit Salicetus.

¶ Idem. a. Numedio. Lex. iiij.

Actione adminiſtrate cure[z] ab eo qui legitime etatis an nos[a] cōpleuit in aquilianaꝫ ſtipula tioneꝫ deducta[b]: ⁊ ꝑ acceptilationē extincta nullā aliam ſupereſſe: niſi[c]

hoc. j. de penis. l. ſancimus.

a ¶ Cum igitur. dixit in genere: nunc in ſpecie.

b ¶ Tertiū. cū quo ꝓpter vnitatē actionis videbať tranſactio. ⁊ pone exēplum. j. ſi vn⁹ ex plu. ap. l. j. ſed nō eſt vt h. ⁊. ff. de pac. idē in duob⁹ §. j. ⁊. l. ſi vn⁹. §. itē in ſūma. in fi. ⁊. j. đ repu. here. l. ſu⁹. ⁊. j. ſi aduerſuſ rē iudi. l. j. ⁊. j. arb. tu. l. oēs. ⁊. l. eū q. ⁊. j. qui. reſ iudica. nō no. l. ij. Sed ꝯ. ff. de tute. ⁊ ra. diſt. ſi ex duob⁹. in fi. Sed ibi in eo qđ accepit non vl tra p̄iudicat. Et diſtin gue hic aut diuiſa eſt ad miniſtratio ꝑ iudicem: aut a teſtatore aut ab eiſ dem: aut a nullo. Pri mis duob⁹ nullus ex al terius parte teneť: ⁊ ſic poſſet loqui hec lex: in eo q̄ dicit ſepatiꝫ: vt. j. de admi. tu. l. ij. §. j. ſed fallit in caſibus ibi di ctis: ſed in alīs duobuſ ſꝫ diſtinguiť: q: aut om nes geſſerunt ſine dolo aut vnus: aut nullus: aut oēs doloſe. Primo caſu p̄iudicat in virili cū oēs in viriles teneā tur beneficio diuiſioniſ vt. ff. de tu. ⁊ ra. diſ. l. j. §. nūc tractemus. ⁊ q: ceſſio fieri nō poſſet: vt ff. de ſolu. ſtichū. §. pe. In ſcđo dic q̄ electo ge rente liberanť alīj. vt đ admi. tu. ſi pupillus. §. j. In tertio ⁊ quarto dic idem ius in vno qđ in alio. Nam ⁊ vterqꝫ eo rum in ſoliduꝫ teneť ſi ne beneficio diuiſionis ſm Azo. lꝫ. H. contra. ⁊ verius ⁊ nulli ceditur actio: vt. ff. de tute. ⁊ ra. diſ. l. j. §. nunc tractemus. ⁊. ff. de admi. tu. ſi plures. His ergo caſi bus vno electo nō preiudicat niſi in accepto: vt arg. ff. de fideiuſ. ſi ſti pulatus. §. fi. ⁊ de tu. ⁊ ra. diſ. l. ſi ex duobus. Loquiť ergo hec lex in eo q̄ dicit ſeparatim. ſ. qn̄ a teſtatore vel a iudice facta fuit diuiſio vt con tra tertiuꝫ remaneat in ſua ꝑte adminiſtrationis. Item ⁊ qn̄ geſſerunt oēs ſine dolo in eo q̄ dicit cōmuniterue ⁊c. ⁊ ſic tertius cōueniť. i. pro virili: ⁊ in duobus vltimis ſimiliter conueniť tertius. Sed tunc in oī eo qđ deeſt pōt intelligi hec lex. Item no. q̄ ſi vnus ſoluit totum cum diciť culpa geſſiſſe: habet regreſſum cōtra alium: etiam ſi actio non ce datur: vt in. d. §. nunc tractemus. quare nō ita in fideiuſſore: vt. ff. de fideiuſ. l. vt fideiuſſor. Rn̄. q: cū fideiuſſor habet cōtra reum actioneꝫ mandati: vn̄ nō ſic facile ei ſubueniť tutor ꝯ nullum. detur ergo ei con tra tutorem. Uel dic q̄ tutor conueniať actione bonefidei. ſ. tutele: fide iuſſor ex ſtipulatu que eſt ſtricti iuris: vt. ff. ad carbo. l. iij. Uel dic alio modo vt notatur in. d. l. vt fideiuſſor. ⁊ de hoc etiam plura habes. ff. đ nego. geſt. l. ex facto.

Tráſactō vnius ex tutoribuſ an proſit alīs.

c Cum te ꝓponas. trāſegiſſe. ⁊ ſic eras actor. Nam ꝓprie actor di citur tranſigere: reus improprie.

d ¶ Cauiſſe. i. cautionē ꝓmiſiſſe: vt. j. de ver. ſig. l. ſancimus. ⁊ illa da bat tibi totā hereditatē. Uel dic improprie tranſegiſſe ⁊ eras reus.

e ¶ Nulla. ſ. de iure. de facto tn̄ erat. ⁊ ſubaudi nō per calūniam. nam tunc nō valet tranſactio: ſiue actor: ſiue reus ꝑ calūniaꝫ litiget ſm Ro gerium. vt. ff. de cōdi. inde. in ſumma. ſed in actore ꝯſentio: in reo autē exiſtens calumnia nō impedit tranſactionem: lꝫ alia via cōueniri poſ ſit doloſus: vt. j. eo. ſub pretextu.

f ¶ Recte cauta. i. recta ⁊ naturalis cā tranſactiōis fuit timor litis: vt ⁊ arg. ff. de pecu. qđ debeť. ⁊ de alie iudi. l. item. §. poteſt.

g ¶ Si fiſco. qui forte tue ſorori ſucceſſit. vl' dic idem eſſe in fiſco quod in priuato.

h ¶ Conuenireris. certi condictione ex hmōi cautione: vt. j. eo. l. nec intentio. ⁊ de nō nu. pecu. l. ſi tranſactionis.

i Age cū geminiano. ſ. vtili negocij geſti actiōe: vt. j. de neg. geſ. curatoris. ⁊ eſt verbum ꝑmittentis non p̄cipientis age ſm Ir. al's eſſet contra: vt. j. vt nemo inuitus agere vel accu. l. j.

k ¶ Negocia. ⁊ male.

l ¶ Actione. ſ. predicta.

m ¶ Tranſactio. rō quare nō teneat. vel ecōtra rō quare iudex ingrat

n ¶ Stipulatio. ſupple ⁊ acceptilatio. ſ. inter te ⁊ patrē geminiani. ⁊ qualiter fiant: hec dic vt inſti. qui. mo. tol. ob. §. eſt aūt actio.

o ¶ Interpoſita. ſ. cum patre geminiani.

p ¶ Iudicij. ſ. actionis negocij geſti que eſt bonefidei. vt hic. ⁊. ff. de nego. geſt. quia tantūdem. ⁊ inſti. de actio. §. actionum. ſed al's aliter accipitur iudicium: vt no. inſti. qui. non eſt ꝑ miſ. face. teſt. §. preter ea. Et notant quidam hic ex eo qđ dicit que ret q̄ iudex ſupplet de facto in bonefidei iudi cio: quod eſt falſum: ni ſi ei ſit cognitum vt iu dici. ⁊ ſic intelligiť hic ⁊. j. de tempo. ⁊ repara. ap. l. ij. §. fi. ⁊ de appel. ampliorem. circa prin. ⁊. ff. de teſtibus. l. iij. ibi tu magis ⁊c. ſed de iu re poteſt: vt. j. vt que de ſunt aduoc. l. j. Quare ergo dicit bonefidei. re ſpon. ſubaudi maxime q: in eis latius eſt offi cium iudicis: vt patet inſtitu. de ac. §. in bo nefidei. Sed tamen idem in hoc caſu eſſet in ſtricti iuris ſi de par te non de toto eſt tranſ actum.

q ¶ Quanta pecunia. ideſt de quot ſpeciebus licet generaliter fuerit actum contra curato rem.

r ¶ Nominatim. debe bat. cc. ⁊ petij centum: ⁊ de his tranſegi pro quinquaginta potero petere alia centum.

Accurſius.

s ¶ De minore. i. de vna ſpecie.

t ¶ Iubebit. oppoſita replicatione. vt ⁊. j. de iudi. licet. qđ nō placet. immo ibi in iudicijs. Sed contra. j. eo. ſub pretextu ſpecierum. Sed di ſtingue: quia aut eſt generalis petitio: ⁊ generalis tranſactio: ⁊ tunc obſtat exceptio in omnibus: vt ibi: niſi in duobus caſib⁹: vt. ff. de pac. tres fratres. ⁊. ff. e. l. non eſt. Aut generalis petitio ⁊ de ſpecie tranſa ctum eſt: ⁊ tunc obtinet quod hic dicit. Aut econtra ſpecialis petitio: ⁊ generalis tranſactio: ⁊ tunc ſimiliter in ſpecie petita tantum nocet: vt. j. eo. ſi de certa. aut vtraqꝫ ſpecialis: ⁊ tunc idem: vt. ff. de pactis. ſi vnus. §. in ſumma.

v ¶ Quod. i. quia.

x ¶ Iure. al's pure. al's cure.

y ¶ Debebatur. ex obligatione cure male adminiſtrate

z Actione. cure. i. vtilis neg. geſ. vt. ſ. l. pxi. Accur.

a ¶ Annos. xxv. ⁊c. vt. j. de his qui ve. eta. l. penul.

b ¶ Deducta. qđ ideo fit: q: obligatio iure gentium nō poſſet accepto ferri niſi deduceret in ſtipulatiōe aquiliana: vt inſti. qui. mo. tol. obli. §. item per acceptilationem.

c ¶ Niſi de dolo. hec dictio niſi: ponit. ſcilicet q̄ de dolo detur. ſic et ff. ſi quis cau. ſi eum. §. fina. in fine. ⁊ dic argu. quod ibi nota. Sed pro quo dolo datur de dolo. Reſpon. pro dolo in tranſactionem cōmiſ ſo. Nam dolo fuit inductus ad tranſigendum: vt. j. eo. ſub pretextu. ij. reſpon. Alij dicunt vt Py. q: non implet quod conuenit: quod non placet ſm Azo. vt. ff. de do. o. l. j. §. ſi quis. Item alia ratione: q: tunc daretur ꝯditio ob cauſam vt ſe reponat in obligatione: vt. ff. de condi tio. ob cauſam. l. ſi quis accepto. vl' datur actori preſcriptis verbis ad intereſſe quaſi ex do vt des: vt hic remittere ſit dare: vt. ff. de cōditio. cauſa data. l. ſi mulier. ⁊ de preſcriptis verbis. l. ob cauſam. ⁊ ſic ceſſa ret de dolo. Sed ſi velis tueri. P. dic q̄ ibi in. l. ſi quis accepto. loqui tur de condictione certi generalis que concurrit cum actione de do lo: vel q: ibi erat certum eum fuiſſe debitorem: hic nō. vel tertio q: hic nō agebatur vt tm̄ accepto ferret: ſed vt in perpetuum deſiſteret: vn de etiam committitur pena ſi vel de facto agatur poſt aquilianam ſti pulationem: vt. j. eodem vbi. cum ergo non ſit in totum conſecuta ꝑ pter quam reus dare conuenit agi non poteſt condictione ob cau ſam vt ſe reponat in priſtinam obligationem: q: nondum eſt verū eū in ꝑpetuum deſtitiſſe: vt. ff. de condi. indebi. ⁊ eleganter. §. pe. ad hoc allegabatur

de dolo intra conceſſa tpa[a] nō ambigitur: niſi ſpecialiter etiam dolo tranſactum[b] ſit.

Idez operatur cōfeſſio quod publicū inſtrumentum factum de contractibus h.d. Uel. ſic. Non eſt minor probatio per confeſſionem ꝙ probatio ꝑpublicū inſtrumentum. h.d. bal. Ul' ſic. Cōfeſſio probat ⁊ defectus ſcripture tranſactionem non vitiat. h.d. Saly. ⁊ Alexan.

Idem. a. Suaccatio. Lex. v.

Cum te tranſegiſſe cū herede quondam tui ꝓfitearis ſi id poſt legitimā etatem feciſti: fruſtra deſideras: vt a placitis[c] recedaf: lʒ enī (vt ꝓponis) nullum inſtrumentum interceſſerit[d]: tñ ſi de fide ꝯtractus cōfeſſione tua cōſtet ſcriptura (que ꝓbationem rei geſte ſolet cōtinere) neceſſaria[e] non eſt.

Querela inofficioſi ſopita non poteſt inſtaurari etiaʒ ob nō obſeruantiam promiſſoꝝ: ſed agitur preſcriptis verbis vel ex ſtipulatione vt ſeruent promiſſa. h.d. Saly. Uel ſic. Ad querelam inofficioſi teſtamenti motā ⁊ trāſactionē remiſſaʒ nō datur regreſſus heredibus tranſigentis lʒ promiſſa eis non ſeruentur: ſed contra ſeruantē ſuccurritur per actionem ex ſtipulatione vel preſcriptis verbis ſi ſtipulatio non interceſſit. h.d. Alexan.

Idem. a. Pompo. Lex. vj.

Cum mota inofficioſi querela matrē veſtrā cuʒ diuerſa parte trāſegiſſe: ita vt partē bonorum ſuſcipet[f]: ⁊ a lite diſcederet[g] ꝓponatis: inſtaurari[h] gdē ſemel omiſſam querelam p[i] vos q matri heredes extitiſtis iuris ratio non ſinit[k].

Uerū ſi fides placitis ꝑſtita nō eſt: in id qđ intereſt diuerſam ptez[l] recte cōuenietis[m]. aut enī ſi ſtipulatio cōuentioni ſubdita eſt ex ſtipulatu[n] actio cōpetit: aut ſi omiſſa v̄borum obligatio eſt: vtilis actio[o] que preſcriptis verbis rem geſtam demonſtrat: danda[p] eſt.

Procurator ad agenduʒ tranſigēdo nō ꝑiudicat domino. h.d. Alex. ⁊ Saly. vel ſic. Qui habet exercitum actionis nō habet poteſtatem deciſiōis. h.d. Ja. bu.

Impera. Gor. a. ⁊ c. licinnio. Lex. vij.

Tranſactiōis placitū[q] ab[r] eo iterpoſitū cui cauſe actionē[s] nō deciſionē litis mandaſti nihil petitioni tue derogauit[t].

Superalimētis preteritis libere trāſigit ſuper futuris vero auctoritas ꝑtoris requiritur ratio eſt qꝛ ex futuris alimentir pēdet vita hominis nō ex ꝑterit]. bal.

Idē. a. ⁊ c. Junio rutili. L. viij.

De alimentis ꝑteritis: ſi q̄ſtio deferatur: trāſigi pōt[u] de futuris aūt ſine ꝑtore ſeu ꝑſide[x] interpoſita tranſactio nulla auctoritate iuris cenſetur.

Tranſactio ꝯditionalis valet et ſuffi cit ad tranſigētē aliquid ꝑuenire poſſe vt trāſactio valeat Et trāſactio parit exceptionē etiā ꝯtra realeʒ actioneʒ. h.d. Saly. ⁊ Alex. vel ſic. Quanuis mihi fuerit datū noīe trāſactionis: ſi tamen fuit dandū tranſactio tenet hoc dicit. Ja. bu.

Idem. a. ⁊ c. Agripino. Lex. ix.

Si ſuꝑ poſſeſſione que tibi q̄ſita eſt cū queſtionē patereris a fratre[y] vxoris tue pactum cōuentum ⁊ ſtipulatio inter vos (vt allegas) interpoſita eſt: vt ſi intra dieʒ certum idē aduerſarius tuus decē aureos tibi numeraſſet: poſſeſſionē ei cederes: vel ſi eā inferre q̄ntitatē nō curaſſet: vlterius queſtionē non patereris: ⁊ is qui ita ſpopondit ꝓmiſſo ſatis nō fecit: cōſequens eſt te ad quem res ꝑtinet: vim[z] ab eo pati non debere. Cuius rei gratia vir clariſſimus preſes ꝓuincie interpellatus vim fieri ꝓhibebit precipue: cum etiā ſi in rem diuerſe parti actio cōpeteret[a]: hmōi pactione propter vtilem exceptionem poſſet ſummoueri[b].

Exceptio tranſactionis impedit ꝓceſſum vt finis ſit licium. h.d. ⁊ ad hoc ſemper allegatur iſta lex. h.d. Saly. Uel ſic Exceptio tranſactionis īpedit proceſſuʒ inchoari ſuꝑ his queꝑ trāſactionē remiſſa fuerunt: ⁊ ſic īpedit litis ingreſſuʒ ſeu conteſtationē: qꝛ eſt exactio litis finite. ⁊ ad hoc allegatur ſemper iſta lex. Alexā.

Imperatores Gorđ. ⁊ Philip. Lex. x.

Fratris tui filijs de paterna ſucceſſione ac ſtatu[c] etiā[d] nunc contra fidem ſanguinis: itēqʒ placitoꝝ queſtioneʒ inferre parum probe[e] poſtulas: nullus etenim[f] erit

allegabaf hic. §. ſiue in ꝑpetuum ⁊c. ⁊ hoc vbi fit trāſactio ſuꝑ re q̄ſt in cōtrouerſia, ⁊ lite: vt hic erat. Aliud ſi ſuꝑ re certa remittendo gratis vel nō gratis: vt in. l. ſi quis accepto: ſed primā lecturā approbo ꝑ l. j. de dolo. §. ſi quis. ſed ⁊ aliter pōt dici: vt ibi.

a Tpa. annū vtilē hodie biennium: vt. j. de dolo. l. ſi.

b Trāſactū ſit. actio ne de dolo mota ⁊ ſopita ꝑ tranſactionē: ⁊ intellige ſm. B. etiaʒ ſi ꝑ dolū ſit tranſactuʒ ſuꝑ dolo ꝙ valeat: vt. j. de plus peti. l. j. ne in infinitum eatur. Item queritur ſi tranſegi cū curatore meo: vtruʒ poſſim eū poſtea ꝯuenire de eo ꝙ ꝑ dolū male geſſit q̄ſi nō videar tranſegiſſe ſuꝑ dolo: videf ꝙ poſſim: vt. ff. đ lib. leg. l. aurelio. §. ſi. Sed dico cōtra. Aliud eſt enī legare liberationē: ⁊ tūc obtinet lex aurelio. §. ſi. ⁊ aliud eſt dicere nolo vt cōueniaris: vl' remitto tibi actionem: quo caſu oia remiſiſſe videf: vt d. l. aurelio. in ꝑn. ⁊ eo. ti. l. ſi qs rōnes. ⁊. l. petitor. ⁊ de admi. tu. l. quidam decedens. in ſi.

Tráſactō facta cuʒ curatore liberat eū etiā a male geſtis ꝑ dolum.

c Cum te. a placitis. i. a trāſactione, al's a placito.

d Interceſſerit. vl' interceſſit: ⁊ eſt amiſſum: vt. j. de ſi. inſtru.

e Neceſſaria nō eſt. vt. j. ſi mi. ſe ma. dix. l. j. ⁊ facit ad hoc. ſ. e. l. j. ti. j. l. pactū. ⁊. j. de ꝓba. ꝓprietatis. ⁊. l. cū res. ⁊ de rei ven. indicia. ⁊ fa mi. hercíſ. nō ideo.

f Cum mota. ſuſciperet. vn̄ patet ꝙ fuit do vt facias: lʒ ꝑuentū fuerit in faciendo

g Diſcederet. quo ſolo caſu trāſmittebaf ad heredē niſi ſopita eſſet ꝑ trāſactionē: vt h fuit. ⁊. ff. de inoffi. teſt. poſthumus. §. ſi. ⁊. l. ſeq. hodie v̄o etiaʒ nō ꝑparata tranſmittif ad heredeʒ: vt. j. de inoffi. teſta. l. ſi quis filium.

h Inſtaurari. i. intētari.

i Per vos. ſʒ ꝑ matrem poſſet ſi viueret ⁊ ei fides nō ſeruaref: vt ff. de inoffi. teſt. ſi inſtituta. in prin. que eſt ꝯ. Uel ibi ſub cōditione renunciauit ſi ſeruaref ei fides. prima verior. vl' ibi preparata: h habef ꝓ nō ꝑparata: qꝛ deſtitit oīno ſiue renūciauit: vt ff. de inoffi. teſta. l. papinianus. §. ſi quis poſt rem. ⁊. l. nam et ſi. §. j.

k Sinit. vt. ff. de inof. teſ. nam ⁊ ſi. §. j. ⁊. l. papinianus. §. j. ⁊. §. ij.

l Partem. ſ. coheredis.

m Couenietis. ſ. vos filij.

n Stipulatu. ꝓprie ſi de incerto dando cōuenit. ſi aūt de certo tunc expone. i. de certi condi. vt. ff. ſi cer. peta. l. ſi quis certum. ⁊ inſtitu. de verbo. oblig. in prin.

o Utilis actio. i. ꝑſcriptis verbis efficax que demonſtraf a re geſta.

p Danda eſt. ſ. a lege. ⁊ ſic eſt datiua: ſed nō eſt hoc veruʒ: ſed dic vt alibi notatur. Sed videf dari de dolo: vt. ff. de ꝑſcrip. ver. naturalis. §. ſed ſi faciam. que eſt ꝯ. Sol. hic fuit do vt facias: lʒ ipſa preuenerit in faciendo: vt in littera modo notaui. Item ꝯ. ſ. ti. j. cum ꝓponas. nam ⁊ ibi nō ſeruatur fides nō ſeruanti. Item actio ex pacto nō datur in qbus duobus hec lex ꝯrium ſeruat. Sol. ſpāle eſt ꝓ filijs cū enī vnuʒ ſit ꝯ eos: qꝛ nō datur eis querela etiā ꝑparata qđ fieri debet: vt. ff. de inof. teſta. quēadmodū. ⁊ aliud ꝓ eis poſſet induci vt habeant actionē ꝑſcriptis verbis: vt arg. ff. đ iureiur. l. eū qui. in principi. Ul' dic ꝙ ſit ſpāle rōne querele: qꝛ ipſo iure ꝑ pactum tollif: vt in actione furti. ⁊ ſi. vt. ff. đ pac. ſi tibi. §. quedaʒ. ⁊ l. ſi vnus. §. pactus. in ſi. idem vbicunqʒ ꝑ pactum ipſo iure: vt acceptilatiōe tollif actio: vt dixi. ſ. e. l. actione. alioquin rediret ad primaʒ vt. j. eo. ſiue apud.

Actio q̄ñ qʒ ipſo iure per pactum tollitur.

q Tranſactionis placitum. i. pactum.

r Ab eo. i. ꝓcuratore

s Actionē. i. actum ſiue exercitū: vt ⁊ ponif ſ. de ſacroſanc. ec. auf. hoc ius porrectum.

t Derogauit. niſi in tribus caſibus ſi habet ſpāle mandatū: vel ſi liberam: vel ſi ſit in rem ſuā: vt. ff. de ꝓcu. l. procurator cui libera. ⁊. ff. de iureiu. l. iuſiurandū §. ſi. ⁊. l. ſe. ⁊. l. naʒ. et đ pac. reſcriptum. in ſi. ⁊ l. ſed tñ. ⁊. l. nam. ⁊. j. de noua. nō abſtulit. et ff. de ſol. hoc iure.

u De alimentis. tranſigi pōt. etiā ſine pretore.

x Preſide. vel cū eo ſed non cā cognita. cognoſcere enim debet ⁊ modū alimentorum et ꝑſonas tranſigētium ⁊ cauſas tranſactionis: ⁊ potes etiaʒ alia addere: vt. ff. eo. cū hi. an autem poſſit agi ꝓ futuris alimentis dic ꝙ ſic: vt dixi. ff. de vſur. l. j. §. j. ſm Azo. ꝑ. l. j. de fideicō. l. j. Accur.

Tráſactō ſuꝑ alimētiſ an fieri poſſit.

y Si ſuꝑ. a fratre. q dicif leuir. ſʒ ſoror viri dicif glos duorum fratrū vxores dicunf ianitrices: vt. ff. đ gradibus. l. nō facile. §. gradus.

z Uim. neqʒ iudicialem: neqʒ aliā. ſed ꝯ. j. e. l. tranſactio. Sol. ſufficit aliquod emolumentum poſſe capere cuʒ ꝑ eum ſtet: quominus caperet: vt hic fuit. Uel dic ꝙ dicitur pactum nō tranſactio ſm Odo. ⁊ facit. ff. de rei ven. l. ſi quis poſt hanc. ⁊. ff. e. l. tale pactum. ⁊. j. de pactis. inter emp. l. j. Accur.

a Competeret. pro fundo quem poſſides.

b Summoueri. ſi intentetur.

c Fratris. ac ſtatu. i. libertate: vt qꝛ paſſi fuerunt patre viuente ſe vendi ad precium participandum: ⁊ ideo patri vt ſerui nō debebant ſuccedere.

d Etiam nunc ante tranſactionem faciebat cōtra fidem ſanguinis nunc tranſactione facta ⁊ cōtra eandē ⁊ contra pactum tranſactionis ſic ⁊. ſ. de epiſ. audi. l. decernimus. Accur.

e Probe. i. male.

f Nullus. ſʒ nō ne remanet finis ſnie ⁊ iuſiurandū. vt. ff. de iureiur.

l.j.τ.ij. Rñ. ſi liceret recedere a tranſactione eadē3 rōne ab aliis: τ ſic nullus remaneret finis. Et nota de fine litis: vt τ dixi. ff. ſi certum petatur. l. quidam. in fine.

a C Bonafide. ſecus ſi in mala: vt. s. e. actione: vbi reſcindit pactioné de dolo. τ. j. eo. ſub pretextu. in fi.

q C Cruciatum. quod iudicis diſcernitur arbitrio: vt. ff. ex qui. cauſis maio. l. metus autem cauſa. in fine. τ ſic notat cauſam principalē ipſam venditionem.

r C Qualitas. veluti ſi in vēditione dolus vel metus fuerit ex qua vēditione tranſactio proceſſerit ex interuallo. per hoc eñ non creditur fuiſſe in tranſactione dolus vel principalem cauſam dicit conteſtationem doli vel metus que ſola nō ſufficit niſi conſequenter ꝓbetur: vt. j. de dolo. l. dolum. quod metus cau. l. metum. τ. j. eo. titu. ſi maior. Uel tertio qualitas cauſe. ſ. q dicat ita ſe iuſtam τ liquida3 habuiſſe cauſam vt nō ſit veriſimile tranſegiſſe: vnde habeat inſtrumenta quibus ſufficienter poterat fundare intentionem ſuam.

b D E fideicōmiſſo. dato. i. relicto vt detur.

c C Exceſſerit. i. deceſſerit.

d C Trāſactio. i. finis quidam ſiue refutatio. na3 improprie ponit cū nō ſit de re dubia τ lite incerta: vt. ff. e. l. j. vel dic q dubiū erat hincinde eſſent grauati a teſtatore vt faciat ad titulum. Accur.

e C Captāde. i. cadēde vl' inueniende: alibi ponitur p acquirere: vt cū oīs talis captauit beniuolentiam talis.

f C Cum pacto. hec dictio cu3 pōt eſſe rō quare nō ſit circūuentus τ econtra quare videbat circūuentus. τ ſubaudi ſemp ſine machinatiōe alterius: vt. s. ti. j. cu3 pponas. al's ſecus. s. ti. j. cū poſtea: ſed ſi ſciret illum doloſe facere nō infirmat: vt. ff. de actio. emp. l. j. §. fi. τ. ff. de re. iur. nemo videtur.

g C Agere. i. habere.

h C Ageres. i. haberes

i C De cauſis: quas p poſuiſti: q2 nō es circūuentus. vſus eñ fuiſti iure cōi. ideo q3 non es circūuentus: vt. ff. d mino. l. verū. §. fi. Ite3 nō reſtituit: vt. j. de in integrū. reſti. l. nō videt. τ facit. s. ti. j. l. j. τ. l. cu3 pponas.

k P Reſes. ambitioſe. ābiebat i. deſiderabat honoré p debitorem.

l C Nam priore. qñ de re dubia τ lite incerta.

m C Nō ſinet. vt τ ar. ff. de iureiur. l. eū qui. § i popularib⁹. τ. l. tutor. in prin. τ. l. iuſiurādu3 τ. ff. de pac. l. impatores. τ de decre. ab. or. faci. l. ambitioſa. Sed ꝯ. j. de vſur. aduerſus. Solu. vt ibi. Et no. q dicit hec lex in adminiſtratore ciuitatis. idem in oī alio ſiīi adminiſtratore: vt plato: tutore: vl' curatore. Sed quid ſi nō ambitioſe: ſed bonafide gratis remittunt τ liquidū debitū: ſed q2 forte vſura erat vl' alia iniqua pecunia dices valere: vt h innuit ambitioſe. τ. ff. de fur. interdū. §. qui tutelā. τ. l. ſi pignore. §. fi. τ de iniur. l. ſ3 ſi vnius. §. j. Pla ꝯ. s. ti. j. l. pactum.

litiū finis ſi a trāſactiōib⁹ bonafide[a] interpoſitis: ceperit facile diſcedi.

C In reciproca remiſſiōe equal' ſpeciei nullus intelligitur ledi: nec ſenex nec iuuenis. h. d. no. bal. Uel ſic. Fideicommiſſum viciſſim iniunctū poteſt remitti: nec ex hoc dicitur minor ledi. h. d. ſaly. Uel ſic. Qñ reciprocum fideicommiſſum remittitur neutra pars ledi videtur. h. d. τ non eſt alibi ſm bal. τ Alexan.

C Imperato. Ual. τ Gal. aa. τ. cc. Caiano militi. Lex. xj.

D E fideicōmiſſo a patre iter ter te τ fratrē tuu3 viciſſim dato[b]: ſi alt' veſtrū ſine liberis exceſſerit[c] vitā: interpoſita trāſactio[d] rata eſt: cū fratrū ꝯcordia remoto captande[e] mort' alteri⁹ voto iprobabili retinet: τ nō pōt eo caſu reſcindi tanq̄3 circūuentus ſis: cu3 pacto[f] tali cōſenſeris: cū neq3 eā cui ſubueniri ſolet etate3 agere[g] te ꝓponas: nec ſi ageres[h] iiſdē illis de cauſis[i] in integrum reſtitutionis auxiliu3 impetrare deberes.

C Adminiſtrator ciuitatis poteſt ſup re dubia trāſigere: nō aūt debitū liqdu3 remittere. h. d. ſm Alexā. bal. τ Salyce

C Iidem. aa. primo. Lex. xij.

P Reſes prouincie eſtimabit: vtrū de dubia lite trāſactio iter te τ ciuitatis tue adminiſtratores facta ſit: an ambitioſe[k] id qd indubitate deberi poſſet remiſſu3 ſit. nam[l] priore caſu ratā manere trāſactioné iubebit. poſteriori ꝓ nocere ciuitati: gratia nō ſinet[m].

C Tranſactio facta iuſto metu reſcinditur met⁹ tamē iuſtificatio ex ſola qualitate facti in tranſactione deducti nō pbat τ int dominū τ ſeruū trāſactio nō valet. h. d. Alex. τ ſali. vel ſic. Tranſactioné vitiāt met⁹ τ dñiū ſeu ſeruit⁹ vbi inter dominū τ ſeruū interuenit. h. d. Ja. bu.

C Imperatores Diocle. τ maxi. aa. Procle. Lex. xiij.

I Nterpoſitas metus cauſa tranſactioes ratas nō haberi edicto[n] ppetuo continet: nec tñ[o] quilibet metus ad reſcindēda ea que cōſenſu terminata ſunt ſufficit: ſ3 talem metu3 pbari oportet q ſalutis[p] periculum vel corpis cruciatu3[q] cōtineat. C Ad vim tñ vel dolum arguendum: qualitas[r] cauſe principalis nō ſufficit: vnde ſi nihil tale probari pōt cōſenſu: queſtiones terminatas minime inſtaurari oportet. C Sed qñ eum cū quo te trāſegiſſe cōmemoras: ex ancilla tua natu3 ſeruu3 tuum eſſe aſſeueras: ſi vera ſunt que pcibus cōplexus es: alia rō[s] pactu3 reformat[t]: nec eñ dubii iuris eſt dños cum ſeruis ſuis paciſcentes ex placitis teneri atq3 obligari non poſſe[u].

C Tranſactio diſſoluit conſenſu ſimul τ actu contrario. τ agitur cā ex integro. h. d. Sali. vel. ſic. Communi conſenſu partiū a tranſactione recedi pōt. Alexan.

C Iidē. aa. τ. cc. Sopatre. L. xiiij.

S I diuerſa pars[x] contra placitum[y] agere nititur equitatis ratio ſuadet refuſa[z] pecunia[a]: cū τ tu[b] hoc deſideras: cauſam ex integro agi[c].

C Tranſactio facta p aquilianā ſtipulationē τ acceptilatiōe3 pimit omnē actū. τ pimit ipſo iure ſecus ſi nō interueniat aquiliana ſtipulatio τ acceptilatio: q2 tunc nō pimit ipſo iure ſ3 ope exceptiōis. h. d. bal. vl' ſic. Si trāſactio fiat per acceptilationē precedēte aquiliana ſtipulatione nō poteſt actor ad priſtinam etiam realem redire licet reus tranſactionem nō obſeruet. h. d. Alexan.

C Iidem. aa. Pontio. Lex. xv.

U T reſponſum congruū accipere poſſis[d]. inſere pacti exemplum: ita enim intelligimus vtrum ſola conuentio fuit: an etia3 aquiliana ſtipulatio: necnon τ acceptilatio ſecuta fuerit[e]: que ſi ſubdita eſſe illuxerit[f]: nullam aduerſarie tue petitionem hereditatis: vel

s C Alia ratio. ſuperior eñ erat dolus vl' metus. hic autem rō perſone: quia cum ea paciſci nō poteſt.

t C Reformat. i. reſcindit. ſic reſerare. i. aperire. reformari autē pactum dicitur quādo veſtitur.

v C Non poſſe. niſi de libertate paciſcatur: vt arg. j. de libe. cau. l. cu3 affirmes. τ. l. poſt certi. ſm quoſda3. Nos cōtra argu. earūdē legu3. Sed cōtra nos. ff. d ac/qui. here. l. ſi ſeruum. §. ſi quis dederit. Sol. vt dixi in. d. l. cū affirmes Item contra. j. eo. l. fi. S3 ibi dicit valere trāſactione3 ſuper queſtione libertatis factam qd verum eſt ſi tamē dubitatur de ſtatu. ſic τ. ff. d iudi. vix. hic autem ſup alia queſtione.

x S I diuerſa pars. i. actor.

y C Contra placitu3. ſ. tranſactionis.

z C Refuſa. i. reſtituta.

a C Pecunia. tranſactionis nomine data p reum ipſi actori. τ dic conditioné indebiti competere ad hanc pecuniam repetendam: vt. ff. de condi. inde. l. eleganter. iij. rñ.

b C Tu. ſcilicet reus.

c C Agi. vt τ. ff. de ſol. pupilli. §. j. Sed nunquid ipſo iure nō obſtante prima tranſactiōe. Rñ. nō: vt. ff. de pac. ſi vnus. §. pactus. τ dixi. s. ti. j. l. pacta nouiſſima. Item quid ſi ſublata erat prior actio p acceptilationem τ aquilianā ſtipulationé. Rñ. idem videt eſſe dicendū q agat veteri: vt. j. eo. vbi. Sed argu. ꝯ. ff. de pac. ſi vnus. §. ſed τ ſi. Sed forte dabit ei prior actio vtilis ex equitate: vt arg. j. ſi aduer. tranſ. l. pe. τ fi. Item quare ſecus in ſnia vbi etiam lata p partium cōſenſum ſcda nō valet: vt. j. quando puo. nō eſt neceſ. l. j. niſi cum eſſet dubiū an eſſet iudicatum. τ ſup hoc iudicaret: vt. ff. que ſen. ſine ap. reſcin. l. j. Rñ. q2 ſit ex conſenſu tranſactionis. τ ideo contrario cōſenſu tollitur: vt. ff. de regu. iur. l. nihil. ſed iudicium in inuitum redditur: vt. ff. de verbo. oblig. inter ſtipulantem. §. j.

d U T reſpōſum. poſſis. tu qui ſimpl'r queris an poſſit aduerſaria tua ꝯ tranſactione3 venire. Et no. q benigne docet impator ſupplicanté qual'r ꝓponat: vt. s. de pci. impa. offe. l. fi. Durius aūt reſpondet alibi iuriſcōſultus: vt. ff. de teſt. domicius.

e C Fuerit. his eñ duobus modis fit: vt. ff. eo. l. ij.

f C Illuxerit. i. apparuerit.

n I Nterpoſitas. edicto ppetuo. qd habes. ff. qd me. cau. l. j. Sed τ qñq3 locū habet tñ edicti ſnia: vt. ff. qd me. cau. iſti quide3. §. ſi is. qñq3 officio iudicis: vt. ff. eo. ti. l. fi. §. ſi fenerator. τ de var. cog. medicus. τ qua. re. ac. nō datur. l. j. §. que onerande. qñq3 conſtitutio. vt. j. qd me. cau. ſi p impreſſioné ex his oibus modis rata nō habentur Item qd dicit ppetuo. i. generali. multa eñ ſignificat: vt diximus. ff. p ſo. l. j. Uel dic ſine tpis pfinitione. vt. ff. qd me. cau. l. ſi mulier. §. qd ait ptor. τ. s. de diuer. reſcrip. l. ij. nō aūt. q ex eo actio ppetuo detur: niſi ad ſimplum. vt. ff. qd me. cau. l. ſi cum. §. j.

o C Nec tamen. l3 dicat generaliter de metu: nō tñ quilibet ſufficit: vt ſubiicit: vt. ff. qd me. cau. l. metum. τ. ff. qbus ex cau. ma. l. iij. τ. j. de diſtrac. pig. τ qui. ex. j. de reſcin. ven. ſi voluntate.

p C Qui ſalutis. vt mortis τ quaſi mortis: quod dic p exépla: vt. ff. qd me. cau. iſti. §. pe. τ fi. τ ſic differat a ſequenti caſu.

Refor/mari pactum qñ dicitur.

Ciuitatis adminiſtratores an tranſigere poſſint.

Perpetuu3 qualiter accipitur.

Snia ſecunda etiam d partium conſenſu nō valet.

Uel in rem

a ¶ Uel in rem. ſed quõ iſte actiones accepto ferent̃ cũ ſola verboꝝ obligatio poſſit accepto ferri: vt.ff.de accep.l.an inutilis.§.acceptum Rñ.deducunt̃ in ſtipulationẽ aquilianã ꝓus: vt inſti.qui.mo.tol.ob.§.item. Sed quõ potero rem meã ſtipulari: vt.ff.de leg.j.cetera.§.j.ꝛ d̃ ver.ob.l.nemo. Rñ. non rem: ſed q̃ti mea res eſt: vt inſti.qui.mo.tol.ob.§.eſt aũt.ꝛ.ff. de v̾bo.ob.l.ſcire debemus §.ſi a fure.

b ¶ Palam fiet. niſi vt j.ſi aduerſus tranſactionem.l.ij. Accur.

Cauſa et lis diffe-runt.

c ¶ Cauſas. dicunt qdã cãm ante litis conteſtationẽ poſt cõtrouerſiã tñ: ſ; poſt litis cõteſtationẽ incipit eſſe lis: vt ar.j. de litig. aut̃.litigioſa. aliȷ̃ cãs criminum: ſ; lites ciuiles: vt.ff.d̃ teſti.l.j.§.j.ꝛ.ff. de ver.ſig.l.litis nomẽ Tu potes dicere tertio ſ.cauſa poſt ꝯſtitutionẽ ſic eñ dicit nullius cauſa eſt res que hab; in ſe cõtrouerſiam in dicẽdo poſitã cum certaꝝ ꝑſonarum interpoſitiõe: ſ; lis eſt ante ꝛ poſt. ꝛ ſic eſt genus ꝛ cã ſpecies: vt.j.quõ ꝛ qñ iudex auten. q ſemel. An ergo ante cõteſtationem põt tranſigi: videbat̃ q̄ nõ quaſi nõ fiat res dubia lite: vt.ff.eo.l.j. Sed cõtra eſt vt hic: ꝛ.ff.de cõdi. inde. eleganter.§.ſi quis. nõ autem poſt ſniam: vt in.e.l.§.ſi poſt.

in rem[a] ſpãlem cõpetere palã fiet[b].

¶ Legitima trãſactio reſcripto ꝑncipis nõ tollitur. h. d. Alexan. Bal. ꝛ Salyce.

¶ Jidem.aa. Cecilio. Lex.xvj.

Cauſas[c] vl' lites trãſactionib⁹ legitimis[d] finitas: imꝑiali reſcripto reſuſcitari nõ oportet[e].

¶ Ex tranſactiõe penali cũ clauſula rato manẽte pacto datur exceptio ꝛ pene ex actio ex non penali vero ſola exceptio. h. d. Saly. Uel ſic. Poteſt quod datum eſt repeti ꝛ exceptio trãſactiõis opponi ꝯtra actorẽ ꝓmiſſa nõ ſeruãte; reo ſi hoc actũ fuit. ſi in tranſactione fuit apposita clauſula rato manẽte pacto. hoc dicit Alexã.

¶ Jidẽ.aa.ꝛ.cc. Marcel. L.xvij.

Cum proponas ab ea[f] cõtra quã ſupplicas litẽ quã tecũ habuit tranſactione deciſam: eãq; acceptis his que negocij dirimẽdi cauſa placuerat dari: nunc de conuentione reſiluiſſe[g]: ac petas vel pacto[h] ſtari vl reſtitui data ꝑſpicis[i]: ſi quidẽ de his reddẽdis manẽte trãſactionis placito ſtati; ſtipulatione ſi cõtrafecerit perſpexiſti. ꝛ.xxv. annis maioꝛ fuit[k]: q̄ ꝑ exceptionẽ pacti: ꝛ actionẽ datoꝛum habeas[l] q̄ ſi nihil tale conuenit exceptio[m] tibi nõ etiã eoꝝ que dediſti repetitio[n] cõpetit parta[o] ſecuritate.

¶ In omni pena ſanguinis põt trãſigi vl' paciſci: excepta pena adulterij. de alia pena non niſi falſi. hoc dicit Saly. et alexã.

¶ Jidem.aa.et.cc. Ualentiniano. Lex.xviij.

Tranſigere[p] vl' paciſci de crimine capitali[q] (excepto adulterio) ꝓhibitum[r] nõ eſt: in alijs aũt publicis[s] criminib⁹: que ſanguinis penã nõ ingerũt trãſigere nõ licet[t] citra falſi[u] accuſationem.

¶ Nota repertio iſtrumẽti nõ vitiat trãſactionẽ: ſed dolus ipſu; occultãtis eã inualidat: ſi actio ꝑma nõ erat ipſo iure ſublata al's inducit actionẽ de dolo. h. d. Salyce. Uel ſic. Tranſactio nõ reſcindit̃ pretextu inſtrumentoꝛu; nouiter repertoꝝ: ſi bona fide facta fuit. ſed ſi reus per dolum extorſit ea; reſcinditur vel per doli replicationẽ ſi actio nõ erat ipſo iure ſublata: vel ꝑ doli actionem ſi actio ſublata erat. h. d. Alexan.

¶ Jidẽ.aa.ꝛ.cc. Jreno. Lex.xix.

Sub pretextu[x] inſtrumẽti poſt reperti: tranſactionem bona fide finitã reſcindi iura nõ patiunt̃.

bli.l.qui cetu.§.ſi. Sed arg. contra.ff.de preua.l.preuaricationis.ꝛ.ff. de iureiurã.l.eum qui.§.in popularibus: ſed iſtud eſt: q2 habent iudicis auctoꝛitatem: hic aũt partium conſenſum tñ. Aliȷ̃ dicunt gratuitũ pactum non ꝑiudicare: vt.d.l.qui cetu.in fi. ſed tranſactio ſic. Jmmo cõtra in eo q̄ excepit adulteriũ tñ: vt hic ꝛ.j.ad.l.iul.de adul.l.de crimine. Jtem ꝛ raptus videtur excipi: vt.j.ꝓ quibus cau.ſer.pre.li.ac.l.penul. Sol. idem ſtatuitur in raptu v̾ginis qđ in adulterio ꝓpter ſiliſtudinem quam inter ſe habent: ſed ſm Jo. bene põt tranſigi vel paciſci d̃ raptu: vt videt̃ vel le lr̃a. Dicit eni; pacto tranſmiſſum. ergo apparet q̄ ꝑ pactu; eſt remiſſum: ergo fuit licitũ pactum. Jtem cõtra in eo q̄ hic dicit de adulterio non poſſe tranſigi: vt in aut. vt li.ma.ꝛ auie.§.penul. colla.viij. ibi.ſi tamen nõdum iudiciali decreto vel amicabili conuentione ꝛc. Sol. dicunt quidã hoc corrigi: ſed verius ſm Jo. quod ibi dicit̃ non eſt referendum ad capitulum adulterij: ſed ad alia capitula in eadem aut̃. primo poſita. Jtem contra in auten. vt nulli iudi.§.adulterium. colla.ix. Solu. ſpeciale forte in viro: vl' verius ibi actum erat: vt mulier punita eſſet: q2 in monaſteriu; erat miſſa: ſed vir ſibi reconciliat infra bienniu;. Jtem cõtra.ff.de adul.l.ſi maritus §.ſi negauerit. Si. ibi repudiauit: nõ autem tranſegit vel pactum fecit Jtem ꝯ.ff.de pac.iuriſgen.§.ſi paciſcar.ꝛ.§.ſeq. vbi non ꝑmittit valere pactum ꝯ publicam vtilitatẽ factum. Sol. illa diſtinguit̃ ꝑ iſtam vt ea locum habeãt in crimine quod nõ ingerit pena; ſanguinis. Aliȷ̃ di dicunt eam tñ loqui in gratuito pacto: iſtam in tranſactione tantum: ꝛ exponunt hic tranſigere vel paciſci pacto: ſcilicet non gratuito. ꝛ inducunt.s̃.eo.preſes.

d ¶ Legitimis. al's nõ: vt.s̃.ti.j.l.cum poſtea.

e ¶ Oportet. cu; eñ exhauriat in totũ ius alterius ꝑſumit̃ ꝯ ius: ꝛ ideo nõ valet vt hic: ꝛ.s̃.de preci.impa.offe.l.quotiẽs. ꝛ ſi ꝯ ius vel vti. publi.l.oẽs.ꝛ.j.de erro.aduo.l.fi.ꝛ ſen.reſcin.nõ poſ.l.fi. niſi diceret nõ obſtante hac.l.ff.de leg.iij.ſi quis.in ꝑn.

f ¶ Cum ꝓponas. ab ea.ſ.actrice vl' a creditrice ꝑſente.

g ¶ Reſiluiſſe.i.reſilire velle.

h ¶ Pacto.ſ.tranſactionis.

i ¶ Perſpicis.i.intelligis vel intelligere debes.

k ¶ Fuit. nam ſi minoꝛ eſſet iuuaret̃ in integrum reſtitutione.

l ¶ Habeas.i.habebis: vt ꝛ.ff.de tranſac.qui fidẽ. ſed ꝯ.ff.de pac.reſcriptum.§.j. ſed ibi nõ fuit dictum rato manente pacto.

m ¶ Exceptio. vt.j.de dolo ſi ſupſtite. Et no. q̄ hui⁹ legis diſtinctio locum h; vbi non iurauit ſe nõ venturum ꝯ tranſactionẽ: tunc eñ ſoluit penam ꝛ reddit accepta: nec agere poteſt: vt.j.e.l.ſi qs maioꝛ. Jte; intellige cum vetus actio ſupereſt: alioquin reſtituit accepta ꝛ nõ agit Jtem ꝑſtat penam: vt.j.eo. vbi. Sed quid ſi eſt ſtipulatus reddi data nõ eo addito vt remaneret placitum. Rñ. Dicunt qda; eſſe in electione ꝓmiſſoꝛis reddere data an ſtare pacto: vt arg.j.e.vbi. Tu dic in electione repetentis: vt.ff.de condi.inde.eleganter.§.ſi quis poſt.in fine ꝛ de pac.reſcriptum.§.j.ꝛ.ff.eo.pacto.ꝛ.l.qui fidem.ꝛ de ver.ob.l.ita ſtipulatus.in fi.ꝛ de euic.l.vindicantem.

n ¶ Repetitio.ſ.ſimul. ſed ꝑ ſe ſic. vt.ff.de condi.inde.eleganter.§.ſi quis.in fi.ꝛ dices.j.eo.ſiue apud.

o ¶ Parta.i.queſita.

p ¶ Tranſigere.ſ.gratis: quo ad paciſcentes: ꝛ nõ gratis quo ad tranſigentes: vt.ff.e.l.j.

Crimen dicit̃ capitale tripliciter.

q ¶ Capitali. puta q̄ ingerit penã ſanguinis. Tribus modis dicit̃ capitale crimẽ. Primo dicit̃ vltimũ ſupplicium: vt inſti.de publicis iudicijs.§.publicoꝛum. Scđo amiſſio libertatis: ꝛ ꝑ cõſequens ciuitatis puta quia damnat̃ in metallum vel opus metalli. Tertio amiſſio ciuitatis tñ: vt cum deportat̃: vt.ff.de publi.iudicijs.l.ij.ꝛ.ff. de bonoꝛu; poſſeſſione.l.edicto.§.rei capitalis.ꝛ.ff.de penis.l.ij.ꝛ.l.quidã. h̃ autẽ ſtrictius accipit̃ ꝓ eo q̄ ingerit penam ſanguinis tñ: vt notat̃ ꝑ ſequẽtem lr̃am: ꝛ ſic ſtricte ponit̃.ff. de bonis eoꝛum qui ſibi.l.j. ſed in.l.ij. eiuſdem tituli large.

Tranſactio an poſſit fieri ſup criminalib⁹

r ¶ Prohibitum.ſ.accuſato: ſed accuſanti eſt ꝓhibitum: vnde ſi paciſceret̃ vel tranſigeret incideret in turpil.ff.ad turpil.l.ab accuſatione ſed accuſato l; qualitercunq; redimere ſanguinẽ ſuum: vt.ff.de bo.e.l.j. Jtem nunquid tranſactio talis ꝑiudicabit aliȷ̃s ſi velint eum interim de eodem crimine iterum accuſare. Rñ. non: vt.ff.ad.l.iul. de vi.publi.l.qui cetu.§.ſi. [continues at top of right column]

s ¶ Jn aliȷ̃s publicis. publica iudicia ſunt que numerata ſunt.ff. de publi.iudi.l.j. Quid autem erit in ꝓuatis delictis. Reſpon. Johã. vt in eis poſſit tranſigi ꝛ paciſci. Satis enim eſt q̄ non inuenio ꝓhibitu; in eis: vt.ff. quibus ex cauſis ma.l.necnon.§.j. Sed argu. contra.ff. de arbi.l.non diſtinguemus.§.iulianus.ꝛ.ff.de his qui notan.infa.l. quoniam. ꝛ poteſt ſic diſtingui. an criminaliter: ſed tunc non licet an ciuiliter: ꝛ tunc licet.

t ¶ Non licet. vt.j.de contrahen.ꝛ comi.ſtipu.l.ſiquidem. in fine. q2 ſi trãſigat ꝓ confeſſo habetur: vt.ff.de preuarica.in omnibus. Et nota q̄ nõ repetit niſi trãſigeret: na; paciſci bene licet: vt.ff.de iure fiſci.l. in fiſci.ꝛ.l.ei⁹.ad legẽ iul.de vi.publi.l.qui cetu.§.finali. quod nõ placet Jaco. vt alibi no. Sed quid ſi tranſigat. Dicunt quidam tranſactionem valere inter eos: ſed aliȷ̃s non preiudicare: quod non placet: quia ſic nulla eſſet differentia an tranſigat quis ſuper re familiari: an ſuper re publica: ſed lex aperte facit differentiam: vt.ff.de pactis.l. iuregentium.§.ſi paciſcar.ꝛ.l.ſi vnus.§.pacta. ꝛ ſic dico etiã inter eos non valere: vt no.d.§.ſi paciſcar.in glo. fit enim nunciatio ꝛc. hic videtur aliter dicendum: vt alibi notatur.ſ.cum refertur ad pecuniariam extimationem.

v ¶ Falſi accuſationem. vt.j.de fal.ipſe: ꝛ eſt ratio: quia plerunq; falſi accuſatio refertur ad pecuniariam extimationem ſm Johan. ꝛ hoc ſolo caſu videtur eam accuſationem exceptam a tranſactione.ſ.prohibita. videlicet vt fieri poſſit tranſactio ſuper falſo quod refertur ad pecuniariam extimationem. nam quandoq; irrogat penã ſanguinis: vt j.de fal.mo.l.j.§.actore.ꝛ.l.penul. Uel dic q̄ ſemꝑ ſuper crimine falſi: l; tranſigere etiam quãdo irrogat penam ſanguinis: vt in ꝑn.l. Jtẽ cum nõ irrogat: vt hic. alioquin nõ eſſet bona exceptio quã fecit. ꝛ no. verſus. Sanguinis in penis niſi mechus tranſigit omnis. Jn ceteris nulli liceat niſi crimine falſi. Tranſactio an poſſit fieri ſup crimine falſi Uerſus

x ¶ Sub pretextu. ꝓhibent iura niſi in cauſa publica: vt.ff.de re iudi.l.imperatoꝛes. ꝛ niſi in cauſa eccleſie: vt arg.in aut̃.de nõ alie.§.ſi minus. ꝛ niſi in cauſa pupilli: vt.j.de iur.reipu.l.rẽpublicam. lib.xj. ꝛ niſi ſit teſtamentum: vt.ff.eo.de his. Jdem de codicillis: vt.ff.

eo. imperatores. §. j. z. l. non eſt.

a ¶ Per ſe. p ſe poſſunt ſubtrahi ita q͂ nō cadat in nomen furti: vt ſi apud eū ſint z nō contractet: ſed celet: vt. ff. de fur. inficiādo. circa pn. ſi aūt contractaret fieret furtū z daretur actio furti ad duplum eius qđ continet in inſtrumento: vt. ff. de fur. q tabulas. z ſic nō dareƚ de do lo quam hic dicit dari: vt. ff. de dolo. l. j. §. ait p̄ tor. z. l. ij. p alium autē ſbtrahit: vt ſi alicui mā dauit vt acciperet ea: q putans eſſe mandantiſ ea accepit. Nec em̄ man dator comiſit furtū: q: nō ɔtrectauit: nec fuit pre ſens: nec accipiēs cōmi ſit furtum: q: nō fuit in dolo: vt. ff. de fur. ſi is q rem. §. ſi mihi titiū. z. l. ſi quis p fundū. z. l. fal ſus. §. ſi is. Alij nō exi gunt hmōi expoſitiōes: q: dicunt cōpetere fur ti cū actione de dolo cū ſint famoſe ambe qđ nō placet: vt. ff. de dolo. l. j. z. l. ideoq̄.

b ¶ Argui potuit. i. ar gute pbari.

c ¶ Actio. que eſt ſiq̄ dem zc. vt ſtatim dicit.

d ¶ Perempta. ſ. actō vetus. z ſic fuit ſtipula tio z acceptilatio.

e ¶ Conſtitutum tps. i. biennij: vt. j. de dolo l. optimum.

f ¶ Exercere. ſic ergo vbi quis p calūniā reſi ſtit valet tranſactio: vt hic: lz ſit ſecus in acto re cōmittente dolū: vt dixi. §. e. l. ij. Sed cū do lus dederit cām tranſa ctioni quare nō eſt nul la ipſo iure ſicut vēditio vt. ff. de dolo. z elegan ter. Rñ. in vēditione q rem tradit hʒ de dolo. Nam vt ait. B. pceſſit venditio vt infirma ſe cuta eſt traditio vt infir manda pactione de do lo. ſed iſte videƚ tradidiſ ſe cū remiſit actionem.

Traſactō facta per doluʒ nō eſt nulla ipſo iure

¶ Sane ſi per ſe vel per aliū ſub tractis inſtrumētis: quibus veritaſ argui potuit deciſionē litis extor ſiſſe pbibetur: ſiquidem actio ſup eſt: replicationis auxilio doli mali pacti exceptio remouetur. Si vero iam perempta eſt infra cōſtitutū tempus: tn̄ actionem de dolo po tes exercere.

¶ Contra tranſactionē nō pōt veniri ſi cut nec contra rem iudicatā: nec tempus noctis viciat tranſactionē. h. d. Saly. Vl ſic. Tranſactio z ſententia paris ſunt auc toritatis: z valet tranſactio facta de nocte ſicut de die. hoc dicit Alexan.

¶ Idē. aa. z. cc. Antiſtie. Lex. xx.

Non minorē auctoritatem tranſactionū q̄ reruʒ iudi catarum eſſe: recta ratione placuit. ¶ Siquidē nihil ita fidei cōgruit humane: q̄ ea q̄ placuerāt cuſtodi ri. ¶ Nec em̄ ad reſcindenduʒ pa ctum ſufficit q̄ hoc ſcđa hora no ctis interceſſiſſe pponas: cū nullum tps ſane mentis maioris. xxv. an. conſenſum repudiet.

¶ Simulata emptio ex cauſa traſactio nis facta fictum emptores nō obligat ad preciū ſoluendū. Bal. Vel ſic. Tranſactio vera preualet vēditiōi ex cauſa traſactio nis ſimulate: ideo precium ex ea fictum petere non pōt. hoc dicit Salyce. Vel ſic. Plus valet qđ agitur q̄ quod ſimulate concipitur. hoc dicit Alexan.

¶ Idē. aa. Geminiano. Lex. xxj.

Cum ea que tranſactionis cā dari aut retineri conuenit: velut emptorem eum quem acci pere placuerat: retinere preſcribi tur: his que ſimulate geruntur p in fectis habitis. fruſtra ficti precij po ſtulatur numeratio.

Cum ea dari. ſcholaris glorioſus. z inanis glorie cupid in re tinendo actor: in dando reus: cum enim ageret ad fundū cō uenit vt aduerſarius retineret fundū velut emptor eū retineret ex cā tranſactionis modico dato. Item ſi aliā rem dedit noīe tranſactionis: vt ſibi daretur fundus petitus z cōuenit vt illa ti. emptionis retinere tur ab aduerſario econ tra in dando reus qui reſtituit fundum cum ſit reus: ſed fingit em ptionem modica pecu nia accepta per tranſ ctionem.

Caſus la teralis.

¶ Proteſtatio vel cōteſtatio ſuper dolo non facit dolum preſumi. h. d. Salyce. et Alexan. vel ſic. Tranſactio non reſcindit ex proteſtatione. Ja. bu.

¶ Idē. aa. z. cc. Alexā. Lex. xxij.

Si maior traſegiſti ad reſcin dendā traſactionē de dolo conteſtatio nō ſufficit.

¶ Exceptio non ſum heres oppoſita cre ditoribus hereditarijs eſt exceptio intē tiōis. Itē cui denegat defenſio multoma gis denegat actio. h. d. bal. vel ſic. Si con uētus vt heres non oppoſuit q̄ non erat heres ſed vt heres traſegit z ſoluit repe tere non poteſt licet vere non eſſet heres et ſi non ſoluiſſet cōpelleretur ſoluere ſi ſtipulatio interueniſſet. h. d. Alexan. et ſali. vel ſic. Poſt reʒ tranſactione deciſaʒ nō pōt opponi exceptio intentiōis vel fa cti nec ſoluti repetitio concedi. h. d. Sali.

p ¶ Preſcribitur. id eſt in preiudicium veri tatis ſcribitur: vel ante oculos ſcribitur. Cum em̄ vere eſſet tranſactio fingebatur emptio.

p ¶ Preſcribitur. ſci licet in inſtrumento vē ditionis.

q ¶ Numeratio. vt. j. ð contrahen. emp. empti z de donatio. inter vi rum z vxorem. l. credi tor. z plus va. quod a gi. l. j. z. l. ſi quis. z. l. ſi ex precio. z. j. ſi certum petatur. l. ſi non ſingu lis.

¶ Idē. aa. z. cc. Lex. xxiij.

Nec intētio creditor archime dori cui alios ſucceſſiſſe pfi teris ſi obligatus p eo nō fuiſti te nere te pōt: ſed hoc integro nego cio tractari cōuenerat. ¶ Naʒ cū iam qōnem tranſactione deciſaʒ: z a te dari placitā numeratā pecuni am pponas hui indebiti ſoluti p̄ textu iprobe tibi petitionē decerni poſtulas: cū z ſi tn̄ in ſtipulationeʒ fuiſſet deducta: indebiti pmiſſi ve lamento defendi nō poſſes.

r ¶ Si maior. conte ſtatio. idest pro teſtatio: vt z dixi. ſ. eo. l. interpoſitas niſi pro betur: vt. j. ð dolo. l. do lum. z quod metus cau ſa. l. metum. Excipiunt quidam in minore: vt hic: ſed male. ff. de iure iuran. nam poſtea. §. ſi minor. z. ff. de minori bus. l. non omnia. vel conteſtatio de dolo ni ſi litem fuerit conteſta tus ſuper actione de do lo.

¶ Solutio partis debiti ex cā traſactio nis inducit liberationē a toto: ſec in cō feſſiōe ptis ſcā a reo. h. d. bal. z Saly.

¶ Idem. aa. z. cc. Victorino. Lex. xxiiij.

Siquidem ex cauſa traſactio nis acceptis bis que inſtru mento continentur: nihil amplius peti conuenit aduerſariam tuam exceptionis auxilio defendi perſpi cis. ¶ Sin vero certam q̄titateʒ

s ¶ Nec intentio. i. petitio.

t ¶ Archimedori. cui putas te heredem eſſe.

v ¶ Obligatus. quo quo modo: vt fideiuſ ſor.

Vel aliud in bonefidei: aliud in ſtricti iuris: ſicut eſt traſactio ſm. B. ſed hoc nō placet: vt. j. de inuti. ſtipu. l. de dolo. Item qūo datur ð do lo cum alia cōpetit: vt. ff. de dolo. l. ij. §. ſi quis enim. Rñdet Bu. h nul la cōpetit poſt dolum admiſſum. Vel dic q͂ hic in ea admittenda paſſus eſt dolum vt ibi dicit. Item quare nō datur conditio ob cām vt ſe re ponat in obligatiōe: vt. ff. de condi. ob cām. l. ſi quis. Rñ. q: hic factū fuerat a reo qđ conuenerat: ſed actor dicebat ſe dolo inductum. z vt di xi. ſ. e. o. actione. z facit. j. in qui. cau. ceſ. long. temp. pſcrip. l. j. z. ſi. t. j. cum poſtea. z. j. de re iudi. ſub ſpecie. z. ff. de excep. l. qui agnitis. z ð iu reiuran. l. admonendi. in fi.

g Non minorem. qūtum ad decidendas lites. z qūtum ad exce ptionem parandam. qūq̄ tamen ſecus eſt: vt. ſ. e. l. ſi diuerſa Item pactio nō facit ingenuū: ſed ſnīa ſic: vt. j. de inge. ma. l. diffama ri. z plene potes dicere: vt. ff. de iureiur. l. ij.

h ¶ Siquidem. i. quia.

i ¶ Fidei. vt. ff. de pac. l. j. in pn. z inſti. de re. diui. §. p traditionē. ff. ð ac. emp. l. ex emp. in pn.

k ¶ Pactum. ſ. tranſactionis.

l ¶ Secunda hora. puta in gallicantu. Et ſic nota q͂ valet de nocte quod fit ſicut de die: vt. ff. de teſt. l. ad teſtium. §. poſſe. Sed ſi de nocte feratur cum poſſit: vt dictum eſt: nunquid erunt neceſſaria luminaria Reſpon. ſic. ff. de ven. inſpi. l. j. §. tria luminaria. z. j. de ſenten. ex pe ri. reci. l. ij. Sed argu. contra. j. ad legem iul. de adulte. gracchus. z in auf. de iudi. §. ſedebunt.

m ¶ Tempus. de die vel de nocte.

n ¶ Repudiet. quin poſſit tranſigi.

x ¶ Tenere. repete nec.

y ¶ Integro. i. anteq̄ tranſigeres z ſolueres.

z ¶ Dari. ſ. creditoribus archimedori.

a ¶ Placitam. i. datam eſſe.

b ¶ Pretextu. ſiue ſciente: ſiue ignorante ius vel factum.

c ¶ Petitionem. i. repetitionem.

d ¶ Deducta. nō etiam ſoluta: z hoc precedente tranſactione.

e ¶ Non poſſes. z cui denegatur hec defenſio multomagis actio: nec etiam a veris heredibus repetes qui non ſunt liberati per tuam tranſ actionem. z ſic eſt contra. ff. de petitio. here. ſi quid poſſeſſor. Sed dic q͂ ibi ſoluit ex contractu defuncti: hic autem in ſuo. ſcilicet tranſactio nis. z hoc vt dicit precedens verſiculus. hic autem zc. hoc modo in telligitur. ff. de pactis. l. ſi tibi. §. finali. Item contra. ff. de tute. z ratio. diſtra. ſi ex duobus. ſed aliud in tutoribus z curatoribus qui vna obli gatione z actione tenentur. Hic autem iure actionis nō ſolum ex obli gatione qua tenebantur heredes: ſed ſua vt dixi. Item nota q͂ datum vel promiſſum tranſactionis cauſa etiam indebitum non poſſe repe ti: ſed tunc ſolui debet: vt hic z. j. de conditio. indebiti. ſi citra. z de nō numerata pecunia. l. ſine tranſactione. z de cōtrahenda ſtipulatio. ſci re. z de plus peti. l. j. niſi in caſu quando actor calumniatur: vt. ff. de condi. inde. in ſumma.

Tranſa ctionis cā datū non repetitur

e ¶ Non poſſes. fui aduocatus in cā tua. pmiſiſti mihi. l. tranſegi pro xl. reſiduum nō poſſum petere.

f ¶ Siquidem. inſtrumento. tranſactionis.

g ¶ Conuenit. minore pecunia ob tranſactionem accepta.

h ¶ Perſpicis. vt. ff. e. l. quo fidem.

Deciſione

quaſi ſolam ab ea debitā reddere ſe debere ſine litis deciſione[a] confeſſa eſt: tam[b] eā q̄ꝫ reſiduā debiti partez petere minime ꝓhiberis.

Tranſactio nō reſcinditur ob defectum cauſe non expreſſe. h. d. bar. et bal. Uel ſic. Defectus cauſe impulſiue vel finalis in corde retente non vitiat tranſactionem vel debiti remiſſionem. h. d. Salyce.

Iidem .aa. ꝛ. cc. Sabine marcelle. **Lex. xxv.**

Si maiores[c]. xxv. annis cum patruo ſiue auūculo veſtro tranſegiſtis[d]: vl' ei debita donationis cauſa ſine aliqua conditione[e] remiſiſtis: nō idcirco ꝙ hoc huius[f] hereditatis captāde cauſa. i. ſpe future ſucceſſionis vos feciſſe ꝓponatiſ alijs ei ſuccedentibus inſtaurari finita debent[g].

Status liberoꝛuꝫ ex ꝯtractu matris non leditur Bal.

Iidē. aa. ꝛ. cc. Diony. **L. xxvj.**

Tranſactione matris[h] filios ei⁹ nō poſſe ſeruos fieri: notiſſimi iuris eſt.

Ualet trāſactio hominis egri ſicut ſani: dūmodo ſit ſane mētis. h. d. Bal.

Iidē. aa. ꝛ. cc. Catoni. **L. xxvij.**

Sanum mente: lꝫ egrum coꝛpoꝛe: recte tranſigere manifeſtum eſt[i]: nec poſtulare debueras improbo deſiderio: placita reſcindi valitudinis coꝛpoꝛis aduerſe velamento.

Ex ſolo tranſactionis pacto nō datur actio: nec pꝛimitiua tollitur quaſi agatur ꝯ excipientē replicatio datur. h. d. Saly. Uel ſic. trāſactio cū ſcriptura vel ſine facta apud acta vel extra pꝛoducit exceptionē. actionē vō nō ſi fuit facta nudo pacto: ꝛ re⁹ eā nō ſeruans ꝯueniri pōt pꝛimitiua actione: ꝯ quā ſi excipiat repellit̄ replicatiōe: cuius virtute cōpellitur implere cōuenta: al's ad vlterioꝛa ꝓceditur in cauſa ſuper actiōe pꝛimitiua. h. d. Alexan.

Iidē. aa. ꝛ. cc. Appi. **Lex. xxviij.**

Siue apud acta rectoꝛis pꝛouinci e: ſiue ſine actis[k] ſcriptura intercedente vel nō[l]: tranſactio interpoſita eſt: hāc ſeruari cōueniet[m]. Sꝫ qm̄ vt certū[n] quid accipias[o] cōueniſſe te (lꝫ ſine ſcriptura) ꝓponas: nec huius rei cā ſtipulationē ſecutā eſſe q̄ꝫuis ex pacto[p] nō potuit naſci actio: tñ reruꝫ vēdicatione pēdēte[q]: ſi exceptio pacti oppoſita fuerit doli mali: vl' in factū[r] replicatione vſus poteris ad obſequiū placitoꝛum aduerſariū tuū vꝛgere[s].

Trāſactio gñalis gñalez parit exceptionē in eo ꝙ tunc poterat ſub actiōe ꝓpoſita includi nō in eo ꝙ includi nō poterat lꝫ actoꝛ trāſigēs includi ꝑ erroꝛē putaret h. d. Alexan. ꝛ Bal. vel ſic. Gñalis trāſactio reſcinditur ꝑtextu ſpecierum nouiter repertarum. niſi trāſactionis tēpoꝛe apō tertium fuerint conſtitute. h. d. Saly.

Iidē. aa. ꝛ. cc. Marcie. **L. xxix.**

Sub[t] pretextu[u] ſpecieruꝫ[x] poſt repertaꝝ generali trāſactione finita[y] reſcindi pꝛohibent iura.

Erroꝛ aūt circa ꝓpꝛietatez[z] rei apud alium extra ꝑſonas tranſigētium tꝑe tranſactionis cōſtitute nihil poteſt[a] nocere.

a Deciſione. i. non interpoſita tranſactiōe. in vtroqꝫ ergo plus fuit petitū ꝛ minus ſolutū ſiue cōfeſſatum: vnde videbat̄ ꝙ ſicut in pꝛimo eſt exceptio ꝓ reſiduo: ſic ꝛ in iſto. ſed ꝯ eſt vt hic. ꝛ. ff. de pac. l. ſi vn⁹ §. in ſumma. ꝛ. l. ſi intra. ꝛ. ff. e. l. cū aquil. ꝛ. ff. de excep. rei iudi. l. ſi ex teſtamēto. ꝛ. j. de ſo. ſi inter. ꝛ. l. ſi intereſt, ꝛ. j. de fur. l. poſt deciſionez.

b Tam eam. q̄titatē. ſ. quam fuit confeſſa ſe debere.

c Si maioꝛes. auūculus me⁹ mihi centum debebat tranſegi cū eo' ꝑ. xx. qꝛ credebam ꝙ me heredem faceret: nō poſſum petere

d Tranſegiſtis. minoꝛe pecunia ob tranſactionem accepta quam deberetur.

e Conditione. ſꝫ qd ſi actoꝛ expꝛeſſiſſet conditionē: puta remitto tibi litem ſi me feceris heredem. R̄ñ. vt dixi. j. e. l. cū donationis.

f Huius. ſ. patrui.

g Debēt. vt. j. de cōdi. cā da. ſi repetendi. ꝛ ff. de cōdi. ob cām. l. iiij. §. q̄ꝙ̄ conſtet.

h Tranſactione matris. i. fctā a matre: vel inter alios ſub conditione matris. nam hec nō valet: vt. j. e. l. fi. no. ꝛ facit. ff. e. de re fil. ꝛ de pac. ſi vnus. §. in ſumma. ꝛ de regu. iur. nō debet. ꝛ. j. de ꝓba. ad ꝓbationē. ꝛ de libe. cau. poſt certi.

i Sanum. manifeſtum eſt. non eo min⁹: qꝛ eger ē ſicut nec eo minus teſtari pōt. vt j. de teſta. ſeruū. al's qui teſta. fa. poſ. l. ſenium.

k Siue apud. actis tantūdeꝫ em̄ valet: vt. ſ. ti. j. l. pacta.

l Uel nō. tantūdem em̄ ſimiliter valet: vt. ſ. e. l. cum te.

m Conueniet. ſiquidem nil ꝛc. vt. ſ. e. l. nō minoꝛem.

n Certum. puta. x. idem ſi incertum.

o Accipias. puta decem.

p Pacto. ſ. nuda tranſactiōe. ꝛ intellige ad dandū actoꝛi: vt hic. ꝛ ſ. ti. j. l. cuꝫ ꝓponas. ſed ad repetendū reo qō dedit. ſic vt. ff. de cōdi. ob cām. l. iiij. §. j. in pꝛin. ꝛ de cōdi. inde. l. eleganter. §. pe. Sed quare non actoꝛi ſicut reo datur. R̄ñ. ſm̄. B. ꝙ hec ſpēs incidit in ꝯctum illū facio vt des: ex quo debet dari de dolo: vt. ff. de ꝑſcrip. ver. naturalis. §. qō ſi facio. hec aūt. ſ. de dolo locū habere hic nō pōt: qꝛ alia cōpetit vel cōpetijt. vt. ff. de dolo. l. ij. §. ſi quis. Hoc aūt nō valet: qꝛ ſic poſſet dici do vt des: cū remittere ſit dare. vt. ff. de cōdi. ob cau. ſi mulier. Dic ergo ꝙ ea eſt rō: qꝛ eſt nudū: nec em̄ eſt veſtituꝫ aliquo veſtimēto etiā rei interuentu qō magis videbat̄: qꝛ lꝫ remiſeriꝫ: nō tñ plene veſtiui cum adhuc poſſim agere: vt. ff. de cōdi. inde. l. elegāter. §. pe. ibi. ſꝫ hic nō videtur ꝛc. Quid ergo ſi ꝑ acceptilationē liberaui. Dico idē: qꝛ ſalteꝫ de facto agere poſſum: vt. j. eo. vbi ſm̄. M. Azo ꝯ. vt. ff. de pac. l. in traditionibus. ꝛ. ſ. de pac. l. legeꝫ. Item quid ſi caueā me nō acturū. R̄ñ. videoꝛ plene veſtiſſe: vt. ff. de cōdi. cā da. l. iiij. §. fi. nō tñ poſſum cogi ad cauendū niſi conuenerim h̄: vt. ff. ꝺ cōdi. ob cām da. l. iij. in pꝛin. lꝫ al's qñqꝫ quis cogat̄ ad cauendū: vt in ꝯctibus. vt. ff. de iudi. l. in oībus. ꝛ in ſeruitutib⁹: vt. ff. ſi ſer. ven. l. harū. ꝛ in vltimus voluntatibus fauoreearū. vt. ff. de cōdi. ꝛ demon. l. mutiane. Nec obſtat ꝙ ſi ſtipuloꝛ cōuentum ꝙ poſſim petere cōuentionē: qꝛ tunc eſt veſtitum ſtipulatione etiā ſine ꝓuiſione mea vbi nō eſſem ſtipulatus. lex em̄ mihi ſuū nō meum denegat auxiliū. Item nota ꝙ hoc eſt regulare. Fallit autē in duobus caſibus vbi datur actio: vt. j. e. l. ſi ꝓ fundo. ꝛ. ſ. e. l. cū mota. Uel dicas ꝙ in legibus illis fuit a lege data: nō natura. vel in. l. cū mota fuit ꝯctus innoiatus do vt facias: lꝫ pꝛeuenerit illa in faciendo. Item q̄ eſt differentia inter ꝯctum facio vt des ꝛ pactum trāſactionis. R̄ñ. aliud eſt factum de quo dicitur in dicto contractu ꝙ. l. pꝛoꝛſus conſummari poteſt: vt ſcribo libꝛum: manumitto ſeruum: que reuocari non poſſunt. ꝛ aliud de quo hic loquitur ꝙ non pꝛoꝛſus perficitur: vt. d. l. eleganter. §. penultimo.

Cautionem ꝑſtare an qs ſit cogendus.

q Pendente. dicit̄ pendere pꝛima vendicatio ꝑpter incertū exituꝫ qꝛ incertum eſt an rem redderet: an cōuentum ſeruaret. Uel dic pendet ex eo ꝙ nō pꝛoꝛſus deſinit eſſe dn̄s rem remittens quod eſt no. ſꝫ arg. ꝯtra. ff. ad legē fal. l. iiij. §. j.

r Uel in factum. cōtra patrem vel patronum. vt. ff. de doli exceptio. apud. §. aduerſus.

s Urgere. nō pꝛeciſe: ſed cauſatiue ſi vult euadere pꝛimā petitionem: ſic ꝛ al's aliud petitur: ꝛ aliud quis cōſequ tur. vt. ſ. ti. j. l. ſi pacto. ꝛ. j. de rei vxo. ac. §. j. ſꝫ vſqꝫ quo audiet̄ hic reus R̄ñ. vſqꝫ ad ſententiam. vt. j. eo. l. ſi maioꝛ. Uel etiā poſt dieꝫ vſqꝫ dum cōueniat̄ iudicati: vt. ff. de peti. here. item veniūt. §. idē recte agit ſi noxali. Item opponitur: qꝛ ſemꝑ ex trāſactione datur actio. Nā aut dolo me induxiſti ꝛ datur de dolo: aut nō ſeruas conuentionē ꝛ ago cōditione ob cām: vt dixi. ſ. eo. l. ſub pꝛetextu. R̄ñ. ex dolo datur ex delicto nō ex pacto. Item ob cām nō ex pacto: ſed vt ſe reponat in obligationem. hec autē lex ex pacto denegat dari. Itē ꝙ dicit dari pꝛimā fallit in accuſatoꝛe: vt. j. ad turpil. q̄ꝫuis.

t Sub ꝑtextu. generalis fuit petitio ꝛ generalis fuit trāſactio: ꝛ in oībus nocerent in ea ſpecie de qua cogitatum non fuit: niſi dolus interueniat aduerſarij. vt. ff. de pac. tres fratres. vel al's ſufficiens cā. vt. ff. e. l. de re filioꝛum. ꝛ. l. de his. ꝛ. l. nō eſt. Sed ꝯꝛium huic. ſ. eo. age. ſol. vt ibi. Itē cōtra. j. de iudi. l. ij. ſed ibi fuit ſpecialis petitio: lꝫ generalis ſñia: vt. j. eo. ſi de certa. qō non placet. imo aliud in iudicijs que reſtringunt̄ ad cogitata cum reddātur in inuitū: vt. ff. de verbo. ob. inter ſtipulantem §. j. ꝛ aliud in trāſactione que ex cōſenſu fit: ꝛ ideo tollit̄. vt. j. vt ac. ab here. ꝛ ꝯ here. l. j. Item ꝛ quādo eſt petitio ſpecialis in trāſactione ꝛ iudicio ꝛ deciſio generalis ipſo iure nō nocet in trāſactione: niſi in ſpecie petita. vt. j. eo. ſi de certa. Sed in iudicio ſic licet replicet̄: vt pōt dici ꝑ ꝑdictam. l. de iudi. qō nō placet. Item huic cōtra. j. ſi aduer. rem iudi. l. j. Sol. ibi indefinite hic generaliter facta fuit deciſio. Uel ibi in iudicio imo ibi iure reſtitutionis: ꝛ quod hic dixi in trāſactione ſerua in arbitrio: vt. ff. de arbi. ſi cum dies. §. plenum. Item quero hic quod queſiui. ff. de pac. ſi vnus. §. illud.

Iudiciuꝫ reddit̄ in inuitum.

v Pretextu. hic quondam pupillus tranſegit cum tutoꝛe: vel curatoꝛe.

x Specierum. agebatur generali vel vniuerſali iudicio.

y Finita. i. ea que ſunt finita.

z Pꝛopꝛietatem. ad differentiā ꝑſonalis actionis.

a Poteſt. loquitur tranſigenti qui tempoꝛe tranſactionis putauit eam rem eſſe apud eum cum quo tranſigebat cum eſſet apud alium. Uel econtra. hoc quidem ei nō nocet. Uel dic ꝙ erat erroꝛ circa pꝛopꝛietatem hoc modo. hic adultus nō credebat ſuam eo ꝙ nō erat inter ceteras res ſuas conſtituta apud pꝛocuratoꝛem: ſed apud alium. Sed quid ſi actoꝛ ſciebat eſſe apud eum: ſed non credebat ſuam adhuc. Dicit Placen. idem: quia de ea non videtur cogitaſſe: vt. ff. de nego. geſtis. l. pomponius. in fine. ꝛ de li. le. l. nō ſolum. §. ſi heres. ꝛ. l. fi. §. ticia. ꝛ de excep. rei iudi. l. ſi ex teſtamēto. ꝛ quia ſuper perſonalibus nō ſuper realibus petitionibus tranſegit: immo puto etiam ſi ſuper realibus petitionibus trāſegit. Aliī dicunt contra ꝙ dirigit ſermonem reo

ſ.ꝙ etiam de illa re ſit ei tranſactum.⁊ ſic concordabit cuʒ prin. huius l.vel primo nō credebat ſuam:eo ꝙ alius actor erat apud aliū: tn̄ nihil ominus ꝓdeſt ei tranſactio. Accur.

a Tranſactione.magis.electiue ponit:⁊ aduerſa pars bene poterit eam reſcindere.vt.s̄.ti.j.cū poſtea.⁊ ſi velit poterit agere vt ſtetur tranſactiōi: vt diximus.ff. de dolo eleganter.circa prin.ſʒ ſi ābo dolo fecerit neuter agit:vt.ff. ō dolo.ſi duo.Sic ergo nota quē nō debere allegare turpitudinē ſuaʒ.vl' ſic neminem ex ſuo dolo lucrari nec aliꝫ nocere: vt j.de peri.⁊ cōmo.l.dolum.⁊.j.de ſer. pig.dama.ſi creditorib⁹.⁊.s̄. de epiſ.⁊ cleri.oēs.§.fi.⁊.ff.de excep.doli.apō.§.marcellus.⁊.j.de euictio.ſiue poſ.⁊ de reuo.do.l.cū ꝓfitearis.⁊.j.ō bis.que in frau.cre.filios.⁊.j.ſi ex fal.cā.l.j.⁊ ff.de regu.iur. nemo ex ſuo delicto.⁊.ff.ō arbi.ita demū.in prin.⁊.j.ō le.l.penul.

Dol⁹ nō dʒ eſſe alicui cauſa lucri.

b Si de certa re.i. de ſpecie certa. puta fundo. incertū tn̄ erat ꝓpter litem an poſſem petere.al's cōtra.ff. eo.l.j.

c Peti.vnō videbatur ꝓpter generale pactum in tranſactiōe cōprehenſum: nec aliquo ſpeciali noīe coartandū de oī tranſactiōe:ſed nō eſt ita:vt hic.⁊.j.ad vel leia.iubemus.⁊.ff.eo.quotiens.⁊.j.de iudi.licet.⁊.j.ſi aduer.rem iu.l.j.⁊.ff.de arbi.ſi cū.§. plenum.⁊ de cōdi.inde.ſtichus.§.idem queſiuit.

d Eo noīe.i. nomine rei de qua fiebat tranſactio.

e Queſtionibus. de quibus non fuit actum nec cogitatum.⁊ pōt intelligi:ita vt ſi de eadeʒ re experiar: ſi tn̄ ex alia cā nō obſtat tranſactio ſicut nec ſentētia: vt.ff. de excep.rei iudi.l.cum querit.arg.ff.eo.qui cū in prin.⁊ in fi.Sed hoc puto falſum ſm. M. tribus rōnibus. Prima q: vbi eſt generalis petitio ⁊ tranſactio nocet in oībus oīno:etiaʒ de quibus nō cogitaui:vt.s̄.e.ſub ꝑtextu:lʒ ſecus ſit in iudicio.j. de iudi.l.ij. Idem ergo debet eſſe in ſpecie vt in omni cauſa noceat q̄ʒtum ad illaʒ rem.ff.de admi.tu.ſi duo.in fi.lʒ huic rationi poſſet reſponderi eſſe verum ſi agat ex eadem cauſa.Quid eñ ſi prius pſonali nunc rei vendicatione agit.Scđa rō eſt:q: vbi permitto habere litem teneor nō mouere controuerſiā etiam occaſione iuris futuri:vt.ff.de verbo.obli.ſtipulatio iſta.§.queſituʒ. ⁊.§.ſed quatenus.Tertia rō eſt in eo qui facit pactum de fundo nō petendo:⁊ poſtea petit vſufructuʒ quē nō poteſt petere niſi ex alia cauſa.⁊ tn̄ repellit:vt.ff.ō pac.ſi vnus.§.pe.imo ibi petit vſufructus cauſalis:⁊ ſic ex eadē cā agit qua primo.

Trāſactō gnālis an noceat in oībus.

f Si cauſa cognita.vt.j.de iudi.iudices.

g Iure.preſentibus ꝑtibus vel vna cōtumaciter abſente. ſententia ſcripta ⁊ partibus recitata.vt.ff.de re iudi.l.de vnoquoqꝫ.⁊.l. contumacia.⁊.j.de ſen.ex peri.reci.l.ij.

h Appellationis.que eſt communis iuris.

i Reſtitutionis.quod eſt ſpeciale ius.

k Non eſt.neqꝫ pōt ſuſpendi:vt.ff.de condi.inde. eleganter.§.j.

l Sup iudicato.vtpote ſup certo.⁊ adde qđ diximus.ff.e.l.poſt rē.

Allegans ad reſcindendū tranſactionem ꝓprium dolum repellitur:⁊ crimen fateri videtur.h.d.Bal.vel ſic. Qui aliquem ad tranſigendum inducit non pōt petere reſcindi tranſactioneʒ ratione ſui doli:quia turpitudinem ſuam allegat.h.d.Alexan.

Iidē.aa.⁊.cc.Antho. Lex.xxx.

Tranſactione finita cum ex partibus tuis magis[a] dolū interceſſiſſe ꝙ eorū contra quos ꝓces fundis ꝯfitearis inſtaurari grauē necnō crimininoſum tibi eſt.

Clauſula generalis refertur ad ſpecificata.Vel ſic.Termin⁹ ad quē fit relatio reſtringit terminū ꝓferentē ſiue referentē.h.d.⁊ eſt notabilis lex.Bal.Vel ſic.Generalia verba trāſactiōis reſtrigunt ad rē ⁊ cauſam de qua litigatur. h.d. Alexan.

Iidē.aa.⁊.cc.Procło. L.xxxj.

Si de certa re[b] pacto tranſactionis interpoſito hoc comprehēſum erat nihil amplius peti[c]: ⁊ ſi nō additum fuerat eo[d] noīe.de ceteris tn̄ queſtionibus[e] integra ꝑmaneat actio.

Poſt ſnīaʒ que trāſiuit in rē iudicatā nō pōt trāſigi: actio tamē ex ea poteſt nouari ⁊ acceptilatione ꝑimi. Sali.Vel ſic. Super re iudicata valida ⁊ indubitata tranſigi non poteſt:ſed bene poteſt iudicatum remitti per acceptilationē factaʒ ex alia cauſa ꝙ tranſactionis.⁊ ſi nō eſſet remiſſum ꝑ acceptilationē pōt executioni mandari.h.d.Alexan.

Iidē.aa.⁊.cc.Cirillo. Lex.xxxij.

Si cauſa[f] cognita ꝓlata ſnīa (ſicut iure[g] traditū eſt) appellationis[h] vel in integrum reſtitutionis[i] ſolennitate ſuſpenſa nō[k] eſt:ſup[l] iudicio fruſtra tranſigi[m] nō eſt opinionis incerte. Proinde ſi non aquiliana ſtipulatiōe ⁊ acceptilatione ſubſecuta cōpetentē tibi actionē[n] ꝑemiſti[o] ꝓſes ꝓuincie vſitato more[p] legū rebus pridē iudicatis effectuʒ adhibere curabit.

Ratione euictionis nō reſcindit tranſactio:ſed agitur preſcriptione verboꝝ in eo qđ cōuenit dari:nō in eo qđ conuenit retineri.Vl'.ſic. Si datur fundus ex cauſa tranſactionis debet euictio.ſi vō dimittitur non debetur.h.d.Iac.bu.⁊ bal.Vel ſic.Si euict⁹ ſit actori fundus qui ex cauſa tranſactiōis dari debuit lis deciſa nō inſtauratur: ſed preſcriptis verbis vel ex ſtipulatu: ſi ſtipulatio interceſſit: contra reū agitur. Reus vō non agit ſi ea res de qua lis erat ab eo ex trāſactione retenta euicta ſit. Alexan.

Iidem.aa.⁊.cc.Euchriſio. Lex.xxxiij.

Si pro fundo[q] quē petebas ꝑdium[r] certis finibus liberū[s] dari[t] tranſactionis cā placuit:nec eo tēpore minor annis xxv.fuiſti:lʒ hoc ꝑdium obligatuʒ poſt vel alienum ꝓ parte fuerit ꝓbatū: inſtaurari deciſam litem ꝓhibent iura.Ex ſtipulatiōe ſane ſi placita ſeruari[v] ſecuta eſt:vl' ſi nō interceſſit ꝓſcriptis verbis actione ciuili ſubdita apud rectorem ꝓuincie agere[x] potes. Si tn̄ ipſas res apō te cōſtitutas[y] ob quarum queſtionem litis interceſſit deciſio fiſcus vel alius a te vendicauit nihil petere potes[z].

Licet pollicitatio de inſtituendo trāſigentē heredē nō impleatur ab eo cui trāſigitur vel donatur trāſactio vel donatio reſcinditur . Bal. Vel ſic .Liberatio facta ex cauſa trāſactiōis ſub ſpe future ſucceſſionis etiaʒ promiſſe ſeu pollicite licet ſpes deficiat nō poteſt reſcīdi tanꝙ remittens fuerit dolo inductus. nec eo ꝙ cauſa propter quam facta eſt nō ſit ſecuta nec etiam pōt agi ex pollicitatiōe ſeu promiſſione q: non valet tanꝙ cōtra bonos mores.h.d.in effectu . Alexan.

Idem.aa.⁊.cc.Cerillo ⁊ Ptholomay. Lex.xxxiiij.

Cum donationis ſeu tranſactionis cā adminiſtrate tutele debiti ſciētes vos obligationē fratri vr̄o remiſiſſe ꝓponatis: nec vnqꝫ volēti dol⁹[a] inferat fruſtra ō dolo querimini:nec ad implēdū ꝓmiſſum hereditatis ꝓprie pollicitatione quiſquam aſtringitur[b].

m Tranſigi. niſi animo donandi vel nouandi:vt ⁊ illa reuocetur in dubium:vtpote ſuper certo tamen per pactum de non petendo poteſt ipſum liberare.

n Actionem.in factū ex re iudicata:vt.j.de re.cre.l.actori.

o Peremiſti.animo forte donandi vel nouandi: quod fieri poteſt: vt.j.de exceptio.rei iudi.ſi cauſam. ⁊.ff. de re iudi.ſi ſe.§.ſi ex conuentione.⁊ tunc ſi noua actio reuocatur in dubium poteſt ſuper ea trāſigi.vt.ff.de mino.l.minor.xxv.an.Aliꝫ dicūt ꝙ poſſit fieri tranſactio per aquilianam ſtipulationem ſuper ſententia lʒ nō ſimpliciter: quod nō placet:q: ex quo ꝓhibetur tranſactio: ergo quelibet eius ſpecies. Sunt autem eius ſpecies due.ſ. ſimplex. ⁊ per aquilianam ſtipulationem:vt.ff.e.l.ij.

p More. quem habes.ff.de re iudi.a diuo.§.j.

q Si pro fundo.ticiano.

r Predium.ſeyanū.

s Liberum.⁊ nō obligatum vel alienū in totum vel pro parte:iō q; iuſtum tituluʒ in eo dedit tibi . tu autem ei nullum:cuʒ nihil ei tradidiſti.

t Dari.i.accipientis fieri.vt.ff.de verbo.obliga.vbi autem.§.fi.ſi ergo vincitur apparet non fuiſſe factum accipientis.

v Seruari.i.cauſa ſeruandi.

x Agere.ſic ⁊ in cōtractu permutationis non agit prius: ſed re tradita euicta. ſic ⁊.ff. de rerum permutatio. l.j.§.j.⁊ ſic non eſt contra.vt.s̄.l. proxima. ſiue apud. Vel ſolue vt ibi.Item facit.ff. de ſolutionibus.qui ſibi autticio.

y Conſtitutas. apoſtropha.i.mutatio pſonarum eſt. Vel dic eidem querenti de pluribus queſtionibus reſpondet imperator.

z Potes.vt ⁊.ff.de rei vendi.l.ex diuerſo.§.petitor.⁊ de conditio. furti.ſi ſeruus.§.cauere.Sed contra.ff.de donatio.inter virum ⁊ vxorem.ſi donate.Solutio.ibi conuentus habuit cauſam ab actore:vt ibi dixi.Accurſius.

a Cum donationis.dolus.nota dolus ⁊c.vt.j.de reſcin.vendi. venditor.⁊.ff.de regulis iuris.l.nemo videtur. ⁊.ff. de actio. emp.l.j.in fine. Item nota ſcire ſe ius habere vel ſibi deberi tranſactionem nō nocere:ſic econtra niſi eſſet in inſiſtente.i.in actore:vt.ff. de condi.inde.l.in ſumma.§.j.

b Aſtringitur.cum ſit contra bonos mores. ⁊ idem ſi interueniſſet ſtipulatio:vt.ff.de verborum obligatio. ſtipulatio hoc modo.imputatur ergo ei qui tali pollicitationi credidit.Et nota hic tres caſus. Nam aut qui remiſit nihil de hereditate dixit: ſed in corde retinuit: et tunc valet pactum:ſiue ille cui tranſigebatur eam pollicebatur:vt hic ſiue nil dicebat.vt.s̄.eodem ſi maiores. Aut dixit quidem:ſed in forma condictionis:vtputa remitto tibi ſi me feceris heredeʒ:⁊ tunc nulla eſt remiſſio.ſm.B.ſicut ⁊ ſtipulatio ſub impoſſibili condictione facta non valet:vt inſtitu.de inutili ſtipulatio.§.impoſſibilis. Nam turpia de iure dicuntur impoſſibilia.vt.ff.de cōdi.inſtitu.filius.⁊.l.conditiones.

Turpia de iure dicuntur impoſſibilia

ditiones. Sed Pla. dixit pendere remiſſionem in euentum conditionis: nec eñ eſt turpis cum non captetur mors alicuius: ſed tñ ex teſtamento ſe ſperet heredē. Si vo remittat ⁊ dicat. Ideo hoc facio vt me facias heredem: ⁊ ſic etiam vterq; conſentiat. Dico ꝙ non poſſet petere debitum: q2 in pari cauſa potior eſt conditio poſſidentis: vt. j. de condi. ob tur. cau. l. ij.

s ¶ Subſecutis. ſ. conuentionibus.

t ¶ Scdm leges. i. ſm ꝙ pacta facta ſunt. Nam ꝯctus ⁊c. vt. ff. depoſi. l. j. §. ſi couenit. vel ſm. l. vt. ff. de pac. l. iuregentiū. §. pretor ait.

v ¶ Pena que fuit ꝓmiſſa ſi pacto nō ſtetiſſet. ⁊ accipe eſt īferēda ⁊c. ⁊ dic eā peti cum ventum fuerit ꝯ tranſactionē: nō ante: vt. ff. de cōdi. ob cau. da. dedi. in pn. ⁊. l. qd ſeruus. Qñ aūt veniat quis ꝯ. habes. j. l. pxi. Item ⁊ hec vba ſ. ante cognitionē cauſe expone. ſ. principalis ⁊ eſt hic ſpeciale: als generaliter obtinet: ꝙ q prior appellat: prior agat. vt. ff. de iudi. q prior. Uel dic ꝙ illa regula qui prior ⁊c. intelligenda eſt qñ prior agit de iure: vel dubitat an de iure agere poſſit. Sʒ hic ſolūmodo agere potuit de facto: q2 nulla actio de iure ei cōpetebat obſtante aquiliana ſtipulatione ⁊ acceptilatione. ⁊ ſic non obſtat illa lex q prior. Uel dic cognitionem. i. deciſionē vel tranſactionē quod determinat nomē illud data. ⁊ hec expoſitio cōcordat cū opinione dñi Azo. j. poſita. ⁊ idē eſſʒ in datis poſt deciſionē vel tranſactionem. ⁊ ſic nō obſtat. l. illa qui prior. Item qd dicit ſi aduerſarius maluerit. ſ. reus qui conuenit ad penā. verūtamen fuit actor in cauſa principali ſm Azo. vt argu. ff. de iure do. plerūq; in fi. vl' i. actor qui eam. ſ. penā petit: vt dixi. ṡ. eo. cum ꝓponas. qd eſt verius ⁊ hoc ſi alr tñ velit. pōt tñ hec oīa habere ſi velit ſm Azo. ⁊ tunc expone aut pro et. Ex predictis patet ꝙ agitur: lʒ ipſo iure erat actio ſublata. qūo hoc. Rñ. quinq; opiniones ſunt in hac. l. ait eñ Azo. ꝙ nō poteſt agi niſi ſponte reus velit pati. ⁊ ſic loquitur hic ſi maluerit ⁊c. ⁊ ſic triplex eſt cōmodum reo. ſ. reſtitutio datorum: q2 recepit qd dedit ⁊ pena ⁊ acceptio ſi velit eam obijcere. ſup hoc tertio auxilio ſunt opiniones in glo. recitate nō ſuper alijs duobus. ⁊ dic exceptio facti non iuris: quia actio ſublata eſt ſi eam obijcere vult. ⁊ hoc triplici ratione. Prima in odium remittentis tam ſolenniter: vt ⁊ ar. j. l. proxi. Secunda: q2 ipſo iure tollitur ſtipulatio per ſtipulationem: lʒ non ſit in pacto vt. ff. de pactis. ſi vnus. §. pactus. Tertia: q2 cum iudex interrogabit qua actione vel obligatione eſt ei obligatus non poterit reſpondere ⁊ ſic iudex abſoluet aduerſarium. alij vt al. dicunt hic renaſci directā veterem actionem in odium eius qui repetit pecuniam ⁊ penam. ⁊ ſic diſſoluatur tranſactio. arg. j. de nō nume. pecu. aut contra qui ꝓpriam ⁊. j. quando li. ab emp. di. l. j. et ſic quaſi voluntarie fingebat reſcindi tranſactionem quod poſſet fieri: vt. ṡ. eodem ſi diuerſa. cui reſpondet Azo. ꝙ nō petit omnia illa vt reſcindatur: immo vt ſeruetur ei pactū. Tertij dicunt hic renaſci vtilem. vt arg. j. ſi aduer. tranſactio. l. j. ⁊. ij. ⁊. ff. de excep. do. apud. §. labeo. Quarti dicunt cōdictionem ſine cauſa dari: vt ſe reponat in obligationem antiquam. vt. ff. de condi. ſine cau. l. j. ⁊. iij. Alij dicunt de facto agi ⁊ ſibi nō excipi. vt ⁊. j. de contra hen. ſtipu. nuda. ⁊. ff. de verbo. obliga. ſi titius. Cum enim habeat et penam ⁊ data non debet exceptionem opponere: vt ⁊. ṡ. e. l. cum ꝓponas. ſed quācunq; teneas inuenies primo de facto agi: ſecundo penā cōmitti ⁊ eam ſolui. tertio agi cām principalem ſm oēs alias opiniones preter primam. ergo de facto ſolūmodo agendo cōmittit in penā Eſt eñ ꝯ: vt. j. ſi man. ita fu. ali. l. ea qdē. ⁊. l. ſi. So. ibi de effectu bñficij tñ cogitauit ac ſi de facto ēt cogitaſſet. als ibi ēt ſecꝰ eēt. vt. ff. de v̇. ob. l. q rome. §. flauiꝰ. Item ꝯ. ff. de ver. ob. ſtipulatio iſta. §. queſitū. So. illa eſt ſtipulatio iuris: vt ille demū in eā cōmittat qd iure agit. vt. e. l. §. j.

Actione ſublata an poſſit quis agere.

x ¶ Probantur. a reo.

Ordo lre a T Rāſactionem conſtrue litteram ⁊ dic cum tibi trāſigebam. vel quid mihi dediſti vel ꝓmiſiſti: vel aliquam actionē quam ꝯ me habes remiſiſti.

b ¶ Interuenientibus per quod tollitur cogitatio metus: vt ⁊. j. ſi ꝑ me. quis nō ap. l. ij.

c ¶ Improbitatem. niſi apertiſſimus probet argumentis: vt. ff. qd metus cauſa. l. non eſt veriſſimile. Accur.

d S I maior. dari tibi. ſubaudi vſq; ad certum tempus vel diem.

e ¶ Nec offerant. ſ. termino ſtatuto. offerant tñ poſtea in lite. ſecꝰ aūt ſi nec in lite offerūt: q2 nō eſt fides ⁊c. vt ⁊. ṡ. eo. cū ꝓponas. ⁊. l. ſiue apud. ⁊. ṡ. ti. j. l. cū ꝓponas. ſic ⁊ dicimus. j. de reſcin. ven. l. ij. In duobus caſibus fallit vbi i plus exigit: vt. j. de inoffi. teſta. ſi quis in ſuo. ⁊ de fideicō. li. l. ſi. in fi. vel aliter intellige. l. ne videatur laicis quedā iniquitas ꝙ reus cōuenit ſe daturum decē ex cauſa tranſactionis vſq; ad diem: ſed actor ante diem illam decē petebat. cum eñ nil commodi interī habeat ex pacto credebat ſe non teneri ſtare ei. ⁊ hoc innuit in eo quod dicit repreſentata. ſ. ante diem. vt inſti. de leg. §. ſi debitori. ſed hoc nō poteſt dicere.

f ¶ Amplius. niſi predicta decem.

g P Romiſſis. impletis. ab altera parte.

h ¶ Exigi poſſe. nō etiam quod promiſit ex cauſa tranſactionis: vel nō poteſt opponi exceptio: vt. ff. de doli excep. apud. §. labeo. ⁊. ff. de pac. reſcriptum. §. j. niſi eo manente rato ſit ſtipulatus: vt. ff. e. l. qui fidem. ⁊. ṡ. eo. cum proponas. an autem poſſit hic purgari mora dixi. ṡ. ti. j. ſi pacto.

i T Ranſactio. dato. pro eo quod remittitur.

k ¶ Procedit. vt ⁊. j. de regu. habere. l. ſuus. ⁊ ſupple hic vel remiſſio. vt. ṡ. eo. ſi fideicōmiſſo. ſed contra. ṡ. eo. ſi ſuper. vbi nullū horum interuenire videtur: ſed ſolue vt ibi.

l Q Uamuis. in tranſigendo. vt ſtatim ſubijcit.

m ¶ Aſſeuerauit. pactus. vt. j. ſi certum petatur. l. eo qd. ⁊ de reuo. do. velles. ⁊ de actio. ⁊ obligatio. ſicut. ⁊ de contrahenda emp. non idcirco.

n V Bi pactum. gratuitum.

o ¶ Tranſactio. non gratuita. vt. ff. eodem. l. j. ⁊. ij. vel dic vel pro. id eſt. nam de tranſactionibus tñ proſequitur cū. j. dicit reſtitui data ⁊c. vt. ff. eo. l. j.

o ¶ Tranſactio. ſi iſte venerit contra tranſactionem poſſum penā ⁊ data repetere ⁊ iſtum repellere ꝑ exceptionē ſi agat: q2 actio ſemel ⁊c. vt. ff. de ſolu. qui res. §. ſi aream.

p ¶ Firmitas. i. tranſactio iure firmata eſt.

Obligatōnes an habent vincula.

q ¶ Innixa. i. colligata vinculis ⁊c. Inſunt eñ in obligatiōibus vincula. vt inſti. de ob. in prin. ⁊ ſunt vincula aquiliane ſtipulationis manifeſta: ſed vincula acceptilationis ſunt naturalis obligatio: qua tenetur ad nō petendum accepto ferens: cum pactum hic facias: vt no. ṡ. ti. j. l. pacta nouiſſima.

r ¶ Aut. modo reſpondet.

¶ Preſentia amicorū inducit ꝑſumptionem ꝙ non interuenit metus. bal. vel ſic. In tranſactione non preſumitur metus niſi probetur. Et ſi qua ſuſpitio foret interuentus amicorum illā tollit. h. d. Saly.

¶ Jidē. aa. ⁊. cc. āmonito. L. xxxv

T Ranſactionē[a] q̄ dñij tranſlatione vl' actiōe pacta ſeu ꝑempta finē accepit cū eā amicis ēt interuenientibus[b] reuera oſtendit ꝓceſſiſſe metꝰ velamēto reſcindi poſtulantis ꝓfeſſio detegit improbitatē[c].

¶ Licet reo ſit ꝑfixꝰ terminus in trāſactiōe tñ nihilominꝰ poterit offerre poſt terminū. h. d. notabiliter ſʒ Bal. vel ſic. Etiā poſt terminū reus offerēdo ꝓmiſſa īplet tranſactionē ⁊ ſibi parat efficacē exceptionē ꝯ actorē volentē agere priſtina actiōe h. d. ſm primū intellectū gl. ⁊ lʒ ſit in ſeuetus tamē violat tex. in verbo. nec offerāt Ul' ſic ſʒ aliū intellectū glo. Priſtina actio intentari non poteſt ꝙuis non ſit lapſus terminꝰ in tranſactione ꝑfixꝰ. h. d. ⁊ iſte tex. eſt indubitabilis. Uel ſic ſm intellectum marſi. ⁊ bu. in ꝯtractu tranſactionis tanꝙ ſtricti iuris nō veniunt vſure a tpe more. hoc dicit Alexan.

¶ Jidē. aa. ⁊. cc. archi. Lex. xxxvj.

S I maior annis. xxv. tranſegiſti: ꝗuis dari tibi[d] placita repreſentata necdū ꝓbentur: nec offerant[e] hi qui conueniunt: ne qd amplius[f] ab ipſis exigi poſſit: exceptionis ꝓficit equitas.

¶ Si non īpleant promiſſa in trāſactiōe pena cū effectu exigitur. quod eſt verū ſʒ bal. ⁊ Saly. etiā ſi pena adiecta ſit dationi vſurarū: q2 nō preſumit adiecta īfraudē vſurarū in cōtractu tranſactionis. vt hic Alexan.

¶ Jidē. aa. ⁊. cc. Baſili. L. xxxvij.

P Romiſſis trāſactionis cauſa nō impletis[g] penā in ſtipulationē deductā (ſi cōtra factū fuerit) exigi[h] poſſe conſtat.

¶ Tranſactio eſt cōtractus reciprocus in quo debet aliquid interuenire hincinde. h. d. bal. ⁊ Alexan.

¶ Jidem. aa. ⁊. cc. Theodotiano. Lex. xxxviij.

T Ranſactio nullo dato[i] vl' retento ſeu promiſſo minime procedit[k].

¶ In contractu tranſactionis non hʒ locum pnīa. Alexan.

¶ Jidem. aa. ⁊. cc. Marciane. Lex. xxxix.

Q Uamuis[l] qui pactus eſt ſtatim peniteat: tranſactio reſcindi ⁊ lis inſtaurari nō pōt: ⁊ q tibi ſuaſit intra certū tp̄s licere a trāſactiōe recedere: falſuʒ aſſeuerauit[m]

¶ Uenientes ꝯtra tranſactionem penalem per quam fuit ipſo iure ſublata priſtina actio mediante aqliana ſtipulatione que in tranſactione interuenit reſtituēt data. penā ſoluēt. ac etiam agendo priſtina actiōe repellūtur exceptiōe trāſactionis a limine iudicij. h. d. ſʒ lec. azo. que eſt magis communis Alexan.

¶ Impera. Gor. Ual. Theo. aaa. Eutro. Lex. xl.

V Bi pactum[n] vl' tranſactio[o] ſcripta eſt atq; aquiliane ſtipulationis ⁊ acceptilationis vinculis firmitas[p] iuris inixa[q] eſt aut[r] ſubſecutis[s] ſm leges[t] accommodandus eſt conſenſus: aut pena[u] vna cum his que data probantur[x] ante

a Ante cognitionem.i.anteq̃ repetat fundum.
b Cauſe.principalis.ſm Azo.hec eſt ſecunda pena a reo actori nomine tranſactionis.
c Si aduerſarius.qui tranſactionem obſeruat.ecce tertia pena.
d Inferenda eſt.hec eſt prima pena.
e Si quiſ maior.qd de minore. Diſtingue vt in vẽditione teneat tranſactio vl' nõ vt.j.ſi aduerſus ven.l.j.ꝛ.ſ̃.de leg.ꝛ con.nõ dubiũ.in fi.ſed p auf.ſacraméta eorum ſacra iſdiſtincte ſeruanẽ.
f Imperio.ꝛ non p metum.
g Et volũtate.ſecuſ ſi metu eẽnt extorte: vt ſ̃.e.l.iterpoſitas. Azo.
h Judicẽ.no.qualiter quis videaẽ facere ꝯ pacta vl' trãſactiões.ſꝫ ꝯ.ff.rem ra.ha.ampli⁹. Sol.refert forte ꝓmittam penaꝫ ſi veniam ꝯ tranſactioné: aut ſi petam.nam in caſu ꝑmo ſtipulatio non cõmittiẽ ſola interpellatiõe: vt h ꝛ idé in ſtipulatiõe rem ra.ha.vt.ff.rem.ra.ha. quotiens.§.j.ꝛ.ij.ſecũda demum lite cõteſtata: vt ibi: vel qd hic minus dicit ibi ſuppletur Nam interpellatio ꝛ cõteſtatio é neceſſaria ſm Azo.al's in caſu etiam ad finé duci neceſſe eſt vt.ff.de bo.lib.qui cuꝫ maior.§.accuſaſſe.
i Supplicando.pro impetratiõe iudicis.ar.ſ̃.qñ li.prin.da.litis cõte.fa.l.j.Quid aũt ſi impetro priuilegium vt liceat contrauenire.Rñ.nõ poteſt: vt.ſ̃.eo.l.cauſas.nec cadit in penam: q2 nõ venit contra ſe petit licentiã contraueniendi.

cognitioné[a] cauſe[b] (ſi aduerſarius[c] hoc maluerit (inferenda eſt[d].

Ueniens contra trãſactionem iuratã per deum vel per principé infamis eſt. ab actione cadit.penã ſoluit ꝛ data reſtituit: ꝛ applicatur aduerſe pti tranſactionem obſeruanti.h.d.Alexan.

Imperatores Archa.ꝛ Hono.aa.Rufino. Lex.xlj.

Si quis[e] maior annis.xxv.aduerſus pacta vel trãſactiões nullo cogẽte impio[f]: ſed libero arbitrio ꝛ volũtate[g] cofectas putauerit eſſe veniendũ vel interpellendo iudicẽ[h] vl' ſupplicãdo[i] principibus[k] vel nõ implendo ꝓmiſſa: ea[l] aũt inuocato dei oipotentis nomine deo auctore ſolidauerit[m]: nõ ſolũ notatur infamia[n]: verũetiaꝫ actione[o] priuatus[p] reſtituta[q] pena que pactis ꝓbatur inſerta: ꝛ rerum ꝓprietate[r] careat: ꝛ emolumento qd ex pacto vl' tranſactiõe illa fuerit ꝯſecutus[s] itaqꝫ oia eoꝝ[t] mox cõmoda deputabunẽ eis q intemerata pacti iura ſeruauerũt[v]. Eos etiã huius legis vl' iactura[x] dignos eſſe iubem⁹ vel munere[y]: qui noia noſtra placitis inſerentes p ſaluté principuꝫ cõfirmationẽ initarum iurauerint cẽ pactionum[z].

Eatenus reſcinditur tranſactio iurata quatenus eſt facta pretextu falſoruꝫ inſtrumentorum niſi ſup falſo tranſactum fuerit.h.d.Alexan.

Impera.Leo.ꝛ Anto.aa.Eritio.prefec.preto. Lex.xlij.

Si ex falſis[a] inſtr̃is trãſactiones vel pactiões inite fuerit q̃uis iuſiurandũ de his[b] interpoſituꝫ ſit: etiã ciuilr̃[c] falſo reuelato eas retractari p̃cipimus[d]: ita demũ vt ſi de plurib⁹ cauſis vl' capitt'is eedẽ pactiões ſeu tranſactiões inite fuerint: illa tantũmõ cã vl' ps retractetur q̃ ex falſo inſtr̃o cõpoſita ꝯuicta fuerit aliijs capl'is firmis[e] manẽtib⁹ niſi[f] forte etiã de eo qd falſum dicit cõtrouerſia orta deciſa ſopiatur[g].

Queſtio mota ſuper conditione ſeruili vel aſcriptitia põt tranſactione decidi. hoc dicit Alexan.

Impera.Anaſta.a.Thome p̃fec.preto.illirici. Lex.xliij.

Iubemus[h] in oibus litigijs iam[i] motis[k] ꝛ pẽdentib⁹[l] ſeu poſtea[m] ſup ſeruili[n] vl' aſcripticia cõditione mouẽdis: trãſactiones celebrandas vl' iam celebratas ſi non alio iure cognito modo eas vacillare cõtigerit vires ſuas obtinere. nec ob hoc videri tenoreꝫ eaꝝ titubare q ꝓ cõditione ſeruili vel aſcriptitia confecte ſunt.

k Principibus.ꝑmo interpellatione iudicis delegãdi vel delegati cognituri ſup cã ſup qua iam tranſactũ eſt ꝛ ſacr̃m exactũ.ſecus tñ ſi impetraſſet vt tranſactio reſcinderet: q2 tunc nõ incidit in.l.iſtaꝫ.vt.ſ̃.e.l.cauſas.ꝛ eſt rõ: q2 hic venit cõtra factum ſuum tanq̃ iure ſuo hoc ſibi liceat: at ibi tanq̃ iure alieno.
l Ea.ſ.pacta.vel tranſactiones.
m Solidauerit.q2 iurauit non venire contra.
n Infamia.no.piurum infameꝫ: vt.j.de dig.l.quotiens.ꝛ ſic eſt ꝯ j.de cri.ſtel.l.ij.ꝛ fi.ꝛ.ff.de infamibus.l.lucius.Sol.hic p ſententiam ibi vero ipſo iure ſm quoſdam: qd nõ placet.imo hic ipſo iure. Et dic plene vt diximus in.d.l.lucius.
o Actione.pſonali quam remiſit.nam primo p exceptionem: nunc ipſo iure eſt remiſſa.
p Priuatus.ipſo iure in omnibus: lꝫ aliĳ dicant p ſententiam.
q Reſtituta.i.data.
r Proprietate.ſi forte ſpẽs petebanẽ. Uel dic q ſpẽs date ꝓ tranſactione reddanẽ ꝛ emolumentũ qñ eſt q̃titas: ꝛ q h habet oia ille cuius rumpiẽ tranſactio eſt in odium piurantis: al's ꝯ.vt.ſ̃.eo.cum ꝓponas.ꝛ de doli excep.apud.§.labeo.
s Conſecutus.actor ꝛ ecõtra in reo.idem in his penis que poſſunt ei aptari.
t Eorum.ſupradictorum a principio vſqꝫ huc.
v Seruauerunt.nam illi datur pene petitio qui in eam non incidit vt.ff.de reg.iur.cum par.§.illi.
x Jactura.ꝓpter non ſeruantes.
y Munere.i.emolumento: ꝓpter ſeruantes.
z Pactionum.huic eſt.j.de re.cre.l.ij.ſol.vt ibi.
a Si ex falſis.i.timore falſoꝝ inſtr̃orum ab actore ꝯ reum: vl' a reo ꝯ actorem ꝓductorum: ꝛ idem in falſis teſtibus.
b De his.ſ.tranſactionibus.
c Ciuiliter.nõ ſolũ criminaliter.nam põt quã viã velit prius eligere: vt.j.de fal.damus. Quattuor ergo modis agiẽ de falſo. Uno criminaliter pactioneꝫ legis cornelie de falſis cuius pena eſt deportatio ꝛ oim bonorum publicatio: vt.ff.ad.l.cor.de fal.l.j.§.fi. Scdo pactionem in factũ ad itereſſe.vt.ff.de fal.l.qui noie. Tertio p exceptioneꝫ ſi actor agat ex tranſactiõe facta timore falſoꝝ inſtr̃orum: ꝛ reus excipiat Quarto p replicationé ſi reus excipiat ex tranſactiõe inita ex falſis inſtrumentis.nam actor replicat: ꝛ iſti ſunt tres modi ciuiles: de qbus hic dicit.

Falſum quatttuor modis in iudicium deduciẽ.

d Precipimus.per in integrũ reſtõnem: vt ff.de re iudi.diuus.ꝛ.j.ti.iij.l.j. Nec eñ intelligitur tacita cõditio ſi vera ſint: q2 nõ tractaretur: ſꝫ ipſo iure nõ fieret: vt ar.ff.de acq.poſ.l.qd meo.§.ſi furioſo.ꝛ ff.qui ſatiſda.cogã.l.fi. nec diſtiguo ſi ſciat an neſciat falſa q vtiẽ eis: ſicut nec in ſnia: al's ſi calũnioſe agat nil ꝓdeſſet allegare inſtr̃orum falſitaté: q2 ꝛ ſine his hoc caſu nõ valeret tranſactio: vt.ff.de cõdi.inde.in ſumma.§.j.ꝛ.j.de iudi.l.ij.vbi diciẽ: via ꝑiurijs nõ dꝫ aperiri. Ité ꝯ.j.ſi mi.ſe ma.dix.l.ſi alterius.in fi.vbi poſt iuramentũ nõ retractatur pactio. So.lꝫ hic ꝛ ibi nõ iurantis: ſed aduerſarij malitia iteruenit.hic tñ maior: q2 falſitas: vñ hic remittitur ibi nõ. Ité ꝯ.j.ſi aduer.ven.l.j. Sol. vt ꝛ mõ dixi. Uel dic q ibi fuit venditio facta cũ decreto: vñ valuit: hic nõ valuit tranſactio. Item ꝯ j.ad.l.cor.de fal.l.ipſe.vbi poſt tranſactioneꝫ nõ tractaẽ de falſo. So.hic nõ fuit mota queſtio falſi ante tranſactioné: ibi fuit: alioquin ſecus vt hic in fi.l.ꝛ vt.j.ſi ex fal.inſtru.l.j.ꝛ de fi.inſtru.l.fi. Ité ꝯ.j.de plus peti.l.j.ꝛ.ff.de excep.q agnitis.ſed nõ ſunt ꝯ.ꝛ ibi ante tranſactionem fuit mota qd falſi. Item quid ſi ex ſacr̃o falſo.i.in quo falſum aſſeruiſti Dic aut detulit iudex aut pars.primo caſu poſſit retractari.ſcdo non: vt.ff.de iureiurã.admonẽdi: aut nullus.ſꝫ vltro obtulit: ꝛ tunc detur de dolo.ff.de dolo.ſi legatarius.
e Firmis.vt ſi quinqꝫ data ſunt vt actor nõ petat fundum paternũ nomine cuius nõ exhibetur falſum inſtrumentum: ꝛ decem ſunt data ne petat hereditatem forte cuius nomine vtebatur falſo inſtrumento. Sed quid ſi non appareat pro quo.ſ.ſit datum: ſed eſt data pecunia pro omnibus qui erant in controuerſia: ſed pro quibuſdam tñ oſtendebatur falſum inſtrumentum cuius timore tranſactum eſt.videtur q pro precio rerum interpretor ꝓ vnoquoqꝫ datum: vt arg.ff.de leg.ij.qui ſolidum.§.etiam. Item no.hic arg.q inſtrumentum nõ eſt totum vitioſum ratione partis: vt.j.de lati.liber.tol.l.penul. Aliĳ contra: vt.ſ̃.de vete.iur.enu.l.ij.in fi.ꝛ.ff.quẽadmo.teſta.aperi.l.j.§.ſi qs ꝛ dixi.j.de teſta.ſi vnus. Item intellige ſi cauſa ſit diuidua: alioquin ſecus: vt.ff.de mino.etiam.§.j.

Inſtr̃m i pte vitioſum an cẽ ſeatur totum vitioſum.

f Niſi forte. Illa tantũmodo cauſa vel pars retractareẽ niſi ꝛc. vñ nõ refertur ad omnia predicta.
g Sopiatur.nam põt tranſigi ſup falſo expreſſe vel tacite: vt.ſ̃.eo.tranſigere.ꝛ.j.de fide inſtru.l.fi.
g Sopiatur.i.extincta ſit.
h Iubemus.nam multis modis loquitur illa lex quãdo de ſtatur agitur.
i Iam.ante legem iſtam.
k Motis.ꝛ finitis tranſactione. Accur.
l Et pendentibus.tempore huius legis.
m Poſtea.poſt legem iſtam.
n Seruili.hic eſt contra.ſ̃.eo.interpoſitas.Sol.vt ibi.Sed ſi vellet inter ſeruum ꝛ dñm.Quid ſi dicaẽ q ſeruus fuit vel aſcriptitius ꝛ aliquid ei detur.Rñ.nõ valet: tum q2 eſt contra bonos mores: vt argu.ff.de verbo.obliga.inter ſtipulantem.§.homo liber. Item q2 non tranſiret ad eum cõmodum aliquod: vt.ſ̃.eo.tranſactio. Item ꝓ hoc j.de libe.cau.nec ſi voles. Item no.hic arg.q in cauſa conuerſionis ꝛ monachationis

Epi de/cretū qñ/ q̧ eſt in träſactio ne neceſ/ſarium. Cōtinua tio.

monachationis rōne dubitatiōis valet tranſactio: ⁊ in cā matrimonij vt arg. ff. ſi quis in ius vo. nō ie. l. ex quacunq̧. ſ; decretū epi eſt neceſſarium cum ſit ſpūalis cā. Nam ⁊ in alia re alienāda eſt neceſſariu; epi decretum: vt in auť. hoc ius. s̃. de ſacroſanc. eccle.

¶ De errore calculi. Dixit de tranſactiōe in cuius cōputatione qñ q̧ erratur. ideo d̃ tali errore dicit. Vel ſic: dictum eſt. s̃. de träſactionibus que q: ſit ꝑ errorem calculi. i. cōputatō nis poſito eo ꝑ qd̃ ſit: ꝑ eo qd̃ ſit ſic ecōuerſo id qd̃ ſit ponitur ꝑ eo per qd̃ ſit: ideo ponit de errore calculi. Azo.

¶ De errore calculi.

¶ Error calculi non nocet etiā ſi ſepe ſit erratū ⁊ ēt ſi ſtipulatio interuenit niſi ſit iudicatū. vel träſactū. h. d. Bal. vel ſic. Si erratū ſit in calculo poteſt calculi fieri retractatio niſi ſuper errore ſit tranſactū vl' iudicatū ⁊ indebitū per errorē calculi ꝓmiſſu; condicitur. h. d. Saly. ⁊ Alexan.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. ⁊ cc. Aureliano quarto.

Titulus. v. Lex. vnica.

Errorem[a] calculi ſiue ex vno ʒctu: ſiue ex pluribus emerſerit veritati nō afferre p̄iudicium ſepe conſtitutum eſt[b]: vñ rōnes etiā ſepe cōputatas denuo retractari poſſe ſi res[c] iudicate nō ſunt: vel[d] träſactio nō interuenit explorati iuris eſt. ¶ S; ⁊ ſi ꝑ errorē calculi velut debitā q̄titatē cū eēt indebita ꝓmiſiſti cōditio[e] liberationis tibi cōpetit.

¶ De poſtulando.

¶ Sententia que diffinitū tp̄s nō continet perpetuū h; effectū. h. d. Vl' ſic. Remotus ab offō nunq̄ illud recuperat. h. d. Bal vel ſic. Non appellans a ſnia ꝑ quam ꝓhibetur cauſas agere nō poteſt poſtulare. hoc dicit Salycetus.

¶ Impa. Anto. a. Arcumidoro.

Titulus. vj. Lex. j.

Cum a prefecto egypti ꝑpetuo cauſas agere ꝓhibitus nō appellaueris placitis[f] obtempera[g].

¶ Etiam libertini poſſunt aduocare ſi ſunt litteris eruditi. h. d. tex. bal. ⁊ Sali.

a ¶ Errorē calculi. i. cōputationis q̄ fiebat oli; ꝑ lapillos qui dicunť calculi eo q̧ non īpune pedibus calcanť. vñ Perſius. Nunc macrine diem numera meliore lapillo: q: ꝑ bono die ponebant albū lapillu; ꝑ malo nigrū. qñq̧ ponitur ꝑ cognitione cauſe vt. j̃. de iudi. rem nō nouam. qñq̧ ꝑ ſnia: vt. j̃. de ap. ſi actor: q: lis calcatur. i. ſminať. ſ;. P.

Perſius

b ¶ Cōſtitutū eſt. ſi veritas appareat: vt hic ⁊ ff. de offi. preſi. l. illicitaſ §. veritas. ⁊. s̃. de iur. ⁊ fac. igno. l. ſi nō. ⁊. l. error. Accur.

c ¶ Res. i. qōnes habite ſup errore cōputationis. Accur.

Träſactō ⁊ ſnia fi/nem ipo/nunt liti/bus.

d ¶ Vel träſactio. ſententia ergo ⁊ träſactio finē imponit qōni habite ſup errore cōputationis: etia; ſi hec ſnia vel tranſactio nō recte faciat cōputationē: vt h̃ dicit. ⁊. j̃. de re iudi. l. ij. et ſic eſt ʒ. ff. que ſen. ſine ap. l. j. in p̄n. ⁊. §. j. vbi dicit nō valere ſnia;. Sol. diſtingue in vtroq̧ vtrū fuerit exp̄ſſa cā erroris vl' nō: vt p̄mo nō teneat. ſcd̃o ſic. ⁊ hec bona. Alij dicunt q̧ hic errauerūt ptes: ibi iudex. Vel tertio diſtingue in ſnia: vt ibi dicit: ſ; in träſactiōe dic q̧ valet ſemp errore ſublato de medio ꝑ exceptionē vl' replicationē vt in eo nō valeat tranſactio: vt. ff. ſi qs cau. ſed ⁊ ſi. §. ſi. ⁊. ff. de fideiuſ. ſi quis poſtq̧.

e ¶ Conditio ſine cauſa. vt. ff. de condi. ſi. cau. l. iij. ⁊. j̃. de condi. inde. ſi citra. ⁊. l. cum ⁊ ſoluta.

¶ De poſtulando. Quia in iudicijs de quorū initijs dixit. s̃. de edēdo. ⁊ de in ius vo. ſunt neceſſarij aduocati. ideo de his dicit.

f Cum. placitis. i. ſnie ſic dicte: q: placet iudici.

g ¶ Obtempera. vt ⁊. ff. de penis. l. moris. ⁊ ſi non pareas ſnie punieris. vt. ff. e. l. j. §. q aduerſus. p̄ſumiť eñi tibi placuiſſe cū nō appellaſti: vt. s̃. vt li. pen. l. ſi. ⁊. j̃. de ap. hi qui ad ciuilia. ⁊ q̄uo ⁊ qñ iudex ab eo. ⁊ de iuriſ. om. iudi. l. j. ⁊ de ſnia q̄ ſine cer. q̄ti. l. ſi. ⁊ de nup. ſi vt ꝑponis. j. ⁊ ar. ff. ad macedo. ſi filiuſfamilias. Sed videť vltra annum ꝓbationem nō porrigi: vt. ff. de pe. l. ſi. que eſt cōtra. So. aliud in aduocatione: aliud in ceteris operibus ſiue artibus que vite hoīum ſunt neceſſarie. Sed certe ⁊ aduocare eſt neceſſe: vt. j̃. ti. j. laudabile. Alij dicunt q̧ hic prefectus erat ꝑpetuus. Aliud autem in preſide annali: vt ibi: nec hoc placet: quia ⁊ hic erat annalis. vt. ff. de offi. prefec. augu. l. j. Tertij diſtinguunt an velit in ꝑpetuum interdicere quod poteſt: vt hic: an ad tempus quod poteſt Sed infra annum tm̄: vt ibi arg. j̃. de iudi. auť. ad hec. Tu dic ſm̄ Jo. q̧ ſententiando diffinitiue precedente accuſatione de aliquo delicto poteſt in ꝑpetuum vt hic interloquendo vſq̧ ad tempus ſue adminiſtrationis: vt ibi. Item quod dicit prohibitus dic ſcilicet expreſſe: et tunc poterit in alia ꝓuincia poſtulare: niſi ex ea cauſa ſit prohibitus: que irrogat infamiam: vt. ff. ea. l. ex ea. vel tacite: vt in condemnando eum ex ea cauſa que irrogat infamia;: ⁊ tunc ſi pena ſit ꝑpetua ꝑpetuo prohibitus videtur: q: infamis nō poteſt poſtulare. vt. ff. eo. l. j. §. hoc edicto. ſi aūt fuerit tpalis: ſi quidem nō eſt aucta vel minuta tranſacto tempore euitat infamiam. idem ſi fuerit aucta: idem ſi minuta. Sed cā cognita al's nō: niſi finito tempore cōmuni: vt habes hic. ⁊. ff. eo. l. imperator. ⁊ de infamibus. l. quid ergo. §. pena. ⁊ de re milita. qui cum vno. §. ad tempuſ. ⁊. ff. ad. l. cor. de fal. falſi. §. ordine. ⁊. j̃. d̃ his q no. infa. l. ⁊ ſi ſeuerior. ac.

Poſtula re ꝓhibit' in vno foro an poſſit in alio poſtulare

¶ Impa. Alexā. a. Polio. L. ij.

Nec ceterorū liberti nedum mei quidem: ſi ita ſunt lr̄is eruditi vt p̄rocinia deſiderātib' p̄ſtare poſſint ꝓhibenť id facere[b].

¶ Iſta lex eſt no. ⁊. h. d. Si occaſiōe ſalarij ex cā mutui ꝓmittať pōt infra tēpus legitima exceptio obijci et liberatio cōdici. h. d. bar. vel ſic. Confeſſio vel cautio facta ſub ſpe future cāe equiparať cōfeſſioni facte ſpe future numerationis: ⁊ ideo pōt infra tempus conſtitutū exceptio opponi ⁊ cautio condici. Baldus.

¶ Impa. Ior. a. flauiano. Lex. iij.

Si ſub[i] ſpē honorarij[k] qd̃ aduocato vſq̧ ad certū[l] modū deberi potuiſſet[m]: eā q̄titatē[n] qua; deſiderio cōplecteris te datur; caniſti: ⁊ quaſi mutuā pecuniā accepiſſes cā te redditur; ꝓmiſiſti: nec tp̄is ſpacio[o]: geſto negocio cōſenſum ac fidē accōmodaſti cōpetēti[p] exceptōne nō[q] numerate pecunie tutus es[r] ⁊ ex[s] hac cā cautionē interpoſita;: vſitato more[t] potes condicere[u].

¶ Abſentia aduocati nō vitiat ſentētiā h. d. Fallit in aduocato fiſci. bal. ⁊ Saly.

¶ Impa. Diocle. ⁊ Maxi. Theodo. Lex. iiij.

Velamento[x] abſentie p̄roni cauſe[y]: rurſus ad finitas q̄ſtiones redire qs fruſtra conatur[z].

¶ Aduocatus qui de quota litis paciſcitur d; ab offō aduocatōis p̄uari ſeu p̄uatus declarari. ⁊ ſ; gl. tanq̄ dep̄dator bal.

¶ Impa. Cōſtan. a. hellia. Lex. v.

Si quia aduocator; extimatio ni[a] ſue immenſa[b] atq̧ illicita

b ¶ Nec ceteror; facere. nam ⁊ aſſidere poſſunt: vt. ff. d̃ aſſeſ. l. ij. quid aūt ſi nō ſint litteris eruditi. Reſpon. idem ſi factorum peritiā habent. vt. j̃. de iudi. l. penul. nō tamen inter aduocatos numerabuntur: vt. j̃. tit. j. nemini. ⁊ titulo. ij. l. iubemus. §. ne de cetero. ⁊. ff. d̃ var. cog. l. j. §. ad uocatos. Accur.

i Si ſub ſpecie. i. occaſione.

k ¶ Honorarij. i. ſalarij.

l ¶ Certum modu;. extimandum ex cōſuetudine fori ⁊ facundia aduocati: ⁊ qualitate cauſe. nō tamen vltra centu; aureoſ. vt. ff. de va. ⁊ extraor. cog. l. j. §. in honorarijs. ⁊. §. ſi cui.

m ¶ Potuiſſet. puta decem.

n ¶ Quantitatem. puta viginti.

o ¶ Spacio. ſ. biennij hodie. l; olim quinquēnij. vt inſti. de lit. ob. §. multum. Accur.

p ¶ Competenti. nunc reſpondet.

q ¶ Non numerate. i. in factum pro pecunia non numerata. vt. j̃. de nō nu. pecu. l. cū vltra. ⁊ hoc in id qd̃ excedit legitimum modū. At in eo quod eſt infra legitimū modum nō obſtat exceptio etiam infra bienniū: vt arg. j̃. de dona. ſi quis. ſed in his oībus vt ſi quid ſolutum eſt repeti pōt cōditione indebiti ⁊ incerti vt libereť: vt. ff. de cōdi. ſine cau. l. iij. Quid aūt ſi bienniū eſt elapſum. Videtur idem ac ſi nō exceſſiſſet: q: nō fecit hoc ſpe future numerationis: ⁊ ſic ſubaudiť maxime in ſupiori littera. ſed hoc eſt ʒ. l. iſta;. Alij dicunt ante bienniū cōpetere exceptionē nō numerate pecunie in id qd̃ excedit: ſed poſt nō vt creditor ꝓbet: ſed ꝓbat debitor ex turpi cā cautionē interceſſiſſe: vt. j̃. de cōdi. ob tur. cau. l. j. Tu dic in eo q̧ nō excedit p̄iudicari biennio. in alio aūt ⁊ ante ⁊ poſt cōpetit ſine cā exceptio. etiā ſm̄ qd̃ diciť in prin. glo. ſatis eſt bonum. Accur.

r ¶ Tutus es. ſi conueniaris ad premiſſa.

s ¶ Ex hac. nunc dat aliam viam.

t ¶ Vſitato more. agendo conditione ſine cauſa.

v ¶ Condicere. i. pene ſi conueniaris vel non.

x Velamento. i. pretextu. Accur.

y ¶ Cauſe. tempore ſententie.

z ¶ Conatur. vt. j̃. de repu. bo. poſ. l. j. niſi in aduocato fiſci. vt. j̃. d̃ aduoca. fiſ. l. ſi. Accur. ⁊. ff. de iure fiſci. l. ſi fiſcus. ⁊ de hoc extra vt li. nō conteſtata. c. j.

a Si qui. extimationi. i. fame. Accur.

b ¶ Immenſa. ex hoc verbo dixit. M. q̧ liceat ei paciſci de minima parte litis. ⁊ ad hoc facit illud verbum partis. nam appellatione partis ſi nulla adijciatur quota dimidia cōtinetur: vt. ff. de verbo. ſigni. nomē filiorum. §. portionis. ⁊ ſic dicit hanc. l. loqui cum paciſcitur de magna parte: quod non placet ſm̄. H. ⁊ Azo. ⁊ nota de hoc. j̃. mandati. l. ſi cōtra. melius q̄ hic. Item quid ſi cum ageretur ad hereditatem paciſcatur de re eiuſdem hereditatis cum cliente. Videtur q̧ valeat. ⁊ expone certe partis. ſ. quote. Nam differentia videtur inter rem certam: ⁊ partem quotam. vt. j̃. de ſenten. paſ. ſi debitori. ⁊ inſtitu. de fideicō.

Pars cō tinet di/midium.

dere.§.ſi quis.preterea nomine palmarij.i. victorie:lꝫ ei aliquid paci/ſci:vt.ff.de va.cog.l.j.§.⁊ ſi noie..Sed Azo.ꝯ ne fiat fraus legi.⁊ pro hoc eſt.ff.manda.ſi re.§.fi.ſed prima verior.ſ.vt poſſit paciſci de re hereditatis:q: nõ mutatur.Accur.

a ¶ Honorariorum.i.ſalarioꝝ.vt.s.eo.ti.ſi ſub ſpecie.

v ¶ Obtulerit.puta vnum par caponum.

x ¶ Ex induſtria.i.ſagacitate ⁊ malitia.

y ¶ Protrahat iurgium.i.protelet litem:vt ⁊.j.de iudi.l.apertiſſimi.als grauiter punitur:vt.j.de iudi.l.pperandum.§.illa pculdubio.

z ¶ Apud vrbem.honoratis.de quibus dicit.s.de offi.ciui.iudi.l.j.⁊ de offi.diuer.iudi.l.ij.⁊.iij.habent eniꝫ dignitatem ſine adminiſtratione.

b ¶ Arceanẽ.ipſo iure ⁊ facit.j.de pcu.litem.⁊ manda.l.ſi contra li.ff.de pac.l.ſumptus.⁊ ff.de officio pconſul.l.nec quicqꝫ.§.ij.⁊ j.d cõdi.cau.da.ſi cũ exiguaꝫ.⁊.j.qd me.cau.ſi p impreſſionem.

Cauſidicus quis dicitur.

c Quiſquis.cauſidicus. cauſidicus generalr dicit qui/cunqꝫ cauſas dicit ſiue aduocatus:ſiue iudex.

d ¶ Negocio.⁊ eodem tpe.diuerſo em̃ tpe põt ſm quoſdã:vt.s.de aſ/ſeſ.nemo.circa prin.qd nõ placet: vt in.e.l.nemo.in fi.⁊.ff.de iuriſdi.om.iudi.l.pretor.

e ¶ Aduocatus.ſup/plet tñ vt.j.vt q deſunt aduo.partium iud.ſupple.l.j.

f ¶ Arbitros.i.iudices multas em̃ habet ſignificationes: vt no.ff.de arbi.l.penulti.

g ¶ Patronos.i.aduocatos.Accur.

h ¶ Delectum.i.differentiã.vt.ff.de ri.nup.palam.circa prin.

i ¶ Vtilitas.videt q vtilitas expoſcit qñqꝫ cõuiciari.qd Jo.admittit:vt ſi quis obijciat aduocato q teſtes falſos inſtruxit vel calũniatus eſt.

k ¶ Deſiderat.qd vnꝰ alteri dedecus non dicat.

l ¶ Temperent.ideſt abſtineant

m ¶ Procax.i.ſuperbus.

n ¶ Opinionis.ipo iure erit infanis ſm quoſdam.Tu dic qeius opinio grauetur apud bonos ⁊ graues.Nam qñ qꝫ cõſumit:qñqꝫ minuitur fama: vt.ff.de var.cog.l.cognitionum.

Fama qñqꝫ conſumit qñqꝫ minuitur

o ¶ Imminutioneꝫ.q.d.opinio ſua denigrabitur.

p ¶ Conniuentia.ideſt conſenſus.

q ¶ Commodanda.id eſt accommodandus.

compẽdia pretuliſſe ſub nomine honorarioꝝ[a] ex ipſis negocijs q̃ tuenda ſuſceperit emolumentũ ſibi certe ptis cum graui dãno litigatoris ⁊ depredatione poſcẽtes fuerint inuenti:placuit vt oẽs qui in hmõi ſe ueritate pmanſerint ab hac pfeſſione penitus arceantur[b].

¶ Non debet eſſe idẽ aduocatꝰ ⁊ iudex eiuſdem cauſe:nec debet in contumeliam prorumpere niſi expediat.nec debet ſtudioſe liteꝫ protellare: nec debet loqui vltra q deceat.⁊ cum allegat debet ſtarẽ ⁊ non ſedere.h.d.Iſta lex inſtruit aduocatum in bonis moribus.⁊ ſi quis ſeruaret hanc legeꝫ reputaretur ſapietiſſimus aduocatus:⁊ quo ad eam ⁊ quo ad mũdũ ſꝫ credo q pauci reperiuntur.Bal.

¶ Imp̃a. Valẽ. Vale. ad Olibrũ prefec.preto. **Lex. vj.**

Quiſquis vult eẽ cauſidicus[c] nõ ideꝫ in eodẽ negocio[d] ſit aduocatus[e]:⁊ iudex:qm̃ aliqueꝫ inter arbitros[f] ⁊ patronos[g] oportet eſſe delectum[h]. ¶ Ante oia autem vniuerſi aduocati ita prebeant patrocinia iurgantibus: vt nõ vltra q litium expoſcit vtilitas[i] in licentiam conuiciandi ⁊ maledicendi temeritatem prumpant. ¶ Agant quod cauſa deſiderat[k] temperent[l] ſe ab iniuria:nam ſi qs adeo pcax[m] fuerit:vt non rõne:ſed probris putet eſſe certandũ opinionis[n] ſue imminutionem[o] patietur. ¶ Nec em̃ cõniuentia[p] cõmodanda[q] eſt: vt quis q negocio derelicto in aduerſarij ſui cõtumeliam aut palam pergat: aut ſubdole. ¶ Preterea nullum cum eo litigatore cõtractum[r] queꝫ in ppria recepit fide ineat aduocatus:nullam conferat pactionem.

¶ Nemo ex his quos licebit accipere:vel decebit[s] aſpernanter habeat[t] quod ſibi ſemel gratia officij libero arbitrio obtulerit[u] litigator. ¶ Nemo ex induſtria[x] ptrahat[y] iurgium. ¶ Apud vrbem autem romanaꝫ etiam honoratis[z] qui hoc putauerint eligẽdum:eouſqꝫ liceat orare[a] quouſqꝫ maluerint[b]:videlicet vt non ad turpe[c] compendium ſtipemqꝫ deformeꝫ hic arripiatur occaſio:ſed laudis per eam[d] augmẽta querantur.nam ſi lucro pecunia qꝫ capiantur:veluti abiecti atqꝫ degeneres inter viliſſimos numerabuntur. ¶ Quiſquis igitur ex his quos agere permiſimus vult[e] eſſe cauſidicus:eam ſolam quam ſumit tempore agendi ſibi ſciat eſſe perſonam quouſqꝫ[e] cauſidicꝰ eſt:nec putet quiſquam honori ſuo aliquid eẽ detractum cum ipſe neceſſitatẽ elegerit ſtandi[f]:⁊ ipſe cõtempſerit ius ſedendi.

¶ In aduocatis cõcedẽdis debet ſeruari equitas.⁊ qui ſubtrahit aduocatum preſumitur habere malam cauſam.h.d.⁊ tria ſunt dicta huius legis ſcdm.ibi.Si quis vero.tertium.ibi.Si quis autem.

¶ Iidem.aa.⁊ Gra.a.ad Olibri.preto.vr. **Lex.vij.**

Prouidẽdum eſt ne hi quos in foro aut merituꝫ[g] nobiliſſimos[h] fecerit:aut vetuſtas in vna parte cõſiſtant.aliam autem a rudibus[i]:atqꝫ tironibus neceſſe eſt ſuſtineri:atqꝫ ideo ſi in vno auditorio[k] duo tantum pre ceteris fuerint vel plures: quorum fama ſit hilarior in iudicantis officio ſit:vt par cauſidicorum diſtributio fiat ⁊ exequetur partibus auxilium ſingulorum ⁊ equa diuiſio procedat. ¶ Si quis vero monitus a iudice ea excuſatione que[l] nequeat cõprobari cuicunqꝫ[m] parti patrocinium denegauerit careat foro[n] ſciat etiam nunquam[o] ſibi ad agendum copiam poſſe reſtitui.[p] ¶ Si quis autem ex litigatoribus detectus fuerit ſeparatim tractaſſe cuꝫ plurimis[p] ⁊ aduerſario ſuo tali fraude ſubtraxiſſe paris[q] defenſiõis copiam oſtendet proculdubio iniquam a ſe litem foueri[r]:⁊ auctoritatem iudiciariam a ſe deluſam experietur.

¶ Nullus poteſt eſſe aduocatus qui nõ ſit chriſtianus als tam ipſe q eũ recipientes puniũtur pena hic ſtatuta.h.d.Sali.

¶ Impera.Leo ⁊ Anto.aa.Nicoſtra.prefecto pretorio. **Lex.viij.**

a ¶ Orare.ideſt aduocare.

b ¶ Maluerint. Sed nunquid hoc eſt veruꝫ ſi tota die vult dicere. Reſpondeo imponit ei iudex modum: vt.ff.de his que in teſta.delen.l.proxima.ſed hic videbatur q eis non liceret quia maxime dignitatis ſunt.

c ¶ Ad turpe.nullum enim debent recipere ſalarium iſti:vt.j.ſubijcit.nam ſi lucro ⁊c.

d ¶ Per eam.ſ.aduocationem.

e ¶ Quouſqꝫ.quod intelligitur in tota cauſa: niſi fiat iudex in adminiſtratione poſitus: vt ff.de iuriſdi.om.iudicũ pretor.

f ¶ Standi.ſtare.proprium eſt aduocatoruꝫ ſedere iudicum: vt hic.in auẽ.vt ab illuſtribus §.j.colla.v.⁊.s.de offi.ciui.iudi.l.j.⁊ de offi.diuer.iudi.l.fi.Item no.non turbari ordinem officiorum.vt ⁊.j.de teſta.conſulta.in fi.⁊.j.d ſpoꝛ.l.j.

g Prouidenduꝫ meritum.ideſt q bene ſciunt:⁊ q bene ſtuduerunt.

h ¶ Nobiliſſimos.ideſt diſcretiſſimos iudices.potes etiam hic notare q ſcientia nobilitat ſi proprie accipis nobiliſſimos ſicut ⁊ vetuſtas: vt hic ſubijcit:et s.de epiſcopis ⁊ clericis parabolani.vbi dicit q qui pro conſuetudine ⁊c.⁊.j.d iudi.l.penulti.⁊.ff.d iure immuni.l.ſemper.Dic ergo ſm legem iſtam fiebat par diſtributio aduocatorum:q: ſalaria percipiebãt de publico.hodie contra ſeruatur.

Scientia nobilitat

i ¶ A rudibꝰ.ideſt nouis aduocatis qui non bene ſciunt.

r ¶ Contractum.ineat.ergo emere vel als ꝯhere cum clientulo non põt:⁊ eſt ratio:q: oia daret ppter timorẽ litis:ſicut infirmuꝫ ppter timorem mortis:vt.ff.de var.cog.medicus.Item hoc pendente lite:ante vero ⁊ poſt ſic.ff.de var.cog.l.j.§.ſi cui.Sed qd ſi ante non conuenit de ſalario.Rñ.ſm.Jo.⁊ tunc põt cõueniri pendẽte lite.arg.huius littere in ppria recepit fide ⁊c.hoc nõ puto:lꝫ equitas me multũ moueat i ꝯrium.Item intellexit.M.inuito cliente:ſed eo volente ſic.vt ar.d.l.medicus.⁊ in eo.ti.diuus.

Infirmꝰ p ſanitate paratꝰ eẽt oia dare.

s ¶ Decebit.hoc ppter honoratos quos accipere aliquid non licet.vt.j.proximo.§.

t ¶ Habeat.vnde Cato.Exiguum munus dum dat tibi pauper amicus.Accipito placide plene laudare memento.

Cato.

k ¶ In auditorio.i.curia.

l ¶ Que.ſ.accuſatio.

m ¶ Cuicunqꝫ.ſcilicet ſiue reo cum adiuuabat actorem:ſiue actori cũ adiuuabat reum.

n ¶ Foro.ipſo iure.

o ¶ Nunquam.i.nullo tempore.⁊ nullo loco.ſi aũt iuſtam habet cauſam excuſatur:vt.j.de excu.tu.l.humanitatis.

p ¶ Plurimis.ſ.aduocatis.

q ¶ Paris.i.aduocati qui ſit par aduocato quem habet iſte qui eſt de bonis aduocatis de terra.

r ¶ Foueri.preſumitur eniꝫ contra eum:ſed ex tali preſumptione nõ damnatur.

Nemo.ita

a N Emo. ita loquitur prefecto pretorio.
b C Magnitudinis. s. prefec. preto.
c C Sublimitatis. s. prefec. preto.
d C Stilum. i. sniam dānationis bonorum: vt subdicit: ⁊ est de verbo ad verbum hec lex. s. de epis. audi. l. nemo.

m C Notaberis. q: patieris eandem penam quam aduocatus passus esset si probasses eum preuaricatum.
n Q Ui necessario. i. ex necessitate veluti magistratus qui stant ad fiscum cuiuscunq; municipij.
o C Patrie. genitiui casus: ⁊ regitur a dictione municipio.

e C De aduocatis di/uersorum iudiciorum. Dixit. s. de postulādo nunc de psonis postu/lantibus.

f C Si patronū p/uaricatum. i. ex altera pte aio: ⁊ ex alte/ra parte corpe cōsistēs vt. ff. de preua. l. j. ⁊. ff. ō bis qui no. infa. atble tas. §. pe. ⁊. ff. ad turpil. l. j. in prin. Jte3 si renū ciet consilio sue partis vt. ff. de re mi. oēs. §. ex ploratores. Preuarica tionis delictū dicit duo bus modis. s. publicu3 cu3 quis accusat aliquē puaricatum ⁊ moribus introducit: vt in aduo/cito: vt. ff. de preuari. l. j. ⁊. iij.

Preuari cato: qs dicitur.

g C Jmpleueris. i. pua catum pbaueris in pu/blico vel priuato iudi/cio.

h C Commissi. i. pcti. si et em infamis: vt. ff. de bis qui no. infa. l. atble tas. §. pe. ⁊ extraordina rie puniet: vt. ff. de pua ri. l. j. in fi. ⁊. l. ij.

i C Denuo. i. iterum.

k C Quereret. apud eun dem iudicē. vt. ff. de mi no. in cause. §. fi. ⁊ ipso iure nō valente senten tia prima: vt hic. ⁊ sic ē p. ff. de mino. l. minor. ij. §. j. vbi dicit dari re/stitutionem. Solu. qui dam dicunt vt hic dari restitutionem. nō aute3 ipso iure vt ibi. ⁊ argu. ff. de re iudi. l. diuus. ⁊ j. si ex fal. instru. p totū titu. Alij dicunt q bic allegauit p aduersa p/te ibi no: l3 p sua parte faciēda nō dixerit: vl di xerit nō dicēda. Tu di/stingue vt si ē pecunia corruptus: tunc ipso iu re vt hic. ⁊ j. de pena iu di. constitit. Si non pe cunia: sed pcibus: tunc p restitutione3 vt ibi. ⁊ ff. ad trebel. seruo inuī/to. ⁊ cum ptor. si tamen ⁊ calliditas aduersarij interuenit: vt. ff. ō iudi. si pretor. §. marcellus. S3 opponit ad h q d ef de dolo. vt. ff. de dolo. ⁊ eleganter. §. si pcura rator. sed illud intellige ad cetera damna ⁊ expensas: non ad id qd in principali petitione continetur.

N Emo[a] vel in foro magnitu dinis[b] tue vl in puinciali iu dicio: vel apud quenq; iudicē acce dat ad togatoꝝ consortium: nisi sa crosanctis catholice religionis fue rit imbutus mysterijs. C Sin autē aliquid quoquo modo vl quadam machinatione factū vel attempta/tum fuerit: officium quidem subli/mitatis[c] tue centum librarū auri ia cturam p condēnatione sustineat. Jdem vero quicunq; ausus fuerit contra puidum nostre serenitatis decretum officiu3 aduocationis p subreptionem arripere: ⁊ pbibitu3 patrocinium prestiterit aduocatio nis officio remotus stilum[d] proscri ptionis atq; perpetui exilij speciali ter penam sustinebit. C Sciturus etiam puinciarum rectoribus q is sub cuius administratione aliqd huiusmodi fuerit attemptatū par/tis bonorum dimidie proscriptio/nem: ⁊ penam exilij per quinquen/nium sustinebit.

C De aduocatis[e] diuersorum iu diciorū.

C Preuaricatio aduocati pbata facit aduocatu3 puniri ⁊ iterū de causa queri: nō probata facit accusantē puniri ⁊ sentē tie stari. h. d. Bal. vel sic. Ex puaricatione aduocati punitur aduocatus ⁊ sententia lata rescindit si preuaricatio non proba tur allegans punitur: ⁊ sententia manet rata. h. d.

C Imperator Anto. a. Dialoni Titulus. vij. Lex. j.

S J patronum cause puaricatum[f] putas ⁊ impleueris[g] accu sationes: nō deerit aduersus eum p te meritate commissi[h] snia: atq; ita de principali causa denuo[i] queretur[k]. C Qd si non docueris preuarica tum: ⁊ calūnia notaberis[m]: ⁊ rebus iudicatis a quibus non est prouo/catum stabitur.

C Aduocatus qui in terra sua ad magi stratū assumit extra eā nō pōt vagari: ⁊ in ea potest officiū aduocatiōis exercere: preterq contra rempublicam. Baldus.

C Jmpa. Ual. Gratianus. ⁊ Ual. aaa. ad Anto. pfec. pre. Lex. ij.

Q Ui necessario[n] patrie[o] sue de bent municipio functiões[p] eos decurionibus aggregatos[q] no lumus euagari[r]: pmittentes tamē vt in negocijs causidicoꝝ fungant officijs[s]: ⁊ in ciuitatibus pprijs sub eant munera curiaꝝ. C Jta tñ vt nō cōtra rem publicā ciuitatis in q bonorem hunc cōsecuti sunt eis ad esse permittatur[u].

C Aduocati nō possunt esse collectores collectarum neq; volentes neq; nolentes hoc dicit sm. Bar.

C Jmpa. Arch. ⁊ Hono. aa. ad a/fricanum. prefec. preto. Lex. iij.

N Eq̄s ex corpe togatoꝝ mi nime curialib[x] nexibus illi gatus[y] puinciales suscipiat functio nes. s. vt ambiētib[z] claudat ingres sus[z]: ⁊ inuitis necessitas auferat.

C Qō aduocati querunt ex aduocatiōe vel eius occasione: quasi castrense pecuḷi/um reputatur. h. d. Bal.

C Jmpa. Hono. ⁊ Archa. aa. Eu stachio. pfec. preto. Lex. iiij.

H Ori tui culminis ⁊ vniuer/sorum iudicioꝝ aduocati[a]: quicqd ex hmōi pfessione vl ipsius occasiōe qsierint id ēt post pris obi tum pcipuum veluti peculiū castrē se[b] ad exēplum militum pprio dñio valeant vendicare[c].

C Priuilegia qbusdam cōcessa possunt ad alios p principē siue superioꝝes gñali/bus verbis transferri. h. d. Bal.

C Jmpa. Theo. ⁊ Ualē. aa. Cyro. prefec. preto. Lex. v.

Q Uicquid animi largitate et munificentia principali pre stitimus togatis p oriente eminētis sime pfecture: reuerentia studiorū id sibi psenti sanctione pstitum esse cognoscāt patroni causaꝝ illustris vrbicarie[d] prefecture.

C Aduocatis nullum munus psonale dz iniūgi nec necessitas psulēda arbitran di ⁊ iudicādi. h. d. Bal.

C Jidem. aa. ad Florentinum. p/fec. preto. Lex. vj.

S Ancimus vt aduocatis qui apud tuam magnificentiam causas acturi sunt a nullo iudice: nec ab ipsa eminentissima prefectu ra solitudo vlla penitus iniunga/tur: sed nec aduocatis prouincia/rum: vel spectabilium iudicum q̄s q; extimet aliquid iniungendum. C Nulla igitur togatis inspectō[e] nulla perequatio[f] ingeratur nulla operis instructio[g] nulla discussio[h]

p C Functiones. i. qui funguntur aliquo mune re pstando sue patrie.
q C Agregatos. i. ele/ctos vl associatos.
r C Euagari. i. ad di/uersa officia assumi. ac.
r C Euagari. ad militi am vel sollicitudinem aliquem: vt. j. de decu. l. curiales. ⁊. l. quidam. ⁊. l. g derelicta.
s C Officijs. hec duo permittit.
t C Munera. i. mune/ra que imponuntur de curionibus.
v C Permittat. nisi in casibus. vt. ff. de postu. l. penul. ⁊ vlti. que sunt contra.
x N Eq̄s illigat[y]. secus si curia lis esset: q: tunc cuncta munera ciuitatis p eu3 complentur. vt. j. ō de curio. l. curiales omni um.
y C Ut ambientibus. nec ergo volens admit titur. Sed contra. s. de pac. si quis in conscri/bendo. So. hoc ideo: q: fieret iniuria toti suo or dini. Accur.
z C Jngressus. contra j. eo. petitionem. in fi. So. vt ibi.
a H Ori. aduocati. vel assessoris: vt. s. de asses. l. velut.
b C Castrense. hoc for te nō erit hodie cum ad uocati nō habeant sala rium de publico: nisi sit aduocatus pauperum. sed in iudicibus cōmu nitatis Bononie bene potest habere locu3: q: ipsi percipiunt de pu/blico. ⁊ sic erit quasi ca/strense. secus si aliunde forte ⁊ a clientulis. S3 certe cum istud sit sub/rogatu3 loco publici sa larij videtur ide3 quod olij. ⁊ q sit quasi castrē se. arg. s. de asses. l. velu ti. vbi non percipit ex publico. j. eo. cum ad/uocatio. ad fi. ⁊ facit. s. de episco. ⁊ cle. l. sacro/sancta.
c C Uendicare. idem in silentiarijs. vt. j. de si len. l. fi. lib. xij. ⁊ facit. j. famil. hercis. filius. et ō inoffi. testa. l. fina.

d Q Uicquid. vrbicarie. s. aduocati prefecti vrbis.
e S Ancimus. inspectio. vt inspiciant qualiter opa publica fiant.
f C Perequatio. vt exequantur homines in collecta sm facul tates suas.
g C Jnstructio. vt instruant rusticos ad opera.
h C Discussio. vt discutiant qta pecunia sit necessaria. Azo. Sed cō tra. j. de discus. l. fina. lib. x. sed hic de aduocatis spectabilium iudicum

l C Quod si nō docueris. i. non probaueris. ⁊ est arg. p Jo. q eo ipso q quis non probat calumniari videtur. ⁊ de calūnia est puniendus: vt in auten. de sanc. episco. §. si quis ante ordinationem. ⁊. ff. de testi. l. iij. §. idem diuus. Sed arg. cōtra. ff. ad turpil. l. j. §. j. ⁊. l. mulier. ⁊. j. de calum. l. qui non pbat. ⁊. l. ij. ⁊ ad legem iul. de adul. l. qsuis. sed il/la in specialibus casibus.

ibi clariſſimorum: vel ibi in ſubſidium: q: alius nõ inueniebat idoneus.

a ¶ Ratiociniũ. vt cõputent cum his qui adminiſtrant.

b ¶ Arbitrium. ſ. iudicandi. vt delegatus cui mandatur inuito: vt h. ⁊. ff. de mu. ⁊ hono. l. fi. §. iudicãdi. ſecus in arbitro cõpromiſſario: vt ff. de ar. l. iij. §. j.

c Hiſdem. togam i. togatos.

d ¶ Toga. i. togatus.

e Cum aduocatõ vt. j. eo. l. iubemus.

f ¶ Minuendo. vt. j. ti. j. iubemus.

g ¶ A cohortis. ⁊ cohors erat viliũ officialium inde cohortales.

h ¶ Conſortio. q: conſors eorum nõ erit aduocatus tñ erit ⁊ comeſ conſiſtorij.

i ¶ Decernimus. ſic ⁊ ſ. eo. l. fori.

k Si quis. abſtrat⁹ eſt. no. poſt depoſitum honorẽ iteruʒ poſſe fieri aduocatuʒ. ⁊ facit. ſ. de aſſe. liceat.

l Binos. nõ legit in ſcholis. Sed pone caſum: q: olim ex curia prefecti p̄toris eligebatur vnus ad preſtandum ꝑ fiſco patrocinium. hodie duo eliguntur. dicit impator illos duos habere idem priuilegium qđ oliʒ habebat ille vnus.

m ¶ Ambiẽdos. i. fulciendos honore.

nullum ratiocinium[a] imponat nullum deniqʒ aliud eis mandet p̄ter arbitriũ[b] in eodẽ duntaxat loco vbi aduocationis exercet officiũ quinquaginta librarũ auri pena officio feriẽdo qui legis iſtius regulas temerare temptauerit.

¶ Cõcordat cum. l. qcquid. ſ. e. h. d. bal.

¶ Jidem. aa. Talaſio p̄fecto p̄torio ꝑ illiricum. **Lex. vij.**

Hiſdem priuilegijs: hiſdẽqʒ imunitatibus potiri togã[c] illuſtriſſime ꝑ illiricum p̄fecture: quibus fruitur toga[d] ꝑ orientẽ p̄toriane ſedis excelſe decernimus.

¶ Officiũ aduocati fiſci liberat de cõditione curiali. Et ꝙ ex eo officio queritur quaſi caſtrẽſe peculiũ eſt: nec patrib⁹ nec auis acquiritur. Bal.

¶ Jidẽ. aa. Cyro. p̄. p̄. **Lex. viij.**

Cum aduocatio[e] p̄toriana. cl. numero togatis minime vel minuẽdo[f] vel augẽdo cõcludatur. Jubemus qui ex his ad fiſci patronatum ꝑuenerint a cohortis[g] vel alterius vilioris conditionis nexib⁹ cũ liberis quõqʒ genitis liberos cuſtodiri. poſtq̃ʒ tale officiũ depoſitũ annũqʒ cõpletum aduocatoꝝ conſortio[h] abſcedere cũ comitiua conſiſtoriana: oẽqʒ qđ togatis fori celſitudinis tue quolibet caſu: quolibet acquiratur titulo: vt caſtrẽſe ſibimet vẽdicare: nec patribus vel auis paternis earum rerum cõmodum acquirere: legis iſtius auctoritate decernimus[i]: his etiã omnibus ad vrbicarie prefecture aduocationẽ trahendis.

¶ Si aduocatus ad vnum officiuʒ aſſumitur: eo finito põt ad aduocationis officium remeare. h. d. Bal.

¶ Jidem. aa. Appolonio. prefec. pretorio. **Lex. ix.**

Si qs de togatis fori celſitudinis tue vel illiriciane ſeu vrbicarie p̄fecture: ſiue ď his q in ꝓuincialibus iudicijs cauſaꝝ patrocinium ꝓfitent: electionis tue ſedis regende ꝓuincie mun⁹ ptãtemqʒ ſuſceperit: poſt pactaʒ integre ac ſine vlla opinionis labe adminiſtrationem ad illud officiũ vñ abſtractus eſt[k]: ⁊ vbi ſibi vite ſubſidia cõparabat: remeãdi habeat facultatẽ: nec cauſas orare denuo quadam prohibeatur inuidia.

¶ Quando in officio cui vnus cõſueuit preeſſe plures eliguntur: quilibet illoꝝ illis priuilegijs vtitur quibus ille ſolus vtebatur. hoc dicit Bal.

¶ Jmperato. Val. ⁊ Marcel. aa. Macripalladie. **Lex. x.**

Binos[l] qui p̄ores fori tue ſedis inueniunt ad patrocinatum fiſci ſingulis quibuſqʒ annis accedere paribus dignitatis: ⁊ priuilegiorum inſignibus ambiẽdos[m] eſſe precipimus. qbus antehac vtebatur is qui ſolus fiſci creabatur patronus.

¶ Sub colore aſſidendi ꝓhibitus in cõſiliũ nõ dʒ aſſumi. Jtem nullus in aduocatorum collegio aſſumatur niſi prius ꝓbatum fuerit eum nõ eſſe cohartali cõditione aſtrictũ: ⁊ doctoris iuramẽto fuerit approbat⁹: filijs aduocatoꝝ ⁊ his q ſunt vltra numeꝝ i ſua rogatiõe ĩponẽdis. h. d. bar.

¶ Jmpa. leo. a. Jouiano. **Lex. xj.**

Nemini licere ſancimus aliquem ſub aſſidendi[n] colore ſtatutis. cl. aduocatis quos ibi eminentiſſima p̄fectura in conſiliuʒ[o] aſſumpſerit aggregare. ¶ Non aliter vero cõſortio aduocatoruʒ tue ſedis aliquis aſſocietur: niſi p̄us in examine viri clariſſimi rectoris ꝓuincie ex qua oriundus eſt preſentibus cohortalibus[p] geſta cõficiat quibus aperte pateat cohortali ſtatui ac fortune eundẽ minime ſubiacere ſi p̄ſes vir clariſſim⁹ rector ꝓuincie fuerit in eius examine. ¶ Si ꝓo abfuerit apud defenſorem ſui opidi geſta cõficiat: iuriſperitos[q] etiam doctores eoꝝ iubem⁹ iuratos ſub geſtoꝝ teſtificatione depromere: eũ eſſe q poſthac[r] ſubrogare voluerit peritia iuris inſtructũ. Filios aũt togatoꝝ excellẽtie tue: qui vel nunc cãs agunt vel futuris tꝑibus actitauerit ceteris[s] ſupnumerarijs anteferri. ¶ Jllud ita[t] inſup decernim⁹ vt etiã his qui vltra. cl. aduocatos eminẽtiſſime tue ſedis reperiuntur: liceat: ⁊ apud virũ ſpectabilẽ ꝓconſulẽ vel p̄fectum auguſtalem vel comitẽ oriẽtis apud viros etiã ſpectabiles vicarios: ⁊ apud rectores ꝓuinciaꝝ negocia ꝑorare.

¶ Officiũ aduocati fiſci olim durabat anno nunc durat biennio. h. d. Bal.

¶ Jidem. aa. Euſebio prefecto illirici. **Lex. xij.**

Sancimus[t] patronum fiſci iudicio celſitudinis tue nõ iam quot[v]annis: ſed ꝓ biennio ꝓ veteri cõſuetudine finẽ officij ſui ſortiri ſaluis eidẽ cõſortio[x]: priuilegijs oĩbus (que a retro principib⁹ meruit) manentibus.

¶ Nomina eorũ qui ſunt de collegio debẽt ſcribi in matricula ⁊ ſcribi tp̄s in quo recipiuntur in ipſa matricula q ꝓbat eos eſſe de collegio. Et ſi aduocatus decedit integrũ ſalariũ qđ a fiſco recepit ad heredẽ tranſmittitur ſcilʒ illius anni. h. d. bal.

¶ Jmpatores Leo ⁊ Antonius. aa. Alexan. duci egypti limitis. p̄fecto pretorio vr. **Lex. xiij.**

Petitionem[y] virorũ diſertiſſimorum aduocatorum Alexandrine ſplẽdidiſſime ciuitatiſ quã de fori ſui matricula ⁊ fiſci patrono obtulerũt merito admittentes hac ſanctione decernim⁹. l. ſtatutos haberi eorũqʒ nomina ꝓ tꝑe matricule ꝯficiende inſcribi[z]: ⁊ eos aduocationis officiũ in iudicio taʒ viri ſpectabilis prefecti auguſtalis q̃ʒ viri ſpectabilis ducis egyptiaci

n Nemini. aſſidendi. ſ. ſimulando ꝙ ſit aſſeſſor cuʒ nõ ſit: ſʒ aduocatus.

o ¶ Conſilium. clientulorum. Accur.

p ¶ Cohortalibus. hi erant vilis cõditionis ſ. eodẽ. l. cuʒ aduocatio ⁊ facit. j. eo. iubem⁹. §. poſt lapſum.

q ¶ Juriſperitos. nota de ſcrutinio eorum aduocatorum.

r ¶ Poſthac. i. p⁹ hãc legem. Accur.

s ¶ Ceteris. ſic cõſtrue ante ferre ſuper ceteris numerarijs anteferri: vt no. j. ti. j. iubem⁹. §. ⁊ filios. ⁊. j. e. l. petitionem. §. filijs.

t Sancimus. non legitur.

v ¶ Quotannis. i. ſingulis annis.

x ¶ Conſortio. erãt eñ plures.

y Petitionẽ. nec iſta legitur. et no. ꝙ hec lex loquit in aduocatis alexandrie: ſed ſuperior lex nemini in aduocatis prefecti p̄torio.

z ¶ Jnſcribi. in foro alexandrie. Accur.